

JAARSTUKKEN 2019
JAARVERSLAG EN
JAARREKENING 2019

Gemeente Laren
Postbus 71
3755 ZH Eemnes

T 14 035
E info@laren.nl
I www.laren.nl

Uitgave
© Gemeente Laren
Mei 2020

Inhoudsopgave

Aanbieding	7
Leeswijzer	9
Collegesamenstelling en portefeuillevverdeling	11

Rekening in één oogopslag

Financiële analyse	15
Jaarrekening in één oogopslag	20

A. Jaarverslag

A.1 Programmaverantwoording	25
Verplichte beleidsindicatoren	26
Programma 1 - Bestuurszaken	29
Programma 2 - Burgerzaken	32
Programma 3 - Openbare orde en veiligheid	36
Programma 4 - Wegen, groen, water en verkeer	40
Programma 5 - Onderwijs	44
Programma 6 - Cultuur, sport en recreatie	47
Programma 7 - Sociaal Domein	52
Programma 8 - Bouwen en wonen	61
Programma 9 - Milieu en duurzaamheid	66
Programma 10 - Grondexploitatie, dorpsvernieuwing en economie	71
Algemene dekkingsmiddelen	74
Overhead	78
Onvoorzien	80
Vennootschapsbelasting	81
Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	82
A.2 Paragrafen	85
Paragraaf A - Lokale heffingen	86
Paragraaf B - Weerstandsvermogen en risicobeheersing	92
Paragraaf C - Onderhoud kapitaalgoederen	104
Paragraaf D - Financiering	108
Paragraaf E - Bedrijfsvoering	111
Paragraaf F - Verbonden partijen	115
Paragraaf G - Grondbeleid	131

B. Jaarrekening

B.1 Balans per 31 december 2019	135
B.2 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2019	137
B.3 Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	138
B.3.1 Grondslagen voor waardering	138
B.3.2 Grondslagen voor resultaatbepaling	141

B.4 Toelichting op de balans per 31 december 2019	142
B.4.1 Vaste activa	142
B.4.2 Vlottende activa	144
B.4.3 Vaste passiva	146
B.4.4 Vlottende passiva	151
B.4.5 Elementen die buiten de balansstelling vallen	153
B.4.6 EMU-saldo	155
B.4.7 Gebeurtenissen na balansdatum.....	156
B.4.8 Overzicht reserves (balansspecificatie A)	157
B.4.9 Overzicht voorzieningen (balansspecificatie B).....	158
 B.5 Toelichting op de baten en lasten in de jaarrekening over 2019	 159
B.5.1 Analyse saldo 2019 ten opzichte van begroting na wijziging	159
B.5.2 Incidentele baten en lasten.....	163
B.5.3 Wet normering topinkomens (WNT)	165
B.5.4 Structurele mutatie reserves.....	166
B.5.5 Analyse begrotingsrechtmatigheid	167

Bijlagen

Bijlage 1. Baten en lasten per taakveld (taakveldindeling)	173
Bijlage 2. Baten en lasten per taakveld (programma indeling)	176
Bijlage 3. Overzicht lopende en afgesloten investeringen	179
Bijlage 4. Verantwoording specifieke uitkeringen (SiSa)	181

Aanbieding

Geachte leden van de gemeenteraad van Laren,

Het college biedt u hierbij het jaarverslag en de jaarrekening 2019 van de gemeente Laren aan. Deze jaarstukken zijn opgesteld op basis van de geldende wet- en regelgeving zoals vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en conform de met de raad afgestemde programma indeling. Met de voorliggende programmarealisatie hebt u een concreet instrument tot uw beschikking om te toetsen in hoeverre de ambities van uw raad ook daadwerkelijk zijn gerealiseerd.

Financiën

Het rekeningresultaat 2019 laat een positief saldo zien van € 113.300. Dit is een voordelig verschil van € 69.899 ten opzichte van de begroting 2019 na wijziging. Het voordeel in 2019 wordt echter wel vooral veroorzaakt door niet begrote incidentele opbrengsten. Wanneer louter gekeken wordt naar het structurele exploitatiesaldo is er namelijk sprake van een fors nadeel in 2019. Dit is ook goed terug te zien in de ontwikkeling van de financiële kengetallen van de gemeente Laren.

De structurele exploitatieruimte laat net als voorgaande jaren een negatieve uitkomst zien (2019: – 6,1%; 2018: – 6,1%). Ditzelfde geldt ook voor de ontwikkeling van de overige financiële kengetallen. Deze zogenaamde graadmeters van de gemeentelijke financiën tonen des te meer aan dat er voor de komende jaren werk aan de winkel is!

Resultaatbestemming

Conform het raadsvoorstel van 6 mei is een aantal budgetten overgeheveld naar 2020. Deze niet (geheel) in 2019 bestede budgetten zorgen voor een minder negatief resultaat in 2019. In 2020 is de begroting inmiddels opgehoogd met de budgetten die zijn overgeheveld. Deze ophoging is ten laste gekomen van verschillende reserves. In het voorstel resultaatbestemming 2019 wordt daarom voorgesteld om het bedrag dat aanvullend is onttrokken weer toe te voegen aan de reserves.

Daarnaast is in 2019 het resultaat op het Sociaal Domein wederom sterk gedaald. In totaliteit is binnen het Sociaal Domein een negatief resultaat ontstaan van € 567.618. Helaas blijkt ook dat de reserve Sociaal Domein niet meer toereikend is om deze tekorten te dekken. Overeenkomstig de gemaakte afspraken om de resultaten van het Sociaal Domein met de bestemmingsreserve Sociaal Domein te verrekenen, stellen we wel voor dit bedrag zoveel als mogelijk bij het voorstel resultaatbestemming te onttrekken aan de reserve Sociaal Domein. Dit bedrag komt dan ten gunste aan het te bestemmen rekeningresultaat 2019.

Naast de bovengenoemde bestemmingsvoorstellen zijn er nog andere bestemmingsvoorstellen opgenomen in deze jaarstukken. Aan uw raad wordt voorgesteld om het rekeningresultaat te bestemmen conform het voorstel resultaatbestemming 2019 zoals opgenomen in de financiële analyse. Na het verwerken van deze voorliggende resultaatbestemmingen is er nog sprake van een te bestemmen resultaat van € 339.629 nadelig. Aan uw raad wordt voorgesteld om dit bedrag te onttrekken aan de algemene reserve.

Overige ontwikkelingen

De uitbraak van COVID-19 (Corona) eind februari 2020 heeft een enorme impact op ons allemaal. De wereldwijde pandemie leidt tot ongekende omstandigheden. Voor de aanpak van COVID-19 kijken wij wat we, aanvullend op de landelijk maatregelen van het Rijk, kunnen doen. Dit raakt veel beleidsterreinen van onze organisatie en de BEL-Combinatie. We streven naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de landelijke en lokale maatregelen en naar zoveel mogelijk continuïteit van de reguliere werkzaamheden en van noodzakelijke (digitale) besluitvorming en hebben daarvoor de nodige interne maatregelen genomen.

Namens het college van burgemeester & wethouders van de gemeente Laren,

Peter Calis
Wethouder financiën gemeente Laren

Leeswijzer

De jaarstukken 2019 bestaan uit de rekening in één oogopslag, de programmaverantwoording, de paragrafen, de balans, het overzicht van baten en lasten, de financiële toelichting en de tot slot de bijlagen. Tenzij anders vermeld zijn alle bedragen in euro's en afgerond op hele getallen. Door deze afronding kan een optelverschil ontstaan. Duiding 'resultaat' in de financiële tabellen:

Bedrag +:	resultaat is negatief (verlies)	méér uitgaven of minder inkomsten dan begroot
Bedrag -:	resultaat is positief (winst)	minder uitgaven of méér inkomsten dan begroot

Hieronder worden de verschillende onderdelen van de jaarstukken kort beschreven.

Rekening in één oogopslag

Bij de rekening in één oogopslag is op hoofdlijnen inzicht in de financiële positie van de gemeente gegeven. Hierbij is tevens de resultaatbepaling en resultaatbestemming opgenomen. Daarnaast wordt een beeld gegeven van de belangrijkste inkomsten en uitgaven van de gemeente Laren.

Jaarverslag

Programmaverantwoording

In de programmaverantwoording wordt per programma ingegaan op de gerealiseerde maatschappelijke effecten en de wijze waarop deze effecten zijn verwezenlijkt. Dit wordt gedaan aan de hand van de drie W-vragen: *wat hebben we bereikt?* (doelstellingen), *wat hebben we daarvoor gedaan?* (activiteiten) en tot slot *wat heeft het gekost?* Naast de programma's bevat de programmaverantwoording een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen, een overzicht van de overheadkosten, het bedrag voor de heffing van de vennootschapsbelasting, het bedrag voor onvoorzien en een overzicht met de mutaties reserves.

Paragrafen

In de paragrafen worden de onderwerpen behandeld die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente Laren. De wettelijk voorgeschreven paragrafen betreffen: lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen en grondbeleid.

Jaarrekening

Balans en de toelichting

Samen met het overzicht van baten en lasten is de balans het deel van de jaarrekening dat de basis vormt voor de controle van de rechtmatigheid en het oordeel over het getrouwe beeld van de jaarrekening door de accountant. Dit onderdeel bestaat uit de balans inclusief toelichting, het EMU - saldo (Economisch en Monetaire Unie), overzicht van de bouwrekeningen en een overzicht van de reserves en voorzieningen.

Overzicht van baten en lasten en de toelichting

Het overzicht van de baten en lasten bestaat uit een overzicht waarmee inzicht wordt gegeven van de totale baten en lasten per programma inclusief de analyse van het saldo. Beide overzichten sluiten aan met de cijfers en toelichtingen zoals opgenomen in de programmaverantwoording. Tevens zijn de incidentele baten en lasten, de structurele mutaties in de reserves en de analyse op de begrotingsrechtmatigheid hierin opgenomen.

Bijlagen

De bijlagen bestaan uit onder andere het verplichte taakveldoverzicht en de SiSa-verantwoording (Single Information Single Audit).

Collegesamenstelling en portefeuillevverdeling

Het college van burgemeester en wethouders (B&W) is het dagelijks bestuur van de gemeente. Ook zorgt het college voor het uitvoeren van landelijke regelingen, het zogenaamde medebewind. Als dagelijks bestuur is het college van B&W de eerst verantwoordelijke instantie voor de financiën van de gemeente. De gemeente Laren telt drie wethouders. De burgemeester en de wethouders zijn verantwoordelijk voor de uit te voeren bestuurlijke taken en hebben ieder een eigen portefeuille die is gekoppeld aan de verschillende programma's in de jaarstukken.

Burgemeester de heer N. Mol

De heer N. (Nanning) Mol is burgemeester van gemeente Laren

Portefeuille

- Bestuurlijke vernieuwing
- Personeel en Organisatie
- Openbare Orde en Veiligheid
- Handhaving
- Algemene Bestuurlijke en Kabinetszaken
- Burgerzaken
- Communicatie
- Zorg- en Veiligheidshuis
- Taskforce Kindermishandeling en huiselijk geweld

Nevenfuncties

- Voorzitter dagelijks bestuur BEL Combinatie
- Lid algemeen bestuur BEL Combinatie
- Lid algemeen bestuur Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek, portefeuille crisisbeheersing en rampenbestrijding
- Commissaris Commissie van Beheer Singer Laren
- Voorzitter Stichting Vrienden van de Johanneskerk
- Voorzitter Schepenbank

Wethouder de heer P.A.M. Calis

De heer P.A.M. (Peter) Calis is wethouder en is eerste loco-burgemeester van gemeente Laren.

Portefeuille

- Financiën
- Economische aangelegenheden en toerisme (BL)
- Digitale diensten
- Evenementen
- Subsidiebeleid
- Larens Journaal

Projecten

- Wateroverlast
- Sanering Gooiergracht
- Centrumplan

Nevenfuncties

- Lid van het bestuur Stichting Goois Natuurreservaat
- Lid van bestuur gemeenschappelijke regeling Gooyergracht
- Directeur Calipsos Holding B.V.
- Secretaris bestuur VvE de Zonnehoek te Egmond aan Zee

Wethouder de heer A.H.M. Stam

De heer A.H.M. (Ton) Stam is wethouder en is tweede loco-burgemeester van gemeente Laren.

Portefeuille

- Grondzaken en gebouwenbeheer
- Vergunningen
- Omgevingswet
- Ruimtelijke ordening
- Bestemmingsplannen
- Volkshuisvesting
- Bouw- en woningtoezicht
- Monumentenbeleid
- Verkeer en vervoer
- Openbare ruimte
- Duurzaamheid en milieu
- Sport en zwembad
- Bomenbeleid en groenbeheer

Projecten

- Crailo
- Centrumplan
- Johanneskerk

Nevenfuncties

- Lid algemeen bestuur gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek
- Voorzitter Raad van Commissarissen Skyline DX B.V. te Rotterdam

Wethouder mevrouw K. van Hunnik

Mevrouw K. (Karin) van Hunnik is wethouder en is derde loco-burgemeester van gemeente Laren.

Portefeuille

- Maatschappelijke zorg en welzijn
- Sociale zaken
- Onderwijs waaronder huisvesting, Talent Primair
- Jeugdbeleid
- Volksgezondheid
- Brinkhuis, Hart van Laren en Bibliotheek
- Kunst en cultuur

Nevenfuncties

- Lid van Algemeen Bestuur van Regio Gooi en Vechtstreek
- Lid van bestuur Gemeenschappelijke Orgaan Stichting Primair Onderwijs
- Voorzitter regionaal portefeuillehoudersoverleg Jeugd en Onderwijs
- Lid van Algemeen Bestuur van de Tomingroep
- Lid van bestuur Gemeenschappelijke regeling regionaal Bureau Leerlingzaken

Rekening in één oogopslag

Financiële analyse

Analyse rekeningresultaat 2019

Het rekeningresultaat 2019 laat een positief saldo zien van € 113.300. Dit is een voordelig verschil van € 69.899 ten opzichte van de begroting 2019 na wijziging. Het voordeel in 2019 wordt echter wel vooral veroorzaakt door niet begrote incidentele opbrengsten. Wanneer louter gekeken wordt naar het structurele exploitatiesaldo is er namelijk sprake van een fors nadeel in 2019. Dit is ook goed terug te zien in de ontwikkeling van de financiële kengetallen van de gemeente Laren.

Ontwikkeling financiële kengetallen

Het kengetal van de structurele exploitatieruimte laat een negatieve uitkomst zien van – 6,1% in 2019 (2018¹: – 6,1%). Dit betekent dat ook in 2019 de structurele lasten hoger zijn dan de structurele baten en er is dus sprake van een structureel exploitatietekort. Deze structurele tekorten worden veelal gedekt door middel van incidentele opbrengsten, en dan met name de onttrekkingen aan de eigen reserves. Ook in 2019 heeft dit geresulteerd in een verdere afname van het eigen vermogen ten opzichte van een jaar eerder (– 16,1%).

Ook zien we een verdere oplopende schuldquote in 2019 (2019: 122,0%; 2018: 109,6%). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een kleine toename van het vreemd vermogen en een sterke afname van het eigen vermogen. Dit is tevens te zien in de ontwikkeling van de solvabiliteit van de gemeente Laren. Deze bedraagt in 2019 16,6%, terwijl deze in 2018 nog 19,1% bedroeg (streefwaarde > 25%).

De oorzaken van de verdere verslechtering van de gemeentelijke financiën is vanzelfsprekend divers, maar is in 2019 met name veroorzaakt door forse nadelen binnen de programma's Bestuurszaken, Sociaal Domein en de Overhead. Voor een nadere toelichting van de financiële kengetallen wordt verwezen naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing (pagina 92). Hieronder volgt de verschillenanalyse op hoofdlijnen

Verschillenanalyse 2019 op hoofdlijnen

Zoals hierboven al is aangegeven is het tekort in 2019 met name veroorzaakt door nadelen binnen de programma's Bestuurszaken (€ 230.000 nadeel), Sociaal Domein (€ 540.000 nadeel) en de Overhead (€ 211.000 nadeel). Anderzijds zijn er ook overschotten (voordelen) te benoemen, maar deze zijn overwegend veroorzaakt door vertraging in de investeringen of door het al dan niet, of later, uitvoeren van projecten en eenmalige werkzaamheden. Deze voordelen zijn daarbij voornamelijk incidenteel van aard. Ook vallen deze voordelen vaak weg tegen het nadeel dat veroorzaakt wordt door de lagere onttrekkingen aan de reserves. Niet uitgegeven middelen worden namelijk niet onttrokken aan de reserves en dat leidt tot een nadeel ten opzichte van de begroting. Dit is in 2019 goed terug te zien in de lagere gerealiseerde onttrekkingen aan de reserves ten opzichte van de begroting (€ 690.000 nadeel). Voor een groot deel van de niet uitgevoerde werkzaamheden is een budgetoverheveling naar 2020 aangevraagd die inmiddels op 6 mei 2020 door de raad is vastgesteld.

In de *toelichting op de baten en lasten in de jaarrekening over 2019* (pagina 157) staat een totaaloverzicht van de resultaten per programma opgenomen. De verschillen ten opzichte van de begroting zijn uitgebreid toegelicht in de verschillenverklaringen in de programmaverantwoording. Samengevat zijn dit de grootste veroorzakers van het resultaat 2019 als volgt (afwijkingen ten opzichte van de begroting 2019, groter dan € 100.000):

Verschillenanalyse resultaatopbouw 2019 op hoofdlijnen

Programma	Verschillen	Bedrag in €	V/N
Programma 1. Bestuurszaken	Hogere vergoeding raadsleden en commissies	138.300	N
Programma 4. Wegen, water en verkeer	Nog niet betaalde bijdrage HOV in 't Gooi	187.500	V
Programma 6. Cultuur, sport en recreatie	Nog niet volledig betaalde subsidiegelden SV Laren '99	281.200	V
Programma 6. Cultuur, sport en recreatie	Hogere bijdrage Stichting Binnensportaccommodaties Laren	128.000	N
Programma 7. Sociaal Domein	Hogere kosten maatwerkdienstverlening 18+	189.100	N

¹ Kengetal 2018 is herrekend in verband met onjuistheden.

Verschillenanalyse resultaatopbouw 2019 op hoofdlijnen			
Programma	Verschillen	Bedrag in €	V/N
Programma 7. Sociaal Domein	Hogere kosten jeugdzorg	285.400	N
Programma 7. Sociaal Domein	Stelpost (nog) te verrekenen met reserve Sociaal Domein	313.800	N
Programma 8. Bouwen en wonen	Lagere uitgaven ten behoeve van het Centrumplan Laren	360.000	V
Programma 9. Milieu en duurzaamheid	Verrekening voorziening afkoop grafrechten	106.500	N
Algemene dekkingsmiddelen	Treasury (o.a. rente)	120.000	N
Algemene dekkingsmiddelen	Vrijval voorziening precariobelasting	775.300	V
Algemene dekkingsmiddelen	Algemene uitkering gemeentefonds	272.600	V
Overhead	Kosten inhuur personeel van derden	137.200	N
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	Lagere onttrekkingen uit reserves	690.500	N
Diverse programma's	Lagere kapitaallasten 2019	176.900	V
Diverse programma's	Overige resultaten 2019	125.200	V
Totaal verschillen ten opzichte van begroting 2019 na wijziging:		69.900	V

Voorstel resultaatbestemming 2019

Hieronder volgen de voorstellen die aan de raad worden voorgelegd ter besluitvorming bij de behandeling van de jaarstukken 2019. Enkele voorstellen komen voort uit eerdere besluitvorming. Dit geldt bijvoorbeeld voor de budgetoverheveling van 2019 naar 2020 en de verrekeningen met de reserve Sociaal Domein conform het eerder vastgestelde financieel kader Sociaal Domein. Daarnaast zijn er voorstellen opgenomen voor vooruitontvangen middelen ten behoeve van uitvoering in 2020 en latere jaren of nagekomen posten waarbij wordt verzocht deze alsnog over te hevelen naar 2020. Alle mutaties zijn samengevat in een overzicht aan het eind van de financiële analyse.

Budgetoverheveling 2019 → 2020

In 2019 zijn budgetten beschikbaar gesteld voor specifieke doeleinden. Enkele van deze projecten zijn nog niet (volledig) uitgevoerd of afgerond. Het college heeft de raad verzocht om deze niet uitgegeven middelen over te hevelen naar 2020 zodat deze projecten conform eerdere besluitvorming en opdrachtverstrekking uitgevoerd kunnen worden. In de raadsvergadering van 6 mei 2020 is de budgetoverheveling van 2019 naar 2020 definitief vastgesteld. Daarin zijn ook budgetoverhevelingen opgenomen waartegenover (nog) geen reservedekking staat, maar waarvoor de reserves in 2020 wel zijn verlaagd. In dit voorstel wordt voorgesteld om deze middelen (€ 111.198) weer aan de reserves toe te voegen. De budgetoverheveling van 2019 naar 2020 betrof de volgende projecten:

Budgetoverheveling van 2019 naar 2020	Dekking uit resultaat	Dekking uit reserve(s)	Totaal overheveling
4. Wegen, water en verkeer	44.501	187.500	232.001
Bijdrage HOV in 't Gooi	-	187.500	187.500
Wegbeheerssysteem	44.501	-	44.501
5. Onderwijs	4.758	45.242	50.000
Uitvoering integraal huisvestingsplan	4.758	45.242	50.000
6. Cultuur, sport en recreatie	16.360	286.225	302.585
Opstellen bomenbeleid	10.000	-	10.000
Subsidie SV Laren	-	281.225	281.225
Jan Hamdorffprijs	-	5.000	5.000
Uitbestede investeringen	6.360	-	6.360
7. Sociaal Domein	-	63.225	63.225
Bijdrage regio uit reserve HHT	-	43.225	43.225
Algemene plannen schrijven nota sociaal domein	-	20.000	20.000
8. Bouwen en wonen	25.579	-	25.579
Implementatie Omgevingswet	25.579	-	25.579

Budgetoverheveling van 2019 naar 2020	Dekking uit resultaat	Dekking uit reserve(s)	Totaal overheveling
9. Milieu en duurzaamheid	20.000	73.859	93.859
Begraafplaatsenbeleid	20.000	20.000	40.000
Sanering Torenlaan	-	53.859	53.859
10. Grondexploitatie, dorpsver, economie	-	36.107	36.107
Toezicht en infobord houtzagerij	-	36.107	36.107
Totaal:	111.198	692.158	803.356

Financieel kader Sociaal Domein

Met ingang van de decentralisaties van het Sociaal Domein per 2015 heeft de raad ervoor gekozen een bestemmingsreserve Sociaal Domein in te stellen en de resultaten uit het Sociaal Domein (programma 7) met de reserve te verrekenen. Bij deze verrekening wordt ook het resultaat van de rijksbijdrage re-integratieuitkering Sociaal Domein betrokken.

In 2019 bedraagt de extra besteding € 567.618 ten opzichte van het vastgestelde financieel kader Sociaal Domein. Deze extra uitgave dient nog met de reserve te worden verrekend. In de reserve Sociaal Domein resteert ultimo 2019 een bedrag van € 616.839. Hiervan is een gedeelte reeds bestemd voor het Werken aan Werk in 2020 (€ 193.263) en de overgehevelde middelen van 2019 naar 2020 (€ 63.225). Rekening houdend met de aanwendungen in 2020-2022 blijft een niet nader geoormerkt bedrag voor het Sociaal Domein over van € 360.351 dat volledig vrijvalt ten gunste van het te bestemmen rekeningresultaat 2019. Hierna bedraagt de reserve voor overschrijdingen binnen het Sociaal Domein nihil.

Nagekomen budgetoverheveling 2019 → 2020

Dit betreffen de nagekomen budgetoverhevelingen die per abuis niet meegenomen zijn in het eerdere raadsvoorstel aangaande de budgetoverheveling van 2019 naar 2020. Van onderstaande budgetten wordt verzocht deze alsnog over te hevelen naar 2020.

Centrumplan Laren

In het door de raad vastgestelde Centrumplan (2017) zijn een aantal ruimtelijke aanpassingen aan het centrum van Laren benoemd. De uitvoering van dit Centrumplan vindt voornamelijk plaats in 2020 en latere jaren. In de begroting 2019 is echter wel een bedrag van € 383.093 beschikbaar gesteld voor de in het plan benoemde aanpassingen (budgetoverheveling van 2018 naar 2019). Hiervan is in 2019 circa € 22.000 uitgegeven voor planontwikkeling. Het restant in 2019, ad € 360.000, is nodig om het plan tot in detail uit te werken en voor de uitvoering in 2020 en latere jaren.

De raad wordt gevraagd om bij de bestemming van het resultaat 2019 de resterende middelen toe te voegen aan de nog te vormen bestemmingsreserve Centrumplan Laren. Uitgaven in latere boekjaren kunnen vervolgens vanuit deze bestemmingsreserve gedekt worden. Concreet betekent dit dat voor het Centrumplan Laren een aparte bestemmingsreserve, naast de bestemmingsreserve Brinkplan, wordt gevormd.

Opstellen plan (terughoudend) reclamebeleid

In het coalitieakkoord is benoemd dat wordt ingezet op een terughoudend reclamebeleid met name voor gevels en stoepen, en voor reclame-uitingen boven en op straten. In 2019 is voor het opstellen van een (terughoudend) reclamebeleid een incidenteel budget beschikbaar gesteld van € 10.000.

De besluitvorming over de actualisatie van regels voor voorwerpen op openbare plaatsen heeft reeds in 2019 plaatsgevonden, maar in de loop van het jaar is ook gebleken dat het wenselijk is nadere regels vast te stellen tot het plaatsen van reclameborden- en objecten op openbare plaatsen in de gemeente. In 2020 zal voorgesteld worden om bij de eerstvolgende actualisatie van de APV, reclameborden- en objecten toe te voegen aan de APV. Aangezien dit project nog niet volledig is afgerond wordt verzocht het restantbudget van € 10.000 over te hevelen naar 2020.

Verbeteren cameratoezicht

In 2018 is het cameratoezicht geëvalueerd en zijn de gevolgen van de verschillende alternatieven in kaart gebracht. Voor het verbeteren van het cameratoezicht is, naast extra structurele middelen, een incidenteel budget beschikbaar gesteld van € 50.000 in 2019.

Om het cameratoezicht te verbeteren was het eerst nodig om goed in beeld te brengen wat concreet de doelstellingen en beoogde effecten zijn, welke (technische, juridische) alternatieven er zijn om dat te bereiken en wat de financiële consequenties van die alternatieven zijn. Op basis van de uitkomsten van de besprekingen is inmiddels een voorstel voor verbeterd (mobiel) cameratoezicht opgesteld. Dit voorstel wordt begin 2020 behandeld in het college. Daarna volgt de aanbesteding en implementatie van een nieuwe vorm van cameratoezicht. Aangezien dit project nog niet volledig is afgerond wordt verzocht het restantbudget ad € 50.000 over te hevelen naar 2020.

Procesversnelling Ruimtelijke Adaptatie Laren Regenklaar 2020

In het voorjaar van 2019 is er voor Laren Regenklaar een aanvraag gedaan om in aanmerking te komen voor een Rijksbijdrage in het kader van de procesondersteuning regionale versnelling van het programma ruimtelijke adaptatie. Deze regeling is bedoeld om ondersteuning te bieden aan overheden die bezig zijn met klimaatadaptatie. De aanvraag is in april 2019 gehonoreerd en er is een bijdrage van in totaliteit € 145.000 toegekend. In 2019 is al een deelbedrag van € 68.378 ontvangen. In 2020 zal nog eens € 76.622 worden ontvangen. Samen bedraagt dit de toegekende € 145.000.

Met Laren Regenklaar als kapstok is inmiddels een samenwerking tot stand gekomen tussen de gemeenten Laren, Blaricum, Eemnes en Huizen, Rijkswaterstaat, ToekomstSterk en Deltares onder de noemer "ontwikkeling uitvoeringsagenda Laren in 't Gooi". Nu de samenwerkingsovereenkomst door alle partijen is getekend en de eerste tranche van de bijdrage is ontvangen (2019) dienen de toegekende middelen beschikbaar te worden gesteld voor uitvoering in 2020. De ontvangen middelen in 2019 zijn reeds beschikbaar gesteld vanuit de algemene reserve (derde begrotingswijziging 2020, raadsvergadering 27 mei 2020). De raad wordt verzocht het in 2020 onttrokken deel ad € 68.378 bij de resultaatbestemming 2019 weer toe te voegen aan de algemene reserve.

Klimaatmiddelen 2019 - 2021

Iedere gemeente moet voor eind 2021 een transitievisie warmte vaststellen, waarin het tijdsplan inzichtelijk wordt gemaakt wanneer wijken/buurten afgekoppeld kunnen worden van het aardgas. Daarnaast zijn de middelen bedoeld voor de opzet en uitvoering van een energieloket en voor uitvoeringsplannen op wijkniveau. De energietransitie is ook één van de speerpunten van de Regionale Samenwerkingsagenda (RSA) 2019-2022 van de Regio Gooi en Vechtstreek.

Via het gemeentefonds zijn in de decembercirculaire 2019 extra en eenmalige klimaatmiddelen (€ 237.100) ter beschikking gesteld voor de periode 2019 tot en met 2021. De raad wordt voorgesteld om bij de bestemming van het resultaat, de door het Rijk beschikbaar gestelde middelen voor de periode 2019 tot en met 2021, toe te voegen aan een nog te vormen bestemmingsreserve klimaat- en duurzaamheidsbeleid (€ 237.100) en beschikbaar te stellen voor de uitvoering in 2020 en verder. Deze middelen worden onder andere ingezet worden voor het opstellen van de transitievisie, de daaruit voortvloeiende wijkwarmteplannen en het energieloket.

Compensatie inkomsten precarioheffing 2020 – 2021

Inmiddels is overeenstemming bereikt met Liander over het aantal strekkende meters waarover precariobelasting betaald moet worden. De 267.000 strekkende meters (voorheen 328.000) waarover wordt belast, gaat met terugwerkende kracht vanaf 2017 in. Dit betekent over de jaren 2017 tot en met 2019 een vermindering van de aanslag precariobelasting. Deze vermindering is ten laste gekomen van de voorziening (2017 en 2018) en de exploitatie (2019). Het restant van de voorziening is in 2019 vrijgevallen. Aan uw raad wordt voorgesteld om een deel van deze vrijval, ad € 229.606, te bestemmen in een bestemmingsreserve ter dekking van de inkomstenderving in 2020 en 2021. De lagere inkomsten zijn in deze boekjaren namelijk niet voorzien. Dit zal betekenen dat de lagere inkomsten in deze jaren worden gecompenseerd door een onttrekking aan de reserve, waardoor dit geen effect heeft voor het begrotingsresultaat.

Opheffen bestemmingsreserves

Voorgesteld wordt om een tweetal bestemmingsreserves op te heffen bij de resultaatbestemming 2019. Dit betreft de reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen en de reserve uitbesteding Larense kunst.

Bestemmingsreserve gemeentelijke gebouwen

De reserve onderhoud gemeentelijk gebouwen heeft als doel het meerjarenonderhoud van de gemeentelijke gebouwen te financieren. Door het opstellen van meerjarenonderhoudplannen en de daarvoor gevormde onderhoudsvoorzieningen (verplichting BBV) heeft de bestemmingsreserve geen doel meer. Daarom wordt voorgesteld de bestemmingsreserve op te heffen. Het saldo per einde 2019 bedraagt nog € 149.766 en valt vrij ten gunste van het te bestemmen rekeningresultaat 2019.

Bestemmingsreserve uitbesteding Larense kunst

Bij het besluit van de begroting 2019 is voorgesteld om deze bestemmingsreserve in te stellen. Bij de jaarrekening 2017 is een resultaat bestemd van € 128.987 voor het optimaliseren van de inrichting en de klimaatbeheersing van het kunstdepot in het Raadhuis te Laren. Jaarlijks wordt een bedrag van € 6.047 uit deze reserve onttrokken. Dit bedrag is gelijk aan de jaarlijkse kapitaallasten. Gezien de minimale omvang van de jaarlijkse kapitaallasten en de wens om het aantal reserves in te perken wordt voorgesteld om de bestemmingsreserve op te heffen. Vanaf 2021 vindt dekking van de jaarlijkse lasten, net als de overige kapitaallasten, plaats via de gemeentelijke exploitatie. Het saldo per einde 2019 bedraagt nog € 109.332. Rekening houdend met de reeds begrote onttrekking in 2020 ad € 6.074 valt het restant van € 103.258 vrij ten gunste van het te bestemmen rekeningresultaat 2019.

Samenvatting resultaatbestemming 2019

Alle voorstellen zijn samengevat in onderstaand overzicht.

Samenvatting resultaatbestemming 2019	Bedrag in €	V/N
Resultaat 2019 voor resultaatbestemming	113.300	V
• Budgetoverheveling 2019 → 2020	111.198	N
• Financieel kader Sociaal Domein	360.351	V
• Nagekomen budgetoverhevelingen 2019 → 2020	420.000	N
• Procesversnelling Ruimtelijke Adaptatie Laren Regenklaar 2020	68.400	N
• Klimaatmiddelen 2019 - 2021	237.100	N
• Compensatie inkomsten precarioheffing 2020 – 2021	229.606	N
• Opheffen bestemmingsreserves	253.024	V
Rekeningresultaat 2019 na resultaatbestemming	339.629	N

Het totale resultaat 2019 na voorliggende resultaatbestemming bedraagt € 339.629 nadelig. De raad wordt voorgesteld om dit bedrag te onttrekken aan de algemene reserve.

Jaarrekening in één oogopslag

Opbrengsten en kosten

Opbrengsten gemeente Laren

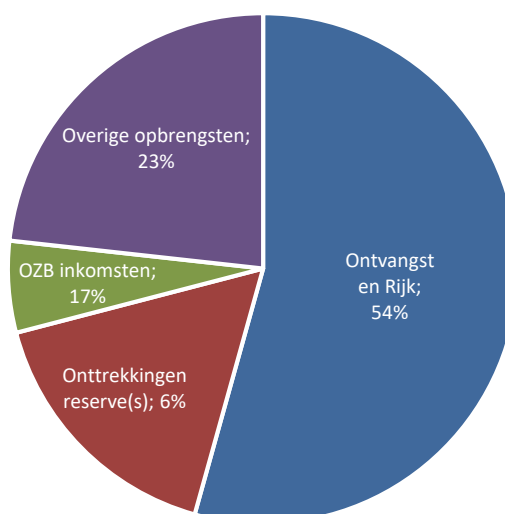
Voor een groot deel van de opbrengsten mag de gemeente zelf bepalen waar zij het geld aan uitgeeft. Dit zijn de vrij besteedbare middelen die bestaan uit de gemeentelijke belastingen, de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de overige eigen inkomsten. Daarnaast ligt voor een deel van de opbrengsten vast waar de gemeente het geld aan uit moet geven. Daarvan is sprake bij de heffingen die bedoeld zijn om bepaalde gemeentelijke taken van te kunnen betalen. Voorbeelden hiervan zijn de rioolheffing, de afvalstoffenheffing maar ook de leges voor paspoorten en rijbewijzen. De heffingen mogen niet meer opbrengen dan de taken kosten, oftewel de gemeente mag hier geen winst op maken.

Ten slotte ontvangt de gemeente specifieke uitkeringen die enkel uitgegeven mogen worden aan specifieke taken zoals onderwijsachterstand. Als de gemeente hiervan geld overhoudt moet zij dit terugbetalen aan het Rijk.

De totale opbrengsten (baten) van de gemeente Laren bedragen € 25,44 miljoen in 2019. Dit is € 303.900 minder dan was begroot. Deze lagere inkomsten komen bijvoorbeeld door de lagere onttrekkingen uit de reserves (– € 710.500) en lagere rente-inkomsten (– € 89.400). Daar tegenover staan wel weer hogere inkomsten vanuit het Rijk (+ € 277.200). Voor de gemeente Laren zijn de totale inkomsten in het jaar 2019 als volgt opgebouwd:

Opbrengsten 2019 gemeente Laren (x € 1.000)

Ontvangsten Rijk	€ 13.773
Lokale heffingen	€ 7.951
Onroerende zaakbelasting (OZB)	€ 4.215
Afvalstoffenheffing	€ 1.140
Rioolheffing	€ 895
Leges omgevingsvergunning	€ 358
Precariobelasting	€ 772
Overige leges en heffingen	€ 571
Overige inkomsten	€ 3.667
Onttrekkingen reserve(s)	€ 1.471
Pachten en huren	€ 844
Rente en dividenden	€ 218
Overige inkomsten	€ 1.180

Zoals te zien bestaat het grootste deel van de inkomsten in 2019 uit de ontvangsten van het Rijk (54%). Het merendeel van deze ontvangsten komt vanuit het gemeentefonds (88%). De overige ontvangsten vanuit het Rijk betreft geld voor specifieke doeleitkeringen (12%). Daarnaast zijn de OZB-inkomsten (17%) en de onttrekkingen uit de reserves (6%) een groot deel van de inkomsten in 2019. De hierna nog resterende overige inkomsten bedragen zo'n 23% van de totale inkomsten.

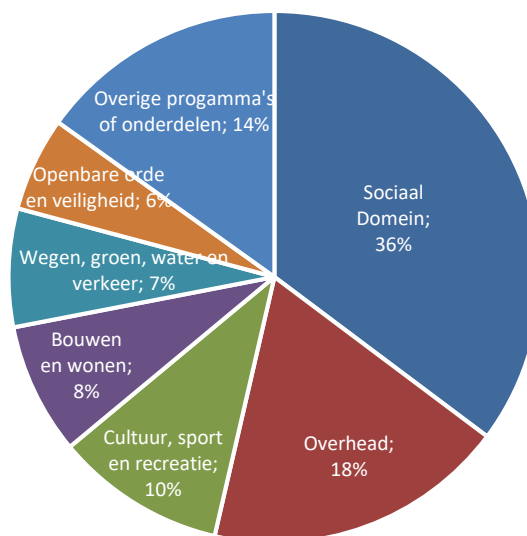
Kosten gemeente Laren

De totale kosten (lasten) van de gemeente Laren bedragen € 25,32 miljoen. De uitgaven zijn zeer divers en bestaan bijvoorbeeld uit groenonderhoud, afschrijving van investeringen, subsidies en bijdragen, salariskosten en de kosten van de uitvoeringsorganisatie (BEL Combinatie). In het overzicht van de uitgaven zijn per programma de totale kosten gepresenteerd.

Voor de gemeente Laren zijn de lasten voor het jaar 2019 als volgt opgebouwd:

Lasten 2019 gemeente Laren (x € 1.000)

Programma's	€ 20.677
Bestuurszaken	€ 1.050
Burgerzaken	€ 624
Openbare orde en veiligheid	€ 1.453
Wegen, groen, water en verkeer	€ 1.832
Onderwijs	€ 536
Cultuur, sport en recreatie	€ 2.626
Sociaal Domein	€ 9.140
Volksgesondheid en milieu	€ 1.224
Bouwen en wonen	€ 2.026
GREX, dorpsvern. en econom. zaken	€ 166
Overige onderdelen	€ 4.646
Algemene dekkingsmiddelen	-/- € 15
Overhead	€ 4.661
Vennootschapsbelasting	€ 0
Stortingen reserve(s)	€ 0

De meeste uitgaven hebben plaatsgevonden binnen het programma Sociaal Domein (36%). Tot het Sociaal Domein behoort alles wat te maken heeft met zorg en ondersteuning van burgers met een hulpvraag. Daarbij gaat het om jongeren, ouderen, mensen met een beperking (fysiek, verstandelijk of psychisch) en mensen die moeilijk aan werk kunnen komen of die werkloos zijn geworden.

Een ander grote kostenpost is de overhead waar ongeveer 18% van de uitgaven betrekking op heeft. De overheadkosten van de gemeente Laren bestaan onder andere uit huisvestingskosten (gemeentehuis), de kosten van het bestuurssecretariaat, de representatiekosten en de overige ondersteuning van het college. Daarnaast bestaat de overhead ook uit de overheadkosten die doorbelast worden door onder andere de BEL Combinatie of andere verbonden partijen.

Voor een gedetailleerd overzicht van alle gemeentelijke uitgaven per programma (taakveldniveau) wordt verwezen naar de bijlagen.

A. Jaarverslag

A.1 Programmaverantwoording

Algemeen

In de programmaverantwoording wordt per programma ingegaan op de gerealiseerde effecten en de wijze waarop die effecten zijn verwezenlijkt. Dit wordt gedaan aan de hand van de beantwoording op de drie W-vragen:

- Wat hebben we bereikt? (gerealiseerde doelstellingen);
- Wat hebben we daarvoor gedaan? (uitgevoerde activiteiten);
- Wat heeft het gekost?

Per programma zijn daarnaast indicatoren opgesteld. Een aantal indicatoren is verplicht voorgeschreven. Deze indicatoren zijn in het volgende hoofdstuk verzameld, onder vermelding van de doelstellingen per programma.

Naast de programma's bevat de programmaverantwoording een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen, een overzicht van de overheadkosten, het bedrag voor de heffing van de vennootschapsbelasting en het bedrag voor onvoorziene uitgaven.

Opzet programmaverantwoording

De opbouw per programma is als volgt:

- Visie programma;
- Gerealiseerde doelstellingen (wat hebben we bereikt?);
- Uitgevoerde activiteiten (wat hebben we daarvoor gedaan?);
- Overzicht baten en lasten van het programma (wat heeft het gekost?) en
- Een toelichting op het verschil realisatie 2019 ten opzichte van de actuele begroting 2019.

In het onderdeel "*Wat hebben we daarvoor gedaan?*", worden de activiteiten besproken, die behoren bij de geformuleerde doelstellingen. Door middel van een zogenoemde verkeerslichtenrapportage is aangegeven of de betreffende activiteit in 2019 is gerealiseerd dan wel loopt volgens planning.

- Doelstelling is gerealiseerd dan wel loopt volgens planning.
- Doelstelling is deels gerealiseerd dan wel vertraging in de planning.
- Doelstelling is niet gerealiseerd dan wel niet opgestart.

In het onderdeel "*Toelichting verschillen*" is met de aanduiding **V** (voordeel) en **N** (nadeel) aangegeven of er sprake is van een voor- of nadeel ten opzichte van de begroting 2019 na wijziging.

Verplichte beleidsindicatoren

Op grond van het BBV zijn gemeenten verplicht om per programma de beoogde en gerealiseerde maatschappelijke effecten van de verschillende programma's toe te lichten aan de hand van zogenaamde beleidsindicatoren. Deze indicatoren zijn in de jaarstukken 2019 opgenomen in één totaaloverzicht. Op de website waarsaatjegemeente.nl zijn de recentste gegevens te raadplegen.

Programma 1 - Bestuurszaken en overhead

#	Doel	TV	Naam indicator	Begroting 2019	Actueel	Meet-moment	Bron
1	-	0.0	Formatie	0,14	0,18	Real.2019	Eigen gegevens
2	-	0.0	Bezetting	0,22	0,22	Real.2019	Eigen gegevens
3	-	0.0	Apparaatskosten	€ 389	€ 392	Real.2019	Eigen gegevens
4	-	0.0	Externe inhuur	75%	88%	Real.2019	Eigen gegevens
5	-	0.0	Overhead	17%	18%	Real.2019	Eigen gegevens

Toelichting beleidsindicatoren

1. Het aantal fte per 1.000 inwoners.
2. De bezetting in aantal fte per 1.000 inwoners.
3. De apparaatskosten per inwoner.
4. De kosten van externe inhuur als % van het totaal van de loonsom en de totale kosten van inhuur externen.
5. Percentage van de totale lasten.

Programma 3 - Openbare orde en veiligheid

#	Doel	TV	Naam indicator	Begroting 2019	Actueel	Meet-moment	Bron
6	3.1	1.0	Verwijzingen Halt per 10.000 jongeren	23	12	2018	Stichting Halt
8	3.1	1.0	Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	0,9	0,9	2017	CBS - diefstallen
9	3.1	1.0	Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	2,3	3,1	2017	CBS - criminaliteit
10	3.1	1.0	Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	7,3	4,9	2017	CBS - diefstallen
11	3.1	1.0	Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	3,7	5,4	2017	CBS - criminaliteit
22	7.3	6.0	Jongeren met een delict voor de rechter	0,29%	0,0%	2015	CBS - jeugd

Toelichting beleidsindicatoren

6. Het aantal verwijzingen naar Halt per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht vergriep plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongeren en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.
8. Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
9. Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
10. Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.
11. Het aantal vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) per 1.000 inwoners. Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel, worden deze 2 delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.
22. Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.

Programma 5 - Onderwijs

#	Doel	TV	Naam indicator	Begroting 2019	Actueel	Meet-moment	Bron
17	5.3	4.0	Absoluut verzuim	0	0	2018	DUO / Ingrado
18	5.3	4.0	Relatief verzuim	15,06	26	2018	DUO / Ingrado
19	5.3	4.0	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie	1,1%	1,7%	2018	DUO / Ingrado

Toelichting beleidsindicatoren

17. Het aantal leerplichtigen of kwalificatieplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school of instelling, per 1.000 leerlingen. Periode aanduiding '2018' staat voor schooljaar '2017-2018'.
18. Een jongere staat wel ingeschreven op een school, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt. Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend. Periodeaanduiding '2018' staat voor schooljaar '2017-2018'. Per 1.000 leerlingen.
19. Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12-23 jaar) dat voortijdig, d.w.z. zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. Periode aanduiding '2018' staat voor schooljaar '2017-2018'.

Programma 6 - Cultuur en recreatie

#	Doel	TV	Naam indicator	Begroting 2019	Actueel	Meet-moment	Bron
20	6.1	5.0	Percentage niet-wekelijks sporters	42,1%	42,1%	2016	CBS/RIVM

Toelichting beleidsindicatoren

20. Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens 1 x per week aan sport doet.

Programma 7 - Sociaal Domein

#	Doel	TV	Naam indicator	Begroting 2019	Actueel	Meet-moment	Bron
21	7.3	6.0	Banen	770,4	770,9	2018	LISA
23	7.3	6.0	Kinderen in uitkeringsgezin	1,92%	3,0%	2018	CBS - jeugd
24	7.3	6.0	Netto arbeidsparticipatie	63,0%	62,8%	2018	CBS - arbeids.name
26	7.3	6.0	Percentage werkloze jongeren	0,89%	1,0%	2018	CBS - jeugd
27	7.3	6.0	Personen met een bijstandsuitkering	18	16,6	1ehj'19	CBS - participatiewet
28	7.3	6.0	Lopende re-integratievoorzieningen	18,6	26,9	1ehj'18	CBS - participatiewet
29	7.3	6.0	Jongeren met jeugdhulp	5,5%	6,2%	1ehj'19	CBS - jeugd
30	7.4	6.0	Jongeren met jeugdbescherming	0,5%	0,5%	1ehj'19	CBS - jeugd
31	7.4	6.0	Jongeren met jeugdreclassering	0,0%	-	1ehj'19	CBS - jeugd
32	7.3	6.0	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO*	23	21	1ehj'19	CBS - mon.SD/WMO

Toelichting beleidsindicatoren

21. Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar. Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten.
23. Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal 1 lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens o.g.v. de Wet werk en bijstand (tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 verstaan.
24. Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de potentiële beroepsbevolking.
26. Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV Werkbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie.
27. Het aantal personen met een uitkering o.g.v. de Wet werk en bijstand (t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.
28. Het aantal lopende re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
29. Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en/of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere of opvoedingsproblemen van de ouders.
30. Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.
31. Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-23 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 t/m 23 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringsmedewerker om te voorkomen dat hij/zij opnieuw de fout ingaat. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.
32. Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.

Programma 8 - Bouwen, wonen, milieu en duurzaamheid							
#	Doel	TV	Naam indicator	Begroting 2019	Actueel	Meet-moment	Bron
33	8.1	7.0	Omvang huishoudelijk restafval	199	170	2018	CBS - stat.hh-afval
34	8.1	7.0	Percentage hernieuwbare elektriciteit	0,8%	1,6%	2016	RWS - klimaatmon.
35	9	8.0	WOZ-waarde woningen	€ 559	€ 559	2019	CBS -stat.WOZ
36	10.1	8.0	Nieuwbouw woningen	2,1	1,9	2018	BAG-ABF research
37	9	8.0	Demografische druk	111,9	111,9	2018	CBS - stat.bevolking
38	9	8.0	Woonlasten éénpersoonshuishouden	€ 936	€ 943	2019	COELO
39	9	8.0	Woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 1.103	€ 1.110	2019	COELO

Toelichting beleidsindicatoren

33. Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg. per inwoner).
34. Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
35. De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
36. Het aantal nieuwbouwwoningen per 1.000 woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.
37. De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
38. Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
39. Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Programma 9 - Grondexploitatie, dorpsvernieuwing en econ. zaken							
#	Doel	TV	Naam indicator	Begroting 2019	Actueel	Meet-moment	Bron
14	10.2	3.0	Functiemenging in percentage	46,5%	46,5%	2018	CBS-BAG/LISA
16	10.2	3.0	Vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inwoners	223,5	232,3	2018	LISA

Toelichting beleidsindicatoren

14. De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
16. Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.

Programma 1 - Bestuurszaken

Visie

De gemeente Laren wil de kernwaarden van het dorp: charmant, vitaal, groen en het hoge voorzieningenniveau handhaven met een zo efficiënt mogelijke organisatie van mensen en middelen.

Wat hebben we bereikt?

Communicatie

Onze inwoners worden steeds meer betrokken bij beleid en uitvoering. Aanvullend aan de middelen die we daarvoor al inzetten, is eind 2019 gestart met het opzetten van een digitaal burgerpanel voor Laren. Dit panel zal een aantal keer per jaar ingezet worden voor inwonerraadplegingen over diverse thema's.

De geactualiseerde Nota Burgerparticipatie is in concept klaar en wordt begin 2020 ter bespreking en ter vaststelling aangeboden aan het college en de raad. De nota zal ook worden gebruikt als uitgangspunt voor de participatietrajecten die voortvloeien uit de Omgevingswet.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Doelstellingen		Activiteiten		
1.1	Laren behoudt haar zelfstandigheid.	1.1.1	In samenwerking met Blaricum en Huizen worden gelden die nodig zijn om de blijvende zelfstandigheid van de 3 gemeenten te behouden vrijgemaakt en ingezet. Ook Eemnes wordt daarbij betrokken.	
1.2	Meer invloed bij en structureel versterken van de regionale samenwerking en bestuurskracht, zowel binnen regio G&V als andere samenwerkingsverbanden (H)BEL.	1.2.1	Streven naar meer invloed in de regio door middel van voorzitterschap van één van de wethoudersoverleggen.	
		1.2.2	Proactief meedenken en meewerken aan de samenwerking in het kader van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT), met focus op maatregelen op langere termijn voor de rijksweg A1 (ondertunneling) en beter openbaar vervoer.	
		1.2.3	Bevorderen samenwerkingsverbanden met buurgemeenten (ambtelijk en bestuurlijk) om de bestuurskracht in de regio te versterken.	
1.3	GR Gooiergracht: de regeling opheffen en het eigendom en beheer overdragen aan het Waterschap.	1.3.1	Eind 2019 is er overeenstemming bereikt met het Waterschap AGV-Waternet om een inventarisatiedocument op te stellen als eerste stap in het overdragen van beheer van de GR naar het Waterschap.	
1.4	Het bevorderen van inwonerparticipatie door inwoners meer te betrekken bij het beleid in hun buurt en door het inspelen op hun ideeën	1.4.1	Bevorderen van ontmoetingen tussen college en inwoners (waaronder een 'open deur praktijk' van het college, intensivering overleg met buurtpreventieverenigingen en gebiedsgerichte bijeenkomsten van het college met buurtbewoners in de wijk).	

Doelstellingen		Activiteiten		
		1.4.2	Actualiseren nota burgerparticipatie, met meer aandacht voor betrokkenheid inwoners in processen van besluitvorming.	
1.5	Het contact met de inwoners verbeteren door beter te informeren en/of gericht te communiceren over actuele thema's.	1.5.1	Frequentie Larens Journaal opvoeren naar 1x per 2 weken (zodat ook vergunningen met meer actualiteit worden gepubliceerd), inclusief onderzoek naar beperking van de daarmee gepaard gaande kosten.	
1.6	Gemeenteraad tijdig betrekken bij discussies over kaderstelling	1.6.1	Meer informele bijeenkomsten organiseren met de raad, met name op gebied van RO en Sociaal domein.	
1.7	Verbeteren ondersteuning bestuur	1.7.1	Bestuursondersteuning college versterken.	
1.8	Tijd om de ambtelijke samenwerking tussen Blaricum, Eemnes en Laren te evalueren op effectiviteit en efficiency.	1.8.1	Evalueren effectiviteit BEL Combinatie: versterking van de BEL-organisatie ondersteunen maar ook open oog voor efficiëntie en besparing waar mogelijk.	
1.9	Belastingtaken outsourcen.	1.9.1	Onderzoek afronden en bekijken of Laren samen met Blaricum en Eemnes de belastingtaken kan laten uitvoeren door een derde partij.	

Toelichting bij afwijking (oranje of rood):

- 1.3.1 Het proces loopt, gericht op opheffing per 1-1-2020. In het vierde kwartaal van 2019 zijn er goede overleggen gevoerd met het waterschap AGV. Hieruit is naar voren gekomen dat er onderzoek gedaan moet gaan worden naar stroomgebied Gooiergracht. Hierin krijgen participanten GR Blaricum en Laren een aandeel van de kosten als ook het Waterschap en de gemeente Eemnes. Zolang het onderzoek loopt kan en zal GR niet opgeheven kunnen worden.
- 1.4.1 Is een continuproces. Dit zal in 2020 verder worden opgepakt.
- 1.4.2 De nota is in concept klaar. Wordt in het eerste kwartaal 2020 besproken met het college.
- 1.7.1 Vooralsnog is hieraan geen invulling gegeven. In 2020 zal dit opnieuw worden gezien.
- 1.8.1 Vooralsnog is hieraan geen nadere invulling gegeven
- 1.9.1 Naar aanleiding van een aangenomen motie, wordt een onderzoek gedaan om tot een beargumenteerde keuze te komen voor het uitbesteden van de belastingtaken.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Programma 1	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Verschil
Baten	-33.250	-37.648	-37.648	-11.321	26.327
Lasten	959.752	839.147	846.007	1.049.592	203.585
Saldo programma	926.503	801.499	808.359	1.038.271	229.911

Toelichting verschillen

Hogere vergoeding raadsleden en commissies	€ 138.300	N
Begin 2018 is de vergoeding voor raadsleden in kleine gemeenten (tot 24.000 inwoners) gelijk getrokken met die van gemeenten tot 40.000 inwoners. Aangezien deze ontwikkeling niet financieel verwerkt is in de begroting van 2019 levert dit een nadeel op.		
Hogere kosten raad en commissies	€ 23.700	N
Voornamelijk de kosten voor het notuleren tijdens raads- en commissievergaderingen zijn, door de invoering van NotuBiz, hoger uitgevallen dan was voorzien. Ook zijn de verstrekte fractievergoedingen hoger dan was begroot.		
Herijking voorziening pensioenen voormalig bestuurders	€ 80.400	N
Op grond van de jaarlijkse actuariële berekeningen voor de pensioenverplichtingen jegens (gewezen) wethouders en/of gepensioneerden en hun nabestaanden is de voorziening herijkt. Dit heeft tot gevolg dat er in 2019 een aanvullend bedrag aan de voorziening toegevoegd moet worden om aan de toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen.		
Lagere bijdrage informatieplan BEL Combinatie	€ 18.200	V
Het voordeel ontstaat door een structureel lagere bijdrage voor het informatieplan BEL Combinatie (ICT en automatisering).		
Het saldo van de overige verschillen	€ 5.700	N

Programma 2 - Burgerzaken

Visie

Een correcte en efficiënte dienstverlening aan de bewoners van Laren.

Wat hebben we bereikt?

De gemeente is primair een dienstverlenende organisatie voor haar inwoners en bedrijven. Het contact verloopt in veel gevallen via de medewerkers van het team Publiek, balie en telefonisch, maar ook steeds meer via onze digitale kanalen.

In 2019 hebben we wederom duizenden vragen en aanvragen van onze inwoners en bedrijven over het algemeen naar tevredenheid kunnen beantwoorden en daarbij producten en diensten kunnen leveren. De kwaliteit van de dienstverlening is gecontinueerd ten opzichte van het jaar ervoor en er zijn enkele stappen gezet om de dienstverlening verder te verbeteren.

Team Publiek

Het KCC binnen het team Publiek is het visitekaartje van de BEL Combinatie. Met de receptie en de balies in de centrale hal zijn zij het eerste gezicht van de BEL Combinatie voor de inwoners van de gemeenten Blaricum, Eemnes en Laren. Samen met de telefonie vormen zij de totale frontoffice, het zogenaamde Klantcontact Centrum (KCC), van de BEL Combinatie. Telefoontjes die binnen komen bij het KCC, worden zoveel mogelijk zelf afgehandeld en daar waar de vraag specialistisch wordt, zetten wij deze door naar de collega's in de organisatie. Ook het digitale kanaal is een onderdeel van het KCC. Dit kanaal is in 2019 verder uitgebreid.

De midoffice en de backoffice van het team Publiek zijn onder andere verantwoordelijk voor het bijhouden en voor de kwaliteit van de gegevens in de Basisregistratie Personen (BPR) en de Verkiezingen.

In 2019 is het telefonie onderdeel van het KCC fysiek bij de frontoffice gevoegd. Deze medewerkers zaten elders in het gebouw waardoor er geen of weinig persoonlijk contact was met de overige collega's van de frontoffice (receptie en balie). Doordat alle medewerkers van de frontoffice nu in één ruimte bij elkaar werken, zijn er kortere lijnen ontstaan, wat de dienstverlening aan de inwoner ten goede is gekomen.

In 2019 zijn verschillende medewerkers vertrokken bij het KCC. Hierdoor is de doorgroei van de kwaliteit van de dienstverlening (meer producten én het telefonisch afhandelen van vragen door het KCC) minder hard gegaan dan verwacht, omdat de aandacht gericht moest blijven op de primaire dienstverlening.

Uitbreiding digitale dienstverlening

De verschuiving van het klantcontact naar het digitale kanaal is in 2019 verder uitgebreid. Zo kunnen toekomstige bruidsparen hun voorgenomen huwelijk/geregistreerd partnerschap thuis digitaal regelen. Dit geldt ook voor het doorgeven van de vermissing van het reisdocument. Bij de verkiezingen hebben kiezers digitaal een vervangende stempas, kiezerspas of volmacht kunnen aanvragen. Het Koninklijk Besluit (KB) om ook de geboorteaangifte vanuit huis te regelen is in december 2019 goedgekeurd, wat betekent dat dit in 2020 gerealiseerd kan worden.

Betere sturing op de cijfers

Ook in 2019 hebben we in 90% van de gevallen binnen het gestelde normenkader de resultaten behaald op het gebied van levertijden en wachttijden voor producten en diensten. Denk hierbij aan social media, digitaal aangevraagde producten, wachttijden aan de publieksbalies. De telefoon is in ruim 90% van de gevallen binnen de gestelde norm (< 30 seconden) opgenomen; op de werkvloer is zichtbaar in het KCC in hoeveel gevallen we inwoners tijdig beantwoorden aan de telefoon. Het huidige systeem slaat deze cijfers niet op, maar we zien dat we dagelijks in de 80% tot 90% aan deze norm voldoen. De norm is afkomstig van de huidige servicenormen die gelden binnen de BEL.

De komende jaren zit er verbetering in het transparant en inzichtelijk maken van onze servicenormen op het gebied van dienstverlening, zodat er beter over gerapporteerd kan worden. Het klanttevredenheidsonderzoek is uitgesteld en wordt definitief uitgevoerd in het eerste kwartaal van 2020. Dit wordt uitgangspunt op basis waarvan we onze persoonlijke dienstverlening aan de inwoners verder concreet gaan verbeteren.

Meldingen Openbare Ruimten (MOR)

In het vierde kwartaal 2019 is de applicatie Melding Openbare Ruimte (MOR) geïnstalleerd. Met deze applicatie kunnen inwoners op de website een melding doen van kapotte lantaarns, losse tegels, achtergelaten fietsen, overhangend groen en andere klachten of opmerkingen over de openbare ruimte. Met de link van de website op de telefoon of tablet kan nu al rechtstreeks een melding worden gedaan. De bijhorende app komt in het eerste kwartaal van 2020 beschikbaar.

Dubbeltelling Verkiezingen

In 2019 hebben we drie verkiezingen succesvol georganiseerd. Dat waren de Provinciale Staten en Waterschappen (gelijktijdig in maart 2019) en het Europees Parlement (in mei 2019). Bij beide verkiezingen heeft er bij wijze van proef, geïnitieerd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, een dubbeltelling plaatsgevonden. Dit hield in dat het totaal aantal stemmen per partij op de avond zelf werd geteld en de voorkeurstemmen per partij de dag erna werden geteld, centraal op het BEL-kantoor. Het doel hiervan was dat de uitslag per partij sneller 's avonds beschikbaar kwam en dat er minder fouten waren door de volgende dag de voorkeurstemmen te tellen. Deze proef is bij de verkiezingen in maart 2020 enigszins rommelig verlopen. Het tellen van de voorkeurstemmen de dag ná de verkiezing heeft te veel tijd in beslag genomen doordat, bij de voorbereiding hiervan, een verkeerde inschatting met het oog op het benodigde aantal tellers is gemaakt. Hierdoor is er nagenoeg de gehele dag geteld om de uitslag van de voorkeurstemmen duidelijk te hebben. Bij de verkiezingen van het Europees Parlement in mei 2019, verliep dit beter, door de inzet van het juiste aantal tellers.

Door de aanschaf van de module iVerkiezingen is onder andere de voorbereiding van de inrichting van de stembureaus, het aanmaken en onderhouden van kiezersbestanden aanzienlijk verbeterd. Het voordeel is een efficiëntere en effectievere werkwijze, maar ook de kwaliteit van de output is minder foutgevoelig wat bij verkiezingen een belangrijk gegeven is.

Het onderzoek naar voldoende en (wettelijke bepaalde) toegankelijke stemlokalen is in 2019 beschikbaar gekomen. Aanpassing, waar nodig, van bestaande stemlokalen vanwege de toegankelijkheid voor minder validen wordt in 2020 uitgevoerd.

Beleidsindicatoren

Indicator bij Doelstelling 2.1	Realisatie 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019
De klanttevredenheid is stabiel of neemt bij voorkeur jaarlijks toe op basis van nulmeting 2018.	n.n.b. ²	> 2018	n.n.b. ²
Als u ons belt, staan wij u binnen 30 seconden te woord.	90%	85%	90%
U wordt maximaal 2 keer doorverbonden. Als de betreffende medewerker niet direct telefonisch bereikbaar is, wordt een terugbelafpraak gemaakt die wordt nagekomen binnen 2 werkdagen.	n.n.b. ²	100%	n.n.b. ²
Aan onze balie hoeft u gemiddeld niet langer dan 15 minuten te wachten	98%	100%	98%
Digitaal bestelde en betaalde producten ontvangt u binnen 5 werkdagen	n.n.b. ²	90%	90%
Binnen 2 weken na ontvangst van uw melding over het onderhoud van de openbare ruimte melden wij wat er gebeurd is met uw melding.	95%	95%	n.n.b. ²

² Voor deze onderdelen zijn geen exact gegevens bekend. Voor de komende jaren worden hier alleen nog meetbare cijfers opgenomen.

Wettelijk verplichte indicatoren

Indicator bij Doelstelling 2.2	Realisatie 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019
Oordeel BRP audit volgens planmatige zelfcontrole	positief	positief	positief
Paspoorten en NIK-audits volgens planmatige zelfcontrole	positief	positief	positief

Indicator bij Doelstelling 2.3	Realisatie 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019
Stemlokalen voldoen aan wettelijke vereisten qua toegankelijkheid	n.v.t.	100%	in 2020

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Doelstellingen		Activiteiten		
2.1	Verbetering van de dienstverlening	2.1.1	Betere communicatie met inwoners en ondernemers: we zijn goed bereikbaar. We bieden proactieve statusupdates van (aan-)vragen en meldingen; We zetten in op nieuwe sociale media; medewerkers zijn nog meer klantgericht en oplossingsgericht en tonen eigenaarschap.	
		2.1.2	Verhoging kwaliteit Dienstverlening: producten en diensten zijn beschikbaar via zoveel mogelijk kanalen, waarbij het digitale loket de voorkeur geniet. Digitaal waar het kan, persoonlijk waar het moet. Communicatie, Informatie en data zijn betrouwbaar, transparant en begrijpelijk.	
		2.1.3	Klanttevredenheid: we meten frequent de klanttevredenheid van onze inwoners en ondernemers. Op basis van de uitkomsten hiervan werken we continue aan het behouden van de klanttevredenheid en daar waar mogelijk aan een verhoging daarvan.	
2.2	Data in de Basisregistratie Personen (BRP) is structureel van hoge kwaliteit.	2.2.1	Jaarlijks wordt de BRP onderworpen aan de wettelijk verplichte BRP- en PNIK-audit.	
		2.2.2	Periodiek wordt de data van de BRP onderworpen aan zelf-evaluaties en controles en waar nodig verbeterd.	
2.3	Het proces verkiezingen (voorbereiding, organisatie en uitvoering) wordt daar waar mogelijk continue verbeterd en voldoet aan wettelijke bepalingen.	2.3.1	Onderzoek naar voldoende en (wettelijk bepaalde) toegankelijke stemlokalen is beschikbaar.	
		2.3.2	Aanpassing waar nodig van bestaande stemlokalen i.v.m. toegankelijkheid voor minder-validen.	
		2.3.3	Digitalisering van aanvragen vervangende stempas, kiezerspas en onderhandse volmacht.	

Toelichting bij afwijking (oranje of rood):

- 2.1.1 De gemeente wordt beter bereikbaar, zowel aan de balie als telefonisch. De komende jaren gaat de verschuiving van het klantcontact verder naar het digitale kanaal. In 2019 al gerealiseerd: huwelijksproces, vermissing reisdocumenten, de applicatie MOR meldingen via de website. Het Koninklijk Besluit om de geboorteaangifte te digitaliseren is in december 2019 ontvangen. Digitalisering is een doorlopend proces, ook in 2020. Het klanttevredenheidsonderzoek is uitgesteld en wordt definitief in het eerste kwartaal 2020 uitgevoerd, waarmee we onze persoonlijke dienstverlening aan de inwoners verder verbeteren.
- 2.1.2 In het vierde kwartaal 2019 is de applicatie Melding Openbare Ruimte (MOR) geïnstalleerd. Met deze applicatie kunnen inwoners op de website een melding doen. Met de link van de website op de telefoon of tablet kan nu al rechtstreeks een melding worden gedaan. De bijhorende app komt in het eerste kwartaal 2020 beschikbaar.
- 2.1.3 Het klanttevredenheidsonderzoek is uitgesteld en wordt definitief uitgevoerd in het eerste kwartaal van 2020. Met de uitkomsten van het onderzoek kunnen we onze persoonlijke dienstverlening aan de inwoners verder verbeteren.
- 2.3.2 Inventarisatie van de toegankelijkheid van stembureaus heeft begin 2019 plaatsgevonden. De bevindingen zullen worden gedeeld met de eigenaren van de betreffende panden en in overleg worden aangepast. Dit traject loopt door en wordt afgerond in 2020. In 2020 zijn geen verkiezingen gepland.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Programma 2	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Vershil
Baten	-240.217	-146.420	-146.420	-171.007	-24.587
Lasten	438.879	424.242	649.662	624.321	-25.341
Saldo programma	198.662	277.822	503.242	453.314	-49.928

Toelichting verschillen

Hoger aantal aangevraagde rijbewijzen € 17.100 V

Er is sprake van meer legesopbrengsten door een hoger aantal aanvragen van rijbewijzen in 2019 (€ 24.400 voordeel). Door het gestegen aantal aanvragen zijn ook de Rijksafdrachten hoger dan begroot (€ 7.300 nadeel). Per saldo is sprake van een voordeel van € 17.100.

Afrekening BEL Combinatie over periode 2015 - 2018 € 8.700 V

Het voordeel wordt voornamelijk veroorzaakt doordat over de periode 2015-2018 nog een afrekening heeft plaatsgevonden.

Niet uitgeven budget verkiezingen € 17.900 V

In de begroting 2019 zijn extra middelen gereserveerd voor de verhoging van de telvergoeding en het toegankelijker maken van de stembureaus. Bij de realisatie blijken de extra middelen niet nodig te zijn geweest aangezien de telvergoeding niet is verhoogd en ook zijn er geen aanvullende maatregelen genomen voor het toegankelijker maken van de stembureaus.

Het saldo van de overige verschillen € 6.200 V

Programma 3 - Openbare orde en veiligheid

Visie

Laren is weliswaar in 2017 door Elsevier uitgeroepen tot meest aantrekkelijke gemeente van Nederland, maar staat te hoog in de top-10 van Nederland waar het gaat om inbraken. Het beleid op het voorkomen ervan wordt versterkt. Ook op het gebied van handhaving zal het beleid intensiveren.

Wat hebben we bereikt?

Woning- en auto-inbraak

Woninginbraak is een zogenoemd high impact crime (criminaliteit met een grote impact op veiligheidsbeleving) en daarmee een jaarlijks terugkerend speerpunt. Het is van belang om trends te volgen en daar adequaat op in te spelen. Dat is het afgelopen jaar gedaan en het aantal woninginbraken in 2019 is met 12% gedaald. Door betrokkenheid van buurtpreventieverenigingen en informatie vanuit de politie, maar ook via bewustwordingsacties (veiligheidsmarkt) proberen we deze trend vast te houden.

Een nieuwe trend van auto-inbraken is in beeld gebracht en hier wordt door de politie in de vorm van een gespecialiseerd team aandacht aan besteed. Ook met buurtpreventieverenigingen wordt hierover informatie gedeeld om auto-inbraken terug te dringen.

Horeca en evenementen

Op 8 december 2019 vond een vechtpartij plaats in café 't Bonte Paard. Bij deze vechtpartij heeft de politie, na een zware aanval van één van de aanwezigen, een schot gelost met het dienstwapen. Naar aanleiding hiervan heeft de burgemeester crisisberaad gevoerd met een vertegenwoordiging van Openbaar Ministerie, politie en de crisisorganisatie van de BEL Combinatie. Op basis hiervan zijn besluiten genomen om de openbare orde te herstellen, alsmede een verscherpt toezicht uit te oefenen op de veiligheid en het drankgebruik bij Larense horeca en evenementen.

Lokale persoonsgerichte aanpak & Zorg- en Veiligheidshuis

De lokale persoonsgerichte aanpak (PGA) is een relatief nieuwe methodiek en daarom is het nodig om met regelmaat (ambtelijk) te evalueren en de werkwijze indien nodig aan te scherpen. De bestaande casussen zijn in samenwerking met politie, woningbouwcorporatie (waar van toepassing), GGZ en interventieteam opgepakt. Dit was zeer effectief en heeft geleid tot het kunnen afschalen van enkele casussen. Er loopt nu nog één casus persoonsgerichte aanpak in het zorg- en veiligheidshuis. Daarnaast zijn er nog enkele overlastcasussen die zich niet lenen voor een persoonsgerichte aanpak (veelal burenruzies). Deze worden serieus opgepakt en er wordt ingezet op bemiddeling en waar mogelijk handhaving van waarneembare overlast in samenwerking met politie en vangnet/interventieteam HBEL.

Cameratoezicht

In 2020 wordt gewerkt naar een nieuwe vorm van cameratoezicht. In 2018 is het cameratoezicht geëvalueerd en zijn de gevolgen van de verschillende alternatieven in kaart gebracht. Door de waarnemend burgemeester is het nog actieve, maar (technisch) niet functionerende cameratoezicht ingetrokken in 2019. In 2019 zijn alternatieven voor nieuw cameratoezicht besproken met de (nieuwe) burgemeester. Op basis van de uitkomsten van de besprekingen maken we een definitief voorstel met bijbehorende kosten voor besluitvorming in 2020. Daarna volgt aanbesteding en implementatie van een nieuwe vorm van cameratoezicht.

Signaleringsnetwerk Jeugd

In 2019 is gewerkt met een signaleringsoverleg Jeugd. Hier werken de volgende partijen samen: jongerenwerk, politie, vangnet/interventieteam HBEL en medewerkers Jeugd en OOV van de BEL Combinatie en Bureau Halt. Doel van dit samenwerkingsverband is om zowel eventuele signalen van jeugdoverlast in beeld te krijgen en zo nodig regie te voeren op de interventies.

Overigens is juist op dit terrein het preventief interveniëren effectief gebleken in Laren. Na een hardnekkig en herhaald signaal van omwonenden van overlast door een VO-school is met succes op initiatief van de wethouder het gesprek aangegaan met (ouders van) leerlingen, omwonenden,

docenten, politie en de BOA's, hetgeen heeft geresulteerd in nieuwe werkbare afspraken. Daarmee is begrip ontstaan voor elkaars standpunten en ervaringen. Een merkbare en duurzame verbetering van de onderliggende verstandhouding tussen alle betrokkenen is het resultaat.

Ondermijnende criminaliteit

Naast de lokale ondermijningsoverleggen is er in 2019 geïnvesteerd in de regionale samenwerking op de regionale ondermijningsthema's Horeca en Vastgoed. In 2019 zijn er diverse controles uitgevoerd in het kader van mensenhandel tijdens een regionale handhavingsestafette.

Ook is er regionaal een ondernemersavond over ondermijnende criminaliteit georganiseerd. Het verder professionaliseren van de lokale ondermijningstafel en versterken van de bestuursrechtelijke aanpak zorgt ervoor dat wij sneller kunnen anticiperen en interveniëren. Daarnaast zorgt de regionale aanpak ervoor dat de verschillende partners en gemeenten van elkaar kunnen leren en de lokale aanpak verder kunnen professionaliseren.

Crisisbeheersing

In 2019 zijn zowel binnen de veiligheidsregio als binnen de gemeente crisisoefeningen gehouden. De crisisorganisatie van de BEL Combinatie heeft diverse trainingen gevolgd. Het college heeft aan een regionale crisisoefening van de veiligheidsregio meegedaan en aan een lokaal trainingstraject. Deze ontwikkeling is door het college positief beoordeeld en wordt volgens afspraak in 2020 voortgezet.

Wet verplichte GGZ

Op 1 januari 2020 is de Wet Verplichte GGZ inwerking getreden als opvolger van de Wet Bijzondere Opnemingen Psychiatrische Ziekenhuizen. De Wvvgz regelt de rechten van mensen die te maken hebben met verplichte zorg vanwege een psychische aandoening. De wet geeft instrumenten voor verplichte zorg op maat, zoals meer inspraak van betrokkene en familie, alsmede de mogelijkheid om psychiatrische zorg aan huis te verlenen zonder opname in een zorginstelling en tijdelijk verplichte zorg voorafgaand aan een crisismaatregel. De wet en bijbehorende procedures zijn in samenwerking met de HBEL geïmplementeerd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Doelstellingen		Activiteiten		
3.1	Laren staat te hoog in de top-10 van Nederland waar het gaat om inbraken. Het beleid op het voorkomen ervan wordt versterkt. Ook op het gebied van handhaving zal het beleid intensiveren door de volgende maatregelen. Gevoel van veiligheid bij inwoners verbeteren.	3.1.1	Naar drie BOA's (inclusief huidige) voor betere handhaving en toezicht (incl. overlast door jongeren).	
		3.1.2	Versterking van de aansluiting op structurele basis tussen politie en BOA's, zodat informatie-uitwisseling kan worden geoptimaliseerd.	
		3.1.3	Bestaande samenwerkingsconvenant particuliere beveiliging, politie en gemeente actualiseren en revitaliseren.	
		3.1.4	Effectief bevorderen van de buurtpreventieverenigingen door middel van financiële steun en ambtelijke ondersteuning.	
		3.1.5	Aandacht voor verlichting in de gangpaden en verbeteren van hang- en sluitwerk bij de sociale huurwoningen van woningbouwvereniging Gooi & Omstreken, conform gemaakte afspraken.	
		3.1.6	Cameratoezicht verbeteren.	

Doelstellingen		Activiteiten		
		3.1.7	Regelmatig pop-up sessies organiseren op markt, bij Hart van Laren of in wijken ('buurttent') waar wijkagenten en BOA's vragen van bewoners beantwoorden en het 'Veilig wonen' stimuleren.	
		3.1.8	Opstellen van een integraal veiligheidsplan 2019 – 2022, met aandacht voor inbraak - 112-, brandveiligheid, aansluiting wijkteams, ouderen/eenzamen en verwarde personen.	
3.2	Adequaat bestuurlijk optreden bij ondermijnende criminaliteit (zoals drugscriminaliteit, witwassen, mensenhandel en over een goede informatiepositie beschikken).	3.2.1	Op basis van het ondermijningsbeeld en signalen wordt een aanpak van ondermijnende criminaliteit opgezet. Toetsing van integriteit van ondernemers uit risicovolle sectoren en evenementen. Beleid opstellen en handhaven als het gaat om bestrijden van ondermijnende criminaliteit.	
3.3	Een persoonsgerichte aanpak voor multi-probleem casuïstiek om de overlast en/of criminaliteit te verminderen / te stoppen.	3.3.1	Voor inwoners met multi-problematiek wordt een persoonsgerichte aanpak opgesteld op lokaal niveau. Als de lokale aanpak niet toereikend is of als er een strafrechtelijk component mee gemoeid is kan de casuïstiek ingebracht worden bij het Zorg- en Veiligheidshuis Gooi en Vechtstreek.	

Toelichting bij afwijking (oranje of rood):

- 3.1.1 Effectief hebben we door ziekte en verloop slechts over de capaciteit van 1,5 BOA kunnen beschikken.
- 3.1.5 Is in de prestatieafspraken meegenomen. En woningbouwvereniging Gooi & Omstreken maakt in overleg met de gemeente een plan van aanpak dat begin 2020 zal worden uitgevoerd.
- 3.1.6 Het cameratoezicht is geëvalueerd. Op basis van de gesprekken met het college is een voorstel voor verbeterd (mobiel) cameratoezicht opgesteld. Dit voorstel wordt in 2020 behandeld in het college.
- 3.1.7 Heeft niet in 2019 plaatsgevonden. In 2020 zal er weer een 'Pop Up' georganiseerd worden.
- 3.2.1 Vanuit het oogpunt van een integrale en eenduidige aanpak is meer interne en externe afstemming noodzakelijk om tot een werkbare systematiek te komen voor het BIBOB beleid.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Programma 3	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Verschil
Baten	-93.047	-92.960	-92.960	-89.306	3.654
Lasten	1.375.647	1.450.372	1.524.703	1.453.085	-71.617
Saldo programma	1.282.600	1.357.412	1.431.743	1.363.780	-67.963

Toelichting verschillen

Kosten brandweerkazerne, Groene Gerritsweg 2-4 (vastgoed)	€ 66.700	N
Enerzijds was er sprake van een hogere dotatie (€ 21.000 nadeel) aan de onderhoudsvoorziening vastgoed naar aanleiding van de herziende meerjarenonderhoudsplannen (MJOP). Anderzijds zijn veelal oude problemen verholpen, zoals een afgekeurde gasleiding en cv-installatie, die niet waren begroot (€ 45.700 nadeel).		
Verbeteren camerasysteem	€ 90.100	V
In 2019 is het nog actieve, maar (technisch) niet functionerende cameratoezicht ingetrokken. De energie- en abonnementskosten zijn daarom aanzienlijk lager uitgevallen (ca. € 40.100). Daarnaast is voor het verbeteren van het cameratoezicht een incidenteel budget beschikbaar gesteld van € 50.000 in 2019. Deze middelen zijn niet uitgegeven in 2019 omdat het eerst nodig was om onder andere goed in beeld te brengen wat concreet de doelstellingen en beoogde effecten zijn. Inmiddels zijn alternatieven voor een nieuw cameratoezicht besproken. Het restantbudget ad € 50.000 is onderdeel van de nagekomen budgetoverheveling van 2019 naar 2020 (zie voorstel resultaatbestemming 2019).		
Lager aantal verstrekte vergunningen A.P.V.	€ 12.900	N
In 2019 zijn minder A.P.V. gerelateerde vergunningen aangevraagd en verstrekt dan was voorzien. Hierdoor dalen vanzelfsprekend ook de legesinkomsten.		
Afrekening 2018 vanuit Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek	€ 20.900	V
De totale lasten vallen in 2019 lager uit door een teruggave over het boekjaar 2018.		
Budgettaire onjuistheden begroting 2019	€ 29.200	V
Betreffen twee budgetten die per abuis foutief staan begroot. Er hebben dan ook geen uitgaven plaatsgevonden en dat levert een voordeel op binnen het programma.		
Het saldo van de overige verschillen	€ 7.400	V

Programma 4 - Wegen, groen, water en verkeer

Visie

Betere veiligheid en betere begaanbaarheid is het ambitieuze uitgangspunt. Verkeersveiligheid, begaanbaarheid en toegankelijkheid staan bovenaan de agenda. De parkeerdruk en aantal verkeersbewegingen moeten omlaag. De 'hufferigheid' in het verkeer wordt aangepakt. Daarom meer aandacht voor handhaving. Ook de begaanbaarheid van de stoepen voor jonge ouders met kinderwagens, visueel gehandicapten en de oudere inwoners in ons dorp wordt verbeterd. Daarvoor moeten soms stevige keuzes gemaakt worden aangaande het groen.

Wat hebben we bereikt?

Onderhoud viaduct

Per 1 april 2019 is gestart met het groot onderhoud aan het viaduct Rijksweg West. Op verschillende plekken zijn er reparaties aan het beton uitgevoerd en is de brugleuning volledig hersteld en geschilderd. Door deze werkzaamheden kon het viaduct na lange tijd van afsluiting eind 2019 weer opengesteld worden voor verkeer met een maximale gewichtsklasse van 30 ton.

Wegreconstructies

In navolging van de bouwactiviteiten van het Rosa Spierhuis is de Hector Treublaan volledig gereconstrueerd. De oude asfaltverharding heeft plaats gemaakt voor een karakteristieke klinkerweg. Binnen dit project zijn de aanbevelingen van het project Laren Regenklaar meegenomen.

Toegankelijkheidsteam Laren (TTL)

De gemeente heeft, samen met vrijwilligers van het Toegankelijkheidsteam Laren, gekeken naar het wegnemen van diverse obstakels voor mindervaliden en slechtzienden op looproutes. Als project zijn ook de geleidelijnen op de Brink tussen het Brinkhuis en de bushalte voor slechtzienden aangepast. In goed overleg met Bijzonder Laren en TTL is een uitstallingsbeleid uitgewerkt dat begin 2020 door het college is vastgesteld.

Realisatie oplaadpalen

In 2019 zijn op drie locaties (Eemnesserweg, Heideveldweg en Ferry Oversteegenhof) oplaadpalen voor elektrische voertuigen geplaatst. Hiermee komen we tegemoet aan de steeds grotere vraag naar laadpunten voor elektrische voertuigen.

Uitvoering telprogramma verkeer

In 2019 is een uitraag gedaan voor een meerjarig telprogramma. Met de uitkomsten van dit telprogramma kunnen we de ontwikkeling van verkeer over de gemeentelijke wegen monitoren. In het vierde kwartaal is een nulmeting gehouden voor alle telpunten. Hierna wordt 2 jaarlijks en 4 jaarlijks geteld om de ontwikkelingen van de hoeveelheid verkeer te kunnen volgen.

Blauwe Zone parkeren centrum

In het kader van het Gemeentelijke verkeer en vervoersplan (GVVP) is er onderzoek gedaan naar het functioneren van de blauwe zone. Hieruit is een voorstel gekomen om op drie locaties te kijken of de blauwe zone kan worden uitgebreid. Eind 2019 is een voorstel aan de bewoners van de betreffende straten verstuurd, waarbij ook gevraagd is om reactie. In 2020 wordt door het college besloten of en hoe de zone wordt aangepast.

Snelfietsroutes

Binnen de Regio Gooi en Vechtstreek is een onderzoek gestart naar de inpassing van de snelfietspaden in de regio. Hiermee wordt invulling gegeven aan de intentieverklaring die gemeente Laren (met de specifieke aantekening dat snelfiets- en doorrijfietspaden niet door het centrum van Laren kunnen worden gepland) - en de overige partners - hebben ondertekend. In 2020 worden er concrete stappen gezet hoe de invulling kan plaatsvinden en dan worden er ook keuzemogelijkheden voorgelegd.

OV knooppunten

Binnen de regio Gooi en Vechtstreek is een overleg opgestart om te komen tot Hoogwaardige OV knooppunten. Voor Laren is hierbij Crailo en de geplande HOV halte Eemnes belangrijk. Deze knooppunten zijn belangrijke schakels om vanuit de fiets over te stappen op de bus die de reiziger snel en hoogfrequent naar de bestemming brengt. Bekeken wordt welke voorzieningen wenselijk zijn om het de reiziger zo aangenaam mogelijk te maken.

Integraal beheer

We hebben het integrale onderhoud van de openbare ruimte aanbesteed. Dit betreft o.a. het (machinaal) vegen, het verwijderen van onkruid van bestrating en uit beplantingen, het maaien van grasstroken, het legen van straatkolken en prullenbakken, het schoonhouden van straatmeubilair en het onderhoud aan bomen, struiken en plantvakken. Per 1 januari 2020 is de nieuwe aannemer gestart. Ter voorbereiding hebben we een aantal extra onderhoudswerkzaamheden (vegen, onkruid, snoei) uitgevoerd.

Eikenprocessierups

We zijn in het voorjaar en de zomer erg druk geweest met de bestrijding van de overlast door de eikenprocessierups.

Meer groen, kleur en biodiversiteit

Vanaf het voorjaar tot aan de herfst hebben we "hanging baskets" in het centrumgebied opgehangen. We hebben de beplanting bij de winkels aan de Schapendrift en de rotonde aan de Torenlaan vernieuwd. Samen met Blaricum en Eemnes hebben we het insectenconvenant ondertekend.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Doelstellingen		Activiteiten		
4.1	We willen een aantal samenhangende verbeteringen doorvoeren met betrekking tot verkeer en vervoer. Daarbij zijn drie ambities leidend:- De verbetering van verkeersveiligheid- Het zorgdragen voor een goede bereikbaarheid ten behoeve van het sociaal en economisch functioneren van de gemeente Laren en haar inwoners en ondernemers- De verbetering van de leefbaarheid.	4.1.1	Uitvoeren van het door de raad vastgestelde Verkeers- en Vervoersplan 2017 – 2021 en het op te stellen jaarlijkse uitvoeringsprogramma met daarin de prioriteitsvolgorde. Na ieder uitvoeringsjaar terugkoppeling naar de raad.	
		4.1.2	Verkeersveiligheid op micro niveau op een aantal locaties in de woonwijken verbeteren.	
		4.1.3	Optimaliseren van de verkeerslichten Brink	
		4.1.4	Beperken van overlast door vrachtverkeer	
		4.1.5	Onderzoek naar de uitbreiding van de blauwe zone op onder andere de 3 locaties in het centrum (Ambachtsweg, Krommepad, Bij den Toren).	
		4.1.6	Optimaliseren van de voetgangersvoorzieningen op belangrijke looproutes.	
		4.1.7	Onderzoek naar de mogelijkheden van een kleinschaliger, meer vraagafhankelijke vorm van openbaar vervoer (buurtbus).	

Toelichting bij afwijking (oranje of rood):

- 4.1.1 Loopt door in 2020. In mei 2020 komt de jaarlijkse update van het uitvoeringsprogramma.
- 4.1.3 Inmiddels is doorgerekend welke maatregel het meeste effect heeft. Plan voor de optimalisatie is gemaakt. In dit plan zijn extra detectielussen voorzien, zodat de verkeerslichten het verkeer efficiënter kunnen verwerken. Er komt eerst nog een memo in het college met een toelichting op de aanpassingen.
- 4.1.4 Nog niet opgepakt omdat deze lage prioriteit heeft gekregen ten opzichte van andere projecten uit het GVVP. In 2020 is dit mogelijk wel een punt dat wordt opgepakt (mogelijk in samenspraak met Blaricum).
- 4.1.7 Wegens prioriteitstelling is dit onderzoek dit jaar niet gestart, maar wordt het opgestart in 2020. Bezien wordt of aansluiting kan worden gevonden bij de uitgangspunten van een soortgelijk project in Kerkelanden, Hilversum, waar dit succesvol verloopt.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Programma 4	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Verschil
Baten	-92.257	-77.714	-77.714	-146.359	-68.645
Lasten	1.586.722	1.954.776	2.063.985	1.831.969	-232.016
Saldo programma	1.494.465	1.877.062	1.986.271	1.685.610	-300.661

Toelichting verschillen

Bijdrage HOV in 't Gooi € 187.500 **V**

De planning van het hoogwaardig openbaar vervoer-project is wederom opgeschoven. Naar alle waarschijnlijkheid wordt in 2021/2022 de HOV-halte inclusief voorzieningen aangelegd. De eerstvolgende te betalen bijdrage wordt verwacht in 2020. Het budget is onderdeel van het budgetoverhevelingsvoorstel van 2019 naar 2020.

Lagere kapitaallasten investeringen € 102.800 **V**

De kapitaallasten vallen deels lager uit door vertraging in de investeringsplanning (€ 38.100 voordeel). Daarnaast is er sprake van een voordeel omdat het renteomslagpercentage aangepast moest worden in 2019 waardoor er minder rente wordt toegerekend aan de investeringen op het programma (€ 64.700 voordeel).

Afronding opstellen integraal beleid openbare ruimte in 2020 € 44.500 **V**

In 2019 hebben diverse gesprekken plaatsgevonden en is er een offerte opgevraagd voor het opstellen van integraal beleid openbare ruimte. Afronding zal plaatsvinden in 2020. Het restantbudget is onderdeel van het budgetoverhevelingsvoorstel van 2019 naar 2020.

Hogere onderhoudskosten aan wegen, straten en pleinen € 27.700 **N**

Hoofdzakelijk veroorzaakt door onvoorzien onderhoud aan het asfalt van fietspad Tafelbergweg.

Toegenomen aantal aanvragen instemmingsbesluiten € 26.800 **V**

Betreft hogere inkomsten door het toegenomen aantal aanvragen aangaande instemmingsbesluiten voor het leggen van kabels en leidingen in 2019.

Hoger aantal uren straatreiniging	€ 25.600	N
In het afgelopen jaar zijn de daadwerkelijk gewerkte uren op het product 'straatreiniging' verantwoord. Dit is gedaan omdat de uren straatreiniging, net als de uren riolering, deel uitmaakt van de tariefberekening voor de rioolheffing. Werkelijke uren straatreiniging zijn hoger dan voorzien. Hiertegenover staat dat de werkelijke uren riolering (programma 8) lager zijn dan begroot.		
Afrekening subsidie zwerfafval (2013 - 2017)	€ 16.000	N
Er heeft een afrekening plaatsgevonden van de ontvangen subsidie ter bestrijding van zwerfafval over de periode 2013 - 2017. Laren moet een deel van de ontvangen subsidie terugbetalen. Voor de periode vanaf 2018 is een nieuwe subsidie aangevraagd. Een deel van de gemaakte kosten in 2018 en 2019 zullen naar waarschijnlijkheid dan ook nog gecompenseerd kunnen worden.		
Budget buurtbus Laren	€ 14.400	V
Er was een bedrag geraamd voor de buurtbus die achteraf niet nodig blijkt.		
Hogere energiekosten openbare verlichting	€ 11.500	N
In 2019 zijn er meerdere eindafrekeningen ontvangen waarvan een deel ook nog betrekking heeft op 2018. Door deze extra kosten wordt het budget overschreden.		
Het saldo van de overige verschillen	€ 5.400	V

Programma 5 - Onderwijs

Visie

Onderwijs is een belangrijke gemeentelijke taak. Gemeenten zijn verplicht om een breed en divers onderwijsaanbod van voldoende kwaliteit aan te bieden. Zoals onderwijshuisvesting, voor- en vroegschoolse educatie, leerlingenvervoer en leerplicht. Dit is in Laren ruimschoots aanwezig.

Wat hebben we bereikt?

Stimuleren muziek-, cultuur en natuuronderwijs

Er is gesproken met de organisatie "Muziek in de klas" en met het onderwijs om specifiek het belang van muziekonderwijs als onderdeel van het curriculum te bevorderen. De scholen in Laren onderschrijven het belang van muziekonderwijs en hebben voor de invulling daarvan vakleerkrachten aangesteld. Daarnaast maken alle basisscholen en scholen in het voorgezet onderwijs in 2020 gebruik van het aanbod Scholenproject dorpsfestival "Leve Laren". Ook hebben enkele medewerkers van drie verschillende basisscholen de regionale trainingen cultuurcoördinator afgerond. Daarbij maken een aantal scholen vooralsnog gebruik van het regionale aanbod van cultuuronderwijs. Het zogenaamde CMk3-programma.

Verstrekken voorzieningen onderwijs

Er is bijgedragen aan de verkeers- en omgevingseducatie. Daarnaast zijn middelen verstrekt in het kader van leesonderwijs en bewegingsonderwijs in het water.

Taaltrajecten

Drie inwoners hebben een taaltraject gevolgd en drie leerlingen hebben gebruik gemaakt van de voorziening eerste opvangonderwijs. Het convenant eerste opvangonderwijs is, op basis van een korte evaluatie, met twee jaar verlengd.

Onderwijshuisvesting

In afstemming met het onderwijs is het inkooptraject afgerond en een bureau geselecteerd die de huidige en toekomstige kwaliteit van de Larense onderwijsgebouwen in beeld gaat brengen. Ook zijn de leerlingenaantallen inzichtelijk en staat het onderwerp internationaal onderwijs regionaal op de agenda.

Doorontwikkeling onderwijs-zorgarrangement

Regionaal zijn er twee pilots gestart waarbij één zorgconsulent is gekoppeld aan een basisschool. Duidelijk moet worden of deze aanvulling zorgt voor verbinding tussen het ondersteuningsaanbod van het onderwijs en de gemeente. Deze pilots lopen door in kalenderjaar 2020. Ook is met alle schooldirecteuren, intern begeleiders en jeugdconsulenten gesproken over de wijze waarop zorg binnen de school is georganiseerd. Deze gesprekken worden voortgezet.

Handhaving kinderopvang

Op 4 februari 2020 zijn door het college nieuwe beleidsregels toezicht en handhaving kinderopvang vastgesteld. De regels richten zich op het toezicht van de kwaliteit van de kinderopvang en op een eenduidig handhavingsbeleid. Met het uitgangspunt 'meer toezicht waar nodig, minder waar mogelijk' wordt voorkomen dat handhaving nodig is. Handhaving is daarin het sluitstuk en wordt ingezet als toezicht niet tot het gewenste resultaat leidt. In 2020 wordt dit beleid toegepast bij alle reguliere inspecties. In 2019 heeft er 9 keer een aanwijzing plaatsgevonden omdat zaken niet op orde waren. Uit het daaropvolgende onderzoek bleek dat de overtredingen hersteld waren. Er is één keer een bestuurlijke boete opgelegd gevolgd door een Last onder Dwangsom.

A-status kinderopvang

De gemeente Laren legt jaarlijks verantwoording af aan het ministerie van OCW over de uitvoering van de Wet kinderopvang. Daaruit blijkt dat Laren voldoet aan het naleven van haar wettelijke taak om toe te zien op de kwaliteit van de diverse vormen van kinderopvang. De gemeente Laren heeft van de Inspectie van het Onderwijs ook in 2019 wederom de A-status toegekend gekregen.

Elke Peuter een Kans

Op 19 november 2019 is de subsidieverordening 'Elke Peuter een Kans!' 2020-2022 vastgesteld. Het is een regeling voor kinderdagverblijven die voorschoolse educatie aanbieden. Tevens kunnen ouders die geen recht hebben op kinderopvang-toeslag een beroep doen op deze regeling. In 2019 hebben in de gemeente Laren vijf ouders gebruik gemaakt van de regeling voor kinderopvangtoeslag en hebben 12 peuters gebruik gemaakt van een voorziening voor voorschoolse-educatie.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Doelstellingen		Activiteiten		
5.1	Stimuleren muziek-, cultuur en natuuronderwijs.	5.1.1	In overleg treden met de scholen.	
		5.1.2	Bijdrage aan leesonderwijs, verkeerseducatie, Anne Frank Krant en omgevingseducatie.	
5.2	Onderzoeken wat er nodig is zodat onderwijsgebouwen in redelijkheid voldoen aan de huidige eisen.	5.2.1	In overleg met de scholen afspraken maken over verbeteringsmaatregelen.	
5.3	Voldoen aan wettelijke verplichting in het kader van onderwijshuisvesting.	5.3.1	In overleg met regiogemeenten en scholen afspraken maken over (internationaal) onderwijs binnen de regio.	
		5.3.2	Monitoren ontwikkeling leerlingaantallen.	
		5.3.3	Opstellen programma en overzicht voorzieningen onderwijs	
5.4	Doorontwikkeling onderwijs-zorgarrangementen	5.4.1	In overleg met samenwerkingsverband Unita en Qinas en de regiogemeenten in beeld brengen op welke wijze ondersteuning binnen de school is te organiseren.	
5.5	Kinderen uit het buitenland die de Nederlandse taal niet machtig zijn kunnen gebruikmaken van eerste opvangonderwijs.	5.5.1	Evalueren en voortzetting regionaal Convenant Eerste Opvangonderwijs.	
5.6	Verzorgen van volwasseneducatie.	5.6.1	In beeld brengen op welke wijze we de bekendheid van thema alfabetisering en het aanbod volwasseneneducatie kunnen vergroten.	

Toelichting bij afwijking (oranje of rood):

- 5.2.1 Projectplan is opgesteld en afgestemd met het onderwijs. In samenspraak met laatst genoemde is een onderzoeksbureau geselecteerd om de kwaliteit en toekomst van de Larense onderwijsgebouwen in beeld te brengen. De uitvoering van dit projectplan loopt door in 2020.
- 5.3.1 Momenteel is de gemeente Hilversum, met betrekking tot het huisvestingsvraagstuk van het internationaal onderwijs, in the lead. Het thema internationaal onderwijs wordt regionaal besproken maar heeft nog niet geleid tot een gemeenschappelijke visie.
- 5.4.1 In samenwerking met Qinas en Unita zijn twee regionale pilots opgestart waarbij wordt geëxperimenteerd met onderwijs-zorgarrangementen. Deze experimenten zijn nog niet afgerond en lopen door in 2020.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Programma 5	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Verschil
Baten	-80.841	-63.375	-63.375	-124.816	-61.441
Lasten	626.408	566.573	583.121	536.261	-46.859
Saldo programma	545.567	503.198	519.746	411.445	-108.300

Toelichting verschillen

Vertraging uitvoering integraal huisvestingsplan € 50.000 **V**

Dit proces heeft meer tijd in beslag genomen waardoor pas begin 2020 de opdracht is gegund aan een partij die het integraal huisvestingsplan gaat opstellen. Het restantbudget is onderdeel van het budgetoverhevelingsvoorstel van 2019 naar 2020.

Correctie uitgaven eerste inrichting onderwijshuisvesting € 28.700 **N**

Het bedrag is in 2019 onterecht als investering opgenomen in de staat van investeringen. Betreffende uitgaven mogen binnen de kaders van het BBV niet geactiveerd worden waardoor deze volledig ten laste van het rekeningresultaat 2019 komen.

Minder gebruik eerste opvangonderwijs € 8.000 **V**

Minder leerlingen dan begroot hebben gebruik gemaakt van de voorziening eerste opvangonderwijs.

Ontvangen afrekeningen subsidies 2018 € 19.800 **V**

Dit betreffen nog ontvangen afrekeningen van subsidies uit 2018.

Meer ontvangen OAB-gelden € 31.300 **V**

Bij het opstellen van de begroting 2019 was een voorlopig voorschot OAB-gelden bekend. Dit bedrag is uiteindelijk op €54.061 vastgesteld en dat levert een voordeel op ten opzichte van de begroting.

Lagere kapitaallasten investeringen € 25.900 **V**

De kapitaallasten vallen deels lager uit door vertraging in de investeringsplanning (€ 12.300 voordeel). Daarnaast is er sprake van een voordeel omdat het renteomslagpercentage aangepast moest worden in 2019 waardoor er minder rente wordt toegerekend aan de investeringen op het programma (€ 13.600 voordeel).

Het saldo van de overige verschillen € 2.000 **V**

Programma 6 - Cultuur, sport en recreatie

Visie

Kunst en cultuur is - naast de sport - de voedingsbodem om elkaar te ontmoeten. Geborgd in ons verleden, verrijkt het ons in wie we zijn als gemeenschap. Het bepaalt in hoge mate onze identiteit. Laren kent een hoog voorzieningenniveau op het gebied van kunst en cultuur waardoor er sprake is van een veelzijdig aanbod. De Zowel in de zogenoemde 'high culture' als de 'low culture'. Beide zijn het cement voor onze gemeenschap en moeten daarom blijvend versterkt en verstevigd worden.

Wat hebben we bereikt?

Bibliotheek Laren

De bibliotheek Huizen-Laren-Blaricum is fysiek en digitaal het centrum voor taal. Leesbevordering en leesplezier, kennis en informatie, mediawijsheid en cultuur staan centraal. De bibliotheek is in samenwerking met andere educatieve en culturele organisaties, een belangrijke partner binnen de Larense gemeenschap.

De uitgebreide dienstverlening is gericht op individuele leners, scholen, groepen en instellingen. Er is bijzondere aandacht voor preventie o.a. door het project Boekstart. Ouders worden benaderd voor een (gratis) lidmaatschap voor hun pasgeboren kind met het Boekstartpakket. Het belang van taal voor de ontwikkeling van het kind behoeft geen nadere toelichting. Daarnaast biedt de bibliotheek veel aandacht aan leren, lezen en schrijven, onder andere door het DigiTaalhuis en de Voorleesexpress. In 2019 hebben we besloten de contributie voor de kinderen in de leeftijdsgroep van 6 tot en met 12 jaar vrij te stellen. Dit is in september 2019 ingevoerd, omdat de geschatte kosten op jaarbasis van € 15.000 van dit nieuwe beleid niet waren begroot. Na twee jaar vindt er een evaluatie van de regeling plaats, zodat de definitieve aantallen en kosten kunnen worden bepaald.

Kunst en cultuurnota

In 2019 is een groot aantal belanghebbenden bevraagd over hoe zij de ontwikkelingen zien van kunst en cultuur in Laren. Er zijn veel betrokken inwoners die ieder op zich en met elkaar het culturele Laren en het kunstdorp Laren tot een eenheid smeden. Specifiek doel is een eenheid te creëren in het stimuleren van kunstbeleving en kunstbeoefening voor zoveel mogelijk inwoners en voor alle leeftijden.

De rol van de gemeente hierin is nu faciliterend en ondersteunend door middel van bijvoorbeeld het verstrekken van subsidies. Op welke wijze de gemeente hierin een rol kan blijven spelen, binnen de gestelde (financiële) kaders, wordt in 2020 in een participerend traject onderzocht. Op basis daarvan wordt nieuw beleid vormgegeven in de Nota Kunst en Cultuur 2020.

Uitvoering investeringssubsidie Sport

In maart zijn drie subsidieaanvragen in het kader van de nieuwe investeringssubsidie Sport gedaan. Hiervan zijn twee aanvragen goedgekeurd. Te weten aan: SV Laren voor de renovatie van het clubgebouw en een subsidie aan Tennisvereniging 't Laer voor de realisatie van LED-verlichting. De subsidie aan Maggy le Keux is afgewezen, omdat het subsidieplafond was bereikt.

Energiescans

In de zomer is bij elke sportvereniging een energiescan afgenomen. De resultaten zijn gedeeld met de verenigingen. Hiermee heeft elke vereniging een beter inzicht gekregen in de verduurzamingsmogelijkheden van de accommodatie. Op basis van de scan dienen de verenigingen in 2020 hun subsidieaanvraag te onderbouwen.

Sportverkiezing in samenwerking met de Sportraad

De Sportraad heeft in 2019 voor het eerst een Sportverkiezing georganiseerd. De gemeente heeft hierin ondersteund.

Inzet Beweegcoaches vergroot

In 2019 is de uitvoering van de beweegcoaches vergroot vanwege de verhoging van de Rijksmiddelen. Er is nog meer ingezet om diverse doelgroepen in beweging te brengen. Zo is er in het najaar een grootschalige fittest voor senioren (65+) georganiseerd en is er in het voorjaar het project Sjors Sportief en Creatief uitgezet voor de basisschoolleerlingen.

Ook hebben we met alle verenigingen gesproken over verenigingsondersteuning en is er een BEL-brede bijeenkomst voor sportverenigingen georganiseerd.

Hart van Laren / Brinkhuis

Het Hart van Laren is volop in beweging. Samen met de beheerstichting Hart van Laren geeft het college vorm aan de ambitie sociaal-culturele voorzieningen in het dorpshart voor inwoners te behouden en versterken. Ook streven we naar het optimaliseren van het beheer en de exploitatie.

Sinds het najaar van 2018 is door een multidisciplinaire werkgroep intensief gewerkt aan het inzichtelijk maken van onder meer de juridische kaders die ten grondslag liggen aan de organisatie van het Hart van Laren, zowel in de relatie met de parochie als met de beheerstichting. Op basis daarvan is de verdeling van verantwoordelijkheden tussen de betrokken partijen op een praktische manier inzichtelijk gemaakt. Een door de parochie en gemeente geaccordeerde demarcatielijst is daarvan het resultaat.

De werkgroep heeft ook gezorgd voor het beter op orde krijgen van het subsidieproces en de begroting van de beheerstichting. Verder werkt de werkgroep samen met de beheerstichting aan afspraken over Carre. Het doel van de werkgroep is om langlopende dossiers af te ronden en duidelijke en actuele afspraken met betrokken partijen te maken, zodat de blik op de toekomst kan worden gericht.

Het subsidieproces liep in 2017 en 2018 niet soepel. In 2019 is er een inhaalslag gemaakt om dit op orde te krijgen, dit is grotendeels gerealiseerd. In 2019 zijn prestatieafspraken met de beheerstichting gemaakt, die onderdeel zijn van de subsidietoekenning 2019. Hiermee wordt het mogelijk gemaakte afspraken te monitoren.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Doelstellingen		Activiteiten		
6.1	Koesteren van de monumenten in Laren en handhaven van het huidige beleid. Het 500-jarig bestaan van de Johanneskerk vieren.	6.1.1	Blijvende aandacht voor onderhoud monumenten in openbare ruimte, gedenktekens en kunst.	
		6.1.2	Actualiseren van de huidige lijst van monumenten en beeldbepalende panden.	
		6.1.3	Aandacht voor de staat van de Johanneskerk (in 2021 bestaat de kerk 500 jaar, het oudste gebouw in Laren). Onderzoek uitvoeren om de mogelijkheden van restauratie van de Johanneskerk in kaart te brengen in samenwerking met Vastgoed. Dit onderzoek uitvoeren door een commissie bestaande uit vertegenwoordigers van de bestuurders van de kerk, deskundigen en inwoners waarvan in ieder geval een deelnemer beschikt over kunsthistorische kennis. Met als doel een plan van aanpak te realiseren voor de viering van het 500 jarig bestaan in 2021.	

Doelstellingen		Activiteiten		
6.2	Actief stimuleren in een veranderende sportwereld van sportbeoefening voor alle leeftijden, zowel recreatief als competitief. Faciliteren van sportclubs - ook de kleinere - bij achterstallig onderhoud, renovaties van hun sportaccommodaties (waaronder SV Laren 99 en LMHC) en voldoen aan regelgeving waardoor sporten toegankelijk blijft voor iedereen.	6.2.1	Sportraad actief ondersteunen en betrekken bij de uitvoering van de door de raad vastgestelde nota Sport, bewegen en meedoen 2018 - 2030. Bij de uitvoering wordt een beweegcoach ingezet (1,14 fte).	
		6.2.2	Voorzetten van het jeugdsportfonds. Het jeugdsportfonds is bestemd voor kinderen en jongeren in de leeftijd van 4-18 jaar, die om financiële redenen geen lid kunnen worden van een sportvereniging.	
		6.2.3	Een nota ten behoeve van de raad opstellen waarbij aangegeven wordt op welke wijze de gemeente structureel en incidenteel hulp kan bieden bij het in stand houden van de huidige accommodaties en financiële situatie van de sportverenigingen en de scouting. Onderzoek doen naar de opzet van een Sportinvesteringsfonds Laren en de mogelijkheden van financiering via de Stichting Waarborgfonds Sport. Een jaarlijks bedrag op structurele basis reserveren voor de ondersteuning van de sport.	
		6.2.4	Incidenteel geld (via een "startbedrag") beschikbaar stellen voor substantiële investeringen in accommodaties (waarbij duurzaamheid uitgangspunt is) en financiële positie van sportverenigingen en scouting.	
		6.2.5	Eigen verantwoordelijkheid ook in financieel opzicht (scouting, sport) wordt bevorderd, de gemeente is op basis daarvan bereid mee te financieren.	
6.3	Het subsidiebeleid wordt de komende periode opnieuw tegen het licht gehouden.	6.3.1	Evalueren subsidieverordening. Jaarlijkse financiële verantwoording door grotere subsidieontvangers met een drempel van € 5.000.	
6.4	Een structureel gezondere exploitatie van het zwembad de Biezem. Een doorlopend aanvullende tekortbijdrage van de gemeente is niet wenselijk.	6.4.1	In overleg met het bestuur van de Stichting Binnensportaccommodaties Laren (SBL) een traject opstarten om te bezien of de exploitatie van het zwembad verbeterd kan worden.	
6.5	Laren kent een hoog voorzieningenniveau op het gebied van de cultuur. Kunst is in Laren zowel op hoog niveau als op een laagdrempelige wijze te vinden. Dit willen we verankeren in een nieuwe duurzame cultuurnota."	6.5.1	Opstellen van een nieuwe cultuurnota. Middels een klankbordgroep waarin vertegenwoordigers van ambtenaren, kunstenaars en andere geïnteresseerde dorpsgenoten in kunst en cultuur. De wenselijkheid van het instellen van een cultuurprijs zoals voorheen de Jan Hamdorfprijs wordt hierin meegenomen.	
		6.5.2	Realiseren prestatieovereenkomst Hart van Laren.	
		6.5.3	Implementatie van een Stichting ten behoeve van het beheer over de Kunstcollecties van Laren en Blaricum.	

Doelstellingen		Activiteiten		
		6.5.4	Onderzoek doen naar het opnieuw leven inblazen van de Jan Hamdorffprijs.	
6.6	Verbeteren van het onderhoud van de groenvoorzieningen en bomen, het machinaal vegen van wegen, het reinigen van kolken met hogere frequentie, het verwijderen van onkruid uit de bestrating en het weer gaan steken van graskanten.	6.6.1	Opstellen van een integraal contract en het contracteren van aannemers in 2019. We stellen een beheerplan op voor het structurele boomonderhoud.	
6.7	Bestrijding van Japanse duizendknoop.	6.7.1	Uitvoeren van de gekozen aanpak.	

Toelichting bij afwijking (oranje of rood):

- 6.1.2 De aanwijzingsprocedure is gestart en wordt in 2020 afgerond.
- 6.3.1 De Algemene Subsidie Verordening (ASV) wordt in 2020 herzien.
- 6.4.1 Door Stichting Binnensportaccommodaties Laren (SBL) is er op verzoek van het College reeds één van de gevraagde twee audits door een derde partij gedaan naar de prestaties operationeel maar ook financieel van het beheer van het zwembad. Uit deze eerste audit zijn nagenoeg geen bijzondere punten gekomen. Wel wordt duidelijk dat de in de exploitatieverwachting aan het begin van het traject met 105.000 bezoekers is gerekend, circa 15.000 bezoekers meer dan thans wordt gerealiseerd na sluiting van het buitenbad, waarmee het zwembad met een exploitatiebijdrage ad € 0,4 miljoen exploitabel zou zijn. Nu er structureel circa 15.000 bezoekers minder zijn, blijven de inkomsten achter op de begroting. Momenteel is er een 2e audit gaande door Optisport gaande, hiervan zijn echter nog geen resultaten ontvangen.
- 6.5.1 Traject van opstellen en participatie is gestart. Loopt voorspoedig. De verwachting is dat de nota in de eerste helft van 2020 ter vaststelling zal worden aangeboden aan de gemeenteraad
- 6.5.4 Wordt mee genomen in de nieuwe kunst- en cultuurnota. De kunst- en cultuurnota zal in 2020 ter vaststelling worden aangeboden aan de gemeenteraad.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Programma	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Verschil
Baten	-378.331	-393.663	-393.663	-386.552	7.111
Lasten	2.696.065	2.292.637	2.734.570	2.626.159	-108.411
Saldo programma	2.317.734	1.898.974	2.340.907	2.239.607	-101.300

Toelichting verschillen

Subsidiegelden SV Laren '99

€ 281.200

De subsidiegelden worden betaald in de loop van 2020. Er dienen nog nadere afspraken gemaakt te worden met de subsidieontvanger. Subsidie is wel reeds in 2019 verleend. Restantbudget is onderdeel van budgetoverheveling van 2019 naar 2020.

Onderhoudskosten Klaas Bout Hal	€ 15.100	N
Betreffen de onderhoudskosten van de sporthal waarvoor nog geen meerjarenonderhoudsplan is opgesteld.		
Hogere exploitatiebijdrage Stichting Binnensportaccommodaties Laren	€ 128.000	N
De overschrijding ontstaat voornamelijk door een aanvullende exploitatiebijdrage over 2018 (€ 90.200 nadeel). Daarnaast is ook de exploitatiebijdrage voor 2019 hoger dan begroot (€ 37.800 nadeel).		
Kosten aanpassing en verbouwing kunstdepots	€ 14.100	N
Betreffen extra kosten door de aanpassing en verbouwing van de kunstdepots. Daarnaast zijn aanvullende kosten gemaakt voor het vervoer van en naar tijdelijke opslag.		
Vorbereidingskosten renovatie Kerktoeren	€ 10.400	N
Betreffen voorbereidingskosten ten behoeve van de renovatie Kerktoeren die niet waren begroot.		
Opbrengsten volksfeesten	€ 19.800	N
De gemeentelijke opbrengsten voor de jaarlijkse activiteiten zoals Winter Village Laren zijn te hoog begroot.		
Nog geen bomenbeleid opgesteld	€ 10.000	V
Betreft niet uitgegeven budget voor het opstellen van het bomenbeleid. Het budget bomenbeleid is onderdeel van het budgetoverhevelingsvoorstel van 2019 naar 2020.		
Hogere uitgaven openbaar groen	€ 13.100	N
De overschrijding op het openbaar groen is voornamelijk het gevolg van de nulmeting ter voorbereiding van het integraal bestek.		
Doorschuif btw Goois Natuurreservaat (GNR)	€ 18.400	V
Het voordeel wordt veroorzaakt door een teruggave van de doorschuif btw uit 2019.		
Het saldo van de overige verschillen	€ 7.700	N

Programma 7 - Sociaal Domein

Visie

Ons uitgangspunt is en blijft onverkort dat de zorg in Laren méér dan netjes geregeld moet zijn. We gaan met respect om met onze ouderen en zwakkeren. Onze opgroeiende jeugd heeft in deze roerige tijd, waarin zij onder steeds zwaardere druk staat, onze bijzondere aandacht. Dat geldt ook voor onze bewoners met een nieuwe status.

Wat hebben we bereikt?

In 2019 is een analyse gemaakt - zowel lokaal als regionaal - naar de oplopende kosten in het Sociaal Domein. De uitkomsten baren ons zorgen. Niet alleen omdat er kennelijk meer behoefte is aan zorg, maar ook omdat de oplopende kosten ons voor financiële dilemma's kunnen plaatsen. Onderzoek blijkt nodig om ons in staat te stellen knoppen te vinden die het mogelijk maken gericht te bezuinigen zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit van zorg voor onze kwetsbare inwoners.

Lokaal, in HBEL-verband, is op basis van de eerste onderzoeksresultaten een aanzet gemaakt voor een pakket aan maatregelen (pilots) die in de loop van 2020 geïmplementeerd gaan worden. Zo wordt door middel van het introduceren van een zogenaamd "gebiedsnetwerk" de aansluiting tussen wijkteam en uitvoeringsorganisatie versterkt en zullen de huisartsen ook actief worden betrokken en gefaciliteerd om het verwijzingsproces jeugd te ondersteunen. Alles om het voorveld te versterken en daarmee erger - in alle opzichten - te voorkomen.

Algemene voorzieningen en preventief voorveld

Versa Welzijn

Versa Welzijn is actief in het preventief voorveld en werkt met programma's om de doelgroepen (kwetsbare) jongeren, volwassenen en ouderen te bereiken. Het gaat om het ondersteunen van deze specifieke doelgroepen waarbij signaleren en verbinden centraal staat. Steeds weer vanuit een vraaggerichte benadering. Als voorbeeld jongerenwerk: jongeren wordt een plek geboden gericht op individuele ontwikkeling, arbeidsparticipatie en (eventuele) hulpverlening. En ouderen: is voor (kwetsbare en/of eenzame) ouderen dagbesteding georganiseerd. Dat was in 2019 nog in Blaricum; in 2020 wordt er in Laren dagbesteding in ons eigen Brinkhuis aangeboden. Ook zijn in 2019 de prestatieafspraken met Versa Welzijn opnieuw verder aangescherpt.

Mantelzorg

In 2019 is er op diverse manieren ingezet op het ontlasten van mantelzorgers. Er is gestart met meer communicatie over ondersteuningsmogelijkheden voor mantelzorgers. De periode rondom Dag van de Mantelzorg in november is hiervoor gebruikt door onder andere buitenborden (buitenreclame) te plaatsen. In het kader van deze dag werd er dit jaar in het Brinkhuis onder andere een film gedraaid voor mantelzorgers. Verder wordt er steeds meer gebruik gemaakt van Automaatje, waarbij vrijwillige chauffeurs minder mobiele inwoners tegen een kleine onkostenvergoeding naar bestemmingen in de buurt rijden. Voor mantelzorgers blijkt dit soms ook een zeer welkom initiatief te zijn. Verder is de mantelzorgcompliment-regeling qua doelgroep verbreed: sinds begin 2019 komen ook inwoners die zorgen voor iemand die valt onder de Wet langdurige zorg (Wlz) in aanmerking.

Gezondheidsbeleid

Onder uitvoering van de GGD Gooi en Vechtstreek is in 2019 aandacht gegeven aan:

- Campagne Orange the World
- De Rookvrije Generatie:
Alle speelplekken in Laren zijn Rookvrij verklaard, daarnaast is er gestart met het Rookvrij verklaren van alle schoolpleinen.
- NIX<18 campagnes bij sportverenigingen
- 30 dagen gezonder campagne en IkPas
- De coalities vanuit het Netwerk Goed en Gezond Leven.

Dekkend AED-netwerk

Naar aanleiding van het raadsvoorstel AED-burgerhulpverlening in Laren is op 2 juli 2019 een informatiebijeenkomst AED netwerk georganiseerd voor geïnteresseerden. Stan Global (officieel samenwerkingspartner van de Hartstichting) is door de gemeente gevraagd om te ondersteunen met de implementatie van het oproepsysteem door het actief werven van burgerhulpverleners, het inventariseren van AED's en het strategisch plaatsen van AED's in buitenkasten (24/7).

Na de informatiebijeenkomst is er een werkgroep bestaande uit inwoners onder coördinatie van Stan Global gestart om een dekkend netwerk van AED's en burgerhulpverleners te realiseren. Een dekkend netwerk houdt in dat er binnen een 6-minuten zone een AED (24/7) beschikbaar moet zijn in geval van een reanimatiemelding. Ten tijde van het starten van het project, waren er 81 burgerhulpverleners en 19 AED's aangemeld, waarvan 15 AED's altijd beschikbaar zijn. Het doel van de werkgroep was te komen tot minimaal 120 burgerhulpverleners en minimaal 17 AED's die altijd beschikbaar zijn. De werkgroep is een aantal keer bijeengekomen en heeft zich actief ingezet om de doelen te behalen. Half oktober was het aantal aangemelde burgerhulpverleners gestegen naar 100 en waren er 20 AED's aangemeld waarvan er 16 altijd beschikbaar zijn. Voor een volledige dekking zijn er nog een paar AED's nodig.

In 2019 is de subsidieregeling inwonersinitiatieven uitgebreid met de bijdrage AED. Hierdoor kan voor de aanschaf en plaatsing van een 24/7 openbaar toegankelijke AED en/of buitenkast een mogelijke bijdrage van maximaal € 1.000,- worden aangevraagd. In 2019 zijn met een financiële bijdrage van de gemeente vanuit deze regeling voor twee locaties een nieuwe AED en/of buitenkast aangeschaft.

Jongerenwerk Laren

In 2019 zijn extra middelen (€20.000) beschikbaar gesteld voor het bestendigen en uitbreiden van het jongerenwerk in de locatie De Scheper. Uitgangspunt is hierbij dat door preventie en integrale aanpak uitgaande van maatwerk jongeren kunnen worden geholpen om te voorkomen dat zij ontsporen c.q. in een zorgtraject terecht komen. Daarbij wordt actief samengewerkt met de buurtsportcoach. Sinds maart 2016 wordt het jongerenwerk in (de voormalige basisschool) De Scheper georganiseerd. Vanuit de benadering vraaggericht werken krijgen jongeren een plek gericht op individuele ontwikkeling, arbeidsparticipatie en (eventuele) hulpverlening. Met Versa Welzijn is afgesproken dat de ruimten (de gymzaal en een bij-ruimte) in ieder geval tot 1 augustus 2022 kunnen worden gebruikt. Er zijn hierover prestatieafspraken gemaakt.

In 2019 had de uitbreiding betrekking op:

- Cursussen en activiteiten voor jongeren: kickboksen, voeding, weerbaarheid, dans, kunst, muziek, huiswerk inloop, etc.
- Promotie materiaal: stickers, flyers voor informatie voor jongeren en ouders over het jongerenwerk.
- Clean up games: educatief project met speciaal ontworpen prullenbakken.
- Aanschaf apparatuur: filmcamera, beeldscherm, geluidsapparatuur.
- Uitbreiding van jongerenwerk gedurende 4 uur per week: accommodatie-gebonden formatie.

Maatwerkvoorzieningen algemeen

In 2019 zien we dat de ondersteuning die ingezet wordt in het kader van de Wmo en Jeugdwet gemiddeld zwaarder en langduriger is. Dit leidt tot oplopende tekorten in het sociaal domein. In december 2019 is hier informatie over gekomen. Voor de definitieve cijfers 2019 verwijzen wij naar de bestuursrapportage sociaal domein 2019.

In 2019 is er een communicatieplan opgesteld om inwoners beter te informeren over het ondersteuningsaanbod van de HBEL gemeenten. Wij willen inwoners juist en volledig informeren, zodat zij goede keuzes kunnen maken en daarmee zelf hun koers kunnen bepalen. Binnen onze communicatie staat empathie centraal. Wij willen op een persoonlijke en betrokken manier in gesprek gaan met onze inwoners. In 2019 is er al begonnen met de uitvoering van het plan en dit zal voortgezet worden in 2020.

Vanaf de volgende pagina worden per wet de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten in 2019 beschreven.

Jeugd

Met de inwerkingtreding van het nieuwe jeugdstelsel per 1 januari 2015 zijn wij verantwoordelijk voor alle vormen van jeugdhulp. We zijn inmiddels vier jaar verder waarbij we in de afgelopen vier jaar vele transitieactiviteiten hebben afgerond, de zorg voor onze inwoners hebben gecontinueerd en inmiddels zijn gestart met het doorvoeren van veranderingen (transformatie) op het jeugdstelsel. Hiervoor is ook aanleiding, mede gezien de stijging van uitgaven.

Transformatie Jeugdhulp

In het kader van het landelijk Programma Zorg voor de Jeugd, heeft het Rijk middelen beschikbaar gesteld om de transformatie van de jeugdhulp een impuls te geven. In regionaal verband hebben wij een bedrag van € 4.600.000 ontvangen voor een periode van 3 jaar. In 2019 zijn diverse projecten en acties gestart.

- Het doorontwikkelen van de zorgonderwijsarrangementen. Het doel van het project is passende ondersteuning realiseren op de plekken waar kinderen zijn, namelijk de school. De ondersteuning wordt direct ingezet, zonder tussenkomst van de gemeente. Een jeugdhulpverlener wordt uit het jeugdbudget gefinancierd, die een paar dagdelen op school aanwezig is om de vragen van leerlingen direct op te pakken.
- Regionaal is het plan ‘Zo thuis mogelijk opgroeien’ vastgesteld. In dit plan staat een aantal maatregelen en acties die bij kunnen dragen aan de ambities die we geformuleerd hebben, namelijk dat elk kind zo thuis mogelijk opgroeit. Verder worden verblijfplekken zoals pleegzorg en gezinshuizen gestimuleerd. Dit doen we onder andere door: de vergoeding voor pleegouders te verhogen, jaarlijks een campagne te organiseren om meer pleegouders te werven en door samen met onze pleegzorgpartners te starten in 2019 met een pilot om te komen tot een centrale toegang voor pleegzorg. Deze pilot wordt gefinancierd uit de transformatiemiddelen.
- Daarnaast stimuleren we de gecontracteerde aanbieders om de ambulante jeugdhulp te innoveren en alternatieven te ontwikkelen in plaats van het kind uit te huis te plaatsen. Het betreft een combinatie van snel en passende zorg inzetten in de thuissituatie en respijtzorg. Voor het innoveren van de zorg zijn we vorige jaar een pilot gestart samen met onze partners. Ook deze pilot wordt gefinancierd uit de transformatiemiddelen.

Meldcode

Medio 2019 zijn het afwegingskader en de meldcode bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling vastgesteld. Ook is er een nieuw convenant verwijfsindex en is gestart met de implementatie.

Jeugdwerkloosheid

In mei 2019 is het actieplan Jeugdwerkloosheid ‘kansen voor jongeren’ van start gegaan. Dit actieplan heeft als doel om binnen 4 jaar 254 jongeren (18 Blaricum, 18 Eemnes, 18 Laren en 200 Huizen) in de leeftijd van 18 tot 27 jaar, met of zonder uitkering en die geen startkwalificatie hebben of door lichamelijke of psychische problemen nog niet zelfstandig de weg richting arbeidsmarkt kunnen vinden, aan het werk worden geholpen.

In 2019 zijn hiervoor de volgende activiteiten ingezet:

- Inzet van twee jongerencoaches om deze jongeren intensief te begeleiden.
- Deze begeleiding vindt wekelijks plaats zodat actief en snel gereageerd kan worden en de jongeren weten dat de coach er voor ze is.
- Contact kan via alle mogelijke kanalen (gesprek, Whatsapp, telefoon, e-mail, sms).
- De coaches maken een analyse van de situatie door gesprek(ken) over alle levensdomeinen. Met als doel om de kansen, verwachtingen, wensen, belemmeringen, (hulp)vragen en mogelijkheden in kaart te brengen.
- Intensieve samenwerking met ketenpartners, zoals het RBL, scholen, jongerenwerk.
- Intensieve samenwerking met consultants participatiewet, -WMO en –Jeugd.
- In 2019 is tweemaal de training Get Real ingezet. Deze training richt zich enerzijds op het empoweren en het versterken van de zelfverzekerdheid en anderzijds op het verkrijgen van inzicht in talenten / valkuilen.

Voor 2019 was de doelstelling vastgesteld op het toeleiden van 50 jongeren naar economische zelfstandigheid. Eind 2019 bedroeg de realisatie: 62 jongeren weer terug naar school of aan het werk.

Wmo

Wmo vervoer

In 2019 is er een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd om na te gaan hoe de doelstellingen voor het doelgroepenvervoer het beste behaald kunnen worden, te weten:

- Betere positie voor chauffeurs en inwoners (met behoud van continuïteit)
- Betere sturing (o.a. klachtenafhandeling)
- Verbeteren inrichting doelgroepenvervoer (o.a. planning)

Colleges hebben op basis van dit onderzoek in 2019 ingestemd met het starten van een procedure voor inbesteden van het doelgroepenvervoer. Zowel gebruikers van de Wmo-taxi (via regionale samenwerking-bijeenkomsten) als de gezamenlijke adviesraden zijn bij dit proces betrokken. Mei 2020 wordt een definitief besluit genomen over in- of aanbesteden van het doelgroepenvervoer.

Ontwikkelingen eigen bijdrage Wmo 2019

Inwoners betaalden in 2019 een maximale eigen bijdrage van € 17,50 per 4 weken, die voor het eerst sinds de invoering van de Wmo niet meer inkomensafhankelijk was. Dit leidde tot een toename van het aantal nieuwe aanvragen voor hulp bij het huishouden, maar bij bestaande cliënten ook tot verzoeken om de omvang van bijvoorbeeld dagbesteding of begeleiding te verhogen (voorheen werd vanwege de inkomensafhankelijke eigen bijdrage soms afgezien van het aanvragen van hulp bij het huishouden of extra dagdelen begeleiding).

Gemeenten worden door het Rijk alleen gecompenseerd voor het verlies aan inkomsten van de eigen bijdrage op basis van voorgaande jaren, maar niet voor de financiële gevolgen van de “aanzuigende werking” met een maximale eigen bijdrage van € 17,50 per 4 weken. In de bestuursrapportage 2019 wordt ingegaan op de (financiële) gevolgen van de invoering van dit abonnementstarief.

Knelpunten tarieven zorgaanbieders

In 2019 hebben verschillende Wmo aanbieders aangegeven dat ze niet uitkomen met de tarieven die in de regio Gooi- en Vechtstreek aangehouden worden. Aanbieder Thuiszorg Gooi- en Vechtstreek (TGVS) heeft een kort geding aangespannen tegen de gemeenten. De rechter heeft de vorderingen van TGVS om de tarieven te verhogen afgewezen, waarna TGVS in hoger beroep is gegaan. De uitspraak van het hoger beroep was in 2020. In het hoger beroep heeft de rechter geen uitspraak gedaan dat de tarieven te laag zijn of dat de tarieven met terugwerkende kracht verhoogd moeten worden. Wel hebben de gemeenten in Gooi en Vechtstreek de opdracht gekregen om de opbouw van de tarieven voor huishoudelijke hulp opnieuw te onderbouwen door het uitvoeren van een aanvullend kostenonderzoek.

Ook aanbieder Amaris heeft aangegeven dat de tarieven (voor met name hulp bij het huishouden) niet toereikend waren en dat ze daarom in de toekomst niet meer willen inschrijven op het nieuwe contract (vanaf 2021). Eerder opzeggen van het contract en overname van de cliënten door een andere aanbieder bleek uiteindelijk niet mogelijk, doordat deze aanbieder niet aan alle gunningscriteria kon voldoen.

Op verzoek van de regionale portefeuillehouders is naar aanleiding van de door enkele grote aanbieders voor hulp bij het huishouden geuite knelpunten op voorhand al de mogelijkheid om de tarieven huishoudelijke hulp te maximeren op 2% van de indexering geschrapt uit het huidige contract (looptijd t/m eind 2020).

Bescherming en opvang

Een belangrijk knelpunt binnen bescherming en opvang is de in-, door- en uitstroom bij voorzieningen (zoals de daklozenopvang en beschermd wonen). Om dit knelpunt aan te pakken zijn diverse plannen gemaakt, geborgd in de vernieuwde regionale begroting bescherming en opvang en worden nu geïmplementeerd. De belangrijkste maatregelen:

- Regionaal realiseren van geclusterde woonvoorzieningen voor mensen met een psychische kwetsbaarheid.
- Structurele uitbreiding van de daklozenopvang met zes plekken.

- Pilot voor een time-out voorziening (mensen die het thuis even niet redden kunnen hier een korte tijd verblijven).
- Aanpassen van de huisvestingsverordening: in de nieuwe huisvestingsverordening voor de regio is opgenomen dat bewoners van erkende zorginstellingen die aantoonbaar zelf geen kans maken op woningtoewijzing na een jaar in aanmerking komen voor een urgentie.
- Het project huisvesting maatschappelijke doelgroepen: mensen die nu nog niet zelfstandig kunnen wonen, maar waarbij de verwachting is dat ze dat over één à twee jaar wel kunnen wonen, kunnen een huurcontract krijgen onder voorwaarden dat ze begeleiding en eventuele andere afspraken accepteren en naleven.

In lijn met het landelijk programma “Aanpak verwarde personen” werken ook de regiogemeenten aan een domeinoverstijgende, goed werkende aanpak voor mensen met verward gedrag. Dat is dit jaar onverminderd doorgezet. Met de implementatie van de Wet Verplichte GGZ is het palet aan mogelijke interventies voor deze doelgroep uitgebreid met de mogelijkheid van verplichte zorg thuis.

Interventieteam

Het interventieteam heeft ook dit jaar op casusniveau inwoners ondersteund, waarbij onder meer verwardheid, zorgmijding en complexe problematiek aan de orde was. De verbinding met andere partijen heeft voortdurende aandacht. Dat gaat bijvoorbeeld om maatschappelijke organisaties die een signalerende functie kunnen hebben, partijen in het gemeentelijk voorveld die een rol kunnen spelen bij de ondersteuning van de cliënten of andere betrokkenen, en externen zoals politie, zorgorganisaties en corporaties.

Uitkeringen

In 2019 had 2,4% van de huishoudens in Laren een bijstandsuitkering. Ten opzichte van 2018 is dit percentage gelijk gebleven. Dit is nog steeds aanzienlijk lager dan het landelijk gemiddelde van 5,3%. De instroom en de uitstroom zijn evenredig gestegen ten opzichte van 2018. Dit verklaart het gelijk blijven van het aantal uitkeringen. Ook de samenstelling van het bestand is nagenoeg gelijk gebleven, waarbij de doelgroep 45+ meer dan de helft van het bestand vertegenwoordigt. In de tweede helft van 2019 is met de middelen vanuit het regionale arbeidsmarktbewerkingsplan “Werken aan werk”, binnen Zicht op werk een specifiek programma samengesteld voor deze moeilijk bemiddelbare doelgroep. Het programma moet ervoor zorgen dat deze doelgroep duurzaam kan uitstromen. Ook voor de doelgroepen jeugd (actieplan jeugdwerkloosheid ‘kansen voor jongeren’) en statushouders zijn in 2019 binnen Zicht op werk specifieke programma's opgezet.

Werkgeversdienstverlening

Vanaf begin 2017 is de werkgeversdienstverlening centraal georganiseerd vanuit de Regio in de vorm van het Werkgeversservicepunt (WSP) en zijn de medewerkers lokaal gepositioneerd. Het doel is een steeds betere aansluiting bij de lokale situatie en korte lijnen bij de match tussen de behoefte van de werkgever en competenties van een kandidaat. In het, in 2019 vastgestelde, regionale arbeidsmarktbewerkingsplan Werken aan werk ligt de nadruk op het creëren van arrangementen binnen kansrijke sectoren. De inzet van omscholing en opleidingen speelt daarbij een belangrijke rol. Maar ook het faciliteren van werkgevers in het aannemen van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt zodat zoveel mogelijk een duurzame uitstroom kan worden gerealiseerd.

Zicht op Werk met intensieve begeleiding door jobcoach naar werk, werkstage, scholing:

In 2019 zijn 127 statushouders uit de HBEL actief begeleid. Daarvan hebben 34 werk en of een opleiding gevonden waarna de uitkering is gestopt. Zeven statushouders hebben parttime werk gevonden. Er is geconstateerd dat een grote groep toch nog een groot taalbarrière heeft en een groep nog meer persoonlijke ondersteuning nodig heeft om in aanmerking te komen voor een (betaalde) baan en deze ook te behouden. De volgende instrumenten zijn naast de intensieve begeleiding ingezet:

- K!X Works
- Intensieve taaltraining ‘taalboost’
- Empowermenttraining ‘Mindfit’
- Budgetcoaching
- Nazorg

Naast deze reguliere re-integratie / participatie activiteiten dienen statushouders die na 1 januari 2016 zijn gehuisvest in een gemeente een participatieverklaring te ondertekenen. Daarvoor moeten zij een aantal workshops volgen. Dit is een verplichting vanuit het Rijk.

Schuldhelpverlening

In de aanpak schuldhelpverlening had preventie ook in 2019 prioriteit. Er worden instrumenten beschikbaar gesteld waarmee inwoners hun eigen uitgaven beter kunnen plannen. In 2019 zijn de zogenaamde Geldplannen van het NIBUD uitgebreid met een geldplan voor ZZP-ers. Daarnaast is het gebruik van het geldplan met bijna 18% gestegen. Ook de plannen "kom uit de geldzorgen" en "beter rondkomen" worden regelmatig gebruikt door inwoners van HBEL. De HBEL-gemeenten hebben deelgenomen aan de landelijke schuldhelpverleningscampagne "kom jij eruit". Het aantal vragen over schulden en het aantal schuldhelpverleningstrajecten is stabiel gebleven. Het aantal budgetbeheer is licht toegenomen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Doelstellingen		Activiteiten		
7.1	Jongeren zijn onze toekomst. Daarom is er blijvend aandacht voor een actief jeugdbeleid naast de vele activiteiten die bij de diverse sportverenigingen, scouting en de Scheper al plaatsvinden. Het beleid moet erop gericht zijn om (erger) te voorkomen door preventie en integrale aanpak en uitgaan van maatwerk.	7.1.1	Structureel overleg tussen jeugdwerk en toezichthouders (BOA/politie) en kiezen voor gerichte aanpak.	
		7.1.2	Extra (0,5 fte) inzetten op consultants in het voorveld.	
		7.1.3	Bestendigen van jeugdactiviteiten, zoals nu in de Scheper, uitbreiden en richten op verschillende doelgroepen. Dit bezien in samenhang met de sportcoach en jeugdwerk.	
7.2	Alle inwoners zijn zelfredzaam en krijgen ondersteuning waar nodig. Het wijkteam wordt ingezet voor laagdrempelige toegang en het in gang zetten en zorgen voor een gemakkelijke overgang naar de gemeente voor zwaardere ondersteuning.	7.2.1	Voortzetting voor project eenzaamheid en meer aandacht voor de positie van mantelzorgers. Tevens aansluiten bij het landelijk actieprogramma "één tegen eenzaamheid". Ook het aanbieden van het Automaatje kan hierbij een rol spelen.	
		7.2.2	Meer zelfstandige financiële ruimte voor de wijkteams.	
		7.2.3	Samen met inwoners opstarten van de begeleiding van statushouders naar inburgering en werk.	
		7.2.4	Participatie kinderen statushouders bevorderen in overleg met scholen en (sport)verenigingen.	
		7.2.5	Inzet van interventieteam om jeugdigen en volwassenen met complexe problematiek en zorgmijders te ondersteunen.	
		7.2.6	Samenwerking eerstelijnszorg verbeteren (huisartsen, etc.), gericht op integrale aanpak.	
7.3	Gerichter kunnen begeleiden naar zinvolle arbeid in de samenleving.	7.3.1	Meer inzicht krijgen in het uitkeringenbestand van Laren en inclusieve plekken vinden in de Larense samenleving.	
7.4	Inzetten op preventie v.w.b. de schuldhelpproblematiek.	7.4.1	Hiervoor een plan opstellen. Mede op basis van de ervaringen van Eemnes met het aanstellen van een budgetcoach.	

Doelstellingen		Activiteiten		
7.5	Het bevorderen van de gezondheid van inwoners op het gebied van overgewicht, diabetes, depressie, eenzaamheid, ontmoediging roken en schadelijk middelengebruik. Hierbij aansluiten bij de landelijke speerpunten (nationaal preventieprogramma “alles is gezondheid”).	7.5.1	Op basis van het te actualiseren beleidsplan Sociaal Domein uitvoering geven aan de speerpunten.	

Toelichting bij afwijking (oranje of rood):

- 7.1.2 Dit is een activiteit die deze collegeperiode verder uitgebouwd moet worden. Onderzoek is in samenwerking met de uitvoeringsorganisatie in Huizen in gang gezet.
- 7.2.1 Diverse initiatieven die in het teken staan van eenzaamheid worden door de gemeente ondersteund. Daarnaast is Automaatje inmiddels een goed lopende dienst: de uren voor de coördinatie hiervan worden in 2020 uitgebreid. Mantelzorgers hebben speciale aandacht binnen het programma van Versa, sinds dit jaar zijn ook de jongere mantelzorgers in het programma betrokken bij wijze van pilot. Deze activiteit moet verder worden gestructureerd.
- 7.2.2 Het budget van de sociale wijkteams is vanaf 2019 structureel verhoogd met € 40.000. Het extra beleid door wijkteams is daarbij nog niet geconcretiseerd.
- 7.2.3 Deze activiteit wordt opgezet vanuit Huizen.
- 7.2.4 Met verschillende (sport)verenigingen is gesproken en er is ook contact geweest met het taalcafé. De voornoemde overleggen hebben nog niet geleid tot concrete afspraken. In samenwerking met het onderwijs is de benodigde taalondersteuning regionaal georganiseerd waardoor leerlingen (nog geen twee jaar woonachtig in Nederland) binnen één jaar de Nederlandse taal voldoende beheersen.
- 7.2.6 Met de huisartsen is vanuit de HBEL driejaarlijks overleg over de samenwerking tussen de eerstelijnszorg, de uitvoeringdienst, Jeugd en Gezin en andere dienstverlening vanuit de gemeente. Daarnaast biedt Jeugd en Gezin sinds dit jaar in Laren een zorgpad aan voor kwetsbare zwangeren, samen met verloskundigen. Kraamzorg heeft aangegeven dat zij op regionaal niveau samenwerkingsafspraken wil maken. Integraal werken is daarbij speerpunt; het spreken van dezelfde taal en goed doorverwijzen waar nodig. Tevens gaan we binnenkort met de Larense huisartsen en deskundigen zoals de consultants in Huizen in gesprek over de problematiek van onze jeugd waarbij de inzet is dat er over en weer kennis wordt overgedragen en meer in gezamenlijkheid naar cases kan worden gekeken. Het verwijzen, hetgeen beide partijen ieder vanuit hun eigen bevoegdheid doen, kan daardoor meer gericht, efficiënter en eenvoudiger plaatsvinden. Dat betekent elkaar opzoeken en in afstemming en gezamenlijkheid verantwoordelijkheid nemen.
- 7.5.1 De nota is nog niet opgesteld als gevolg van capaciteitsgebrek, maar dit wordt naar verwachting in 2020 verder opgepakt als integraal programma. Het ontbreken van een geactualiseerde nota betekent niet dat we als gemeente geen werk maken van de doelstelling: het bevorderen van de gezondheid van inwoners op het gebied van overgewicht, diabetes, depressie, eenzaamheid, ontmoediging roken en schadelijk middelengebruik en hierbij aansluiten bij de landelijke speerpunten uit het nationaal preventieprogramma “alles is gezondheid”.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Programma 7	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Verschil
Baten	-2.066.324	-2.107.568	-2.107.568	-2.231.675	-124.108
Lasten	8.324.132	8.214.397	8.475.356	9.139.917	664.561
Saldo programma	6.257.808	6.106.829	6.367.788	6.908.242	540.453

Toelichting verschillen

Hieronder worden de belangrijkste verschillen toegelicht. Voor een inhoudelijke verantwoording van de maatwerkvoorzieningen verwijzen we alvast naar de rapportage van de HBEL over 2019 die in augustus 2020 aan de gemeenteraad wordt verstrekt.

WMO verstrekkingen € 60.900 N

De kosten voor verstrekkingen en woningaanpassingen en wmo-vervoer kunnen per jaar verschillen. Het grootste deel van de overschrijding wordt in 2019 veroorzaakt door woningaanpassingen en specifieke vervoersvoorzieningen.

Maatwerkdienstverlening 18+ € 189.100 N

Deze uitgaven zijn aanzienlijk hoger dan oorspronkelijk begroot, en dan met name ten behoeve van begeleiding (€ 129.300 nadeel), tegemoetkoming chronisch zieken (€ 32.400 nadeel) en eerstelijns maatwerkvoorzieningen (€ 22.700 nadeel). Op de huishoudelijke taken is sprake van een kleine overschrijding (€ 8.500 nadeel)

Eigen bijdragen WMO € 28.000 N

Als gevolg van het instellen van een abonnementstarief voor de eigen bijdrage met ingang van 2019 was een verlaging van deze inkomsten al voorzien. Bij de realisatie over 2019 blijkt dit nog minder te zijn dan voorzien.

Jeugdzorg € 285.400 N

De kosten voor jeugdzorg zijn aanzienlijk gestegen ten opzichte van de primitieve begroting, en dan met name voor begeleiding (€ 210.200 nadeel), Jeugdzorg (€ 345.500 nadeel) en Ernstige Dyslexie (€ 30.900 nadeel). Naar aanleiding van de kadernota 2020 is hierop al geanticipeerd door extra budget toe te voegen (€ 313.800 voordeel), desondanks zijn de kosten toch hoger dan destijds aangenomen.

Geëscaleerde jeugdzorg € 6.800 V

De kosten hiervoor zijn lager dan begroot (€ 44.900 voordeel). Daarnaast is bij de kadernota 2019 ten onrechte een rijksbijdrage verwacht die niet geëffectueerd is (€ 30.000 nadeel).

Bijstandverlening € 35.200 V

Het saldo op bijstandsverlening is als gevolg van een dalend aantal uitkeringsgerechtigden voordelig: er wordt meer rijksbijdrage BUIG ontvangen dan dat er kosten voor de bijstand zijn gemaakt.

Participatie € 91.600 V

Dit is voornamelijk het saldo van de kosten voor het project Werken aan Werk waarvan de kosten pas in 2020 plaats zullen vinden (€ 105.600 voordeel), en extra uitgaven voor statushouders (€ 12.200 nadeel) en overige re-integratietrajecten (€ 5.600 nadeel). Daarnaast waren de kosten WSW iets lager (€ 3.700 voordeel)

Stelpost te verrekenen met reserve Sociaal Domein € 313.800 N

Naar aanleiding van de kadernota 2020 is besloten extra budget toe te voegen aan de maatwerkvoorzieningen. Per abuis is tegenover het saldo van deze mutaties een stelpost begroot in plaats van een afname van de reserve Sociaal domein. Dit heeft een nadelig effect op de exploitatie.

Incidentele subsidies en preventief voorveld	€ 19.300	V
Er zijn minder incidentele subsidies en subsidies preventief voorveld aangevraagd dan begroot.		
Budget mandaat college	€ 50.000	V
Het college is gemandateerd, door middel van dit budget, om snel in te spelen op eventuele behoefte aan beleidswijziging in het Sociaal Domein. Hiervan heeft het college in 2019 geen gebruik hoeven maken.		
Extra bijdrage Hart van Laren	€ 19.300	N
De subsidie is hoger vastgesteld op basis van het door het college goedgekeurde bedrijfsplan en gemaakte prestatieafspraken.		
Cofinanciering buurtsportcoaches	€ 39.400	N
Het project voor de buurtsportcoaches wordt voor het grootste deel gefinancierd door een rijksbijdrage, die uitgekeerd wordt in het gemeentefonds. Voor een deel is de gemeente verplicht een extra eigen bijdrage te doen. Bij het besluit voor het project is per abuis deze extra bijdrage niet in de begroting opgenomen. Bij de kadernota 2021 zal dit voor de jaren 2020-2022 nog hersteld worden.		
Preventieve inzet conform collegeprogramma	€ 80.000	V
In het collegeprogramma is afgesproken extra inzet te plegen op lokale preventie. De concretisering hiervan heeft nog niet plaatsgevonden. Dit betreft voor de helft inzet schuldhelpverlening en voor de helft extra preventieve inzet door de wijkteams.		
Cliëntondersteuning	€ 8.500	V
De vraag naar cliëntondersteuning is lager dan geraamd.		
Uitkering resultaat 2018 Bescherming en Opvang	€ 57.800	V
Bij de regionale uitvoering van bescherming en opvang is afgesproken dat het deel van de reserve dat uitkomt boven de € 2 miljoen, uitgekeerd wordt aan gemeenten.		
Beleidsplan Sociaal Domein	€ 20.000	V
Het budget voor het maken van een lokaal beleidsplan Sociaal Domein is doorgeschoven naar 2020.		
Pluspakket jeugd en gezin	€ 40.000	V
Aanvankelijk is het budget van coördinator CJG (zat bij de HBEL) ingezet voor extra inzet Jeugd en Gezin. Het budget voor het pluspakket Jeugd en Gezin valt echter lager uit		
Regionale kosten inentingen	€ 20.800	N
Er is geen begrotingswijziging gemaakt voor de extra onderdelen van het rijksvaccinatieprogramma. Hiervoor zijn wel extra middelen verschaft in de algemene uitkering.		
Het saldo van de overige verschillen	€ 7.100	V

Programma 8 - Bouwen en wonen

Visie

Het behoud van de beeldkwaliteit op het gebied van de ruimtelijke ordening, waarbij het primaat in de eerste plaats ligt bij de raad, krijgt de komende vier jaar bijzondere aandacht. Op het gebied van volkshuisvesting wordt conform de nieuw vastgestelde Lokale Woonvisie meer aandacht aan sociale woningbouw besteed. Voor bestaande bouwwerken geldt in algemene zin dat terughoudend wordt omgegaan met het wijzigen van vigerend bestemmingsplannen. Eerste prioriteit is het behoud van de beeldkwaliteit van het dorp. Door middel van keuzenota's worden grote (bouw)projecten met de raad besproken. Daarbij komt de keuze tussen herbestemmen en nieuwbouw uitdrukkelijk aan de orde. Aan de hand hiervan stelt de raad vast wat de kaders voor de te ontwikkelen plannen zijn.

Wat hebben we bereikt?

Ruimtelijke Ontwikkelingen

Het bestemmingsplan Centrum is in 2019 vastgesteld. Bij de procedure zijn bewoners en andere belanghebbenden nauw betrokken geweest. De gemeenteraad is door middel van de klankbordgroep bestemmingsplannen actief bezig geweest met de inhoud van het bestemmingsplan. In 2019 zijn diverse ruimtelijke plannen een stapje verder gebracht. De belangrijkste zijn:

- Voor de locatie Rabobank zijn twee brainstormsessies met de raad gehouden. Ook is voor omwonenden, inwoners en belanghebbenden de participatie gestart, met als doel een breed gedragen ruimtelijk plan.
- In 2019 is een nieuwe architect begonnen met een ontwerp voor Stationsweg 1. Kader voor deze ontwikkeling zijn de randvoorwaarden die door de raad zijn vastgesteld in de woningbouwnota uit 2018. Het nieuwe conceptontwerp ziet er zeer hoopvol uit. Verwacht wordt dat besluitvorming medio 2020 kan plaatsvinden.
- De woningbouwplannen van Sherpa bij het Van Erven Dorensplein is ook bijna rijp voor besluitvorming. Sherpa is thans van plan om op de kavel 10 sociale zorgwoningen te bouwen voor 20 cliënten.
- Op basis van de genoemde woningbouwnota is in 2019 ook gewerkt aan de invulling van de locatie Harmen Vosweg. Het college was hier blij verrast dat omwonenden zich spontaan hebben verenigd in een belangenvereniging. Met deze belangenvereniging en corporatie Gooi en Omstreken is gewerkt aan een stedenbouwkundige verkaveling. Deze kan in 2020 door de raad worden vastgesteld.
- De invulling van het terrein van de voormalige ligweide van het zwembad heeft in 2019 ook ruim onze aandacht gehad. Samen met omwonenden en een door ons ingehuurd stedenbouwkundige wordt gewerkt aan een goede ruimtelijke invulling van het gebied.

Monumenten

De gemeentelijke monumentenlijst is in 2019 uitgebreid met 17 panden/objecten. Dit tot een totaal van 189 gemeentelijke monumenten en 109 Rijksmonumenten. Dit is een zeer groot aantal in vergelijking met andere dorpen.

Uitvoeren lokale woonvisie 2017-2022

De belangrijkste doelstelling van het lokale woonbeleid is om de woningvoorraad, nu en in de toekomst, zo goed mogelijk af te stemmen op de woonwensen van de inwoners van de gemeente Laren. In de woonvisie is rekening gehouden met de bijzondere positie die Laren inneemt binnen de woningmarkt van de Gooi en Vechtstreek. De Larense woningvoorraad kent een relatief laag aandeel sociale huurwoningen, een gemiddeld dure woning voorraad en Laren beschikt over weinig uitbreidingsmogelijkheden. De doelstellingen in de woonvisie vormen de basis voor de prestatieafspraken die worden gemaakt met de woningcorporatie.

Prestatieafspraken 2019-2022

Woningcorporatie Het Gooi en Omstreken, huurdersorganisatie Het Gooi en Omstreken (HGO) en de gemeente Laren hebben de gezamenlijke ambities op het gebied van wonen en volkshuisvesting verwoord in prestatieafspraken. De gezamenlijke ambities zijn per thema uitgewerkt in meerjarige afspraken.

De thema's waarover afspraken zijn gemaakt zijn: betaalbaarheid en beschikbaarheid van de doelgroep, nieuwbouw en doorstroming, verduurzaming, leefbaarheid, huursomstijging en achtervang borging Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw en tot slot samenwerking, monitoring en evaluatie. Partijen overleggen jaarlijks minimaal twee keer bestuurlijk over de realisatie van de prestatieafspraken.

Huisvestingsverordening Laren 2019

In juni 2019 is de Huisvestingsverordening geactualiseerd en door alle gemeenten in de regio vastgesteld. De Huisvestingsverordening regelt afspraken omtrent de verdeling van de voorraad sociale huurwoningen in de regio Gooi en Vechtstreek en is vier jaar geldig.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Doelstellingen		Activiteiten		
8.1	Het behoud van de beeldkwaliteit van het dorp op het gebied van de ruimtelijke ordening.	8.1.1	Voor bestaande bouwwerken geldt in algemene zin dat terughoudend wordt omgegaan met het wijzigen van vigerende bestemmingsplannen.	
		8.1.2	Bij grote projecten kan het college met een keuzenota voorstellen aan de raad doen waarbij de keuze tussen herbestemmen en nieuwbouw uitdrukkelijk aan de orde komt.	
		8.1.3	Opstellen van een (terughoudend) reclamebeleid winkels en horeca met name voor gevels en stoepen, en voor reclame-uitingen boven en op straten.	
		8.1.4	Geen inbreiding van Erfgooierscomplex.	
8.2	Voorbereidingen treffen ten behoeve van een goede invoering van de Omgevingswet.	8.2.1	Implementatie van de Omgevingswet (2021), waaronder het opstellen van een omgevingsvisie en aanpassing van ICT systemen. Verder opleiden van de organisatie en meenemen van de raad in dit gedachtengoed, extra formatie voor het draaien van pilots, begeleiding omgevingsvisie, actualiseren huidig beleid en verordeningen en digitaal toegankelijk maken, implementatie zaakgericht werken en aanpassen werkprocessen.	
8.3	Zorgen voor een actueel en adequaat bestemmingsplan waarvoor de door de raad in 2017 vastgestelde centrumvisie het uitgangspunt vormt.	8.3.1	Vaststellen van een nieuw bestemmingsplan voor het Centrum en daarbij gebruik maken van een representatief samengestelde klankbordgroep vanuit de raad en uitgebreide raadpleging van inwoners en ondernemers in dit gebied.	
8.4	Op het gebied van volkshuisvesting wordt aandacht aan sociale	8.4.1	Implementatie van de door de raad vastgestelde lokale woonvisie.	

Doelstellingen		Activiteiten		
	woningbouw besteed. We willen de doelstellingen uit de lokale woonvisie realiseren.	8.4.2	Maken van nieuwe prestatieafspraken met de woningbouwcorporaties 2019 e.v.	
8.5	Goede afspraken maken met Woningcorporatie Het Gooi en Omstreken ten aanzien van investeringen in de huurwoningen (bestaand en nieuw).	8.5.1	In de prestatieafspraken 2019 staan nadere afspraken over de toezeggingen van de woningbouwcorporatie t.a.v.: 1. de realisatie van nieuwe woningen; 2. casco onderhoud van woningen; 3. verduurzaming van de voorraad naar minimaal Label B incl. het oplossen van de hemelwaterproblematiek; 4. investeringen ter bevordering van de veiligheid, zoals achterpadverlichting en beter hang- en sluitwerk.	
8.6	Voldoen aan de landelijke taakstelling van het ministerie t.a.v. de huisvesting van statushouders.	8.6.1	De taakstelling realiseren en halfjaarlijks via adequate monitoring bewaken.	
8.7	Voorkomen van voortijdig kappen van bomen en sloop van gebouwen voordat er zekerheid is over de doorgang van de bouw en zorgen voor actuele bouwvergunningen.	8.7.1	Juridisch onderzoek naar mogelijkheid om - voordat de bouwvergunning onherroepelijk is geworden – bijv. door middel van een realisatie-overeenkomst - de sloop en eventuele kap van bomen pas toe te staan als de bouw met zekerheid doorgang zal vinden.	
		8.7.2	Jaarlijkse check op bouwvergunningen die verlopen zijn en kunnen worden ingetrokken.	
8.8	Een actueel en adequaat integraal handhavingsbeleid.	8.8.1	Opstellen Beleidsplan Vergunningen en Handhaving 2019 – 2022.	
8.9	Een standpunt bepalen ten aanzien van de toekomst van het Raadhuis.	8.9.1	1. Opstellen van een nieuwe dienstverleningsovereenkomst met Hart van Laren met terugwerkende kracht vanaf 1-1-2017. 2. Het eerder genomen besluit ten aanzien van het vervreemden van het Raadhuis opnieuw bezien, mede in samenhang met actuele ontwikkelingen.	
8.10	Een structurele oplossing vinden voor het achterstallige onderhoud in Klaas Bouthal en gymzaal Standelkruid.	8.10.1	1. In overleg met bestuur SBL een 10-jaren-plan maken waardoor voldoende financiële ruimte beschikbaar komt voor de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden aan de Klaas Bouthal en Standelkruid. 2. In gesprek te gaan met de schoolbesturen om het Standelkruid eventueel over te nemen van de Stichting.	
8.11	Een beter beheerde en meer verzorgde algemene begraafplaats. Daartoe inzicht krijgen in het benodigde structurele onderhoudsbudget. Duidelijkheid omtrent de historische graven.	8.11.1	Opstellen van een plan voor de algemene begraafplaats met een meerjarenonderhoudsplanung. Daarnaast wordt in samenwerking met de Historische Kring de lijst historische graven uit 1991 onderzocht en herbeoordeeld. Ook wordt onderzocht of een deel van de werkzaamheden op de begraafplaats ondergebracht kan worden in het integrale bestek dat vanaf 2019 gaat lopen.	

Toelichting bij afwijking (oranje of rood):

- 8.1.3 Besluitvorming over actualisatie regels voor voorwerpen op openbare plaats heeft plaatsgevonden en de regels zijn gepubliceerd. In de loop van het jaar is gebleken dat het wenselijk is nadere regels vast te stellen tot het plaatsen van reclameborden –en objecten op openbare plaatsen in de gemeente. Op dit moment kent artikel 2.10 deze mogelijkheid nog niet toe aan het college. In 2020 zal voorgesteld worden om bij de eerstvolgende actualisatie van de APV, reclameborden- en objecten toe te voegen aan artikel 2.10B, lid 1, APV. De voorwerpen genoemd in artikel 10B, lid 1 APV, zijn uitgezonderd van de vergunningplicht van artikel 2.10 APV. Het college is op grond van artikel 10B, lid 2, bevoegd regels te stellen voor deze voorwerpen.
- 8.2.1 In 2019 is een Programmaplan voor de implementatie in de jaren 2019 en 2020 vastgesteld. Dit programmaplan loopt tot de invoering van de wet per 1-1-2021.
- 8.4.1 De Woonvisie heeft een looptijd van 2017-2022. De doelstellingen in de woonvisie vormen o.a. de basis voor de prestatieafspraken die in 2019 zijn gemaakt met de woningcorporatie Het Gooi en Omstreken. Deze doelstellingen lopen door in 2020 en verder.
- 8.9.1 1. Er is een principeakkoord over de invulling van dienstverlening in het Raadhuis door de BES. Over de kostenvergoeding wordt nog gesproken. 2. Een belangrijke ontwikkeling is het onderzoek naar de fysieke uitbreiding van de huisartsenfunctie in het Raadhuis. Door het college en de raad is daar inmiddels een positief besluit op genomen. Het vraagstuk van het vervreemden van het Raadhuis zal daardoor eerst na realisatie van deze uitbreiding opgepakt worden.
- 8.10.1 De begroting 2020 vraagt een heroverweging van de gemaakte afspraken inzake het beheer en onderhoud van de Klaas Bouthal en Standelkruid. In 2020 zullen de gesprekken met het bestuur van SBL hierover worden vervolgd.
- 8.11.1 Het plan is nog niet opgesteld en is opgenomen in de DVO van 2020. De Historische Kring heeft de graven beoordeeld en het eindresultaat is aan de opdrachtgever verstrekt. In 2020 zal het resultaat door het college worden beoordeeld en ter goedkeuring aan de raad worden aangeboden. Alle werkzaamheden op de algemene begraafplaats blijven bij de buitendienst en zullen per 2020 op kwaliteitsniveau A onderhouden worden.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Programma 8	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Verschil
Baten	-1.057.439	-553.902	-553.902	-558.275	-4.373
Lasten	1.156.935	1.098.051	1.497.950	1.223.610	-274.341
Saldo programma	99.496	544.149	944.048	665.334	-278.714

Toelichting verschillen

Minder opbrengsten verkoop overige gronden € 21.300 N

De opbrengsten van overige grondverkoop zijn vooral vraag gestuurd en daardoor lastig te begroten. In 2019 heeft er nagenoeg geen verkoop van overige gronden plaatsgevonden.

Extra kosten gronden en terreinen Crailo € 17.100 N

De overschrijding op dit budget ontstaat voornamelijk door een ontvangen OZB-naheffing uit 2018 en de kosten van de opstalverzekering dat niet was begroot.

Centrumplan Laren	€ 360.000	V
Voor de uitvoering van het Centrumplan Laren (2017) is in de gewijzigde begroting 2019 een bedrag beschikbaar gesteld van € 383.093 (budgetoverheveling van 2018 naar 2019). Hiervan is in 2019 ca. € 22.000 uitgegeven voor planontwikkeling. Het resterende bedrag is nodig om het plan tot in detail uit te werken en voor de uitvoering in latere jaren. Het restantbudget is onderdeel van de nagekomen budgetoverheveling van 2019 naar 2020 (zie voorstel resultaatbestemming 2019).		
Hogere uitgaven bestemmingsplannen	€ 47.500	N
De hogere uitgaven hebben betrekking op de kosten van aanpassingen van de riolering bij het Rosa Spierhuis. Deze kosten (en opbrengsten) komen voort uit de anterieure exploitatieovereenkomst die met het Rosa Spierhuis in het verleden is gesloten.		
Meer ontvangsten leges bestemmingsplannen	€ 59.800	V
Incidentele hogere opbrengsten door anterieure overeenkomsten die met eigenaren zijn gesloten ten aanzien van het bestemmingsplan Centrum (€ 15.800) en de door het Rosa Spierhuis betaalde kosten voor de aanpassingen aan het riool (€ 44.000).		
Implementatie omgevingswet	€ 25.600	V
Het voordeel ontstaat doordat het programmaplan voor de implementatie van de omgevingswet pas in november is vastgesteld. Het restant is onderdeel van het budgetoverhevelingsvoorstel naar 2020.		
Geen inhuur voor handhaving omgevingsvergunningen	€ 10.000	V
In 2019 is geen behoefte geweest aan inhuur op handhaving omgevingsvergunningen. Dit levert een voordeel op.		
Omgevingsdienst Flevoland Gooi en Vechtstreek	€ 16.300	N
De begroting 2019 is niet aangepast naar aanleiding van de effecten uit de programmabegroting en de eerste begrotingswijziging 2019 van de Omgevingsdienst Flevoland Gooi en Vechtstreek. Dit heeft een nadelig effect voor de exploitatie.		
Opstellen plan (terughoudend) reclamebeleid	€ 10.000	V
In het coalitieakkoord is benoemd dat wordt ingezet op een terughoudend reclamebeleid met name voor gevels en stoepen, en voor reclame-uitingen boven en op straten. In 2019 is voor het opstellen van een (terughoudend) reclamebeleid een incidenteel budget beschikbaar gesteld ad € 10.000. Aangezien dit project nog niet volledig is afgerond wordt verzocht het restant ad € 10.000 over te hevelen naar 2020. Het restant is onderdeel van de nagekomen budgetoverheveling van 2019 naar 2020 (zie voorstel resultaatbestemming 2019).		
Digitalisering bouwdoossiers	€ 41.500	N
Betreffen uitgaven voor de digitalisering van de bouwdoossiers waarvoor geen budget was opgenomen in de begroting 2019.		
Minder inkomsten omgevingsvergunningen	€ 42.100	N
De lagere legesinkomsten komt door een lichte afname van grote Wabo-vergunningen.		
Meer advies welstandscommissie	€ 18.600	N
Er zijn relatief veel adviezen gevraagd aan welstandscommissie, met name rond monumenten.		
Hogere inkomsten leges welstandstoezicht	€ 8.800	V
Door het hoger aantal aanvragen voor advies van de welstandscommissie, zijn er ook meer leges ontvangen.		
Het saldo van de overige verschillen	€ 8.900	V

Programma 9 - Milieu en duurzaamheid

Visie

We moeten spaarzaam zijn met het milieu en ons steeds meer focussen op duurzaamheid. Duurzaamheid is een breed begrip, het heeft alles te maken met hoe we met onze natuur omgaan, en met leefbaarheid en vooral de leefkwaliteit.

Wat hebben we bereikt?

Milieu

Naast de reguliere wettelijke taken, zoals vergunningverlening/handhaving (OFGV) en de inbreng van de verschillende milieuaspecten in ruimtelijke plannen, zijn in 2019 de volgende zaken specifiek te benoemen.

Bodem en grondwaterbeheer

Naar aanleiding van een inventarisatie die in 2018 heeft plaatsgevonden naar de aanwezigheid van diffuus lood bij speeltuinen, zijn in 2019 de bodemonderzoeken bij de speeltuinen uitgevoerd (in opdracht van de provincie).

Uit de resultaten van de bodemonderzoeken blijkt dat de grond op alle onderzochte speellocaties in Laren van voldoende kwaliteit is. Dit is op basis van het advies van de GGD de beste categorie waarin de speellocaties ingedeeld kunnen worden.

In het convenant Gebiedsgericht grondwaterbeheer 't Gooi hebben deelnemende partijen afspraken gemaakt over de aanpak van de diepe grondwaterverontreinigingen in 't Gooi en de financiering hiervan. Dit convenant loopt tot en met 2020. Voor de periode vanaf 2021 wordt een nieuw convenant opgesteld: in 2019 is een 1e concept-convenant opgesteld.

Er zijn in 2019 diverse bodemonderzoeken uitgevoerd op het bedrijventerrein Goyergracht. Allemaal in opdracht van de gemeente Laren. Uit deze bodemonderzoeken blijkt dat er sprake is van een historisch geval van bodemverontreiniging. Dit houdt in dat de verontreiniging niet veroorzaakt is door de huidige bedrijfsvoering, maar door activiteiten in het verleden (bijv. de oude stortplaats). Daarnaast komt er uit de risicoanalyse naar voren dat er géén sprake is van onaanvaardbare humane, ecologische en/of verspreidingsrisico's. Bij historische verontreinigingen (zoals deze), waarbij er geen acuut gezondheidsrisico is, bestaat er dan ook geen enkele noodzaak om direct te saneren. Eerst op het moment dat er een bestemmingswijziging plaats zou gaan vinden op het terrein dient zich een natuurlijk moment aan om sanering te overwegen.

Met betrekking tot de grondwatersanering bij de Torenlaan is in 2019 de tussentijdse evaluatie door de OFGV goedgekeurd en is de sanering gecontinueerd. Er heeft daarnaast overleg met de provincie plaatsgevonden over mogelijke afkoop van de verontreiniging. Dit krijgt zijn vervolg in 2020.

Naar aanleiding van de PFAS-problematiek die zich in 2019 manifesteerde heeft de provincie Noord Holland achtergrondwaarden voor PFAS vastgesteld. Deze waarden zouden als achtergrondwaarden voor onze gemeente vastgesteld kunnen worden, echter de gemeente beschikt niet over een bodemkwaliteitskaart en heeft geen bodembeleid. Om deze reden, en met het oog op de inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2021, hebben we besproken te onderzoeken wat de mogelijkheden en kosten zijn om in BEL-verband een bodemkwaliteitskaart te laten opstellen. Dit krijgt eveneens vervolg in 2020.

Geluid en lucht

In het kader van de geluidoverlast die wordt ondervonden ten gevolge van de A27 heeft in BEL-verband een bestuurlijk overleg met Rijkswaterstaat (beheerder van de rijksweg) plaatsgevonden om te bespreken welke mogelijkheden er zijn om deze overlast weg te nemen. Gebleken is dat RWS vooralsnog geen maatregelen hoeft te treffen (er wordt aan de normen van geluid en lucht voldaan), en zij dat bij groot onderhoud (vermoedelijk 2025) opnieuw zullen beoordelen. Op het gebied van geluid verder is in februari 2019 het Actieplan Geluid door het college vastgesteld. In dit plan zijn de ambities en de aanpak van knelpunten ten gevolge van het geluid afkomstig van de binnenstedelijke wegen opgenomen.

Om de toenemende overlast ten gevolge van houtstook onder de aandacht te brengen is er in BEL-verband een communicatieplan opgesteld met als doel mensen bewust te maken van de overlast die hierdoor mogelijk wordt veroorzaakt en worden tips gegeven om rookoverlast tegen te gaan. Via de website, de plaatselijke krantjes en een speciaal hiervoor ontwikkelde poster en folder wordt hier met regelmaat aandacht voor gevraagd.

Natuur

Er zijn in 2019 belangrijke besluiten genomen over de aanpak van het teveel aan stikstof in Natura 2000-gebieden. De provincies hebben bij die aanpak een grote rol en overleggen over de invulling daarvan met de verschillende sectoren en het Rijk. Als gemeente hebben we input gegeven aan deze overleggen en in kaart gebracht welke projecten er mogelijk geraakt worden door de stikstofuitspraak in 2019. In Laren zijn er in 2019 geen projecten in de problemen gekomen.

Afval

De GAD heeft in 2019 een tussenevaluatie van het uitvoeringsplan huishoudelijk afval uitgevoerd. Het afvalscheidingspercentage in de regio is gestegen van 55% naar 68%. Het restafval is gedaald van 234 kg per inwoner naar 164 kg per inwoner. Er is voornamelijk meer huis aan huis GFT (Groente, Fruit en Tuinafval) en PMD (Plastic Verpakkingen, Metalen Verpakkingen (blik) en Drinkpakken) ingezameld en er is meer Grof huishoudelijk afval gebracht op de vier scheidingsstations in de regio. In het restafval dat nog ingezameld wordt zitten nog veel grondstoffen die gescheiden kunnen worden. Vanaf 2020 zal input worden opgehaald bij de bestuurders en raadsleden over de visie op de toekomst van afvalscheiding in relatie tot circulaire economie en de landelijke doelstellingen. Het doel is om gezamenlijk te komen tot een visie richting 2026.

Duurzaamheid

In 2018 is een uitvoeringsplan Energietransitie Laren 2019 door het college vastgesteld en aan de raad aangeboden. Het betreft een praktische vertaalslag van het Klimaatbeleidsplan 2018-2022 voor de periode 2018-2019. Eind december 2019 is dat gevolgd door het uitvoeringsplan Energietransitie Laren 2020, waarin ook een evaluatie is opgenomen van het eerdere plan. In december is het Uitvoeringsplan Energietransitie Laren voor de periode 2020 door het college vastgesteld. Op basis van het uitvoeringsplan zijn diverse projecten gestart, dan wel gerealiseerd.

- De gemeente Laren heeft meegewerkt aan de totstandkoming van een regionale Energiekansenkaart. Het betreft een GIS-kaart met vele kaartlagen met data die kan helpen om te komen tot een gemeentelijke Transitievisie Warmte. Het betreft onder andere data over de huidige infrastructuur (o.a. energie, riool, water), energiebronnen, gebouwinformatie en eigendomsinformatie.
- Er zijn prestatieafspraken tussen de gemeente Laren, Huurdersorganisatie Het Gooi en Omstreken en Woningcorporatie Het Gooi en Omstreken gemaakt voor de periode 2019-2022, waarin afspraken zijn gemaakt over de start van verduurzamen van de sociale huurvoorraad.
- Er is door het college in 2019 de regeling groene leges voor zonnepanelen op monumenten vastgesteld. Het betreft een pilot. Monumenteneigenaren die hun woning met zonnepanelen willen verduurzamen, betalen een veel geringer bedrag aan leges. Uiteraard blijft er wel toetsing in het kader van de welstand plaatsvinden.
- Er zijn diverse energiescans uitgevoerd bij onder meer het raadhuis en de brandweerkazerne, maar ook bij de Biezem en de buitensportcentra.
- Eind 2019 heeft de Rijksoverheid de Regeling Reductie Energiegebruik (RRE) gelanceerd. Een regeling voor gemeenten om bewoners te stimuleren energie te besparen. Laren heeft hiervoor een budget van € 139.539,- aangevraagd en dat bedrag is toegekend.
- Er is projectplan opgesteld en door het college vastgesteld voor de verduurzaming van al het gemeentelijk vastgoed. Insteek is te komen tot een gestructureerde, effectieve en gestandaardiseerde aanpak voor het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed.
- Er zijn in 2019 drie elektrische laadpalen bijgeplaatst.

In het kader van de Regionale Energie Strategie (RES) zijn er in regionaal verband plannen ontwikkeld om gezamenlijk de verduurzaming te stimuleren. Dit moet in 2020 leiden tot onder andere visie op warmtetransitie. Daarin wordt gevraagd aan te geven of en op welke manier het mogelijk is om bepaalde wijken van het aardgas af te sluiten. Het moet ook leiden tot een regionaal 'bod', wat we als regio Gooi en Vechtstreek kunnen bijdragen aan duurzame energie-opwek.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Doelstellingen		Activiteiten		
9.1	Uitvoeren van het Klimaatbeleidsplan Laren 2018 - 2022 waarvan een onderzoek naar object gebonden financiering met baatbelasting deel uitmaakt. We moeten spaarzaam zijn met het milieu en ons steeds meer focussen op duurzaamheid: intensivering van aanpak duurzaamheid met als doel CO2 reductie en meer duurzame energieopwekking te realiseren. In 2040 zijn we energieneutraal. We richten onze aanpak op een aantal beleidsvoornemens: 1.Een buurtgerichte object gerelateerde aanpak. 2.Het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed en sportverenigingen. 3. Bewustwording inwoners en ondernemers van noodzaak tot energietransitie.	9.1.1	Uitvoeringsprogramma op basis van het klimaatbeleidsplan opstellen en regelmatig aan de raad over de voortgang rapporteren. Bij onderhoud en vervanging verLEDding openbare verlichting.	
		9.1.2	Vanwege de Wet VET (ingangsdatum 1/7/2018) nieuwbouwprojecten zonder gasaansluiting.	
		9.1.3	Effectieve maatregelen tegen de wateroverlast via uitvoering van het nieuwe GRP.	
		9.1.4	Stimuleren energietransitie (mogelijkheden: gasloos, zonnepanelen, windturbines, geothermie), waaronder het faciliteren van particuliere en coöperatieve voorzieningen, mede via de regionale energiestrategie. Stimuleren van circulariteit, mede in samenwerking met de regio G&V.	
9.2	Een schone en veilige leefomgeving met aandacht voor de natuur.	9.2.1	Bij verlening van kapvergunningen voortdurende aandacht voor kwaliteit in beeld en diversiteit conform door de raad vastgestelde criteria. Meer aandacht voor kleur in het dorp door middel van bloemen in perken en wegstroken en door het aanbrengen van bloemkorven aan lantaarnpalen, in samenwerking met Bijzonder Laren en voortzetting van de aanpak `Gewildgroei`.	
		9.2.2	Actualiseren van de APV, waaronder het opstellen van maatregelen ten aanzien van geur- en geluidsoverlast en aanpassing van de regels die gelden voor horeca en terrassen.	
		9.2.3	Evaluatie afvalscheiding (in regionaal verband/GAD)	

Toelichting bij afwijking (oranje of rood):

- 9.1.3 Is onderdeel van project "Laren Regenklaar". Het projectteam is gestart met de voorbereidingen.
- 9.1.4 Wordt in regionaal verband opgepakt en uitgewerkt in het kader van de RES, alsook door het ontwikkelen van een energieservice. In 2020 worden deze plannen concreet.
- 9.2.2 Er heeft in 2020 geen specifieke actualisatie van de APV plaatsgevonden, wel is beleid voorbereid ten aanzien van regelgeving rondom uitstallingen. In 2020 zal de APV geheel worden geactualiseerd (de voorbereidingen daarvoor zijn op dit moment reeds gestart), ook in het licht van de komst van de Omgevingswet per 1 januari 2021.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Programma 9	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Verschil
Baten	-2.278.691	-2.450.260	-2.450.260	-2.471.463	-21.203
Lasten	2.029.777	1.960.634	2.189.717	2.025.855	-163.862
Saldo programma	-248.913	-489.626	-260.543	-445.608	-185.065

Toelichting verschillen

Opbrengsten invordering belastingen € 16.300 **V**
 Betreft een voordeel door niet begrote ontvangsten door de invordering op dubieuze debiteuren.

Lagere inkomsten rioolheffing € 40.800 **N**
 De totale inkomsten van de rioolheffing zijn lager dan begroot doordat het tarief van de rioolheffing onvoldoende is geïndexeerd om de begrote inkomsten te kunnen realiseren.

Inkomsten door de aansluiting op de gemeentelijke riolering € 41.000 **V**
 Dit zijn incidentele inkomsten door de aansluiting van particulieren en/of bedrijven op de gemeentelijke riolering.

Hogere onderhoudskosten riolering € 74.900 **N**
 Overschrijding is voornamelijk het gevolg van de aanleg van nieuwe rioolaansluitingen. De hogere kosten worden grotendeels gecompenseerd door extra ontvangen leges (zie boven) en structurele inkomsten van de rioolheffing in latere jaren.

Minder toegerekende uren rioolheffing € 24.600 **V**
 De gerealiseerde uren op de heffingen zijn verantwoord op basis van de werkelijk geschreven uren in 2019. Doordat er minder uren zijn geschreven levert dit een voordeel op.

Lagere kapitaallasten riolering € 31.300 **V**
 De kapitaallasten vallen grotendeels lager uit door de aanpassing van het renteomslagpercentage waardoor er minder rente wordt toegerekend aan de investeringen op het programma (€ 27.500 voordeel). Het overige verschil ontstaat door een klein voordeel in de investeringsplanning (€ 3.800 voordeel).

Vrijval voorziening rioolheffing € 35.400 **V**
 Betreft het saldo van de dotatie in verband met lagere kapitaallasten en een vrijval ten behoeve van de kostendekkendheid riolering.

Lagere inkomsten afvalstoffenheffing € 65.300 **N**
 De totale inkomsten van de afvalstoffenheffing zijn lager dan begroot doordat het tarief van de afvalstoffenheffing onvoldoende is geïndexeerd om de begrote inkomsten te kunnen realiseren.

Overige inkomsten afval € 86.200 **V**
 Dit betreffen inkomsten waarmee geen rekening is gehouden in de begroting. Dit betreft de bijdrage Nedvang over 2018 (€ 19.100 voordelig) en de afrekening van de GAD over 2018 (€ 67.100).

Minder toegerekende uren afvalstoffenheffing € 30.700 **V**
 De gerealiseerde uren op de heffingen zijn verantwoord op basis van de werkelijk geschreven uren in 2019. Doordat er minder uren zijn geschreven levert dit een voordeel op.

Sanering Torenlaan en milieubeheer	€ 76.400	V
Grotendeels heeft het voordeel te maken met de sanering van de Torenlaan (€ 53.900 voordeel). Dit project loopt als sinds 2015 en het restant is ieder jaar overgeheveld. Het restantbudget is wederom onderdeel van het budgetoverhevelingsvoorstel van 2019 naar 2020 en wordt gebruikt voor de afkoop in 2020. Het overige verschil (€ 22.500 voordeel) komt doordat niet alle geplande activiteiten in 2019 zijn gestart, dan wel in uitvoering doorlopen tot in 2020. Sommige uitgaven zijn ook vraag gestuurd waardoor de uitgaven lastig zijn te begroten.		
Vertraging project energietransitie	€ 47.500	V
Betreft niet uitgegeven budget door vertraging in het project energietransitie waarvan de uitvoering bij de Regio Gooi- en Vechtstreek ligt.		
Vertraging in het opstellen van het begraafplaatsbeleid	€ 20.000	V
Betreft niet uitgegeven budget voor het opstellen van het begraafplaatsbeleid. Aangezien werkzaamheden alsnog in 2020 uitgevoerd gaan worden is het restantbudget onderdeel van het budgetoverhevelingsvoorstel van 2019 naar 2020.		
Meer inkomsten begraafplaatsen	€ 65.000	V
Het aantal uitvaarten en bijzettingen zijn lastig te begroten. In 2019 zijn er zijn meer inkomsten geweest dan begroot door een groter aantal uitvaarten en bijzettingen.		
Verrekening voorziening afkoop grafrechten	€ 106.500	N
Op grond van het BBV dienen meerjarige afkopen van het onderhoud en grafhuur gestort te worden in een voorziening. Vervolgens valt jaarlijks een deel van de voorziening weer vrij als bijdrage voor de jaarlijkse exploitatielasten van de begraafplaatsen. Het nadeel ontstaat enerzijds doordat er meer afkopen zijn geweest dan begroot anderzijds is in de begroting geen rekening gehouden met deze manier van verwerken. In 2019 bedraagt de storting in de voorziening € 111.700 en de vrijval uit de voorziening € 18.300. In de begroting was per saldo een onttrekking van € 13.100 begroot. Het verschil tussen begroot en realisatie bedraagt € 106.500.		
Het saldo van de overige verschillen	€ 1.800	N

Programma 10 - Grondexploitatie, dorpsvernieuwing en economie

Visie

Het economisch beleid is een voortzetting van de vorige collegeperiode waarbij uitgangspunt is het stimuleren van actieve betrokkenheid van ondernemers bij Laren. Het ondernemersfonds wordt daarom versterkt en in drie jaar verdubbeld van € 75.000 naar € 150.000. Bijzonder Laren wendt de middelen aan voor promotie van Laren, onder andere middels een nieuwe website en activiteiten als lichtjesavond, de kerstverlichting en speciale acties rondom de koopzondagen.

Wat hebben we bereikt?

Brinkplan

Voor de Brink is in overleg met omwonenden en andere belanghebbenden een herinrichtingsplan gemaakt. Het plan zal begin 2020 aan de raad ter vaststelling worden aangeboden, waarna in de loop van 2020/2021 de uitvoering kan starten.

Ontwikkeling Crailo

In 2019 zijn de Notitie Reikwijdte ten behoeve van de milieueffectrapportage en de uitgangspuntennotitie voor het opstellen van het bestemmingsplan ter visie gelegd voor inspraak. In december 2019 hebben de drie colleges besloten om de ruimtelijke verbeeldingskaart, het programma voor de ontwikkeling van Crailo en de belangrijkste speerpunten ter besluitvorming voor te leggen aan de drie raden op 4 maart 2020.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Doelstellingen		Activiteiten		
10.1	Stimuleren van actieve betrokkenheid van ondernemers bij Laren en streven naar meer variantie binnen het bestaande winkelaanbod. In 2015 is door de Stichting Bijzonder Laren het initiatief genomen te komen tot een ondernemersfonds. De gemeente heeft hieraan mede gewerkt door een opslag op de OZB niet-woningen in te voeren waarmee de stichting de beschikking krijgt over een maximaal jaarbudget van € 75.000. Zij zet deze middelen in voor de Larense ondernemers als ook om het ondernemersklimaat in Laren een extra impuls te geven (bijvoorbeeld vanuit de maandelijkse koopzondag met een centraal thema). Om het democratische gehalte verder gestalte te geven, en ook tegemoet te komen aan betrokken ondernemers is er in de uitvoering gekomen tot oprichting van een Coöperatieve Ondernemingsfonds welke de	10.1.1	Implementatie van het door de raad aanvaarde Centrumplan.	
		10.1.2	Voorzetten van de betrokkenheid bij Bijzonder Laren. Via het Coöperatieve ondernemersfonds activiteiten uitvoeren en het fonds adequaat beheren.	
		10.1.3	Bijdragen aan een schoner dorp onder andere door meer inzet van 'opruimers' en voor de staat van het straatmeubilair (zie ook Centrumplan).	

Doelstellingen		Activiteiten		
	daadwerkelijk uitvoering van de activiteiten doet als ook de zogenaamde "Trekkingsrechten" voor deelnemende winkelgebieden beheerd voor specifieke wensen en uitgaven voor die gebieden. Stichting Bijzonder Laren zou de contributie graag verhoogd zien, maar dient daar wel draagvlak onder de ondernemers voor aan te tonen.			
10.2	Eind 2017 hebben de gemeenteraden van Gooise Meren, Hilversum en Laren ingestemd met de aankoop van Crailo. Dit vroegere kazerne complex ligt ook in deze drie gemeenten. De gemeenten kochten het terrein voor in totaal € 33,2 miljoen. Betaling vindt plaats uiterlijk 31-12-29. De eerste jaren is dit rentevrij, daarna moet een heel laag rentepercentage worden betaald. De gemeente Laren doet hierin voor 10% mee. Gooise Meren en Hilversum ieder voor 45%. De belangrijkste besluiten worden op basis van unanimiteit genomen. Andere besluiten op basis van 1/3, 1/3 en 1/3. Voor de inrichting van het gebied is een uitgebreid ambitiedocument vastgesteld. Dit geeft richting voor de verdere invulling van het gebied, gezamenlijk met Hilversum en Gooise Meren.	10.2.1	Ontwikkelen van het gebied, samen met Hilversum en Gooise Meren via de GEM Crailo.	

Toelichting bij afwijking (oranje of rood):

- 10.1.1 Er is gestart met het maken van plannen voor het aanpassen van de Brink. Het plan wordt hopelijk in 2020 vastgesteld.
- 10.2.1 In 2019 heeft de Commissie milieu effect rapportage advies uitgebracht over het project. In 2019 hebben de Notitie Reikwijdte en Detailniveau ten behoeve van de Milieueffectrapportage en de Uitgangspuntennotitie voor het opstellen van het bestemmingsplan voor inspraak ter inzage gelegen en zijn de ingekomen reacties beantwoord. De drie gemeenteraden beslissen op 4 maart 2020 over de vaststelling van het stedenbouwkundig en landschappelijke plan van Crailo. Hierna zal gestart worden met het bestemmingsplan.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Programma 10	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Verschil
Baten	-1.603.961	-52.280	-52.280	-45.753	6.527
Lasten	838.773	141.361	196.180	166.150	-30.030
Saldo programma	-765.189	89.081	143.900	120.397	-23.503

Toelichting verschillen

Toezicht bouwwerkzaamheden Houtzagerij € 41.400 **V**
Dit project loopt over meerdere jaren terwijl het budget in een keer beschikbaar is gesteld. Het restantbudget is derhalve ook onderdeel van het budgetoverhevelingsvoorstel van 2019 naar 2020.

Bijdrage ondernemersfonds 2019 € 7.900 **N**
De bijdrage aan het ondernemersfonds was in 2019 lager dan afgesproken. Desondanks is er sprake van een overschrijding doordat de te betalen bijdrage niet voor het juiste bedrag was opgenomen in de begroting 2019.

Het saldo van de overige verschillen € 10.000 **N**

Algemene dekkingsmiddelen

Visie

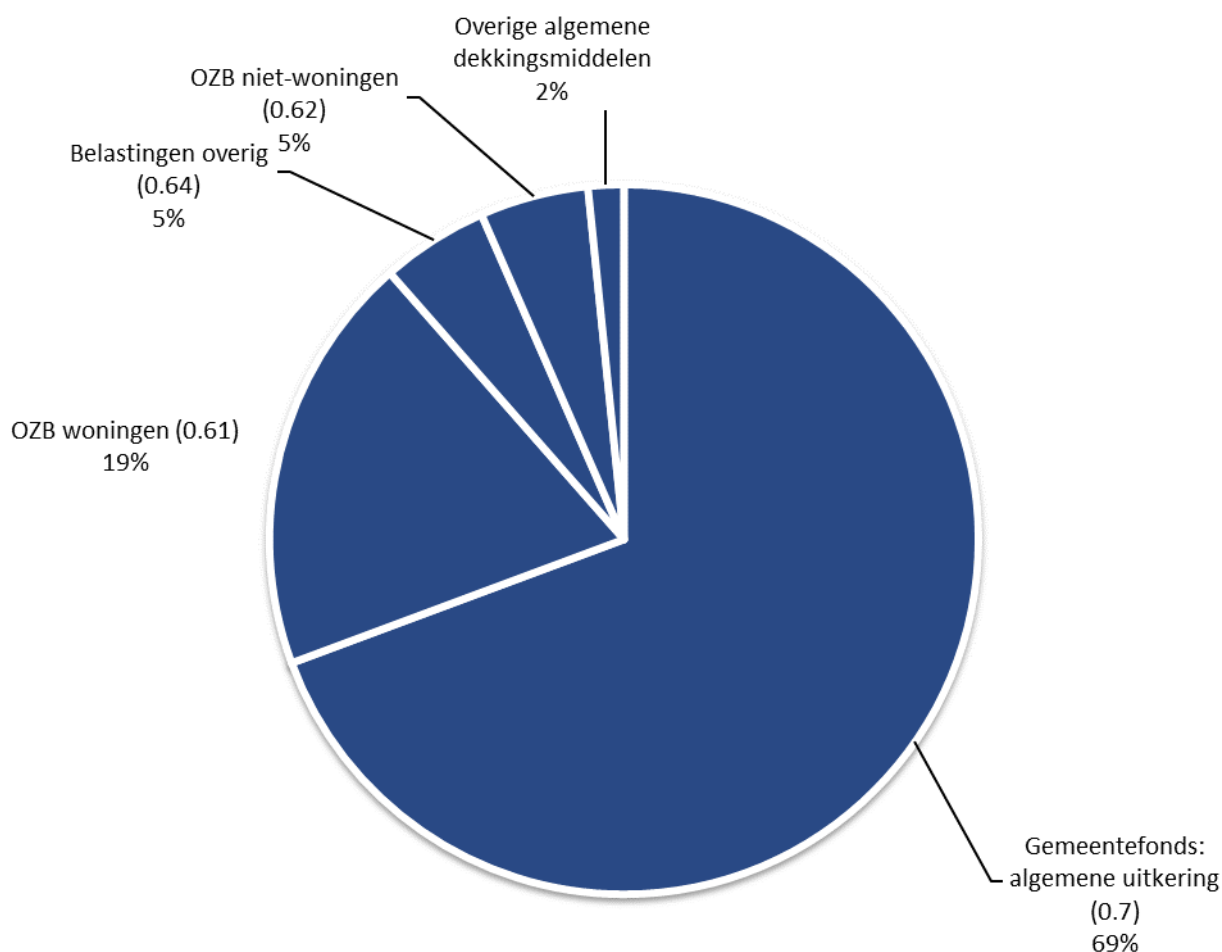
Verbetering van het financiële beleid van de afgelopen vier jaar is het uitgangspunt. Een permanent sluitende begroting is daarbij vanzelfsprekend. De ambitie is er een goed rentmeesterschap te continueren van Larense bezittingen en verworvenheden en een uitgekiende inkoop van diensten en kritische monitoring op (kosten)effectiviteit van de bestuursorganisatie.

Wat hebben we bereikt?

In het programmaonderdeel algemene dekkingsmiddelen worden de verschillende dekkingsbronnen van de gemeente verantwoord. Het overgrote deel van de gemeentelijke inkomsten komen uit de algemene uitkering van het Rijk. De algemene uitkering is in de begroting 2019 behoudend geraamd op basis van de meicirculaire 2018. Hierdoor loopt de gemeente geen onnodige risico's.

Naast de algemene uitkering krijgt de gemeente inkomsten vanuit lokale heffingen en leges. In de paragraaf lokale Heffingen is een uitgebreide toelichting opgenomen.

Overzicht van de algemene dekkingsmiddelen

In onderstaand overzicht zijn de baten van de algemene dekkingsmiddelen nader gespecificeerd.

Algemene dekkingsmiddelen	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019
Omschrijving inclusief taakveld	Baten	Baten	Baten	Baten
Treasury (0.5)	-233.315	-307.512	-307.512	-218.080
OZB woningen (0.61)	-3.314.614	-3.293.355	-3.283.355	-3.349.326
OZB niet-woningen (0.62)	-586.528	-953.223	-953.223	-865.520
Belastingen overig (0.64)	-1.014.641	-933.733	-943.733	-854.171
Gemeentefonds: algemene uitkering (0.7)	-11.107.435	-11.833.006	-11.833.006	-12.105.600
Overige baten en lasten (0.8)	-315.888	-	-	-66.301
Totaal baten algemene dekkingsmiddelen	-16.572.421	-17.320.829	-17.320.829	-17.458.997

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Doelstellingen		Activiteiten		
AD.1	Een structureel sluitende begroting zonder lastenverhoging, behoudens inflatiecorrectie.	AD.1.1	OZB niet hoger dan de inflatie.	
		AD.1.2	Afvalstoffenheffing blijft gelijk.	
		AD.1.3	Uitgangspunt is dat de uitgaven voor individuele voorzieningen binnen het sociaal domein binnen de gelden, die door het Rijk daarvoor beschikbaar zijn gesteld, blijven. Verbeteren monitoring uitgaven sociaal domein.	

Toelichting bij afwijking (oranje of rood):

AD.1.3 Op dit moment zijn de uitgaven voor de regionaal ingekochte individuele voorzieningen nog niet bekend. De prognoses laten echter een forse overschrijding zien. Daarbij is in december 2019 een signaal afgegeven dat de prognose naar aanleiding van de halfjaarcijfers een negatieve bijstelling behoeft. We zetten nu op korte termijn in op een betere monitoring van kosten, en op middellange termijn op bijsturing van de uitgaven.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn per saldo de baten en lasten opgenomen die aan het onderdeel algemene dekkingsmiddelen verbonden zijn.

Algemene dekkingsmiddelen	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Verschil
Baten	-16.572.421	-17.320.829	-17.320.829	-17.458.997	-138.168
Lasten	672.707	352.854	473.212	-14.758	-487.970
Saldo alg. dekkingsmidd.	-15.899.7	-16.967.975	-16.847.618	-17.473.755	-626.137

Toelichting verschillen

Treasury	€ 120.000	N
Op het taakveld treasury is per saldo sprake van een nadeel. Dit wordt veroorzaakt door lagere renteopbrengsten (€ 89.400 nadeel), minder betaalde rente (€ 110.000 voordeel) en een lagere toerekening van rente aan de taakvelden (€ 110.000 nadeel). De lagere rentetoerekening aan de taakvelden heeft overigens een voordelig effect op de programma's.		
Hogere inkomsten OZB woningen	€ 66.000	V
De inkomsten voor de OZB woningen zijn voornamelijk hoger uitgevallen doordat de waardestijging van de WOZ-objecten hoger was dan voorzien.		
Toegenomen kosten bezwaren OZB woningen	€ 42.700	N
In 2019 zijn er meer kosten gemaakt door een hoger aantal bezwaren en een hoger aantal vergoedingen voor proceskosten met betrekking tot de opgelegde OZB-aanslagen.		
Lagere inkomsten OZB niet-woningen	€ 87.700	N
De inkomsten OZB niet-woningen zijn € 87.700 lager dan begroot. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er bij de begroting 2019 is uitgegaan van een te hoge WOZ-waarde doordat de exacte waarden op het moment van vaststellen van de begroting 2019 nog niet bekend waren (effect ca. € 67.700 nadelig). Daarnaast is onvoldoende rekening gehouden met leegstand (effect ca. € 20.000 nadelig).		
Lagere inkomsten precariobelasting	€ 87.400	N
De inkomsten precariobelasting vallen in 2019 lager uit doordat er overeenstemming is bereikt over het aantal metrages kabels en leidingen dat wordt aangeslagen. Het aantal metrages is lager dan begroot en dat levert een nadeel op.		
Vrijval voorziening precariobelasting	€ 775.300	V
De voorziening precariobelasting valt volledig vrij doordat er inmiddels overeenstemming is bereikt over het aantal metrages kabels en leidingen dat wordt aangeslagen. Aangezien veiligheidshalve rekening is gehouden met een lager aantal metrages dan dat nu is overeengekomen kan het restant van de voorziening vrijvallen in 2019.		
Algemene uitkering gemeentefonds	€ 272.600	V
Ten opzichte van de raming is een voordeel ontstaan van € 272.600. Hiervan heeft € 160.900 betrekking op het jaar 2019 en € 111.700 op verrekeningen over de jaren 2017 en 2018. Dit laatste voordeel is voornamelijk een gevolg van lagere WOZ waarden, waardoor de korting inkomsten-maatstaf lager is. Ten opzichte van de begroting 2019 zitten de afwijkingen in de volgende mutaties:		
- Accres, uitkeringsfactor, loon- en prijsbijstellingen (€ 144.600 nadeel); - Ontwikkeling uitkeringsbasis en inzet verdeelreserve (€ 53.600 voordeel); - WOZ waarden mutaties (€ 200.100 nadeel); - Jeugdhulp extra middelen (€ 135.000 voordeel); - Plafond btw-compensatiefonds (€ 160.200 nadeel); - Rijksvaccinatieprogramma (€ 20.800 voordeel); - Raadsledenvergoeding (€ 97.600 voordeel); - Buurtsportcoaches (€ 29.200 voordeel); - Overige decentralisatie en re-integratieuitkeringen (€ 37.600 voordeel); - Bommenregeling (€ 203.700 voordeel); - Afwikkeling nog te ontvangen post bommenregeling (€ 203.700 nadeel); - Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptie (€ 68.500 voordeel); - Klimaatmiddelen (€ 237.100 voordeel); - Suppletie-uitkering re-integratie Sociaal Domein (€ 25.000 nadeel); - Overige diverse kleine verschillen (€ 11.500 voordeel).		
Budgettaire onjuistheden begroting 2019	€ 60.800	N
Betreft abusievelijk begrote stelposten. Er hebben dan ook geen opbrengsten plaatsgevonden en dat levert een nadeel op binnen het onderdeel algemene dekkingsmiddelen.		

Incidentele baten en lasten**€ 85.600****N**

Het saldo van de incidentele baten en lasten bedraagt € 85.600 nadelig. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door verschillende posten met betrekking tot de BEL Combinatie, waar onder de niet compensabele btw BEL Combinatie (€ 41.900 nadelig), de geoormerkte bijdrage financiering proces uitbesteding belastingtaken (€ 54.900 nadelig) en de afrekening over de DVO 2019 (€ 26.400 nadelig).

Daarnaast zijn er nog enkele restposten zoals de afrekening Regio Gooi- en Vechtstreek over 2018 (€ 14.400 voordelig), de dotatie aan de voorziening oninbare debiteuren (€ 15.600 nadelig), vrijgevalen balanspost (€ 45.300 voordelig) en niet begrote advieskosten vennootschapsbelasting (€ 4.900 nadelig).

Het saldo van de overige verschillen**€ 3.600****N**

Overhead

Een overzicht van de gemeentelijke overhead is een verplichting uit de wet- en regelgeving van het BBV. Alle overheadkosten zijn niet op de programma's, maar binnen dit programmaonderdeel verantwoord. Dit geldt echter niet voor kosten die aan derden doorberekend worden. Toerekening van de overhead van inzet van derden vindt plaats door berekening van een gemiddeld overheadbedrag per uur. Dit bedrag wordt berekend door de totale begrote overheadkosten van de BEL Combinatie te delen door het aantal begrote werkbare uren. De overhead op de inzet van uren wordt doorbelast in de gevallen van de lokale heffingen (met name riool- en afvalstoffenheffing).

In dit programmaonderdeel is dus enerzijds de eigen overhead van de gemeente Laren opgenomen en anderzijds de overhead die doorbelast wordt door onder andere de BEL Combinatie of andere verbonden partijen. Hieronder volgt een beknopte onderverdeling van de overheadkosten.

Specificatie overhead	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Verschil
Gemeente Laren	804.548	641.699	641.700	863.543	221.843
BEL Combinatie	3.603.915	3.759.239	3.531.215	3.520.184	-11.031
Regio Gooi & Vechtstreek	179.803	6.951	6.951	6.951	-
Saldo overhead	4.588.266	4.407.889	4.179.866	4.390.678	210.812

Gemeente Laren

De overheadkosten van de gemeente Laren bestaan uit huisvestingskosten (gemeentehuis), de kosten van het bestuurssecretariaat, de representatiekosten en tot slot de overige ondersteuning van het college.

BEL Combinatie

Betreft alle overhead van de BEL Combinatie conform het aandeel in de DVO.

Regio Gooi & Vechtstreek

Betreft de overhead van de Regio Gooi & Vechtstreek (G&V) met betrekking tot de uitbestede gemeentelijke taken conform de programmabegroting Regio G&V 2019.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen dat aan het programmaonderdeel overhead verbonden zijn.

Overhead	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Verschil
Baten	-264.711	-262.300	-262.300	-269.966	-7.666
Lasten	4.852.977	4.670.189	4.442.166	4.660.644	218.478
Saldo overhead	4.588.266	4.407.889	4.179.866	4.390.678	210.812

Toelichting verschillen

Gemeentehuis (vastgoed)

€ 25.100

N

Er is sprake van een hogere dotatie (€ 15.500 nadeel) aan de onderhoudsvoorziening vastgoed naar aanleiding van de herziene meerjarenonderhoudsplannen (MJOP). De herziening van de MJOP was niet verwerkt in de begroting 2019. Ook is er sprake van hogere onderhoudskosten doordat er noodzakelijke reparaties aan de centrale verwarming en overige installaties zijn uitgevoerd die niet waren begroot (per saldo € 24.800 nadeel). De kapitaallasten vallen daarentegen lager uit doordat er minder rente wordt toegerekend aan de investeringen (€ 8.600 voordeel). Het restant van € 6.600 voordelig wordt veroorzaakt door de overige kleine verschillen.

Kosten inhuur personeel van derden	€ 137.200	N
Door het moeizaam kunnen invullen van vaste formatie met eigen personeel is er meer personeel van derden ingehuurd dan was begroot (+ ca. € 274.000) . Wel staan hier lagere salarislaster tegenover (-/- € 136.800). Per saldo is er sprake van een nadelig effect van circa € 137.200 in 2019.		
Archiefbewerking 1990 – 1999 niet begroot	€ 24.900	N
Het gaat hier om kosten die voortvloeien uit wettelijke eisen rondom archivering waarvoor grotendeels geen budget was opgenomen in 2019.		
Hogere representatiekosten	€ 12.400	N
In 2019 zijn meer representatiekosten gemaakt dan begroot. Dit komt deels door een nagekomen post uit voorgaand boekjaar, maar ook doordat er extra kosten zijn gemaakt voor festiviteiten rondom de wisseling van de burgemeester.		
Stelposten / taakstelling	€ 82.500	N
Betreft opgenomen taakstelling voor de gehele programmabegroting 2019 die administratief op dit begrotingsonderdeel is begroot. Het gepresenteerde nadeel moet doen ook in het licht van de gehele jaarrekening 2019 worden gezien aangezien de daadwerkelijke voor- en nadelen zich voornamelijk op andere programmaonderdelen voordoen en daardoor dus niet op dit begrotingsonderdeel zichtbaar zijn. Daarnaast is de stelpost voormalig personeel niet ingevuld (voordeel).		
Budgettaire onjuistheden begroting 2019	€ 48.500	V
Betreft budget dat per abuis foutief staat begroot. Er hebben dan ook geen volledige uitgaven plaatsgevonden en dat levert een voordeel op binnen het programma.		
Minder gebruik extern juridisch advies	€ 11.600	V
In 2019 is minder gebruik gemaakt van extern juridisch advies hierdoor was niet het gehele budget benodigd.		
Hoger aantal geschreven uren op projecten	€ 11.000	V
In 2019 zijn meer uren geschreven op de projecten dan begroot in de dienstverleningsovereenkomst (DVO) BEL Combinatie. Hierdoor worden er ook meer overheadkosten doorbelast naar de projecten en dat levert een voordeel op voor de exploitatie.		
Het saldo van de overige verschillen	€ 100	V

Onvoorzien

Volgens de beleidsuitgangspunten is een beroep op de post onvoorzien slechts mogelijk indien aan drie criteria wordt voldaan: **onvermijdbaar**, **onuitstelbaar** en **onvoorzienbaar**. Voor dit soort onvoorziene uitgaven is een jaarlijks bedrag opgenomen in de begroting.

In 2019 is het bedrag voor onvoorziene uitgaven volledig aangewend voor een veiligheidsherstel van een put en de reiniging van de duiker aan de Verlegde Laarderweg (collegebesluit 21 mei 2019).

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programmaonderdeel onvoorzien verbonden zijn.

Onvoorzien	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Verschil
Baten	-	-	-	-	-
Lasten	-	45.810	-	-	-
Saldo onvoorzien	-	45.810	-	-	-

Toelichting verschillen

Geen verschillen te verklaren.

Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 is de belastingplicht in de vennootschapsbelasting uitgebreid voor overheidslichamen en daarmee ook voor gemeenten. Deze belastingplicht geldt bij die activiteiten waarbij de gemeente deel neemt aan het economisch verkeer en in concurrentie treedt met private partijen. Het doel van de wijziging van de wet is om een gelijk speelveld te creëren tussen publieke en private partijen.

Gemeenten zijn nu belastingplichtig indien en voor zover zij een onderneming drijven, zo luidt het wettelijk criterium. Praktisch gezien betekent dit dat alleen die activiteiten van de gemeente in de heffing worden betrokken die als 'zelfstandig onderdeel' kunnen worden beschouwd en die voldoen aan de voorwaarden om als –belaste- onderneming te worden aangemerkt.

Grondbedrijf

Naar aanleiding van de eerder ingediende aangifte vennootschapsbelasting 2016 waarin het actieve grondbedrijf als belastingplichtige activiteit is opgenomen is overleg gevoerd met de Belastingdienst. Mede vanwege het gegeven dat fiscaal gezien voor de jaren 2017 en 2018 sprake is van een verlies is voor het jaar 2016 alsnog geconstateerd dat de gemeente Laren voor 2016 niet belastingplichtig is. De Belastingdienst heeft voor 2016 inmiddels een nihilaangifte vastgesteld. Naar verwachting zal dit ook de uitkomst zijn voor de jaren 2017 en 2018. In verband met vorenstaande is in de jaarrekening van 2019 geen vpb-plicht opgenomen.

Wat heeft het gekost?

Vennootschapsbelasting	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Verschil
Baten	-	-	-	-	-
Lasten	765	-	-	-	-
Saldo vennootschapsbel.	765	-	-	-	-

Toelichting verschillen

Geen verschillen te verklaren.

Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

Toelichting

Ten behoeve van het inzicht is een gespecificeerd overzicht opgenomen van de mutaties reserves per programma. Per mutaties is de begrote en gerealiseerde mutatie gepresenteerd. Aanvullend is de begrotingswijziging benoemd waarmee de raad de mutatie van de reserve heeft goedgekeurd. In de toelichting op de balans (balansspecificaties) is een totaaloverzicht opgenomen van het verloop van de reserves in 2019.

Wat heeft het gekost?

Toevoegingen en onttrek aan de reserves	Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019	Verschil
Baten	-2.752.545	-525.025	-2.181.111	-1.470.615	710.496
Lasten	1.949.089	20.000	20.000	-	-20.000
Saldo mutatie reserves	-803.456	-505.025	-2.161.111	-1.470.615	690.496

Toelichting verschillen

Mutatie reserves

€ 690.500

N

Per saldo is er sprake van een nadeel in de reservemutaties. Dit wordt veroorzaakt doordat er enerzijds minder middelen uit de reserves zijn onttrokken dan begroot (nadeel) en anderzijds minder middelen aan de reserves zijn toegevoegd dan begroot (voordeel). Ten opzichte van de nadelen (lagere onttrekkingen uit de reserve) doen de voordelen zich voor binnen de programma's doordat de middelen hier niet zijn uitgegeven. Ten opzichte van de begroting na wijziging zitten de grootste afwijkingen (groter dan € 50.000) in de volgende mutaties:

- Geen uitgaven in 2019 voor het HOV-project (€ 187.500 nadeel);
- Geen uitgaven in 2019 voor de aanpassingen onderwijsgebouwen (€ 45.200 nadeel);
- Subsidie SV Laren '99 nog niet volledig verstrekt in 2019 (€ 281.200 nadeel);
- Geen uitgaven in 2019 voor de uitvoering arbeidsmarktbewerkingsplan "Werken aan Werk" (€ 105.600 nadeel);
- Geen uitgaven in 2019 voor de sanering Torenlaan (€ 53.900 nadeel);
- Hogere onttrekking reserve ten behoeve van de tariefegalisatie rioolheffing (€ 111.100 voordeel).

Voor een gedetailleerd overzicht van alle reservemutaties per programma wordt verwezen naar de volgende pagina.

Gedetailleerde specificatie mutatie reserves

Besluit	Reserve	Omschrijving mutatie	Begroting 2019 voor wijziging		Begroting 2019 na wijziging		Realisatie 2019		Verschil
			Toev.	Onttr.	Toev.	Onttr.	Toev.	Onttr.	
2019-09	R.93000	Functiewaardering griffiepersoneel	-	-	-	7.973	-	7.973	-
2019-11	R.93000	Eerste begrotingswijziging 2019 - BEL Combinatie	-	-	-	-1.112	-	-1.112	-
Totaal mutatie reserves programma 1. Bestuurszaken			-	-	-	6.861	-	6.861	-
2019-11	R.93000	Eerste begrotingswijziging 2019 - BEL Combinatie	-	-	-	225.420	-	225.420	-
Totaal mutatie reserves programma 2. Burgerzaken			-	-	-	225.420	-	225.420	-
2019-11	R.93000	Eerste begrotingswijziging 2019 - BEL Combinatie	-	-	-	74.331	-	74.331	-
Totaal mutatie reserves prog. 3. Openbare orde en veiligheid			-	-	-	74.331	-	74.331	-
2019-P	R.93029	Versnelde aanpak asfaltwegen	-	34.000	-	34.000	-	34.000	-
2019-04	R.93000	Deelname HOV (overheveling 2018 -> 2019)	-	-	-	187.500	-	-	-187.500
2019-04	R.93000	Viaduct Hilversumseweg (overheveling 2018 -> 2019)	-	-	-	45.874	-	45.874	-
2019-04	R.93000	Straatreiniging (overheveling 2018 -> 2019)	-	-	-	25.412	-	25.412	-
2019-04	R.93000	Beheersysteem/achterstallig onderhoud (overheveling 2018 -> 2019)	-	-	-	25.000	-	15.498	-9.502
2019-11	R.93000	Eerste begrotingswijziging 2019 - BEL Combinatie	-	-	-	-174.577	-	-174.577	-
Totaal mutatie reserves prog. 4. Wegen, water en verkeer			-	34.000	-	143.209	-	-53.793	-197.002
2019-P	R.93026	Aanpassingen onderwijsgebouwen	-	45.242	-	45.242	-	-	-45.242
2019-11	R.93000	Eerste begrotingswijziging 2019 - BEL Combinatie	-	-	-	16.548	-	16.548	-
Totaal mutatie reserves programma 5. Onderwijs			-	45.242	-	61.790	-	16.548	-45.242
2019-P	R.93033	Kunstdepot Laren	-	6.074	-	6.074	-	6.074	-
2019-04	R.93000	Gemeentelijke monumenten (overheveling 2018 -> 2019)	-	-	-	13.667	-	9.970	-3.697
2019-04	R.93000	Jan Hamdorffprijs (overheveling 2018 -> 2019)	-	-	-	5.000	-	-	-5.000
2019-04	R.93000	Boomonderhoud n.a.v. controle 2018 (overheveling 2018 -> 2019)	-	-	-	84.833	-	84.833	-
2019-08	R.93034	Investeringsubsidie sport Laren	-	-	-	300.000	-	18.775	-281.225
2019-11	R.93000	Eerste begrotingswijziging 2019 - BEL Combinatie	-	-	-	21.028	-	21.028	-
2019-12	R.93000	Beleidsmedewerker groen	-	-	-	7.906	-	7.906	-
Totaal mutatie reserves programma 6. Cultuur en recreatie			-	6.074	-	438.508	-	148.585	-289.922
2019-P	R.93028	Budgetneutraal Sociaal Domein	-	260.605	-	260.605	-	260.605	-
2019-P	R.93032	Investerings preventief voorveld	-	30.000	-	30.000	-	29.809	-191
2019-04	R.93023	Verleiding Hart van Laren (overheveling 2018 -> 2019)	-	-	-	30.950	-	28.444	-2.506

Besluit	Reserve	Omschrijving mutatie	Begroting 2019 voor wijziging		Begroting 2019 na wijziging		Realisatie 2019		Verschil
			Toev.	Onttr.	Toev.	Onttr.	Toev.	Onttr.	
2019-04	R.93028	Gezondheidsbeleid (overheveling 2018 -> 2019)	-	-	-	20.000	-	-	-20.000
2019-06	R.93028	Regionale uitvoering arbeidsmarktwerkingsplan "Werken aan Werk"	-	-	-	76.359	-	-	-76.359
2019-06	R.93028	Lokale inzet arbeidsmarktwerkingsplan "Werken aan Werk"	-	-	-	29.226	-	-	-29.226
2019-11	R.93000	Eerste begrotingswijziging 2019 - BEL Combinatie	-	-	-	104.425	-	104.425	-
Totaal mutatie reserves programma 7. Sociaal Domein			-	290.605	-	551.565	-	423.283	-128.282
2019-04	R.93000	Centrumplan Laren (overheveling 2018 -> 2019)	-	-	-	383.093	-	383.093	-
2019-04	R.93000	Sanering Torenlaan (overheveling 2018 -> 2019)	-	-	-	53.859	-	-	-53.859
2019-04	R.93020	Gemeentelijk rioleringsplan (GRP) (overheveling 2018 -> 2019)	-	-	-	30.000	-	13.840	-16.160
2019-04	R.93000	Opstellen begraafplaatsenbeleid (overheveling 2018 -> 2019)	-	-	-	20.000	-	-	-20.000
2019-05	R.93000	Bodemsanering spinnewiel	-	-	-	12.000	-	12.000	-
2019-11	R.93000	Eerste begrotingswijziging 2019 - BEL Combinatie	-	-	-	16.807	-	16.807	-
Totaal mutatie reserves prog. 8. Bouwen en wonen			-	-	-	515.759	-	425.740	-90.019
2019-P	R.93020	Kostendekkendheid riolering	10.000	72.704	10.000	72.704	-	173.772	111.068
2019-P	R.93021	Kostendekkendheid afvalstoffenheffing	-	76.400	-	76.400	-	51.411	-24.989
2019-04	R.93000	Houtzagerij/voormalige bibliotheek (overheveling 2018 -> 2019)	-	-	-	52.500	-	16.393	-36.107
2019-11	R.93000	Eerste begrotingswijziging 2019 - BEL Combinatie	-	-	-	62.839	-	62.839	-
2019-12	R.93000	Formatie begraafplaatsbeheerder (1 fte)	-	-	-	4.575	-	4.575	-
Totaal mutatie reserves programma 9. Milieu en duurzaamheid			10.000	149.104	10.000	269.018	-	308.989	49.971
2019-11	R.93000	Eerste begrotingswijziging 2019 - BEL Combinatie	-	-	-	2.319	-	2.319	-
Totaal mutatie reserves prog. 10. GREX dorpsver, economie			-	-	-	2.319	-	2.319	-
2019-11	R.93000	Eerste begrotingswijziging 2019 - BEL Combinatie	-	-	-	93.301	-	93.301	-
2019-13	R.93000	Financiering belastingtaken BEL Combinatie	-	-	-	27.056	-	27.056	-
Totaal mutatie reserves algemene dekkingsmiddelen			-	-	-	120.357	-	120.357	-
2019-P	R.93030	Dotatie reserve voormalig personeel	10.000	-	10.000	-	-	-	10.000
2019-11	R.93000	Eerste begrotingswijziging 2019 - BEL Combinatie	-	-	-	-247.120	-	-247.120	-
2019-12	R.93000	Onderhouden functieboek	-	-	-	10.559	-	10.559	-
2019-12	R.93000	Technisch medewerker vastgoed	-	-	-	8.538	-	8.538	-
Totaal mutatie reserves overhead			10.000	-	10.000	-228.023	-	-228.023	10.000
Totaal toevoegingen en onttrekkingen reserves			20.000	525.025	20.000	2.181.111	-	1.470.615	-690.496

A.2 Paragrafen

Inleiding

De voorgeschreven paragrafen geven een “dwarsdoorsnede” van de jaarstukken. Het doel van de paragrafen is de raad in staat te stellen een aantal wezenlijke beleidslijnen vast te stellen en de uitvoering op hoofdlijnen te controleren. De paragrafen richten zich op de (beheers)onderwerpen die vooral belangrijk zijn voor de gemeentelijke bedrijfsvoering. Met de paragrafen heeft de raad een extra instrument (naast de programma's) om de uitvoering te kunnen controleren.

De volgende paragrafen zijn verplicht voorgeschreven:

- A. Lokale heffingen
- B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- C. Onderhoud kapitaalgoederen
- D. Financiering
- E. Bedrijfsvoering
- F. Verbonden partijen
- G. Grondbeleid

Waar mogelijk zijn de paragrafen gebaseerd op het reeds vastgestelde beleid voor het betrokken terrein. In dat geval wordt dan ook verwezen naar de relevante beleidsnota's.

Paragraaf A - Lokale heffingen

Het overzicht lokale heffingen heeft betrekking op de belastingen en op de heffingen. De lokale lasten zijn een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid. Een overzicht van de lokale heffingen en daarmee meer inzicht is daarom van belang voor de raad.

Overzicht van diverse heffingen op hoofdlijnen

De lokale heffingen bestaan uit de OZB-belasting, precariobelasting, baatbelasting, rioolheffing, afvalstoffenheffing, graf- en begraafrechten, toeristenbelasting en verschillende leges. In onderstaande tabel zijn de opbrengsten (baten) van de verschillende heffingen gepresenteerd.

Inkomsten lokale heffingen	Begroting 2019 voor wijziging	Begroting 2019 na wijziging	Realisatie 2019
Omschrijving inclusief taakveld	Baten	Baten	Baten
Leges burgerzaken (0.2)	-146.420	-146.420	-170.398
OZB woningen (0.61)	-3.283.355	-3.283.355	-3.349.326
OZB niet-woningen (0.62)	-953.223	-953.223	-865.520
Precariobelasting (0.64)	-859.733	-859.733	-773.977
Hondenbelasting (0.64)	-74.000	-74.000	-70.322
Leges vergunningen A.P.V. (1.2)	-25.200	-25.200	-12.286
Leges verkeer, vervoer en waterstaat (2.1)	-20.000	-20.000	-47.468
Marktgelden (3.3)	-42.230	-42.230	-40.008
Kapvergunningen (5.7)	-15.000	-15.000	-10.702
Rioolheffing (7.2)	-1.076.300	-1.076.300	-1.040.342
Afvalstoffenheffing (7.3)	-1.205.245	-1.205.245	-1.139.955
Graf- en begraafrechten (7.5)	-155.603	-155.603	-161.612
Leges bestemmingsplannen (8.1)	-15.160	-15.160	-74.926
Leges omgevingsvergunning (8.3)	-400.000	-400.000	-357.912
Leges welstandstoezicht (8.3)	-20.000	-20.000	-29.031
Overige leges en heffingen	-9.000	-9.000	-17.830
Totaal inkomsten	-8.300.469	-8.300.469	-8.161.615

Beleid

Voor de hoogte van tarieven en leges gelden de volgende uitgangspunten:

1. Waar mogelijk kostendekkendheid van tarieven en leges;
2. De tarieven en leges waarbij niet wordt vastgehouden aan het principe van kostendekkendheid, mogen niet meer stijgen dan de aanpassing voor de inflatiecorrectie en/of aanpassing van wettelijke tarieven.

Inflatiepercentage

Overal waar in deze paragraaf wordt gesproken over het inflatiepercentage is uitgegaan van het bij de voorbereiding op de programmabegroting 2019 (hierna: begroting) bekende inflatiepercentage van 2,4%. Daarbij is de nationale consumentenprijsindex (cpi) aangehouden. Dit percentage is opgenomen in de meicirculaire 2018.

Leges

Leges zijn de heffingen, die de gemeente in rekening brengt voor door haar verleende diensten. De burger betaalt alleen leges als de gemeente daarvoor een specifieke dienst heeft verleend. Omdat de gemeente geen onderneming is met een winstdoel mag de opbrengst van alle leges niet meer zijn dan de daarvoor gemaakte kosten. De legestarieven zijn conform de begroting met 2,4% verhoogd, waarbij op halve euro's is afgerond. Dit met uitzondering van die tarieven die van rijkswege zijn gemaximaliseerd. De bouwleges zijn gestegen van 3,9% naar 4,0%.

Onroerendezaakbelastingen (ozb)

De ozb is een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente waar algemene uitgaven mee gefinancierd kunnen worden. De definitieve vaststelling van de ozb-tarieven 2019 heeft plaatsgevonden in november 2018, waarbij rekening is gehouden met de geschatte waardeontwikkeling van woningen. In onderstaand overzicht zijn de gehanteerde tarieven ten opzichte van het voorgaande belastingjaar gepresenteerd.

Tarieven onroerendezaakbelasting	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Vershil in percentage
Gebruikersbelasting	0,1247%	0,1247%	0%
Eigenarenbelasting woningen	0,1089%	0,1029%	-/- 5,51%
Eigenarenbelasting niet-woningen	0,1967%	0,1967%	0%

Ozb woningen

De gerealiseerde inkomsten bedragen € 3.349.326 in 2019. De geraamde opbrengst was € 3.283.355. Het verschil is € 65.971 voordelig. De opbrengsten van de ozb woningen is enigszins hoger uitgevallen dan begroot. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de gemiddelde waardeontwikkeling hoger was dan waarvoor het ozb-tarief is bijgesteld.

Ozb niet-woningen

De gerealiseerde inkomsten bedragen € 865.520 in 2019. De geraamde opbrengst was € 953.223. Het verschil is € 87.703 nadelig. De opbrengsten van de ozb niet-woningen zijn hiermee lager uitgevallen dan begroot. Hiervoor zijn een aantal redenen. Voor een deel komt dit door verlaging van WOZ-waarden naar aanleiding van bezwaar- en beroepsschriften. Ook is er onvoldoende rekening gehouden met leegstand, maar grotendeels ontstaat het effect doordat er bij de begroting 2019 is uitgegaan van een te hoge WOZ-waarde doordat de exacte waarden op het moment van vaststellen van de begroting 2019 nog niet bekend waren.

Precariobelasting

Gemeenten mogen tot uiterlijk 1 januari 2022 nog precariobelasting ondergronds heffen. Bijkomend is bepaald dat het gehanteerde tarief per 1 januari 2016 niet meer aangepast mag worden in deze 5-jaars periode. Dit betekent dat het tarief 2018 (en verdere jaren) bevroren is op tarief 2016 zijnde € 2,79 en derhalve niet verhoogd is.

De geraamde opbrengsten voor 2019 bedragen € 859.733. De gerealiseerde inkomsten voor 2019 bedragen € 773.977. Dit resulteert in een opbrengstnadeel van € 171.864. Dit nadeel ontstaat doordat in 2019 overeenstemming is bereikt met Liander over het aantal strekkende meters waarover belast wordt. Hierbij zijn het aantal strekkende meters naar beneden bijgesteld. De 267.000 strekkende meters (voorheen 328.000) waarover wordt belast, gaat met terugwerkende kracht vanaf 2017 in. Dit betekent over de jaren 2017 tot en met 2019 een vermindering van de aanslag precariobelasting van € 171.864 per jaar. Het nadeel van 2019 is ten laste gekomen van de exploitatie. Voor het nadeel over de jaren 2017 en 2018 is de voorziening precarioheffing aangewend.

Afvalstoffenheffing

De gerealiseerde inkomsten bedragen € 1.139.955 in 2019. De geraamde opbrengst was € 1.205.245. Het verschil is € 65.290 nadelig. Dit komt doordat het tarief van de afvalstoffenheffing niet is verhoogd, terwijl in de begroting wel rekening is gehouden met een toename van inkomsten ter compensatie van de gestegen lasten. In onderstaand overzicht zijn de gehanteerde tarieven ten opzichte van het voorgaande belastingjaar gepresenteerd.

Tarieven afvalstoffenheffing	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Vershil in percentage
Eenpersoonshuishouden	€ 179,62	€ 179,62	0%
Meerpersoonshuishouden	€ 264,05	€ 264,05	0%

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing wordt berekend op basis van het principe 100% kostendekkendheid. De kosten voor het ophalen van huisvuil, klein chemisch afval, toerekening kosten van beleidsregie en btw worden doorbelast in het tarief.

Op basis van de gerealiseerde baten en lasten laat de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing een nadelig resultaat zien van € 69.023. Om een volledige kostendekkendheid te realiseren wordt het nadelig resultaat, voor zoveel als mogelijk, gedekt via de egalisatiereserve afvalstoffenheffing. Aangezien de reserve niet het totale tekort kan dekken komt het restant van € 17.612 ten laste van de exploitatie. Door de benodigde onttrekking bedraagt de reserve afvalstoffenheffing nihil per einde 2019. In onderstaand overzicht is het dekkingsoverzicht gepresenteerd.

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing	Begroting 2019 voor wijziging	Begroting 2019 na wijziging	Realisatie 2019
	Saldo	Saldo	Saldo
Lasten zwerfafval (2.1)	-	-	60.667
Lasten afval (7.3)	1.008.112	1.008.112	1.007.416
BTW (21%)	211.704	211.704	212.369
Netto kosten (excl. uren en overhead)	1.219.816	1.219.816	1.280.452
Uren BEL-combinatie (2.1)	45.805	-	-
Uren BEL-combinatie (7.3)	10.088	40.274	8.196
Kwijtscheldingen (6.3)	35.000	35.000	51.884
Toerekening overhead	23.099	23.099	8.249
Totale kosten (incl. uren en overhead)	1.333.808	1.318.188	1.348.781
Opbrengsten zwerfafval (2.1)	-12.972	-12.972	-53.618
Opbrengsten afvalstoffenheffing (7.3)	-1.205.245	-1.205.245	-1.139.955
Overige opbrengsten en leges (7.3)	-	-	-86.185
Totale inkomsten	-1.218.217	-1.218.217	-1.279.758
Resultaat voor mutatie egalisatie	115.591	99.971	69.023
Tariefegalisatie afvalstoffenheffing	-91.839	-91.839	-51.411
Resultaat na mutatie egalisatie	23.752	8.132	17.612
Dekkingspercentage voor mutatie	91%	92%	95%

Rioolheffing

De gerealiseerde inkomsten bedragen € 1.040.342 in 2019. De geraamde opbrengst was € 1.076.300. Het verschil is € 35.958 nadelig. Dit komt doordat het tarief van de rioolheffing onvoldoende is verhoogd om de begrote inkomsten te kunnen realiseren. In onderstaand overzicht zijn de gehanteerde tarieven ten opzichte van het voorgaande belastingjaar gepresenteerd.

Tarieven rioolheffing	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Vershil in percentage
Eenpersoonshuishouden	€ 115,21	€ 116,35	1%
Meerpersoonshuishouden	€ 197,33	€ 199,27	1%
Niet-woningen	€ 197,33	€ 199,27	1%

Kostendekkendheid rioolheffing

De kosten voor de exploitatie van de riolering, de inzet van het personeel, het onderhoud van de objecten, toerekening van kosten van beleidsregie, de kosten van straatreiniging en de btw worden doorbelast in het tarief. De vervuiler/gebruiker betaalt.

Op basis van de gerealiseerde baten en lasten laat de kostendekkendheid van de rioolheffing een nadelig resultaat zien van € 240.418. Om een volledige kostendekkendheid te realiseren wordt het nadelig resultaat, voor zoveel als mogelijk, gedekt via de egalisatiereserve rioolheffing. Aangezien de reserve niet het totale tekort kan dekken komt het restant van € 66.646 ten laste van de voorziening riolering. Door de onttrekking bedraagt de reserve rioolheffing nihil per einde 2019. In het overzicht op de volgende pagina is het dekkingsoverzicht gepresenteerd.

Kostendekkendheid rioolheffing	Begroting 2019 voor wijziging	Begroting 2019 na wijziging	Realisatie 2019
	Saldo	Saldo	Saldo
Lasten straatreiniging (2.1)	105.255	124.314	122.295
Kapitaallasten riolering (7.2)	179.099	179.099	147.825
Overige lasten riolering (7.2)	248.150	323.960	420.878
BTW (21%)	73.690	93.613	108.938
Netto kosten (excl. uren en overhead)	606.194	720.985	799.936
Uren BEL-combinatie (2.1)	105.987	82.238	101.406
Uren BEL-combinatie (7.2)	127.664	127.434	99.970
Dotatie voorziening (V.93202)	-	-	35.705
Toerekening overhead	237.510	237.510	320.241
Totale kosten (incl. uren en overhead)	1.077.355	1.168.168	1.357.258
Opbrengsten rioolheffing (7.2)	-1.076.300	-1.076.300	-1.035.494
Overige opbrengsten en leges (7.2)	-	-	-76.914
Totale inkomsten	-1.076.300	-1.076.300	-1.112.408
Resultaat voor mutatie egalisatie	1.055	91.868	244.850
Bestemmingsreserve riolering (R.93020)	-	-	-173.772
Voorziening riolering (V.93202)	-	-	-71.078
Resultaat na mutatie egalisatie	1.055	91.868	-
Dekkingspercentage voor mutatie	99,90%	92,14%	81,96%

Kwijtschelding

De gemeente Laren volgt voor haar kwijtscheldingsbeleid de landelijk, door de rijksoverheid, gehanteerde normen voor het netto besteedbaar inkomen (= 100% bijstandsnorm). De gemeentelijke leidraad Invordering geldt hiervoor als basis. Voor het geautomatiseerd beoordelen van kwijtscheldingsverzoeken maakt de gemeente gebruik van de diensten van het Inlichtingenbureau (samenwerkingsstichting VNG en SZW). Deze stichting helpt gemeenten bij het toetsen of iemand die vorig jaar kwijtschelding heeft kregen ook dit jaar voor kwijtschelding in aanmerking komt. Het Inlichtingenbureau vergelijkt de gegevens over inkomen en vermogen die afkomstig zijn van het UWV, de RDW en de belastingdienst.

De uitkomsten worden vergeleken met de normen voor het netto besteedbaar inkomen. Hieruit volgt of betrokkene voldoende betalingscapaciteit en/of vermogen heeft of niet. Als betrokkene onvoldoende betalingscapaciteit en/of vermogen heeft dan wordt de belastingaanslag automatisch kwijtgescholden. Zolang de toets positief uitvalt, wordt aan belastingsschuldige op geautomatiseerde wijze kwijtschelding verleend. Zo krijgen burgers minder te maken met onnodige administratieve handelingen, kunnen kwijtscheldingsverzoeken sneller worden afgehandeld en wordt goed gebruik gemaakt van inkomensondersteunende maatregelen.

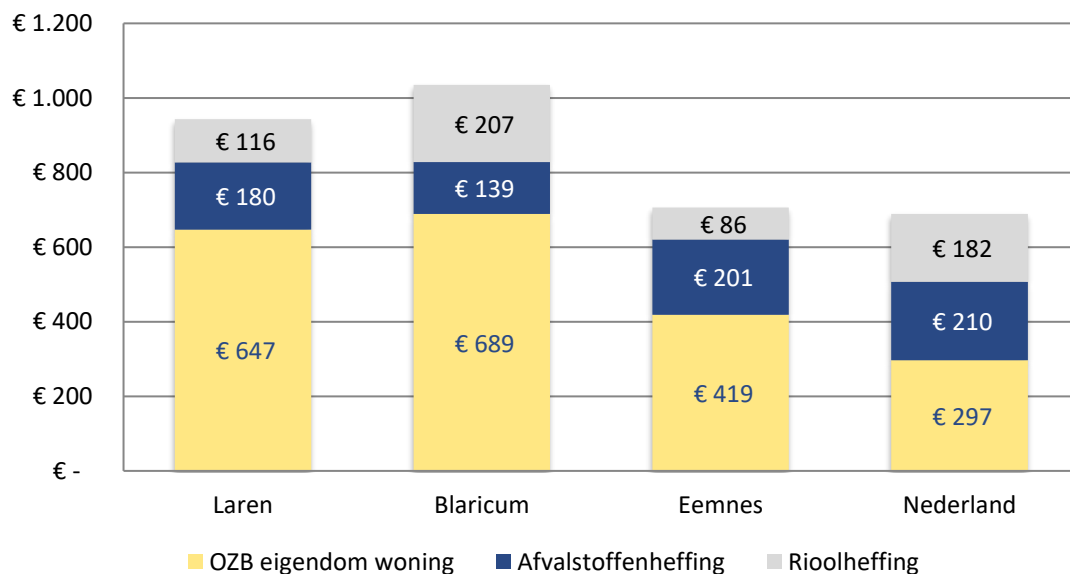
Kwijtschelding	Belastingjaar 2017	Belastingjaar 2018	Belastingjaar 2019
Geautomatiseerde kwijtschelding	129	118	124
- waarvan automatisch toegewezen	79	58	83
- waarvan automatisch afgewezen	50	60	41
Handmatige aanvragen	153	125	87
- waarvan volledig toegekend	122	93	58
- waarvan gedeeltelijk toegekend	19	1	6
- waarvan afgewezen	12	31	23

In 2019 is voor een bedrag van € 51.884 aan kwijtscheldingen verleend (2018: € 51.963).

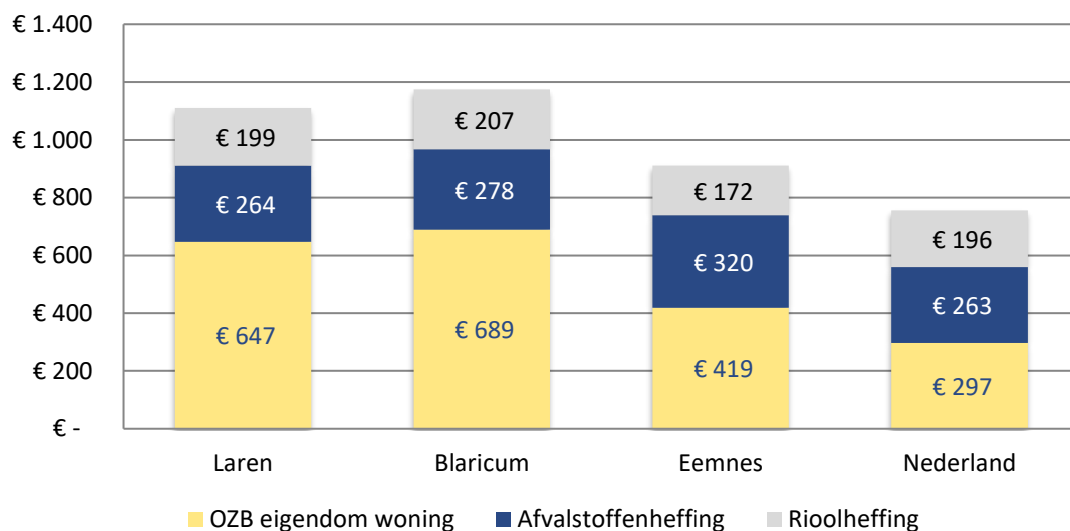
Lokale lastendruk

Om de lokale lastendruk te berekenen is uitgegaan van de verordeningen die in 2019 van toepassing zijn. De OZB is berekend op basis van de gemiddelde WOZ-waarde in de betreffende gemeente. Uit onderstaande grafieken blijkt dat de lokale woonlasten in Laren in 2019 hoger liggen dan het gemiddelde van Nederland.

Lokale lastendruk eenpersoonshuishouden

Lokale lastendruk meerpersoonshuishouden

Figuur 1 Bron: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Dashboard/Gemeentelijke-financiën/>

Kostendekkendheid leges

De inkomsten van leges dienen in totaal niet hoger te zijn dan de kosten die daarvoor gemaakt worden. In totaliteit dekken de inkomsten uit leges 22% van de gemaakte kosten. Zie onderstaand de opstelling hiervan per titel.

Titel 1 Burgerzaken leges	Begroting 2019	Realisatie 2019
Berekening kostendekkendheid van de leges	Saldo	Saldo
Lasten taakveld(en), incl. (omslag)rente	604.214	826.011
Overhead	658.459	626.309
BCF - BTW	4.442	1.973
Totaal lasten (A)	1.267.115	1.454.293
Legesopbrengsten	171.620	182.683
Totaal baten (B)	171.620	182.683

Titel 2 Bouwleges (wabo)	Begroting 2019	Realisatie 2019
Berekening kostendekkendheid van de leges	Saldo	Saldo
Lasten taakveld(en), incl. (omslag)rente	616.273	609.748
Overhead	404.544	369.197
BCF - BTW	41.713	54.225
Totaal lasten (A)	1.062.530	1.033.171
Legesopbrengsten	422.550	378.820
Totaal baten (B)	422.550	378.820

Titel 3 Overige leges (evenementen en horeca)	Begroting 2019	Realisatie 2019
Berekening kostendekkendheid van de leges		Saldo
Lasten taakveld(en), incl. (omslag)rente	12.162	42.456
Overhead	14.237	12.045
BCF - BTW	-	5.448
Totaal lasten (A)	26.399	59.949
Legesopbrengsten	-2.000	7.980
Totaal baten (B)	-2.000	7.980

Totaal lasten titel 1 t/m 3 (A)	2.356.043	2.547.412
Totaal baten titel 1 t/m 3 (B)	592.170	569.483
Totaal saldo titel 1 t/m 3 (A - B)	1.763.873	1.977.929
Totale kostendekkendheid titel 1 t/m 3 (B / A * 100%)	25%	22%

Paragraaf B - Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Door de Raad van Laren is een voorstel vastgesteld om te komen tot een verdere verdieping aan het risicomanagement van de gemeente Laren. De gemeente wil op een gestructureerde wijze risico's beheersen en eventuele risico's bewust nemen. Om die reden is het van belang om inzicht te hebben in eventuele grote financiële tegenvallers die bij de risico's horen en het beschikbare weerstandsvermogen om deze risico's op te vangen. Conform het BBV komt in deze paragraaf de volgende informatie aan de orde:

- Beleid inzake weerstandscapaciteit en de risico's;
- Inventarisatie van de risico's;
- Inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- Confrontatie risico's met beschikbaar weerstandsvermogen.

Beleid inzake weerstandscapaciteit en de risico's

Het beleid is vastgelegd in de "Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen Blaricum, Eemnes, Laren en BEL Combinatie". Deze nota is door het college vastgesteld.

Begrippen

In de nota zijn de volgende begrippen gedefinieerd:

Begrip	Toelichting
Weerstandscapaciteit	Dit zijn de middelen en de mogelijkheden waarover een gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.
Risico's	Een risico is een kans op het optreden van een positieve dan wel negatieve gebeurtenis van materieel belang die niet voorzien is in de begroting van enig jaar.
Weerstandsvermogen	Dit is de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's die zich binnen de gemeente kunnen manifesteren
Risicomanagement	Het identificeren en kwantificeren van risico's en het bepalen van activiteiten die de kans van optreden van de risico's en/of de gevolgen van de risico's beheersbaar houdt.
Beheersmaatregelen	Het stelsel van maatregelen en procedures die worden genomen om de onderkende risico's te ondervangen dan wel om de opkomende risico's te signaleren en het effect hiervan te beperken.

Cyclische aanpak

Gekozen is voor een cyclische aanpak bij het risicomanagement. In de nota risicomanagement zijn de volgende fasen beschreven:

Fase	Activiteiten
1. Kaderstelling en strategie	Het vastleggen van de kaders in de nota risicomanagement en weerstandsvermogen
2. Risicoanalyse	Inventariseren van de potentiële risico's en deze vastleggen in een risicokaart. Een samenvatting van het resultaat wordt in deze paragraaf weergegeven. Per risico wordt inzicht gegeven in de kans dat een risico zich voordoet (verdeeld in 5 klassen) en het inschatten van het financiële gevolg (verdeeld in 5 klassen). De kans vermenigvuldigt met het financiële gevolg bepaalt de risico-score.

Fase	Activiteiten
3. Beheersmaatregelen	Om de risico's af te dekken worden beheersmaatregelen gedefinieerd en wordt een risico-eigenaar benoemd. Voor het omgaan met risico's zijn een aantal basisstrategieën: Accepteren, reduceren, elimineren of overdragen/verzekeren
4. Monitoren en toetsen	In deze fase wordt informatie verstrekt, worden ontwikkelingen in beeld gebracht en resultaten beoordeeld.
5. Toezicht en toetsen	Risico's worden (mede in het kader van interne controle) in verband gebracht met de beheersmaatregelen en het beschikbare weerstandsvermogen.
6. Continue verbetering	Op basis van (tussentijdse) resultaten kan beleid en methodiek worden bijgesteld.

Rolverdeling

De volgende actoren hebben een rol bij risicomanagement:

- De raad stelt het beleid vast en stelt de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting en jaarrekening vast.
- Het college ziet toe op een juiste uitvoering van risicomanagement en de verantwoording daarover.
- Het management en het ambtelijk apparaat van de gemeente zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het risicomanagement waarbij het identificeren van de risico's en het uitvoeren van beheersmaatregelen de kern vormt.

Ratio weerstandsvermogen

Om het weerstandsvermogen in relatie tot de risico's te kunnen beoordelen is een ratio weerstandsvermogen gedefinieerd:

Beschikbare weerstandscapaciteit	= Ratio weerstandsvermogen
Benodigde weerstandscapaciteit	

De gemeente streeft er naar om deze ratio boven de 2 te houden. Dat betekent dat de gekwantificeerde risico's minimaal dubbel gedekt worden door het aanwezige weerstandsvermogen.

Inventarisatie van de risico's

Bij de inventarisatie van de risico's zijn 14 risico's geïdentificeerd. Hieronder worden alle risico's met een geschat financieel effect van € 20.000 of meer genoemd en toegelicht die tot het moment van aanbieden van de begroting bekend zijn. Het financieel effect is berekend door de kans te vermenigvuldigen met het ingeschatte financiële gevolg.

'KANS' * Financieel gevolg

Klasse	Kwantiteit	Klasse	Financiële gevolg
1	10%	1	€ 2.000
2	30%	2	€ 20.000
3	50%	3	€ 100.000
4	70%	4	€ 180.000
5	90%	5	€ 1.000.000

Hierbij is onderscheid gemaakt in structurele financiële gevolgen en incidentele financiële gevolgen. Als het nodig is kan van dit model worden afgeweken voor zover en als een bepaald risico de maximaal in dit model bereikbare waarde van € 900.000 overstijgt. Dit wordt separaat bij het benoemde risico aangegeven (zie risico inzake decentralisatie). Gezien de risico's zoals benoemd en de te verwachten omvang van deze risico's, ook afgezet tegen de omvang van de Larense reguliere begroting, is het niet waarschijnlijk dat een dergelijk risico zich zal voordoen.

Risico-inventarisatie:

Risico	Omschrijving risico	Beheersmaatregel	Risico-score	Financieel effect in €	
				Structureel	Incidenteel
Programma 1: Bestuurszaken					
Wachtgeld wethouders	Wethouders tot 65 jaar hebben na beëindiging van het wethouderschap recht op wachtgeld. Risico doet zich voor op moment van eventuele ziekte, collegecrisis en bij het einde van de raadsperiode 2018-2022	Voorziening wachtgelden. Jaarlijkse actualisatie, is uitgevoerd in 2019.	3 * 4		90.000
Te weinig invloed als kleine gemeente op begroting en plannen van gemeen- schappelijke regelingen	Doordat Laren slechts een beperkt stemrecht heeft, kan zij majeure ontwikkelingen niet tegenhouden. Hierbij is het van belang dat Laren zich sterk blijft profileren in de verschillende Algemene en Dagelijkse Besturen (AB en DB).	Tijdig reageren op begrotingen van gemeenschappelijke regelingen door gezamenlijk optreden van de Gooise gemeenten. Waar mogelijk gezamenlijk optreden met andere kleine partijen. Extra aandacht voor relatief nieuwe GR-en en wijzigingen, m.n. qua bijdrage en stemrecht.	2 * 5	300.000	
Programma 3: Openbare orde en veiligheid					
Rampen	Risico dat op grondgebied van Laren zich een ramp voordoet	Verzekeringen en adequate crisisbeheersings-organisatie, waardoor we gevolgen kunnen beperken.	1 * 5		100.000
Programma 7: Sociaal Domein					
Decentralisatie Jeugdzorg, AWBZ, Regeling onderkant arbeidsmarkt	Door de onbekendheid op dit terrein bestaat het risico onvoldoende budget te hebben voor de nieuwe taken van de gemeente. Tekort 2018 bedroeg een bedrag van circa € 500.000,- (2019 nmb).	Van het totaal budget ad circa 7 miljoen lasten, zoals opgenomen in de begroting 2020, wordt een risico gezien van 25%; zijnde een bedrag van € 1.500.000,-		500.000	1.500.000
Open-einde regelingen	Vanuit de economische crisis is in het recente verleden het aantal aanvragen op diverse verstrekkingen toegenomen. Vanuit de verbetering van de economische omstandigheden lijkt een lichte teruggang waar te nemen.	Adequate monitoring ontwikkeling aanvragen. Monitoren of het ministerie SZW de regeling voor het eigen risico niet verder gaat wijzigen.	2 * 5	300.000	
Kwijtschelding m.b.t. gemeentelijke belastingen	Door de economische crisis is het beroep op kwijtschelding toegenomen. Dit risico is gelet op de huidige verbeterende economische situatie en lichte afname van de werkloosheid wellicht iets aan het verminderen.	Goede inschatting aantal kwijtscheldingen.	2 * 3	30.000	

Risico	Omschrijving risico	Beheersmaatregel	Risico-score	Financieel effect in €	
				Structureel	Incidenteel
Wmo verstrekkingen	De Wmo verstrekkingen betreffen een open einde regeling. De verstrekking van huishoudelijke hulp, vervoermiddelen, rolstoelen, woonvoorziening worden jaarlijks geraamd op basis van de uitgaven van achterliggende jaren. In enig jaar kunnen de lasten echter de begrote bedragen overschrijden, zonder dat de gemeente dit kan beïnvloeden.	Inzetten op verdere vraag-gestuurde gesprekken met de klant waarbij de kracht van de omgeving optimaal benut wordt. Adequate monitoring ontwikkeling van de aanvragen en afgegeven beschikkingen.	2 * 4	54.000	
Programma 8: Bouwen, wonen, milieu en duurzaamheid					
Planschade	Het risico van planschade is momenteel beperkt. Vooraf wordt op basis van een inschatting bepaald wat de eventueel mogelijke planschade zou kunnen zijn. Deze schade dient verdisconteerd te worden in bijv. de aankoop van de grond. Planschade blijft daardoor een financiële risicofactor. In Laren valt hierbij momenteel te denken aan ontwikkelingen rond een tankstation.	Voor ieder particulier initiatief zal een anterieure overeenkomst worden afgesloten waarin in ieder geval de kosten voor eventuele planschade zijn opgenomen voor rekening van de initiatiefnemer. Voor elke wijziging van een bestemmingsplan moet een inschatting van mogelijke planschade opgenomen worden. Deze inschatting van schade zal in de aankoopprijs van de grond opgenomen moeten worden.	1 * 5		100.000
Bodemverontreiniging	Bij herontwikkeling van “binnenstedelijke locaties” is er kans op het aantreffen van bodemverontreiniging. Daarnaast geeft het stroomgebied van de Gooiergracht extra risico's. In het buitengebied /bos- wordt de gemeente soms geconfronteerd met illegale stort van gevaarlijke stoffen. De kosten komen dan voor rekening van de gemeente.	Bodembeleid en bodemkwaliteit kaart moeten up-to-date zijn. Afstemming met betrokkenen over de afhandeling van de verontreiniging van de gronden en Gooiergracht vanuit de GR GVE. Door waterschap wordt verontreiniging ter hand genomen. Er wordt onderzoek gedaan naar stroomgebied Gooiergracht.	1 * 4	18.000	18.000
Ontwikkeling Crailo noord/zuid	Door gemeenten Hilversum, Gooise Meren en Laren (10% aandeel) worden de genoemde locaties van de provincie Noord Holland overgenomen om deze te ontwikkelen. De koopsom bedraagt circa 33 miljoen (te betalen over 12 jaar)	Inrichten goed projectmanagement binnen GEM Crailo B.V. Strakke ontwikkel- en verkoopplanning opstellen. Regelmatig beoordelen jaarplannen / GREX.			PM zie toelichting separaat **

Risico	Omschrijving risico	Beheersmaatregel	Risico-score	Financieel effect in €	
				Structureel	Incidenteel
Programma Algemene dekkingsmiddelen					
Garanties Sociale woningbouw	Na de overdracht van het gemeentelijk woningbedrijf aan de aan de plaatselijke woningbouwverenigingen zijn ook leningen onder dit woningbezit overgenomen door de WbV's. Deze leningen heeft de gemeente Laren voor 100% als 2e achtervang geborgd. Het betreft, inclusief nieuw aangegane waarborgen een bedrag van circa € 15,21 mln.	Monitoring van financiële ontwikkelingen aan de hand van jaarrekening en begroting. Risico is als klein aan te merken, 1e achtervang is bij Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) met een vermogen van 84 miljard.	3 * 3		50.000
Algemene Uitkering uit gemeentefonds	De exacte hoogte van de algemene uitkering (AU) wordt pas na afsluiten van het rekeningjaar bekend. Dit houdt in dat wij altijd met ramingen moeten werken, hetgeen inherent een risico inhoudt. Zelfs tussen opeenvolgende officiële bekendmakingen doen zich grote fluctuaties voor. In 2019 / 2020 had dit voort kunnen komen vanuit een nieuw verdeelmodel.	Bewaking en actualisatie van de parameters die de hoogte van de algemene uitkering bepalen. Berichtgeving uit Den Haag over de ontwikkelingen rond het gemeentefonds nauwlettend volgen.	2 * 5	300.000	
Programma Overhead					
Aansprakelijkheid	Het bestuur wordt aansprakelijk gesteld voor schade die ontstaat ten gevolge van nalatigheid in de uitvoering van haar publieke taak. Dit kan op verschillende terreinen zich voordoen.	Goede bedrijfsvoering en goede inspectie. Meduation. `goede communicatie aan de voorkant. Aansprakelijkheidsverzekering.	1 * 5		100.000
Belastingen	Bij toepassing van de belastingwetgeving (BTW, BCF Loonheffing (WKR) etc.) kunnen verschillen van inzicht en/of interpretatie ontstaan of kunnen de regels onjuist worden toegepast. Dit kan leiden tot een naheffing van de zijde van de fiscus. Gelet op de steeds wijzigende regels kan de gemeente een naheffing opgelegd krijgen (incl. boete).	Door P&C (btw) en P&O (Loonheffing) goed volgen van wijzigingen in de belastingregels. Afstemmen met belastingdienst over het t.z.t. eventueel regelen van "horizontaal toezicht" o.b.v. met hen te maken afspraken.	2 * 4		54.000
				€ 1.502.000	€ 2.012.000

Achtergrond

De colleges van Hilversum, Laren en Gooise Meren hebben in 2017 onderzocht of zij gezamenlijk de gronden van Crailo konden aankopen van de provincie Noord-Holland ten behoeve van een mogelijke planontwikkeling.

In de raadbijeenkomst van 18 december 2017 heeft de raad zich positief uitgesproken over de aankoop van Crailo door de drie gemeenten. De gemeenteraden van Hilversum, Laren en Gooise Meren hebben *het Ambitiedocument: Buurtschap Crailo en de Intergemeentelijke grondexploitatie Crailo*, met inachtneming van de moties en amendementen, als kaders voor de gebiedsontwikkeling vastgesteld en hun zienswijzen en bedenkingen op *de Samenwerkingsovereenkomst Gebiedsontwikkeling Crailo* en de oprichting van GEM Crailo B.V. kenbaar gemaakt.

Op 21 december 2017 hebben gemeenten onderling *de Samenwerkingsovereenkomst Gebiedsontwikkeling Crailo* gesloten en *de Koopovereenkomst Locatie Crailo* getekend, waarmee de gronden van Crailo zijn aangekocht van de provincie Noord-Holland. De volledige koopprijs wordt voldaan op 31-12-2029, waarbij de gemeenten vrij zijn om (delen) eerder te betalen. De gemeenten zijn aan de provincie de eerste 6 jaar (2018-2023) een rente van 0% per jaar verschuldigd over het openstaande bedrag van de koopsom. De gemeenten zijn aan de provincie over de tweede 6 jaar (2024-2029) een rente van 0,4% per jaar verschuldigd over het openstaande bedrag van de koopsom. De gebiedsontwikkeling zal in opdracht van de gemeenten worden uitgevoerd door GEM Crailo B.V. GEM Crailo B.V. is – met het passeren van *de Akte van oprichting* bij de notaris – op 1 mei 2018 opgericht om de samenwerking tussen de drie gemeenten in het kader van de gebiedsontwikkeling Crailo te faciliteren. De gemeenten zijn (enig) aandeelhouders van deze besloten vennootschap. Op 1 mei 2018 is tevens de directeur-bestuurder van GEM Crailo B.V. aangesteld.

De juridische relatie tussen de drie gemeenten en GEM Crailo B.V. is in 2018 nader geregeld in:

- *de Aandeelhoudersovereenkomst* (17 juli 2018);
- *de Akte van toetreding* (17 juli 2018), waarmee GEM Crailo B.V. is toegetreden tot *de Samenwerkingsovereenkomst Gebiedsontwikkeling Crailo*. In artikel 4 van *de Akte van toetreding* is volmacht aan de directeur van GEM Crailo B.V. verstrekt is om feitelijke en rechtshandelingen te verrichten met betrekking tot de gemeentelijke eigendommen gelegen in het plangebied.

In 2017 heeft de gemeente Gooise Meren in afwachting van de oprichting en de operationalisering van GEM Crailo B.V. het procuratiehouder met betrekking tot het plangebied en de planontwikkeling gevoerd. Voor 2018 heeft de gemeente Hilversum dit procuratiehouderschap voor zijn rekening genomen mede in afwachting van het door GEM Crailo B.V. verkrijgen van de voor de planontwikkeling benodigde kredietfaciliteiten. In 2019 zijn de lasten uit deze in procuratie uitgevoerde werkzaamheden door GEM Crailo aan de gemeente Hilversum en Gooise Meren betaald en verwerkt in haar verlengde boekjaar 2018 / 2019.

Na oprichting heeft GEM Crailo in 2018 een kredietfaciliteit van 20 mln. aangevraagd bij de BNG-bank. Inmiddels heeft de BNG deze kredietfaciliteit aan GEM Crailo B.V. verstrekt. De gemeente Gooise Meren en de gemeente Hilversum staan ieder voor 9 miljoen borg en de gemeente Laren voor 2 miljoen o.b.v. aandeel in de GEM Crailo B.V.

Op 23 januari 2019 is *de geactualiseerde Intergemeentelijke grondexploitatie* als onderdeel van *het Jaarplan 2019* van GEM Crailo B.V. vastgesteld door de Algemene Vergadering (van aandeelhouders) van GEM Crailo B.V.

Samenvatting

- De gemeente Laren heeft samen met de gemeenten Gooise Meren en Hilversum de gebiedsontwikkeling Crailo met een waarde van grofweg 75 mln. ter hand genomen (lasten plusminus 75 mln., baten iets hoger en klein winstgevend resultaat).
- De gemeente Laren is voor 10% aandeelhouder in de uitvoerende besloten vennootschap GEM Crailo B.V.

- De gronden en opstallen in het plangebied zijn nog in eigendom van de gemeenten, waarbij in *de Akte van toetreding* volmacht is verleend aan GEM Crailo B.V. voor wat betreft beheer en onderhoud.
- De gemeente Laren staat voor 10% (2 mln.) borg voor de door GEM Crailo B.V. bij de BNG aangetrokken kredietfaciliteit.

Risico's

1. Strikt genomen beperkt het Larense risico zich tot de deelneming in de BV (10%). Het risico van deze deelneming hangt nauw samen met (het resultaat van) *de intergemeentelijke grondexploitatie*, de daarin opgenomen risico- en gevoeligheidsanalyse en de door GEM Crailo B.V. ter zake genomen en te nemen beheersmaatregelen incl. de (nadere) inrichting van de governance structuur.

- De op 23 januari 2019 door de Algemene Vergadering (van aandeelhouders) als onderdeel van *het Jaarplan 2019* vastgestelde geactualiseerde grondexploitatie kent een winstgevende eindwaarde per 31 december 2029 van 1,85 miljoen en een winstgevende contante waarde per 1 januari 2019 van 1,49 miljoen.
- In *de intergemeentelijke grondexploitatie* is een risico- en gevoeligheidsanalyse opgenomen. Op de risico's (kansen en bedreigingen) is een zogenaamde Monte-Carlo analyse toegepast, waarin aan elk risico een bandbreedte en een kansverdeling is toegekend. De Monte-Carlo analyse is daarmee een integrale simulatie van alle benoemde kansen en bedreigingen. GEM Crailo B.V. beschikt niet over een eigen weerstandsvermogen ter dekking van financiële consequenties van zich manifesterende risico's.
- De governance-structuur van Gem Crailo B.V. lijkt in overeenstemming met de fase, waarin de operationalisering van GEM Crailo B.V. en planontwikkeling en –uitvoering op 1 januari 2019 verkeren (zie verder punt 3d).

2. Onverlet de risico's genoemd onder 1a t/m 1c melden wij het volgende:

- (Fiscale) grondrouting
Rekening houdend met de op grond van het nog vast te stellen bestemmingsplan uitgeefbare (rode) gronden en niet uitgeefbare gronden (grijs voor wegen en pleinen etc. en blauw/groen voor plantsoenen en waterpartijen etc.) zijn vele scenario's denkbaar met betrekking tot de grondrouting. Er is immers sprake van 3 fiscale regimes (BTW, BTW-compensatiefonds en Overdrachtsbelasting) en van diverse partijen (Provincie, gemeenten, GEM Crailo B.V., projectontwikkelaar en eindafnemer/belegger). Veel scenario's leidt mogelijk tot onnodige complexiteit; reden waarom GEM Crailo B.V. nader overleg zal plegen met de belastingdienst. Dit overleg kan mogelijk leiden tot een ruling met de Belastingdienst.
- Beheer gemeentelijke gronden
Voor het beheer en onderhoud van de gemeentelijke gronden zal GEM Crailo B.V. in 2019 een beheersovereenkomst opstellen. Deze overeenkomst dient zowel rekening te houden met de mogelijke risico's (fiscaal, juridisch, verzekeringstechnisch etc.), die de gemeenten als grondeigenaar lopen, als met de mogelijke lasten en baten die daaruit voortvloeien. Deze lasten en baten van beheer en onderhoud zijn overigens voorzien in *de intergemeentelijke grondexploitatie*. De gemeenten kunnen deze lasten en baten dan ook declareren bij GEM Crailo B.V.
Mogelijk kan de voorgenomen ruling met de Belastingdienst van invloed zijn op het moment, waarop de gemeenten gronden in eigendom overdragen aan GEM Crailo B.V., als ook op het moment, waarop de gemeenten voornoemde lasten en baten kunnen declareren bij GEM Crailo B.V.
- Verlengd boekjaar en governance
Gem Crailo B.V. kent een verlengd 1^e boekjaar. Dit impliceert dat de eerste jaarrekening van GEM Crailo B.V. betrekking zal hebben op de kalenderjaren 2018 en 2019 en derhalve pas in 2020 voorzien van een accountsverklaring het daglicht zal zien. Terzake heeft de directeur van GEM Crailo B.V. in de Algemene Vergadering (van aandeelhouders) van 23 januari 2019 toegezegd:
 - dat hij de aan te stellen accountant van GEM Crailo B.V. zal opdragen in 2019 periodiek te adviseren over de inrichting van de bedrijfsvoering en informatiehuishouding van GEM Crailo B.V.,

- ii. dat hij deze adviezen, waar nodig zal delen met het Bestuurlijk Overleg en de Aandeelhoudersvergadering en;
- iii. dat hij in dit licht de accountant expliciet zal vragen naar zijn oordeel (eventueel in de vorm van een tussentijds toetsmoment medio 2019) over opzet, bestaan en werking van de brede governance, waaronder nadrukkelijk de inrichting van de administratieve organisatie, de risico's, de in de processen van de administratieve organisatie verweven beheersmaatregelen m.b.t. de risico's en de interne controle binnen GEM Crailo B.V.

De risico's (en beheersmaatregelen) vermeldt onder de punten 3a t/m 3d kunnen op basis van het door GEM Crailo B.V. beschikbaar gestelde materiaal niet nader gekwantificeerd worden in termen van *kans* maal *impact*. Om deze reden vermelden wij het totale risico van de deelneming in GEM Crailo B.V. als PM.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit structurele weerstandscapaciteit en incidentele weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit (in de exploitatie) bestaat uit de volgende onderdelen:

Nr	Post	Bedrag
1	Onroerende Zaakbelasting (onbenutte belastingcapaciteit)	€ 2.718.000
2	Rioolrechten	€ 0
3	Afvalstoffenheffing	€ 0
4	Leges en andere heffingen	€ 0
5	Onvoorzien	€ 45.000
Totaal structureel weerstandsvermogen		€ 2.763.000

Toelichting

1. Onroerende Zaakbelasting

De onbenutte belastingcapaciteit zijn de extra structurele middelen die gegenereerd kunnen worden door de OZB te verhogen. De onbenutte belastingcapaciteit wordt berekend door de maximale belastingtarieven te vergelijken met de belastingtarieven in de gemeente. Voor de maximale belastingtarieven wordt gebruik gemaakt van de normen voor het zogenaamde artikel 12-beleid. Een gemeente met een artikel 12-status is een Nederlandse gemeente die onder financiële curatele is gesteld door het Rijk vanwege een structureel slechte financiële situatie. Deze gemeenten moeten hun tarieven verhogen tot een "redelijk peil eigen heffingen", willen zij in aanmerking kunnen komen voor rijkssteun. De actuele normen voor dit artikel 12-beleid staan steeds in de circulaire Gemeentefonds. Voor het jaar 2019 is dit percentage berekend op 0,1905%.

Categorie	Rekentarieven OZB	Gemiddeld tarief OZB Laren
Eigenaren woning	0,1905	0,1160

Het verschil van 0,0745 afgezet tegen de totale waarde van de woningen en niet-woningen ten bedrage van € 3.647.915.000 geeft een onbenutte capaciteit in 2019 van € 2.718.000. Theoretisch biedt dit ruimte voor een extra tariefsverhoging. Deze wordt vanaf 2020 lager i.v.m. verhoging OZB-tarieven in 2020.

2. Rioolrechten

De heffing rioolrechten is op basis van 100% kostendekkend. Eventuele overschotten en tekorten worden verrekend met de hiervoor ingestelde reserve.

3. Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is nagenoeg 100% kostendekkend. Eventuele overschotten en tekorten worden verrekend met de hiervoor ingestelde reserve.

4. Leges en andere heffingen

De tarieven voor de bouwleges en overige legesheffingen geschieden op basis 100% kostendekkendheid.

5. Onvoorzien

In de begroting is een post onvoorzien voor incidentele uitgaven ad € 45.000 opgenomen. Er mag alleen van de post onvoorzien gebruik gemaakt worden als er sprake is van de drie O's: Onvoorzienbaar, Onvermijdelijk en Onuitstelbaar.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het bedrag wat in de reservepositie vrij aanwendbaar is. In het onderstaande overzicht wordt de stand gegeven conform de jaarrekening 2016, met daaronder de toelichting daarop.

Nr.	Reserve	Stand 31/12/2019
1	Algemene reserve	€ 5.145.608
2	Bestemmingsreserves (niet geormerkt)	€ 0
Totaal reserves		€ 5.145.608
3	Stille reserves	€ 8.980.323
Totaal incidenteel weerstandsvermogen		€ 14.125.931

Toelichting

1. Algemene reserve

Deze reserve is bedoeld voor het opvangen van onvoorziene uitgaven voortvloeiende uit:

- opkomende verplichtingen
- calamiteiten
- het opvangen van rekeningtekorten

Per 31 december 2019 is de berekende stand (ultimo april 2020) algemene reserve: € 5.145.608,-.

2. Vrij besteedbare deel van de bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves nemen een bijzondere plaats in. De raad heeft de bestemming van deze reserves vastgelegd. In die zin kunnen de saldi niet zondermeer bij het beschikbare weerstandsvermogen worden opgeteld. Anderzijds is de raad bevoegd om de bestemming van reserves te wijzigen. Bij grote calamiteiten, waarbij het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve niet toereikend is, kan de raad besluiten ook bestemmingsreserves anders in te zetten. Voor de berekening van het weerstandsvermogen wordt voorgesteld alleen reserves mee te nemen die niet beklemd (vanwege rentetoerekening) of geormerkt zijn. Na besluitvorming jaarrekening 2016 zijn er geen reserves meer die hieraan voldoen.

3. Stille reserves

De stille reserves betreffen een aantal onroerende zaken die (voor een groot deel) zijn afgeschreven. Per object wordt de WOZ-waarde (peildatum 1 januari 2019), gecorrigeerd met aanwezige boekwaarden vermeld: Daarnaast zijn er enkele specifieke aanpassingen uitgevoerd:

- Sporthal exclusief door SBL gerealiseerde BEL zwembad
- Gemeentehuis waardering opgehoogd naar huidige (boek)waarde investering
- Politiepost waardering opgehoogd naar huidige (boek)waarde investering

Nr	Bezittingen gemeente Laren tbv stille reserve object	Boekwaarde 1-1-2020 in €	WOZ-waarde 1-1-2019 in €	Vershil = reserve in €
Stille reserves met verkooptermijn > 1jaar				
1	Gemeenteboerderij, nummer 29 (oudheidskamer)	-	290.000	290.000
2	Sporthal "Klaas Bouthal" (exclusief. zwembad)	-	1.608.334	1.608.334
3	Ambtswoning	-	1.949.000	1.949.000
4	Gemeentehuis, inclusief deel renovatie	2.438.397	2.506.000	67.603
5	Stalling/kantoor Rollybus (Gr.Gerritsweg 2a)	-	40.000	40.000
6	Kinderdagopvangverblijf Humanitas	65.449	363.000	297.551
7	Hertenkamp (inclusief schuur)	-	94.000	94.000

Nr	Bezittingen gemeente Laren tbv stille reserve object	Boekwaarde 1-1-2020 in €	WOZ-waarde 1-1-2019 in €	Verschil = reserve in €
8	Aula begraafplaats	26.407	161.000	134.593
9	Gemeentetoren Naarderstraat	-	25.000	25.000
10	Museum Hofland	-	672.000	672.000
Totaal stille reserves verkooptermijn > 1jaar		2.530.253	7.708.334	5.178.081
Stille reserves met verkooptermijn < 1jaar				
11	Gemeenteboerderij, nummer 27 (boerderij)	-	479.000	479.000
12	Brandweerkazerne (G.Gerritsweg 2)	-	1.340.000	1.340.000
13	Huurwoningen brandweer (4, 4a, 4b en 4c)	370.588	1.488.000	1.117.412
14	Kerklaan 1 (monumentale woning)	297.616	934.000	636.384
15	Grond Gooiergracht (Eemnes)	33.630	637.000	603.370
16	Diverse (Engh)gronden	-	14.000	14.000
17	Volkstuinencomplex 2e Ruitersweg	-	130.000	130.000
18	Overige grondposities grondadministratie (deels) ³	278.550	1.976.000	1.697.450
19	Politiepost nw in brandweerkazerne	139.750	271.201	131.451
20	Grond ligweide voormalig zwembad de Biezem	-	1.599.300	1.599.300
Totaal verkooptermijn < 1jaar		1.120.134	8.868.501	7.748.367
Overige stille reserves met verkooptermijn < 1jaar				
Getaxeerde kunstbezittingen ultimo 2017 gemeente Laren		-	-	1.231.956
Totaal overige stille reserves met verkooptermijn < 1jaar		1.120.134	8.868.501	8.980.323
Totaal stille reserves gemeente Laren		3.650.387	16.576.835	14.158.404

Confrontatie risico's met beschikbaar weerstandsvermogen

In het volgende overzicht worden de hierboven genoemde risico's in verband gebracht met het beschikbare weerstandsvermogen.

Overzicht beschikbare weerstandsvermogen	Structureel	Incidenteel
Geïnteriseerde risico's	€ 1,5 mln	€ 2,0 mln
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 2,8 mln	€ 14,1 mln
Saldo	+/- € 1,3 mln	+/- € 12,1 mln

De ratio kan met betrekking tot de incidentele posten als volgt berekend worden:

$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \text{Ratio weerstandsvermogen}$	$\frac{€ 14,1 \text{ mln}}{€ 2,0 \text{ mln}} = 7,1$
---	--

De norm is vastgesteld boven de 2. De feitelijke uitkomst is daarmee boven de norm.

³ Betreft diverse percelen alsmede kadastrale nummers in Eemnes (niet Gooiergracht)

- gelegen aan de Zuid ervenweg (benoemd als grasland): 112.385 m² (p/mtr € 5,34)
- gelegen aan de geerenweg (benoemd als grasland) 20.034 m² (p/mtr € 5,34)
- parkeerterrein gelegen aan de Hein Keverweg 1

Financiële kengetallen

Toetsingskader financiële kengetallen

Bij de invoering van de kengetallen is door de wetgever een bewuste keuze gemaakt om geen norm op te leggen. Het is aan gemeenten zelf om ervoor te kiezen de kengetallen te normeren. De raad kan het college opdragen maatregelen te treffen als de gemeente de gestelde normen niet haalt. Een kengetal, of de ontwikkeling van een kengetal, is een weerspiegeling van het gevoerde beleid.

Voor de toezichthouder (provincie) hebben de kengetallen een signaleringswaarde. Ze kunnen worden betrokken bij het krijgen van een completer inzicht in de financiële situatie en risicopositie van een gemeente. De toezichthouder hanteert dus geen normering, maar maakt zo nodig gebruik van onderstaande signaleringswaarden⁴.

Signaleringswaarden financiële kengetallen		Minst Risicovol	Neutraal	Meest risicovol
1	Netto schuldquote	< 90%	90-130%	> 130%
2	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	< 90%	90-130%	> 130%
3	Solvabiliteitsratio	> 50%	20-50%	< 20%
4	Grondexploitatie	< 20%	20-35%	> 35%
5	Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
6	Belastingcapaciteit	< 95%	95-105%	> 105%

Financiële kengetallen gemeente Laren

De in 2019 door de gemeente Laren gerealiseerde financiële kengetallen bedragen als volgt:

Financiële kengetallen		Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Realisatie 2019
1	Netto schuldquote	109,6%	143,2%	122,0%
2	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	80,5%	113,3%	92,6%
3	Solvabiliteitsratio	19,1%	15,9%	16,6%
4	Grondexploitatie	34,8%	0,0%	0,0%
5	Structurele exploitatieruimte	-6,1% ⁵	-1,2%	-6,1%
6	Belastingcapaciteit	153,2%	159,0%	152,8%

Algemene toelichting financiële kengetallen

Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie, maar is dat afhankelijk of en wat er aan eigen vermogen en baten tegenover die schuld staat en hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Het is dus, met andere woorden, niet mogelijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie. De kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente. Hieronder zijn de kengetallen afzonderlijk toegelicht.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote is de verhouding van de netto schuld ten opzichte van de totale baten (exclusief mutatie reserves). In het algemeen ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen de 0% en 90%. Een netto schuldquote van tussen de 100% en 130% is hoog en wanneer de netto schuldquote boven de 130% uitkomt bevindt een gemeente zich in de gevarezone.

⁴ Bron: Gemeenschappelijk financieel toezichtkader (GTK) 2020

⁵ Kengetal 2018 is herrekend in verband met onjuistheden.

Voor de gemeente Laren ligt de netto schuldquote in 2019 op 122,0% waarmee nog wordt voldaan aan een neutraal waarderingscijfer conform het gemeenschappelijke financieel toezichtkader dat de toezichthouder hanteert.

Voor een genuanceerder beeld van de schuldpositie moet ook worden gekeken naar de voorraad bouwgronden en de uitgeleende gelden. Bij de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen worden deze leningen geëlimineerd. De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen laat een positiever beeld zijn en bedraagt 92,6% in 2019. De ontwikkeling van de netto schuldquote op de langere termijn is wel een punt van aandacht.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteit is het percentage van het vermogen dat uit eigen vermogen bestaat. Deze ratio geeft een goed beeld van de mate waarin bezittingen zijn gefinancierd met eigen vermogen of vreemd vermogen. De norm voor de solvabiliteit ligt doorgaans tussen de 25% en 40%. De solvabiliteit van de gemeente Laren bedraagt 16,6% in 2019 waarmee de gemeente zich in het hoogste risicoprofiel bevindt. De afname van de solvabiliteit ten opzichte van 2018 is daarbij voornamelijk veroorzaakt door een afname van het eigen vermogen (reserves) terwijl de totale schuldenpositie in 2019 nagenoeg gelijk is gebleven.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van het totaal aan baten. Aangezien de gemeente Laren momenteel geen eigen grondexploitaties heeft doen zich daar ook geen risico's voor.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte die lager is dan nul geeft aan dat de structurele baten van de gemeente lager zijn dan de structurele lasten. In Laren bedraagt de structurele exploitatieruimte 6,1% negatief waarmee de gemeente zich in het hoogste risicoprofiel bevindt. Dat het rekeningresultaat in 2019 enigszins minder negatief uitvalt komt door het feit dat een groot deel van de structurele lasten dus gedekt zijn met incidentele baten (reserves en vrijval voorziening). Een negatieve exploitatieruimte is geen direct probleem aangezien er nog sprake is van voldoende reserves. Daarbij is het wel belangrijk dat de exploitatieruimte op de langere termijn weer positief wordt aangezien de reserves niet onuitputtelijk zijn.

Belastingcapaciteit

Onder de woonlasten worden verstaan de OZB-belasting op basis van de gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente, de rioolheffing voor een meerpersoonshuishouden en de afvalstoffenheffing voor een meerpersoonshuishouden. De belastingcapaciteit wordt berekend door deze woonlasten te vergelijken met het landelijk gemiddelde. Uitgedrukt in een percentage betekent dit de belastingcapaciteit van Laren 152,8% bedraagt in 2019. Dit is een lichte daling ten opzichte van 2018. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de gemeentelijke belastingen/heffingen nagenoeg gelijk zijn gebleven terwijl deze landelijk zijn toegenomen.

Paragraaf C - Onderhoud kapitaalgoederen

Het beheer van kapitaalgoederen is belangrijk, omdat het de publieke ruimte betreft en het direct invloed heeft op het leef-, woon- en werkklimaat van iedereen. Ten behoeve van de openbare ruimte heeft de gemeente Laren een groot aantal kapitaalgoederen in beheer. De kwaliteit en het onderhoudsniveau zijn bepalend voor het voorzieningenniveau binnen de gemeente. Het beheer van deze kapitaalgoederen brengt financiële consequenties met zich mee. Hierbij gaat het dan om de kosten van beheer en instandhouding van wegen, riolering, water, groen, speelvoorzieningen en gebouwen. In 2015 en 2016 zijn de beheerdata voor wegen, groen, bomen, speelplaatsen, openbare verlichting en riolering geactualiseerd en opgenomen in integraal beheerdatasysteem Greenpoint. De beheerdata voor riolering zijn geactualiseerd opgenomen in het databeheersysteem Kikker van Riodesk.

Het beleid van de gemeente Laren voor het onderhoud van kapitaalgoederen is onder meer opgenomen in de volgende nota's:

- Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP);
- Beleids- en actieplan Wateroverlast;
- Beleids- en beheerplan Openbare Verlichting;
- Groenbeleidsplan;
- Speelplaatsenplan, speelvoorzieningen Laren;
- Beleid maatschappelijk vastgoed, een toetsingskader 2013;
- Wegenbeheerplan 2017-2021.
- Basis Rioleringsplan 2014-2017
- UitvoeringsplanGRP 2017

Onderhoud gemeentelijke gebouwen

Het onderhoud wordt uitgevoerd o.b.v. (meerjaren)onderhoudsplannen. De onderhoudsplannen betreffen de bouwkundige elementen (extern en intern), de gebouw gebonden installaties, de terreininstallaties en de bouwkundige inventaris. De (meerjaren)onderhoudsplannen worden jaarlijks geactualiseerd. De werkzaamheden zijn onderverdeeld naar jaarlijks uit te voeren onderhoudswerkzaamheden en vervanging en groot onderhoud dat niet jaarlijks, maar wel periodiek plaats dient te vinden. In principe wordt onderhoudsniveau 3 (redelijke conditie) nagestreefd. Het jaarlijks installatietechnisch en klein bouwkundig onderhoud van alle vastgoedobjecten van de BEL-gemeenten, inclusief BEL-gebouwen, is grotendeels bij externe partijen ondergebracht. Het meerjarenonderhoud (vervanging en groot onderhoud) wordt in regie opgedragen.

De kosten van jaarlijks terugkerende werkzaamheden worden begroot in de exploitatie. Vervanging en groot onderhoud worden gedekt via een onderhoudsvoorziening. Deze voorziening wordt ingezet als een egalisatievoorziening om de kosten voor het onderhoud gelijkmatig te spreiden op basis van een 10-jaarlijks voortschrijdend gemiddelde. De dotatie aan de voorziening is gebaseerd op berekeningen van (meerjaren)onderhoudsplannen van de gemeentelijke gebouwen, de daadwerkelijk uitgegeven lasten worden hierop verrekend.

In 2019 zijn alle panden opnieuw getaxeerd voor actualisatie van de verzekerde opstalwaarde. Tevens is in 2019 het geplande schilderwerk uitgevoerd.

Riolering

Naam beheersplan	GRP 2018 – 2022	Jaar vaststelling	2018
Naam Voorziening		Actualisatie	2022
Te onderhouden kapitaalgoederen	Het gehele gemeentelijk rioolstelsel, inclusief bergbezink- en overstortvoorzieningen en de drukriolering, inclusief alle pompgemalen en bijbehorende zaken. De gemeente Laren heeft 69 kilometer vrijverval riolering in beheer. Daarnaast zijn er 11 rioolgemalen met ongeveer één kilometer persleiding en circa 4.250 straatkolken in beheer. In 2012 is een bergbezinkbassin in de Gooiergacht aangelegd met een inhoud van 650 m3.		
Doel	Het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) geeft inzicht in de noodzakelijke onderhoud- en nieuwbouwwerkzaamheden en de daartoe benodigde budgetten over de planperiode. De planmatige opzet van het GRP vormt tevens de basis voor de raming van de jaarlijkse lasten en daarmee voor de bepaling van de hoogte van het rioolrecht. In het GRP is een lijst van investeringen opgenomen die noodzakelijk zijn om de riolering in de gemeente op het vereiste niveau te houden. Deze lijst bevat investeringen voor vervanging, verbetering en aanleg/uitbreiding.		
Beleidskader	In het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP 2018 t/m 2022) zijn beleidskaders en speerpunten voor de planperiode vastgesteld. In 2015 is het Beleids- en actieplan Wateroverlast vastgesteld. Daarmee ligt de focus op de realisatie van maatregelen in het kader van de wateroverlast. In 2017/2018 is een nieuw GRP voor de planperiode 2018 t/m 2022 opgesteld. Deze is vastgesteld in 2018. Hierbij wordt toekomstige visie, ambitie en beleidsspeerpunten van het bestuur vastgesteld Op basis van het meerjarige GRP wordt elk jaar een Uitvoeringsprogramma GRP opgesteld. Hierbij wordt nader beschreven welke activiteiten in het betreffende jaar uitgevoerd dienen te worden. Het kwaliteitsniveau is volgens de richtlijnen van RIONED en diverse relevante NEN- normen, zoals ook door de Raad vastgesteld.		
Financiële situatie begrotingsjaar	Het algemeen onderhoud en rioolvernieuwingen worden gedaan met behulp van de inspecties, het geautomatiseerde rioleringsbeheersysteem en het Uitvoeringsprogramma GRP. Bij het opstellen van de begroting is rekening gehouden met het kwaliteitsniveau conform de richtlijnen van RIONED. De budgetten zijn afgestemd op het vereiste kwaliteitsniveau.		

Groen

Naam beheersplan	Groenbeleidsplan	Jaar vaststelling	1998
Naam Voorziening		Actualisatie	2021
Te onderhouden kapitaalgoederen:	De gehele groene inrichting van het openbaar gebied, te weten: hagen, heesters, gazons, ruwgras, plantsoenen, bosplantsoenen, perken, bermen etc.		
Doel	Het groenbeleidsplan bevat een voorgestelde groenstructuur en beheersvisie en dient als leidraad voor een verdere meer gedetailleerde uitwerking van het groenbeleid.		
Beleidskader	Het onderhoud van het openbaar groen vindt plaats op basis van het groenbeleidsplan. Daarvoor is een groenbeheersplan opgesteld. In 2018 is besloten het bestek met 1 jaar te verlengen. Hiermee loopt het contract in december 2019 af. Als kwaliteitsnorm wordt het kwaliteitsniveau "B" volgens CROW standaard kwaliteitsniveaus voor het onderhoud gehanteerd.		
Financiële situatie begrotingsjaar	Het onderhoud van het openbaar groen wordt zowel door derden als in eigen beheer uitgevoerd. Alle lasten worden verantwoord in de exploitatie. Het contract met Tomin- groenvoorziening loopt tot eind 2019. De budgetten zijn afgestemd op het kwaliteitsniveau "B".		

Wegen

Wegenbeheerplan 2017-2021	Regulier- en groot onderhoud	Jaar vaststelling	2016
Naam Voorziening		Actualisatie	2021
Te onderhouden kapitaalgoederen	De grijze inrichting van het gemeentelijk openbaar gebied, te weten: wegen (zand, asfalt en klinkers), trottoirs, fiets- en voetpaden, pleinen, parkeerplaatsen, tunnels etc. De gemeente Laren heeft circa 98 km verharde wegen, fiets- en voetpaden in haar beheer. Bij het onderhoud van de wegen in Laren wordt onderscheid gemaakt tussen het algemeen (reguliere) onderhoud en groot onderhoud (reconstructies). Het reguliere, onderhoud wordt gefinancierd met middelen vanuit de lopende exploitatie. Onder dit reguliere onderhoud vallen beperkte en vaak plaatselijke reparaties van wegen met de asfalt- en/of elementenverhardingen. Herstel en onderhoud van de fiets- en voetpaden valt hieronder. Het groot onderhoud omvat meer ingrijpende werkzaamheden waarbij vaak ook de riolering wordt hersteld. Bekostiging vindt plaats aan de hand van de door de raad vastgestelde meerjarenbegroting. In 2016 is het plan Wegenbeheerplan 2017-2021 vastgesteld.		
Doel	Goed beheer en onderhoud van het wegennet in Laren.		
Beleidskader	Het beleidskader wordt bepaald door enkele wetten, als de Wegen en Verkeerswet, Wet Herverdeling Wegenbeheer, het BW en de Wet Milieubeheer. Er is ook een relatie met andere beleidsterreinen, zoals riolering (gezamenlijke aanleg), verkeersveiligheid, milieu en sociale veiligheid, ruimtelijke ordening, nieuwbouwprojecten etc. Als kwaliteitsnorm wordt hoofdzakelijk het kwaliteitsniveau "B" volgens CROW standaard kwaliteitsniveaus voor het onderhoud aangehouden, zoals ook door de Raad vastgesteld.		
Financiële situatie begrotingsjaar	De onderhoudswerkzaamheden worden gefinancierd uit de jaarlijkse exploitatie begroting. De reconstructies en herinrichtingen vallen onder de investeringen en afschrijving van 40 jaar. Daarnaast wordt de aanleg/vernieuwing van wegen geactiveerd (incl. ambtelijke uren) en de kapitaallasten daarvan worden eveneens in de exploitatiebegroting opgenomen. De budgetten zijn afgestemd op het kwaliteitsniveau "B".		

Gebouwen

Naam beheersplan	Beleid maatschappelijk vastgoed, een toetsingskader	Jaar vaststelling	2013
Te onderhouden kapitaalgoederen	Het integrale onderhoud van alle vastgoedobjecten van de BEL-gemeenten, inclusief BEL-gebouwen, wordt intern beheerd door het team Vastgoed en Grondzaken van de afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling		
Doel	De gebouwen planmatig en naar behoren te onderhouden met het beschikbaar gesteld budget. In principe wordt onderhoudsniveau 3 (redelijke conditie) nagestreefd.		
Beleidskader	Jaarlijks wordt het MeerJarenOnderhoudsPlan (MJOP) voor de gemeentelijke eigendommen geactualiseerd. In 2016 en 2017 zijn de onderhoudsplannen herzien.		
Financiële situatie begrotingsjaar	Ultimo 2019 bedraagt de hoogte van de voorziening € 732.395.		

Openbare verlichting

Naam beheersplan	Openbare verlichting	Jaar vaststelling	2014
Naam Voorziening		Actualisatie	2024
Te onderhouden kapitaalgoederen	Lichtmasten		
Doel	Gemeente Laren heeft in totaal circa 2.800 lichtmasten in haar beheer. De meeste lichtmasten dateren uit de jaren tachtig. De afgelopen decennia is een klein aantal lichtmasten vervangen met een nieuwe mast.		
Beleidskader	De Raad heeft in 2014, het nieuwe Beleids- en beheerplan openbare verlichting vastgesteld voor de planperiode 2015-2024. In 2015 is een projectplan voor de aanbesteding van het beheer en onderhoud en geleidelijke verLEDding van de openbare verlichting. Als kwaliteitsnorm geldt hoofdzakelijk het kwaliteitsniveau "B" volgens CROW standaard kwaliteitsniveaus voor het onderhoud, zoals ook door de Raad vastgesteld. Tijdens de wegreconstructies worden de lichtmasten naar behoefte vervangen. Ook bij grote schade worden de masten vervangen.		
Financiële situatie begrotingsjaar	Met het onderhoudsplan is het actuele meerjarenperspectief op het onderhoud van de OVL in Laren vastgesteld en zijn de nodige investeringen inzichtelijk gemaakt. Er is een investeringsbudget vrijgegeven voor het vervangen van de lichtmasten en LED-armaturen. Uitvoering zal plaats vinden in 2020. De budgetten zijn afgestemd op het kwaliteitsniveau "B".		

Speelplaatsen

Naam beheersplan	speelplan	Jaar vaststelling	2008
Naam Voorziening		Actualisatie	2024
Te onderhouden kapitaalgoederen	Alle gemeentelijke speelplaatsen		
Doel	De algehele onderhoudsstaat van de speelplaatsen en de benodigde budgetten voor het uitvoeren van het onderhoud .		
Beleidskader	De speelplaatsen zijn in 2008 en 2009 vrijwel allemaal gerenoveerd. Als kwaliteitsnorm is het kwaliteitsniveau "B" volgens CROW standaard kwaliteitsniveaus voor het onderhoud gehanteerd.		
Financiële situatie begrotingsjaar	Jaarlijks wordt er ca. € 8.300 uitgegeven aan inspecties en onderhoud van de speeltoestellen. In 2008 en 2009 zijn vrijwel alle speelplaatsen gerenoveerd. De jaarlijkse lasten voor renovatie en onderhoud worden ten laste gebracht van de exploitatie. De budgetten zijn afgestemd op het kwaliteitsniveau "B".		

Paragraaf D - Financiering

Algemeen

In deze paragraaf gaan wij in op de uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie (treasuryfunctie). De uitvoerder van de financieringsfunctie zorgt voor voldoende financiële middelen om aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen. Hiervoor worden kort- en langlopende leningen aangetrokken. Ook het verstrekken van geldleningen en garanties en het beheersen van financiële risico's behoort tot de financieringsfunctie.

Het wettelijk kader vertaalt zich in nationale en Europese wetgeving. Voor wat betreft de nationale wetgeving, bestaan de kaders met name uit:

- de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido);
- de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof);
- de Gemeentewet;
- het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Verdere uitwerking van de financieringsfunctie hebben wij via de financiële verordening uitgewerkt in het treasurystatuut. In 2009 is het treasurybeleid en -statuut van de gemeente Laren geactualiseerd. In een tweede actualisatie in 2011 zijn de wettelijke aanpassingen als gevolg van de kredietcrisis meegenomen. In 2015 is het treasurystatuut aangepast in verband met de invoering van het zogenaamde schatkistbankieren. Dit houdt in dat overtollige middelen, met uitzondering van middelen nodig voor uitoefening van de publieke taak, voortaan uitsluitend bij het rijk of bij andere lagere overheden mogen worden uitgezet. Dit beperkt eventuele kredietrisico's.

Financiering

Financieringsbehoefte

Hieronder staat het verloopoverzicht van de vaste schulden met een looptijd van > 1 jaar. Eind 2019 heeft de gemeente Laren nog voor ruim 27,8 miljoen aan langlopende leningen. In 2019 zijn er geen nieuwe langlopende leningen bijgekomen.

Onderhandse leningen	Oorspr. bedrag	Einde lening	Rente %	Saldo 31-12-2018	Saldo 31-12-2019	Rente.-last
BNG 40.106861	4.200.000	2031	0,038%	2.730.000	2.520.000	101.630
BNG 40.108366	2.000.000	2023	1,640%	1.000.000	800.000	14.374
Triodos Bank	5.000.000	2024	0,780%	3.000.000	2.500.000	23.227
ING/Nat. Ned.	4.500.000	2044	3,070%	3.900.000	3.750.000	115.819
BNG 40.110951	3.000.000	2036	1,660%	3.000.000	3.000.000	49.797
BNG 40.110952	3.000.000	2036	1,240%	2.700.000	2.550.000	33.432
BNG 40.111659	4.000.000	2021	-0,100%	4.000.000	4.000.000	-4.000
Binnenlandse bank. en overige fin. instell.	25.700.000			20.330.000	19.120.000	334.279
Provincie Noord-Holland (grond Crailo)	8.617.384	-	-	8.617.384	8.617.384	-
Openbare lichamen	8.617.384	-	-	8.617.384	8.617.384	-
Stichtingskapitaal Singer	136.134	-	-	136.134	136.134	-
Woningbouwvereniging van Erfgooiers	2.243	-	-	2.243	-	-
Overige binnenlandse sectoren	138.377	-	-	138.377	136.134	-
Totaal onderhandse leningen	34.455.761	-	-	29.085.761	27.873.518	334.279

Uitzettingen:

Voor de doorverstrekte leningen zijn geen specifieke geldleningen aangetrokken. Het verloop van de uitgezette geldleningen is als volgt:

Overige langlopende leningen (UG)	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2019
Parochie Sint Jan	2.450.000	2.450.000
St. Binnensportacc. Laren	4.177.328	4.022.628
St. Binnensportacc. Laren	225.000	216.667
LMHC	285.377	285.377
SV Laren 99	70.551	63.899
Totaal	7.208.256	7.038.571

Kasgeldlimiet

Ter beheersing van het renterisico op kortlopende schulden is in de Wet Fido de kasgeldlimiet ingesteld. Deze moet voorkomen dat gemeenten te veel kort geld lenen waardoor bij een sterke stijging van de rente de rentelasten ineens explosief zouden toenemen. Deze kasgeldlimiet is vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal. Voor Laren is dat € 2.042.639. Als de vlottende schuld structureel de 8,5% overschrijdt moet de kortlopende schuld worden omgezet naar een langlopende schuld. Bovendien dient bij overschrijding een toelichting gegeven te worden. De Wet fido schrijft eveneens voor dat de toezichthouder geïnformeerd moet worden als de kasgeldlimiet drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden.

Bedragen x € 1.000

Berekening Kasgeldlimiet	2019				
	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	Totaal
Vlottende schuld	2.724	840	-	1.000	1.141
Vlottende middelen	1.441	2.289	1.957	791	1.619
Per saldo	1.283	-1.449	-1.957	209	-478
Kasgeldlimiet	2.043	2.043	2.043	2.043	2.043
Ruimte (+) Overschrijding (-)	759	3.492	4.000	1.834	2.521

Renterisiconorm

Ter beheersing van het renterisico op langlopende schulden is in de wet Fido de renterisiconorm opgenomen. De renterisiconorm houdt in dat maximaal 20% van het begrotingstotaal in enig jaar voor herfinanciering in aanmerking komt. Voor de gemeente Laren is dit een bedrag van € 4.806.209. Dit bedrag mag niet overschreden worden en dat betekent dat slechts een geringe omvang aan langlopende leningen mag worden aangetrokken of een goede spreiding van leningen in omvang, looptijden en renteaanpassingen. In 2019 zijn geen nieuwe, langlopende leningen aangetrokken. De berekening van de renterisiconorm voor 2019 is is hieronder opgenomen:

Berekening renterisico (1)

Renteherzieningen + aflossingen	=	Renterisico
€ 0 + € 1.210.000	=	€ 1.210.000

Berekening renterisiconorm (2)

Begrotingstotaal * 20%	=	Renterisiconorm
€ 24.031.043 * 20%	=	€ 4.806.209

Toetsing renterisico in relatie tot de renterisiconorm

Aangezien de renterisiconorm (2) groter is dan het renterisico (1) is er sprake van ruimte onder de renterisiconorm.

Schatkistbankieren

Eind 2013 is het schatkistbankieren ingevoerd. Dit houdt in dat overtollige middelen, met uitzondering van middelen nodig voor uitoefening van de publieke taak, voortaan uitsluitend bij het rijk (schatkist) of bij andere lagere overheden mogen worden uitgezet. Dit beperkt eventuele kredietrisico's.

Conform de vereisten in het BBV (art 52c) is in de toelichting op de balans het drempelbedrag en, per kwartaal, het bedrag aan middelen dat de gemeente Laren buiten 's Rijks schatkist heeft aangehouden vermeld. Voor het overzicht zijn diezelfde gegevens eveneens hieronder vermeld:

Benutting drempelbedrag schatkistbankieren	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(1) Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist gehouden middelen	84.035	207.060	211.900	190.516
(2) Drempelbedrag	250.000	250.000	250.000	250.000
(2 -/- 1) Benutting van het drempelbedrag	165.965	42.940	38.100	59.484

Renteomslag

Het wijzigingsbesluit Besluit Begroting en Verantwoording van maart 2016 heeft ertoe geleid dat de rentekosten aan de desbetreffende taakvelden moeten worden toegerekend met behulp van een (rente)omslag. Hiermee wordt voorzien in de behoefte om inzicht te verschaffen in de kosten op de taakvelden en de behoefte om een gelijkmatige presentatie van de rente in zowel de begroting als de jaarrekening. Conform advies van de commissie BBV is onderstaand schema opgenomen om naast de wijze van rentetoerekening ook inzicht te verschaffen in de rentelasten externe financiering en het renteresultaat.

Renteschema jaarrekening 2019		
a.	De externe rentelasten voor de korte en lange financiering	333.292
b.	De externe rentebaten voor de korte en lange financiering	-/- 218.080
Saldo rentelasten en rentebaten		115.213
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/- -
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- -
c3.	De rentebaat van door verstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken, die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+/- -
Aan de taakvelden toe te rekenen externe rente		115.213
d1.	Rente over eigen vermogen	+/- -
d2.	Rente over voorzieningen	+/- -
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		115.213
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/- 109.124
Renteresultaat op het taakveld Treasury (0.5)		6.089

Renteomslag jaarrekening 2019		
a.	Totale boekwaarde activa	29.395.486
b.	Boekwaarde aan derden verstrekte leningen	-/- 7.208.256
c.	Boekwaarde projectfinanciering	-/- -
Boekwaarde t.b.v. omslagrente		22.187.230
Percentage renteomslag		0,52%
Percentage renteomslag (afgerond)		0,50%

Paragraaf E - Bedrijfsvoering

Beleids- en beheersmatige aspecten

De bedrijfsvoering voor de BEL gemeenten wordt uitgevoerd door de gemeenschappelijke regeling BEL Combinatie.

Aandachtspunten in 2019 waren:

- basis op orde
- procesbeheersing en kwaliteitszorg
- besturen/opdrachtgevers

Basis op orde

In de bedrijfsvoering van onze organisatie hebben we nog niet op alle fronten de basis op orde. In het programmaplan is daarom onder andere het implementeren van het software pakket LIAS en de verplichtingenadministratie opgenomen.

LIAS, dat gericht is op het verbeteren van de Planning & Control producten is in 2019 succesvol geïmplementeerd. Voor de verplichtingenadministratie zijn in 2019 goede voorbereidingen getroffen, maar met de beschikbare capaciteit is dit nog niet gerealiseerd. De verwachting is dat dit medio 2020 in gebruik kan worden genomen.

Met beide tools kunnen de periodieke managementrapportages weer worden opgesteld, dat leidt tot een betere sturing op budgetten. Budgethouders hebben inmiddels een training gehad van het team Planning & Control. Vanaf 2020 zullen deze trainingen halfjaarlijks plaatsvinden.

Procesbeheersing en kwaliteitszorg

Vanaf 2018 is stapsgewijs gewerkt aan het versterken van de interne beheersing. De belangrijkste ontwikkelingen van 2019 waren:

- *Integrale beheersing*
Eind 2019 is gestart met het in beeld brengen van de volledigheid van onder andere het proces rechtmatigheid, financiële sturing en aanbesteding. Daarnaast worden eventuele controles ingevoerd ten behoeve van het minimaliseren van mogelijke risico's.
- *Controle WOZ-administratie*
Medio 2019 is een samenwerking aangegaan met een ander taxatiebureau. De focus heeft hierdoor gelegen op de implementatie van een nieuwe waarderingsapplicatie en de conversie van de bestanden. Daarbij hebben we de afhandeling van de bezwaarschriften in eigen beheer opgepakt.

Een aantal acties zijn door capaciteitsproblemen en systeem ontwikkelingen doorgeschoven naar 2020. Dit geldt bijvoorbeeld voor de functiescheiding in processen en de aanpassing van het integriteitsbeleid.

Besturen/opdrachtgevers

De BEL Combinatie is dé ambtelijke organisatie van Blaricum, Eemnes en Laren en is als zodanig belast met de uitvoering van de drie collegeprogramma's.

In de Gemeenschappelijke Regeling is vastgesteld dat de BEL Combinatie jaarlijks een DVO opstelt met de gemeenten waarin aangegeven staat welke werkzaamheden uitgevoerd worden tegen welke kosten. Hierbij is aandacht voor prioritering, beschikbare capaciteit, sturing en bewaking van de uitvoering belangrijk. In 2019 is nieuw leven geblazen in de dienstverleningsovereenkomsten. Vanaf 2020 zal ieder kwartaal overleg plaatsvinden over de voortgang van de DVO, zodat hier vroegtijdig op geanticipeerd kan worden.

Rechtmatigheidsverklaring

Vanaf 1 januari 2021 moet het college van B&W een verantwoording opnemen in de jaarrekening over de rechtmatigheid van de relevante financiële beheershandelingen. Dat betekent dat met ingang van de jaarrekening 2021 het college van burgemeester en wethouders aan dienen te geven in hoeverre de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, rechtmatig tot stand zijn gekomen. Dit houdt in dat deze in overeenstemming zijn met door de gemeenteraad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Deze verantwoording betreft de rechtmatige uitvoering van de taken en omvat het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium bij de desbetreffende financiële beheershandelingen en transacties. Dit proces wordt opgepakt door de BEL Combinatie. Er heeft inmiddels een eerste verkenning plaatsgevonden over het proces om te komen tot een rechtmatigheidsverklaring door het college. De opzet van de aanpak zal in 2020 verder vorm krijgen.

Geautomatiseerde gegevensverwerking

De gemeente Laren is zelfstandig verantwoordelijk voor de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Het college geeft hier invulling aan door middel van de DVO met de BEL Combinatie. Periodiek wordt de gemeente geïnformeerd over belangrijke ontwikkelingen op dit gebied en wordt informatie verstrekt over de naleving van wet- en regelgeving en andere aandachtspunten binnen het domein van IT en dataveiligheid.

De BEL Combinatie voert controles uit, houdt toezicht op leveranciers en waarborgt de tijdige naleving van wetgeving onder andere door audits en selfassessments die door het Rijk verplicht gesteld zijn uit te voeren. Uit deze audits (zoals ENSIA, BAG en Suwinet) komen geen tekortkomingen met betrekking tot de basisnormen naar voren.

Realisatie Dienstverleningsovereenkomst BEL Combinatie

De gemeentelijke taken worden uitgevoerd door de BEL Combinatie. De toegestane formatie per 31 december 2019 bedraagt 197,67 fte. De capaciteit wordt naar rato van de dienstverlening ingezet voor de gemeenten Blaricum, Eemnes en Laren.

Voor 2019 is uitgegaan van een verdeling van de kosten naar rato van de DVO-percentages zoals in de BEL begroting voor 2019 is opgenomen (Blaricum 33,23%, Eemnes 30,17% en Laren 36,60%). Aan het begin van het boekjaar zijn de capaciteitsramingen verwerkt in het tijdschrijfsysteem TIM. De capaciteit wordt op het niveau van medewerker verdeeld over exploitatie en projecten.

De DVO-bijdrage van de gemeente Laren aan de BEL Combinatie is voorcalculatorisch vastgesteld op basis van de actuele begroting 2019 van de BEL Combinatie. De werkelijke verdeling van de DVO-bijdrage aan de programma's en taakvelden vindt plaats op basis van de begrote verdeling. Het voordeel van deze systematiek is dat het verschil tussen begrote en gerealiseerde DVO-bijdrage nagenoeg nihil is.

Voor projecten (grondexploitaties en investeringen) en tarief gerelateerde producten (afval, riool en straatreiniging) is wel uitgegaan van de werkelijke uren. Alleen op deze onderdelen ontstaan verschillen ten opzichte van de geraamde DVO-bijdrage 2019. In 2019 is door de BEL Combinatie derhalve het begrote bedrag inzake verrekening gemeenten ad. € 7.208.375 aan de gemeente Laren doorbelast.

Verantwoording Dienstverleningsovereenkomst BEL-Combinatie

Exploitatie (A)		Begroting 2019	Realisatie 2019	Verschil
PRG 1	Bestuurszaken	8.108	8.108	-
PRG 2	Burgerzaken	507.509	507.509	-
PRG 3	Openbare orde en veiligheid	379.500	379.500	-
PRG 4	Wegen, water en verkeer	449.080	474.637	-25.557
PRG 5	Onderwijs	39.763	39.763	-
PRG 6	Cultuur, sport en recreatie	587.569	587.569	-
PRG 7	Sociaal domein	172.534	172.534	-
PRG 8	Bouwen en wonen	784.923	784.923	-
PRG 9	Milieu en duurzaamheid	392.609	333.067	59.542
PRG 10	GREX, dorpsvernieuwing en economie	13.700	13.700	-
	Algemene dekkingsmiddelen	240.961	267.368	-26.407
	Overhead	3.531.215	3.520.184	11.031
Totaal Exploitatie (A)		7.107.469	7.088.860	18.609

Projecten (B)		Begroting 2019	Realisatie 2019	Verschil
Grondexploitaties		-	1.854	-1.854
Investerings		100.907	117.662	-16.755
Totaal projecten (B)		100.907	119.516	-18.609
Totaal DVO (A + B)		7.208.376	7.208.376	-

HRM

Duurzame inzetbaarheid

Duurzame inzetbaarheid is een van de speerpunten binnen de BEL Combinatie, hoe houdt de BEL Combinatie de medewerkers fit voor hun baan en duurzaam inzetbaar? In 2019 zijn we gestart met een programma rondom gezonde voeding, functioneel bewegen en een gezonde leefstijl. Het doel is om een bijdrage te leveren aan de duurzame inzetbaarheid van de medewerkers. Ook konden medewerkers 1 op 1 of in kleine groepen in gesprek met de leefstijl coaches om hun persoonlijke leefstijl te bespreken en te optimaliseren.

Ook blijven medewerkers duurzaam inzetbaar door ontwikkelingen in het vak bij te houden, nieuwe kennis op te doen en extra opleidingen te volgen. Ook in 2019 is er volop geïnvesteerd in vakopleidingen, trainingen, bijscholingen, actualiteitendagen én in ontwikkelen op houding en gedrag door persoonlijke- en teamontwikkeling.

Werving & selectie/ inhuur

Het is nog altijd een grote uitdaging om de juiste mensen binnen te halen. Waar voorheen met name de kandidaat zijn best moest doen om de nieuwe werkgever te overtuigen, zijn de rollen nu omgedraaid. Goede kandidaten zijn zich bewust van hun positie op de arbeidsmarkt. Voor ons als werkgever betekent dit dat we talenten op de arbeidsmarkt moeten verleiden om bij ons te solliciteren. Wij zijn ons hier van bewust en houden hiermee rekening tijdens de werving & selectie procedures. Gelukkig heeft het in een aantal gevallen geleid tot het aannemen van nieuwe vaste collega's. Helaas lukt dat niet overal en wordt er op diverse plekken nog steeds extern ingehuurd om tijdelijk een opdracht te vervullen zodat de dienstverlening van de BEL Combinatie wordt gecontinueerd.

Verzuim Laren

Het verzuimpercentage van Laren 2019 is 0% en ook in 2018 was dat zo.

Dat is het beste bericht dat je als organisatie kunt hebben, want dat betekent dat er sprake was van 0 ziekmeldingen. We blijven aandacht en zorg besteden aan de gezondheid en het welzijn van onze medewerkers om deze trend vast te houden.

Onderhoud functieboek

De onderhoudswerkzaamheden rondom de update van het functieboek zijn afgerond. Een aantal functies is opnieuw bekeken en gewaardeerd. Alle acties die hieruit voortvloeiden zijn inmiddels uitgevoerd.

Inkoop

Inkoop kent een voortdurende aandacht van het college. Het handboek inkoop is hierbij het uitgangspunt. Het voornemen is om in 2020 een eerste toets op de werking uit te voeren. Gebleken is dat Flextender een goed medium is om de noodzakelijke inhuur van externen ook rechtmatig te laten verlopen.

Paragraaf F - Verbonden partijen

De paragraaf Verbonden partijen krijgt eenvoudiger voorwaarden, zeker als een nota Verbonden Partijen is opgesteld kan deze paragraaf beperkt blijven. Wel moet een duidelijke indeling gemaakt worden tussen gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen, vennootschappen en coöperaties. In de begrotingsprogramma's moeten vooral de risico's van deelname aan de verbonden partij voor de financiële positie van de gemeente terugkomen.

Kader verbonden partijen

1.1 Beleid verbonden partijen

Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarin de gemeente een financieel en/of bestuurlijk belang heeft. Met een verbonden partij zet de gemeente Laren één of meerdere taken op afstand.

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht.

Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente. Voorbeelden hiervan zijn een subsidie of een garantstelling. De gemeente Laren heeft een strategische visie rondom verbonden partijen opgesteld. Deze visie kan op basis van de geformuleerde uitgangspunten als ook de financiële spelregels een inzicht geven in de status van de verbonden partij. De spelregels horen bij drie verschillende fasen die een verbonden partij kent:

- Oprichten: In deze fase komen vragen aan de orde als 'Wanneer wordt een verbonden partij opgericht' en: 'Welke rechtsvorm heeft de verbonden partij'.
- Beheersen: In deze fase wordt beschreven welk beheer instrumentarium wordt gehanteerd voor het risicomanagement en toezicht op verbonden partijen. In dit kader is het ook goed aan te geven dat er door het College, in goede afstemming met de GR-en zelf, ondersteunende spelregels inzake financiën, weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn gemaakt.
- Evalueren en beëindigen: In deze fase wordt ingegaan op de evaluatie van verbonden partijen en de vraag of voortzetting van de samenwerking in de huidige vorm nog het meest passend is.

1.2 Beheer verbonden partijen

Met het op afstand zetten van één of meerdere taken van de gemeente in verbonden partijen moet de gemeente Laren het toezicht op verbonden partijen inrichten. De ene verbonden partij heeft meer risico's dan de andere, waardoor het benodigde toezicht per verbonden partij verschilt. Na oprichting van een verbonden partij wordt het risicoprofiel van de verbonden partij bepaald en daarmee bepalen we of de verbonden partij een hoog, gemiddeld of laag risicoprofiel heeft. Bij een hoog risicoprofiel wordt het toezicht op de verbonden partij intensiever dan bij een laag risicoprofiel. Bij een hoog risicoprofiel wordt minimaal twee keer per jaar een risicoanalyse uitgevoerd, terwijl bij een laag risicoprofiel een analyse van de begroting en de jaarrekening volstaat.

1.3 Risicoanalyse verbonden partijen

Het risicoprofiel van een verbonden partij wordt bij oprichting bepaald en periodiek geëvalueerd. Aan de hand van een vragenlijst worden de risico's van de verbonden partijen op een gestandaardiseerde wijze in kaart gebracht. De vragen variëren van 'harde' bestuurlijke en financiële gegevens tot meer zachte informatie zoals ziekteverzuim en de organisatie van het toezicht. De vragen zijn samengevat in dertien indicatoren die gezamenlijk een beeld geven van het risicoprofiel van een verbonden partij. Onderstaand is een overzicht van de indicatoren opgenomen en waarom deze vragen iets zeggen over het risico van een partij:

Bestuurlijke indicatoren

- Op dit onderdeel wordt gekeken naar de stemverhouding en aanvullende bevoegdheden die zijn vastgelegd in statuten of een gemeenschappelijke regeling. Daarnaast wordt gekeken in hoeverre verbonden partijen aan eventuele nog op te stellen kaderstellende spelregels voldoen.

Financiële indicatoren

- Baten: Er wordt gekeken naar de afhankelijkheid van subsidies, het aandeel van de gemeente in subsidies en de hoogte van de inkomsten uit kernactiviteiten.
- Lasten: Er wordt gekeken naar het percentage vaste lasten dat wordt gedekt door de vaste inkomsten en het exploitatieresultaat.
- Vermogenspositie: Er wordt gekeken naar de liquiditeit en solvabiliteit van de organisatie.
- Planning en control: Er wordt gekeken naar de aanwezigheid van tussentijdse rapportages voor de sturing van de organisatie.

Politieke indicatoren:

- Bij het politieke belang staat de publieke en maatschappelijke betrokkenheid van een verbonden partij centraal. Het gaat hier bijvoorbeeld om de substantiële werkgelegenheid die de verbonden partij biedt in de gemeente Laren of om de vraag of de verbonden partij zich bijvoorbeeld richt op kwetsbare groepen in de samenleving of op de veiligheid van de burger. Bij dit deelgebied wordt ook een inschatting gemaakt over de kans op imagoschade voor de gemeente Laren.

Omgevingsindicatoren:

- Omgevingsfactoren die een rol spelen zijn:
 - is de verbonden partij gevoelig voor economische bedreigingen (bijvoorbeeld recessie, ontwikkelingen arbeidsmarkt)
 - afhankelijkheid van veranderende wet- en regelgeving
 - risicomanagement: zijn er veel niet beheersbare risico's? Wat is de kans dat deze zich voordoen?

Overige indicatoren:

- Toezicht: Er wordt gekeken naar de periodieke bijeenkomsten van het toezicht en de specialismen (o.a. financieel, vakinhoudelijk, juridisch) in het toezicht.
- Directie en management: Er wordt gekeken naar de voortijdige wisselingen op sleutelposities, de termijn dat sleutelposities worden bekleed (zeer kort/zeer lang) en het aantal personen dat deelneemt binnen de directie/dagelijkse leiding.
- Personeel: Er wordt gekeken naar het ziekteverzuimpercentage, het verloop onder het personeel en de omvang van het personeel dat in vaste dienst is.
- Bedrijfsvoering: Er wordt gekeken naar de aanwezigheid van tussentijdse rapportages en de aanwezigheid van een meerjarenbegroting.
- Concurrentiepositie: Er wordt gekeken naar de concurrentiepositie en de toenemende concurrentie.
- Fusie/verhuizing/reorganisatie: Er wordt gekeken naar de ontwikkelingen rondom fusies, verhuizingen en/of reorganisaties.

Deze risicoprofilering wordt stelselmatig geactualiseerd en beheerd gaan worden zodat een inzicht ontstaat in het risicoprofiel alsmede de ontwikkeling daarin.

Het aangaan van banden met derde partijen komt voort uit het publieke belang. Verbindingen met derde partijen is een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Dit betekent dat deze partijen veelal beleid uitvoeren dat ook door de gemeente zelf gedaan zou kunnen worden, maar om allerlei redenen aan deze partijen wordt 'overgelaten'.

De kaderstellende en controlerende taak blijft wel bij de gemeente liggen. Deze laatste taak is vanuit het financieel controlerende oogpunt belangrijker aan het worden, mede door de vanuit de Single information / Single audit (SiSa) aangescherpte Wet- en regelgeving alsmede de vanaf 2017 nieuwe / meer gespecificeerde regelgeving vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), aan welke de GR-en zelf ook onderworpen zijn.

1.4 Ontwikkelingen in Wet- en regelgeving m.b.t. Gemeenschappelijke Regelingen

De nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) is op 8 juli 2014 door de Eerste Kamer aangenomen.

Met de nieuwe wet wordt de positie van gemeenteraden rond het bestuur en het beleid van de gemeenschappelijke regeling versterkt. Het traject inzake vaststelling van de begroting en begrotingswijzigingen wordt aangepast om de deelnemers meer sturing en invloed te geven op het openbaar lichaam:

- het dagelijks bestuur stuurt uiterlijk voor 1 augustus de vastgestelde begroting aan Gedeputeerde Staten (art. 34 Wgr). Dit vloeit voort uit de verlengde zienswijzetermijn voor de deelnemers van zes naar acht weken (art. 35 Wgr).
- Uiterlijk op 15 april van het lopende jaar biedt het dagelijks bestuur de conceptbegroting en de voorlopige jaarrekening aan de raden van de deelnemende gemeenten aan, zodat de raden deze informatie beschikbaar hebben ten behoeve van de zogeheten zomernota

Verder krijgen gemeenten binnen de Wgr een mogelijkheid erbij om een lichte vorm van samenwerking met elkaar aan te gaan door invoering van een bedrijfsvoeringorganisatie met rechtspersoonlijkheid. Er bestaat al geruime tijd behoefte aan een samenwerkingsvorm die wel rechtspersoonlijkheid heeft, maar geen geleed bestuur met een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter, met alle bestuurlijke drukte die daarmee samenhangt.

Binnenkort kunnen gemeenten die met elkaar een samenwerkingsverband willen aangaan en daarvoor de Wgr gebruiken kiezen uit een openbaar lichaam, een gemeenschappelijk orgaan of een bedrijfsvoeringorganisatie (zoals de GEM Crailo BV).

De wijzigingen in de wet geven aanleiding tot wijziging van de bestaande gemeenschappelijke regelingen. De gemeente Laren ziet erop toe dat deze wijzigingen tijdig worden doorgevoerd. Overige wijzigende Wet- en regelgeving welke ook invloed hebben op Gemeenschappelijke Regelingen:

- Vennootschapsbelasting

Op 16 september 2014 is het Voorstel van wet tot wijziging van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 en enige andere wetten in verband met de modernisering van de vennootschapsbelastingplicht voor overheidsonderneming "Wet Vpb-plicht" voor overheidsondernemingen aangeboden aan de Tweede Kamer.

Met dit wetsvoorstel wil de regering concurrentievervalsing door verschillen in belastingplicht tussen private ondernemingen en publieke ondernemingen voorkomen. Het is de bedoeling dat het wetsvoorstel voor het einde van 2014 wordt aanvaard en per 1 januari 2016 effectief in werking treedt. In de nieuwe regeling is elke overheidsonderneming in beginsel belastingplichtig. Er zijn diverse vrijstellingen opgenomen voor o.a. interne activiteiten, wettelijke taken en samenwerkingsverbanden. Er geldt een algehele vrijstelling indien de organisatie ten minste 90% vrijgestelde activiteiten verricht én de behaalde winst niet meer dan € 15.000 bedraagt. De vrijstelling voor samenwerkingsverbanden kent strikte voorwaarden.

De nieuwe regeling heeft niet alleen impact op de gemeente Laren, maar ook op de gemeenschappelijke regelingen en andere verbonden partijen. Het komende jaar zal de gemeente Laren de consequenties in kaart brengen en de nodige stappen zetten om de regeling te implementeren.

- Wijzigende Wet Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Met ingang van het opstellen van de begroting 2017 gemeenten, en eigenlijk daaraan voorafgaand al bij de GR-en (dit jaar als gevolg van het (te) laat bekend worden van de nieuwe voorschriften niet of nauwelijks te realiseren) zijn er voorschriften van kracht geworden een vijftal financiële kengetallen op te nemen als ook de financiële gegevens in de programma's maar ook in de paragraaf verbonden partijen op te nemen. Daarnaast is met ingang van het begrotingsjaar 2018 ook voor de Gemeenschappelijke Regeling het BBV van toepassing geworden.

De GR-en hebben deze wijziging in de begroting 2018 weten door te voeren, daarbij bijvoorbeeld ook de 'overhead' naar 1 programma gebracht, waardoor de vergelijkende cijfers op niveau beleidsproducten lastig te maken is, echter op totaalniveau logischerwijs nog wel.

1.5 Bepaling / berekening van aan GR verbonden risicoprofiel

Een hoog risicoprofiel bij een gemeenschappelijke regeling met een openbaar lichaam wordt vaak veroorzaakt door een grote financiële bijdrage in de gemeenschappelijke regeling door de gemeente Laren. In een aantal gevallen wordt dit beeld nog verzwakt door een beperkte invloed in het Algemeen Bestuur (stemverhouding). Daarnaast spelen factoren een rol als recessie, bezuinigingen en politieke gevoeligheid, maar ook veranderende Wet- en regelgeving en decentralisatie van taken vanuit het Rijk.

Een hoog risicoprofiel bij privaatrechtelijk verbonden partijen wordt vaak veroorzaakt door het financieel belang van de gemeente Laren in de verbonden partij heeft. Aandelenkapitaal, maar ook leningen en garantstellingen, spelen een rol. Ook hier is de recessie van belang: als het economisch minder gaat, kopen bedrijven en burgers minder gronden en huizen. De verbonden partij kijkt dan vaak naar andere mogelijkheden om de omzet te verhogen, maar hier is toezicht vanuit de aandeelhouders van belang. Als het gaat om risicovolle projecten of projecten buiten de eerder vastgestelde doelstellingen, wordt door de gemeente Laren extra risico gelopen. Hieronder wordt weergegeven de onderwerpen waarop de betreffende verbonden partij in basis beoordeeld is en van een risicoprofiel / -waardering is voorzien:

Omrekeningstabel benoemde risico's GR-en/m.n. financieel en politiek/bestuurlijk benoemd:

	Algemene items			financiële items		
Klasse	Bijdrage	Punten	politiek	range ratio	solvabiliteit	liquiditeit
1	< 100.000	2	2	tot 20%	10	10
2	< 250.000	5	4	tot 24%	8	8
3	< 500.000	10	6	tot 28%	6	6
4	<1.000.000	15	8	tot 32%	4	4
5	>1.000.000	20	10	33% en groter	2	3

Lijst van gemeenschappelijke regelingen waarin de gemeente Laren deelneemt:

Gemeenschappelijke regeling	Doel deelname	Deelnemers
Gemeenschappelijke regeling BEL	Kennisconcentratie, efficiencyvoordeel en behoud zelfstandigheid	Blaricum, Eemnes, Laren
Regio Gooi en Vechtstreek – voormalige Gewest Gooi en Vechtstreek	Efficiencyvoordeel door schaalvergroting. Onvoldoende capaciteit in eigen huis. Kennis.	Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Laren, Huizen, Weesp en Wijdmeren
GR Veiligheidsregio (GR VGV)	Efficiencyvoordeel door schaalvergroting. Kennis	Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Laren, Huizen, Weesp en Wijdmeren
Gemeentelijke bevolkingszorg ((GHOR) via GR VGV	Efficiencyvoordeel door schaalvergroting. Kennis	Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Laren, Huizen, Weesp en Wijdmeren
Gemeenschappelijke regeling uitvoering sociale zaken (SoZa H-BEL)	Efficiencyvoordeel en voldoen aan Wet- en regelgeving	Blaricum, Eemnes (deels), Huizen en Laren
Tomingroep	Efficiencyvoordeel en voldoen aan Wet- en regelgeving	Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Laren, Huizen, Weesp Wijdmeren en Almere
Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Flevoland en Gooi & Vechtstreek	Efficiencyvoordeel. Kennis. Beter kunnen voldoen aan Wet- en regelgeving	Blaricum, Gooise Meren, Laren Hilversum, Huizen, Weesp, Wijdmeren, 6 gemeenten Flevoland en provincies Flevoland en Noord Holland.
Rioolwaterzuiveringsinstallatie Gooiergracht en vijzelgemaal Eemmeer	Efficiencyvoordeel. Kennis.	Blaricum, Laren

Lijst met stichtingen, waarin de gemeente participeert:

Gemeenschappelijke regeling	Doel deelname	Deelnemers
Stichting Gooisch Natuurreservaat	Efficiencyvoordeel en kennisconcentratie	De Provincie Noord-Holland (25%), A'dam (10%) en de 5 Gooise gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen en Laren (65%) nemen deel in de uitbesteding van het landschap- en natuurbeheer

Lijst met vennootschappen, waarin de gemeente participeert:

Gemeenschappelijke regeling	Doel deelname	Deelnemers
GEM Crailo BV	De Vennootschap heeft ten doel het ontwikkelen, realiseren en exploiteren van plangebied Crailo voor woningbouw en bedrijvigheid en het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn. Voor Laren komt daarbij (vanuit haar omvang) Efficiencyvoordeel en kennisconcentratie.	De gemeente Hilversum (45%), de gemeente Gooise Meren (45%) en de gemeente Laren (10%).

Laren - waardering Gemeenschappelijke Regelingen o.b.v. toegekende punten risicoprofiel:						JRR 2019
Totaal:	11.722.667	Punten vanuit:		Afh. Ext. Invloeden/omgeving		TOTAAL
gemeenschappelijke regelingen	Omv bijdrage	Bijdrage	Politiek	Stemverhouding	externe invloeden	PUNTEN
GR BEL Combinatie	7.340.283	20	10	2	2	34
GR Regio G&V (VGV)	1.669.201	20	10	4	2	36
GR Bevolkingszorg (Onderdeel GR VGV)	802.888	15	10	4	4	33
GR SoZa HBEL	45.992					
werkvoorzieningsschap	1.345.700	20	8	6	6	40
GR Omgevingsdienst Flevoland	295.225	10	6	4	6	26
Gooi Vechtstreek	131.994	2		10	2	14
GNR	91.384	5	2	2	6	15

Indeling Verbonden Partijen (GR-en) in risicoprofiel				
Financieel belang	€ 1.000.000,=			GR Belcombinarie (40) GR Regio G&V (36) GR SoZa HBEL (40) GR Veiligheidsregio G&V (33)
	€ 100.000,=	GR OFGV (14) GNR (15)	GR Werkvoorzieningschap TOMIN (26)	
	€ 5.000,=		GR RWZI (16)	
		tot 16	tot 30	tot 50
		RISICOSCORE		

Gemeenschappelijke regeling Werkorganisatie gemeente Blaricum, Eemnes en Laren

De Gemeenschappelijk Regeling BEL Combinatie is 1 januari 2008 operationeel geworden waarbij per dezelfde datum al het operationele en beleid makende personeel van de deelnemende gemeenten in dienst van de gemeenschappelijke regeling is getreden. Bij de gemeenten zelf is een kleine staf met de gemeentesecretaris, beleidsregisseurs, een controller, griffier en griffiemedewerkster achtergebleven. De ondersteunende staf is begin 2017 ook naar de BEL overgeheveld. Door de BEL Combinatie worden de gezamenlijke werkzaamheden voor de drie deelnemende (samen circa 30.000 inwoners) met een personeelsbestand van 190 fte uitgevoerd.

Ontwikkelingen

De huidige structuur en aansturing van de BEL Combinatie alsmede de relatie met de gemeenten vanuit de opdrachtgever / opdrachtnemer rollen hebben aanleiding gegeven tot een doorontwikkeling - en procesmodel aanpassing. Hierbij zijn de rol en positie van de beleidsregie van de respectievelijke gemeenten herbezien. Deze functionarissen zijn naar de BEL Combinatie overgeheveld en vervullen daar naast de meegenomen taken vanuit de staven extra werkzaamheden waarmee de BEL Combinatie verder versterkt is.

In 2018 heeft de Doorontwikkeling van de BEL Combinatie als werkapparaat van de gemeenten een vervolg gekend in het meerjarenprogramma Organisatieontwikkeling. Als gemeentelijke werkorganisatie is wendbaarheid nodig om producten en dienstverlening aan te kunnen blijven sluiten op wat lokale en landelijke maatschappelijke ontwikkelingen en Wet- en regelgeving van ons vragen.

Het einde van de Arhi procedure in oktober 2018 heeft rust gebracht in de gemeentelijke werkorganisatie. De ontwikkeling van de organisatie krijgt op verschillende niveaus vorm: bij de teamleiders, de teams en de medewerkers.

Opleidingen en trainingen zijn essentiële instrumenten in de cultuurverandering die is ingezet richting een eigentijdse wendbare organisatie. Medewerkers, teams en teamleiders worden met opleidingen en ontwikkelingsaanbod optimaal gefaciliteerd in hun professionele en persoonlijke ontwikkeling. Hier wordt in toenemende mate gebruik van gemaakt. Het is de verwachting dat deze trend zich de komende jaren zal voortzetten. Vanuit de gemeentelijke organisatie wordt hieraan richting de achtergebleven ambtelijke staf ook gewerkt.

Bestuurlijk belang

Het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling bestaat uit de collegeleden van de drie gemeenten en heeft volledige zeggenschap. Het dagelijks bestuur wordt gevormd door 1 vertegenwoordiger vanuit de drie gemeenten aangevuld met de directeur van de BEL.

Basisgegevens BEL Combinatie

Gemeenschappelijke Regeling BEL Combinatie		GR BEL	
Algemene gegevens:		Ratio:	
Balanstotaal	19.791.164	Solvabiliteit	9,05%
Eigen vermogen	1.790.952		
Kort vreemd vermogen	1.815.115	Liquiditeiten	19.816
Omvang totale begroting GR 2019	19.035.574		
Aandeel gem. Laren in begrotingsvolume (primitief)	7.023.109		
Werkelijke lasten 2019 gemeente Laren	7.340.283		
Exploitatieresultaat werkelijk 2017	-67.275		
Stemaandeel /-verhouding	33,33%	Risicopunten	40

Financieel belang

De drie gemeenten staan financieel garant voor de werkorganisatie. Door de gemeente Laren is bij de werkorganisatie via een dienstverleningsovereenkomst een werkpakket inclusief bijkomende door te belasten kosten ter waarde van € 7.023.109,= begroot, realisatie 2019 heeft de bijdrage € 7.340.283,= bedragen. In deze bijdrage is overigens mede versleuteld de toename van de kosten door de indexaties.

Relatie met de taakvelden benoemd onder de financiële programma's

De bijdrage vanuit de gemeente Laren aan de GR BEL Combinatie zijn verantwoord onder alle voorkomende programma's, de BEL Combinatie werkt namelijk als het gemeentelijk werkapparaat voor de gemeente Laren.

Regio Gooi en Vechtstreek

De GR Regio is een samenwerkingsverband van de 7 gemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek. De Regio GV voert regionale taken uit, ontwikkelt beleid en behartigt de belangen van de zeven regiogemeenten (Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp en Wijdmeren) die ze gezamenlijk willen oppakken of afstemmen. De Regio heeft als centrale opdracht van de gemeenten om ervoor te zorgen dat in Gooi en Vechtstreek een evenwichtige en harmonische ontwikkeling plaatsvindt. In het kader van werkzaamheden Sociaal Domein heeft de gemeente Eemnes de voor haar benodigde werkzaamheden(deels) bij de GR Regio ingekocht.

De dienstverlening van GR Regio is grofweg te verdelen over 2 deelgebieden, te weten:

- Activiteiten ten behoeve van het Sociale Domein
- Activiteiten ten behoeve van het Fysieke Domein

Ontwikkelingen

Vanuit het opgestelde rapport door de Regio inzake herijking regionale samenwerking "Meer samen; samen meer" is de zogenoemde Regionale Samenwerking Agenda (RSA) opgesteld. Deze is opgesteld vanuit inbreng van alle deelnemende gemeenten, in 2019 op basis van input nieuw gekozen raden aangepast, van de door de raadsleden als belangrijk en uit te werken aandachtspunten. Na vaststelling van de vernieuwde RSA in 2019 worden nu de in de agenda verwerkte initiatieven opgepakt en verder uitgewerkt. Hierbij valt te denken aan regionaal uit te voeren activiteiten zoals inrichten van een regionaal wandelnetwerk, voorbereiding op effecten Floriade 2022 Almere e.d. Daarnaast is er via de regio een eerste stap gemaakt op het aanhaken op activiteiten binnen de Metropool Regio Amsterdam (MRA) bijvoorbeeld bovenregionale zaken m.b.t. woonvisies. Door de Regio wordt regelmatig aan de betrokken raden, mede via de vanuit de raden aangestelde "ambassadeurs" informatie verstrekt over de voortgang en overige ontwikkelingen. De MRA behartigt ondertussen ook aangelegenheden welke onder de "MIRT" vallen waarbij MIRT staat voor Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport. Door het oppakken en uitwerken van deze activiteiten neemt de omvang van de begroting GR Regio G&V overigens verder toe.

Bestuurlijk belang

Het algemeen bestuur heeft 7 leden te weten de burgemeesters van de deelnemende gemeenten.

Basisgegevens GR Regio G&V

Gemeenschappelijke Regeling Regio Gooi en Vechtstreek			GR Regio	
Algemene gegevens:			Ratio:	
Balanstotaal		46.362.000	Solvabiliteit	19,56%
Eigen vermogen		9.070.000		
Kort vreemd vermogen		4.222.000	Liquiditeiten	7.188.000
Omvang totale begroting GR 2019		80.950.000		
Aandeel gemeente Laren in begrotingsvolume		1.733.129		
Werkelijke lasten 2019 gemeente Laren		1.669.201		
Exploitatieresultaat werkelijk 2019		801.000		
Stemaandeel /-verhouding	7 deelnemers	14,29%		
	op inwonertal	4,51%	Risicopunten	36

Financieel belang

De bijdrage van de gemeente Laren aan de Regio Gooi- en Vechtstreek is voor 2019 begroot op een bijdrage van € 1.733.129,=, in 2019 heeft de realisatie € 1.669.201,= bedragen.

Relatie met de taakvelden benoemd onder de financiële programma's

De bijdrage vanuit de gemeente Laren aan de GR Regio GV zijn onder navolgende programma's verantwoord:

Programma 3 – veiligheid en economie € 14.096,=
Programma 7 – Sociaal Domein € 516.702,=
Programma 9 – volksgezondheid en milieu € 1.007.112,=
Programma Overhead + diverse kleine bedragen € 131.291,=

Gemeenschappelijke regeling veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek

De GR VGV is een gemeenschappelijke regeling waarin deelnemen de gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp en Wijdemeren hun taken inzake veiligheid (m.n. brandweertaken) hebben ondergebracht. Hiernaast is de zogenoemde Gemeentelijke Bevolkingszorg als aandachtspunt onder deze GR gepositioneerd als bijkomende losse activiteit.

De samenwerking heeft tot doel een meer doelmatige, georganiseerde en gecoördineerde preventie en hulpverlening bij ongevallen en rampen in het verzorgingsgebied te bewerkstelligen.

Zij heeft onder andere de navolgende taken: het instellen en in stand houden van een regionale brandweeralarmcentrale, het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel, het voorbereiden van coördinatie bij de rampenbestrijding, het verzamelen en evalueren van gegevens t.b.v. de waarschuwing en alarmering van de bevolking door middel van het sirenenet in geval van

een ramp of van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, het verkennen van gevaarlijke stoffen en het verrichten van ontsmetting, het adviseren van besturen van de deelnemende gemeenten op het gebied van:

- brandpreventie en bluswatervoorziening;
- voorbereidende maatregelen t.b.v. de brandbestrijding en –beperking in bepaalde objecten;
- het aanschaffen van materieel.

Ontwikkelingen

Na jaren van opgelegde bezuinigingen is de GR Veiligheidsregio aan de bodem van haar mogelijkheden terecht gekomen. In haar begroting 2018 waren veel autonome, en daarmee niet door de Veiligheidsregio beïnvloedbare, extra lasten opgenomen vanuit Brandweer Nederland en het IFV welke ook nog doorwerken in 2019 en 2020. Daarnaast komt er een negatief effect door de toekomstige kosten van realistisch oefenen van circa 0,5 miljoen, aangezien in 2019 het op eigen oefenterrein oefenen moest worden beëindigd. Door de provincie Noord Holland wordt momenteel een huursom voor het gebruik van het 'oude' oefenterrein op Crailo gevraagd van circa € 350.000,=, deze valt weg wanneer de Veiligheidsregio elders moet gaan oefenen (naar verwachting in ultimo 2019 / begin 2020).

In 2018 en 2019 is gestart met het opzetten van verregaande bestuurlijke samenwerking met de Veiligheidsregio Flevoland, zo is bijvoorbeeld de regiocommandant G&V ook regiocommandant Flevoland. Wetgeving houdt momenteel nog verdergaande fusie tegen, hierbij moet overigens ook aangetekend worden dat fusie met de Veiligheidsregio Utrecht naar verwachting meer efficiencyvoordelen zou kunnen opleveren.

Bestuurlijk belang

Het algemeen bestuur heeft 7 leden en 7 plaatsvervangers. De gemeente Laren is met 1 lid vertegenwoordigd in het bestuur.

Basisgegevens GR Veiligheidsregio G&V

Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek			GR VGV	
Algemene gegevens:			Ratio:	
Balanstotaal		16.861.805	Solvabiliteit	8,11%
Eigen vermogen		1.368.256		
Kort vreemd vermogen		3.024.238	Liquiditeiten	-301.975
Omvang totale rekening GR 2019		27.028.100		
Aandeel gemeente Laren in begrotingsvolume 2019		869.807		
Werkelijke lasten 2019 gemeente Laren		848.880		
Exploitatieresultaat rekening 2019		23.650	Netto schuldquote	43,29%
Stemaandeel /-verhouding	7 deelnemers	14,29%		
	op inwonertal	4,51%	Risicopunten	33

Financieel belang

Jaarlijks geeft de gemeente Laren een bijdrage aan de regionale brandweer en de bevolkingszorg. In 2019 was de bijdrage op de regionale brandweer begroot op € 823.815,=. Voor de bevolkingszorg, die ook bij de Veiligheidsregio mee begroot wordt, is in 2019 een bedrag van € 45.992,= geraamd. De realisatie 2019 heeft respectievelijk € 802.888,= (incl. teruggave over 2018) en € 45.992,= bedragen.

Relatie met de taakvelden benoemd onder de financiële programma's

De bijdrage vanuit de gemeente Laren aan de GR Veiligheidsregio GV is onder navolgende programma verantwoord:

Programma 3 – Openbare Orde en Veiligheid € 848.880,=

Gemeenschappelijke regeling uitvoering sociale zaken (SOZA H-BEL)

De gemeenten Huizen, Blaricum, Eemnes en Laren werken via deze GR samen in de uitvoering van de regelingen in de sociale wetgeving. Daarbij is Huizen de centrumgemeente. Voor deze (maatwerk-) samenwerkingsvorm is tussen de gemeenten afgesproken dat de BEL gemeenten bijdragen in de apparaatskosten van Huizen. In feite betreft het hier een zogenaamde "Lege GR"; de werkorganisatie is de afdeling Sociale Zaken van de gemeente Huizen die tevens de werkzaamheden verbonden aan de Wet maatschappelijk ondersteuning (Wmo), participatie, jeugdzorg en ouderenzorg ondersteunen.

Ontwikkelingen

Vanaf 2017 loopt het proces om te komen tot bijstelling van de GR SoZa HBEL in het kader van het vernieuwen van de GR-regeling alsmede de bijbehorende financiële afspraken en verantwoordingen. Dit proces verloopt moeizaam hetgeen mede veroorzaakt wordt door de almaar veranderende inhoud van de in het Sociale Domein behandelde en afgewerkte onderwerpen.

Bestuurlijk belang

De portefeuillehouder met Sociale Zaken heeft zitting in het bestuurlijk overleg.

Basisgegevens GR SoZa HBEL

Gemeenschappelijke Regeling Sociale Zaken Huizen en BEL gemeenten (app.kosten)		GR SoZa	
Algemene gegevens:		Ratio:	
Omvang totale begroting GR 2019	9.564.655		
Aandeel gemeente Laren in begrotingsvolume	1.345.699		
Werkelijke lasten 2019 gemeente Laren	1.345.700		
Exploitatieresultaat begroot 2019	-		
Aandeel procentueel in GR aandeel bechikkingen	14,07%	Risicopunte n	40

Financieel belang

Jaarlijks worden de apparaatskosten die de GR SOZA HBEL maakt voor de uitvoering van sociale zaken door de gemeente Laren vergoed. In de begroting 2019 werd rekening gehouden met apparaatskosten ter grootte van € 1.345.699,=. De realisatie 2019 heeft € 1.345.700,= bedragen.

Relatie met de taakvelden benoemd onder de financiële programma's

De bijdrage vanuit de gemeente Laren aan de GR SOZA HBEL is onder navolgende programma op diverse beleidsproducten verantwoord:

Programma 7 – Sociaal Domein € 1.345.700,=

Werkvoorzieningsschap Tomingroep

De gemeenschappelijke regeling 'Werkvoorzieningsschap Tomingroep' (hierna 'Het Schap') voorziet in de uitvoering van alle in de Participatiewet (de voormalige Wet sociale werkvoorziening) benoemde werkzaamheden. Het Schap voert wettelijke taken uit namens de gemeenten in de regio alsmede ten behoeve van de gemeente Almere. De hoofddoelstelling is het aanbieden van werkgelegenheid onder aangepaste omstandigheden aan personen die kunnen en willen werken, maar die door een persoonlijke oorzaak (tijdelijk) geen kans hebben op een baan in het reguliere bedrijfsleven. Daarnaast heeft deze GR ook een belangrijke taak in het doorgeleiden van moeilijk bemiddelbare cliënten naar regulier werk. Vanuit de decentralisatie heeft het Schap een extra taakstelling gekregen om de instroom maximaal te beperken alsmede te zorgen voor een zo groot mogelijke doorstroming naar regulier werk, mede ingegeven door de, via de gemeente, aan de sociale werkvoorzieningen opgelegde bezuinigingen.

Ontwikkelingen

Het Werkvoorzieningsschap Tomingroep, ook wel bekend als 'het Schap', is de 100% aandeelhouder van Tomingroep B.V. via welke BV ook alle onder het Schap vallende medewerkers werkplaatsen aangeboden worden. Complicerende factor is de transformatie in het kader van de decentralisaties in het sociale domein, en met name op het vlak van de Participatiewet per 1-1-2015. In 2015 is er meer

duidelijk worden over de status en ontwikkeling van “het Schap” en de relatie met de Tomingroep BV. De opdracht vanuit de Wet aan het Schap is de realisatie van 30% uitstroom van mensen met een loonwaarde van 40%-80% en 80%-100%. Dit in samenwerking met het UWV.

Tevens is er een proces inzake Transformatie en herstructurering opgezet o.b.v. het “Bedrijfsplan Tomingroep 2015” en worden activiteiten uitgewerkt tot het versterken, vereenvoudigen en aanpassen van de governance van het Schap. De gemeenten hebben er naar gestreefd om per januari 2018 de nieuwe governance van de werkvoorzieningsschap Tomingroep te hebben geïmplementeerd. Hiertoe is medio 2017 de besluitvorming opgestart om te komen tot herziening van de GR waarbij met name gekeken wordt naar stemrecht (op basis van 10 jaars-gemiddelde aantal werkzame WsW-ers per gemeente) waarbij deze verdeelsleutel ook van toepassing gaat worden op eventuele verliesbijdragen vanuit de gemeenten maar ook op het recht van de door de Tomingroep BV uitgekeerde dividenden. In 2018 is nog uitgegaan van de oude situatie. In 2019 bleek, na de directiewisseling, het verwachte bedrijfsresultaat voor het eerst fors negatief te worden onder meer vanwege het gehanteerde bedrijfs- en daarmee samenhangende verdienmodel. Inmiddels is het resultaat door ingrepen van de interim-directeur weer aan de beterende hand, maar meer structurele maatregelen zijn nog nodig. Ook staat de bestuursopdracht ter discussie. Ondanks de afnemende rijksbijdrage per Subsidiabele Equivalent (SE) was het Schap in 2018 in staat de gevraagde werkzaamheden uit te voeren. In 2019 is een klein verlies geleden (€ 104.000,=) welke conform afspraken door de Tomingroep BV is aangevuld. De uitvoering van de financiële administratie is belegd bij de GR Regio G&V.

Bestuurlijk belang

In het bestuur hebben alle 9 deelnemende gemeenten zitting. Bovendien zijn er twee externe adviseurs aan het bestuur toegevoegd. Vanuit Laren neemt 1 vertegenwoordiger deel in het bestuur van de Tomingroep.

Basisgegevens GR Werkvoorzieningsschap Tomingroep (Het Schap).

Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningsschap TOMIN (onderdeel Tomingroep BV)		GR Tomin	
Algemene gegevens:		Ratio:	
Balanstotaal (geconsolideerd met Tomingroep BV)	33.206.000	Solvabiliteit (incl BV)	17,78%
Eigen vermogen (geconsolideerd Tomingroep BV)	20.189.000		
Kort vreemd vermogen (het Schap)	5.735.000	Liquiditeiten (schap)	1.211.000
Omvang totale begroting GR 2019	27.638.000		
Aandeel gemeente Laren in begrotingsvolume	295.225		
Werkelijke lasten 2019 gemeente Laren	295.225		
Exploitatieresultaat 2019 (het Schap)	-104.000		
Stemaandeel /-verhouding	9,09%	Risicopunten	26

Financieel belang

De gemeentelijke bijdragen aan het Schap is met de invoering van de nieuwe participatiewet per 1 januari 2015 vervallen. De financiering geschiedt vanuit de doorgestorte rijksbijdragen alsmede loonkostenvergoeding vanuit de Tomingroep BV alwaar het personeel werkzaam is. De getoonde bijdrage betreft de via het gemeentefonds, onder het sociale deelfonds, ontvangen bijdrage die 1:1 aan het Schap wordt doorbetaald. Voor de gemeente Laren betreft dit in 2019 een bedrag van € 295.225,=; in de begroting 2019 was de bijdrage ook geraamd € 295.225,=. Een negatief jaarresultaat van het Schap zelf wordt afgedekt wordt door een extra bijdrage van de Tomingroep BV en betrof voor het jaar 2019 een bedrag van -/- € 104.000,=.

Relatie met de taakvelden benoemd onder de financiële programma's

De bijdrage vanuit de gemeente Laren aan de werkvoorzieningsschap TOMIN is onder navolgende programma verantwoord:

Programma 7 – Sociaal Domein € 295.225,=

Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek

Sinds begin 2013 zijn de milieutaken voor de gemeente Laren en Blaricum ondergebracht bij de Gemeenschappelijk Regeling Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV). Naast Laren en Blaricum zijn 15 andere gemeenten en provincies uit de regio Flevoland en Gooi en Vechtstreek deelnemer van deze Gemeenschappelijke Regeling. De OFGV behandelt de milieutaken op het gebied vergunningverlening, toezicht en handhaving uit het omgevingsrecht.

Ontwikkelingen

Nu de opstart- en aanloopfase zijn afgerond is er een stabiele organisatie tot stand gekomen. Vanuit deze stabiele situatie is het nu mogelijk om te komen tot afspraken in het kader van zogenoemde dienstverlenings-overeenkomsten (DVO) en bepaling van kostprijsstarieven voor de geleverde diensten aan de deelnemende gemeenten. Dit proces is opgestart in 2017. De begroting 2018 is als eerste begrotingsjaar op basis van de kostprijsystematiek opgesteld. Medio 2017 is de kostprijsystematiek uitgelegd en besproken met de participanten, waaruit bleek dat bij invoering van deze systematiek de kleinere gemeenten duurder uit zijn. Dit heeft geleid tot bestuurlijk overleg waarin afgesproken is dat er een overgangsregeling tot stand moet gaan komen om daarmee een ingroei-periode te creëren, hierbij is KPS-systeem in 2018 voor 50% ingevoerd en met begrotingsopstelling 2019 voor 100%. In 2020 zal op basis van een evaluatie de doorgevoerde systematiek opnieuw bekeken worden, en de kostprijzen opnieuw berekend. Tevens gaan de ontwikkelingen inzake invoering omgevings- ook de werkzaamheden en inrichting van de OFGV raken.

Bestuurlijk belang

Het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling bestaat uit 15 bestuurders van alle deelnemers en heeft volledige zeggenschap hierin.

Basisgegevens GR OFGV

Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Flevoland Gooi en Vechtstreek			GR OFGV	
Algemene gegevens:			Ratio:	
Balanstotaal		6.784.170	Solvabiliteit	22,40%
Eigen vermogen		1.519.795		
Kort vreemd vermogen		310.138	Liquiditeiten	5.384.000
Omvang totale rekening GR 2019		12.847.166		
Aandeel gemeente Laren in begrotingsvolume		115.682		
Werkelijke lasten 2019 gemeente Laren		131.994		
Exploitatieresultaat 2019		819.722		
Stemaandeel /-verhouding	aandeel totaalbudget	0,96%	Risicopunte n	14

Financieel belang

Door de gemeente Laren was voorgenomen bij de OFGV in 2019 een begroot werkpakket van €106.187,= afgenomen, de realisatie in 2019 heeft € 131.994,= bedragen. Dit werkpakket was nog gebaseerd op een afgeleide van de lasten van de inbreng van de deelnemende gemeenten met doorvoering 1^e tranche kostprijsystematiek en is niet juist begroot geweest.

Relatie met de taakvelden benoemd onder de financiële programma's

De bijdrage vanuit de gemeente Laren aan de OFGV is onder navolgende programma verantwoord:
Programma 8 – Bouwen, Wonen, Milieu en Duurzaamheid € 131.994,=

Stichting Goois natuurreservaat

In 1932 is door de Gooise gemeenten (Blaricum, Bussum, Huizen, Laren, Naarden en Hilversum) samen met de provincie Noord-Holland en de gemeente Amsterdam de stichting Goois Natuurreservaat opgericht. Het statutaire doel van de Stichting Goois Natuurreservaat is:

- De instandhouding van het natuurschoon in 't Gooi door de verkrijging van de daar gelegen terreinen, om deze ten eeuwigden dagen ongeschonden als natuurreservaat te behouden;
- Het publiek door vrije toegang tot die terreinen onder eventueel te stellen bepalingen, het genot van dat natuurschoon te verzekeren.

Ontwikkelingen

Door de gemeente Amsterdam is aangegeven dat zij wilde gaan uittreden uit deze verbonden partij (stichting). Na verregaande juridische procedures is door de Hoge Raad uitgesproken dat de voorgenomen uittreding niet toegestaan is vanwege het eeuwigdurende karakter van de overeenkomst uit 1932. Daarmee dient de gemeente Amsterdam weer aan haar verplichtingen inzake het GNR te gaan voldoen, zij heeft echter wel aangegeven haar basisbijdrage te bevriezen op het niveau van het jaar 2016. Ondertussen heeft de provincie noord Holland ook te willen uittreden, met name vanwege de door haar gevoelde 2-petten problematiek. Als medebestuurder van de stichting maar ook vertrekker van subsidies aan het GNR.

Vanuit de financiële en operationele continuïteit, alsmede ook om het eventuele verlies van de bijdrage van de gemeente Amsterdam en de provincie Noord Holland op te kunnen vangen, heeft het GNR een strategische toekomstvisie opgesteld. Vanuit deze visie bleek dat een uitbouw van de samenwerking met een strategische partner, het verder onderzoeken waard was. Hierna is verder onderzoek gepleegd in 2016 onder leiding van een externe projectleider. Dit onderzoek moest leiden tot aanpassing van de besturing van het GNR, een bijstelling van de financiering van het GNR alsmede het verder door ontwikkelen van het GNR om in de toekomst haar rol te kunnen blijven vervullen. Als vervolg op alle ingezette acties is in 2016/2017 het opgestelde transitieplan aan de gemeenteraden aangeboden ter vaststelling. Aan dit transitieplan is eveneens verbonden een projectplan met inschatting van de projectkosten, hoe het GNR de nabij komende jaren (tot 2021) kan gebruiken en overleven om te komen tot een stabiele nieuwe GNR. Door de Provincie als ook de gemeente Amsterdam is aangegeven dat zij dit projectplan omarmen, maar dat zij dit als een uitdaging van de Gooise gemeenten zien en zij daar derhalve financieel niet aan zullen bijdragen. Door de Gooise participanten in het GNR is een "Gooise" samenwerkingsovereenkomst opgesteld en wordt vanuit deze gezamenlijkheid gesproken met Amsterdam en de Provincie over haar blijvende betrokkenheid bij de Gooise Natuur.

Bestuurlijk belang

Het bestuur bestaat uit leden van de verschillende colleges van B&W, en van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten van Noord-Holland. Het bestuur heeft derhalve 7 leden, 2 externe adviseurs en een onafhankelijk voorzitter (deze 3 laatste bestuursleden hebben geen stemrecht). Hiernaast is de situatie rondom de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) GNR aan verandering onderhevig gezien de geuite wens van uittreden van de gemeente Amsterdam, het in ieder bevriezen van de bijdrage van Amsterdam en de Provincie Noord Holland op het huidige niveau als ook de ingezette verdere doorontwikkeling van het GNR.

Basisgegevens Goois Natuur Reservaat (GNR)

Goois NatuurReservaat (participatie in stichting)			GNR	
Algemene gegevens:			Ratio:	
Balanstotaal		2.944.268	Solvabiliteit	64,33%
Eigen vermogen		1.894.037		
Kort vreemd vermogen		774.591	Liquiditeiten	1.051.808
Omvang totale rekening GR 2019		5.861.280		
Aandeel gemeente Laren in begrotingsvolume		109.780		
Werkelijke lasten 2019 gemeente Laren		91.384		
Exploitatieresultaat werkelijk 2019		267.019		

Goois NatuurReservaat (participatie in stichting)			GNR	
Algemene gegevens:			Ratio:	
Exploitatieresultaat begroot 2019		0,00%		
Stemaandeel /-verhouding	statutair aandeel	5,88%	Risicopunten	15

Financieel belang

De Stichting Goois Natuurreservaat wordt via een vastgestelde verdeelsleutel door de deelnemende gemeenten gesubsidieerd. Voor 2019 was de bijdrage begroot op € 109.780,=, dit is inclusief de extra bijdrage inzake de transitie van 1,= per inwoner alsmede de bijdrage inzake het vastgestelde beleidsplan en het projectplan. Daadwerkelijk is er een bijdrage betaald van € 91.384,= na verrekening van de zogenaamde “doorschuif BTW”.

Relatie met de taakvelden benoemd onder de financiële programma's

De bijdrage vanuit de gemeente Laren aan het GNR is onder navolgende programma verantwoord:
Programma 6 – Cultuur en Recreatie € 91.384,=

Gooiergracht en Vijzelgemaal Eemmeer

Deze gemeenschappelijke regeling (Blaricum en Laren) heeft in 1961 de opdracht gekregen de rioolwaterzuivering en bijbehorende afvoerleidingen te exploiteren. Al vrij snel werd de rioolwaterzuivering eigendom van het Waterschap. De gemeenschappelijke regeling draagt sindsdien nog wel zorg voor het exploiteren en het onderhouden van de afvoerleidingen, d.w.z. de Gooiergracht en het Vijzelgemaal aan het einde van voornoemde gracht. In 2004 zijn besprekingen met het waterschap gestart met als doel de opheffing van de gemeenschappelijke regeling en overdracht van eigendommen en taken. In 2007 is er door het bestuur van het waterschap een besluit genomen over de overname. Over deze principe overeenkomst (ook te vinden in besluitenlijst bestuur Waternet) heeft echter geen besluitvorming in de gemeenten Blaricum en Laren plaatsgevonden. In 2017 is de overeenkomst door de GR wel weer onder aandacht van het Waterschap gebracht, nadat zij de wens uitgesproken hebben de Gooiergracht te willen opwaarderen tot primaire watergang. Het is de intentie van alle partijen om de voorbereiding voor de opheffing van de gemeenschappelijke regeling daadwerkelijk af te ronden met als voorlopige opheffingsdatum 1 januari 2021. Door het Algemeen bestuur zijn de jaarrekeningen t/m het jaar 2018 vastgesteld als ook de begrotingen t/m 2020. In een laats gehouden overleg met het Waterschap is een besluit genomen te komen tot een gezamenlijk onderzoek naar het stroomgebied van de Gooiergracht om te komen tot een goede uitwerking wat er gedaan moet worden in dit gebied (ook Eemnes neemt deel aan dit onderzoek vanwege haar zijde van de Gooiergracht). Momenteel is in voorbereiding de eventuele benodigde liquidatiebalans zodat direct aansluitend aan de instemming van het waterschap inzake overdracht diverse onderdelen van de GR naar haar dit in besluitvorming genomen kan worden en ook uitgevoerd.

Bestuurlijk belang

Van het algemeen bestuur is een lid van het College van B&W Blaricum voorzitter en de gemeentesecretaris van Blaricum secretaris. Verder maakt 1 raadslid deel uit van het algemeen bestuur. Laren is met eenzelfde aantal leden vertegenwoordigd.

Basisgegevens Gooiergracht en Vijzelgemaal Eemmeer (GRG)

Gemeenschappelijke Regeling Gooiergracht / Vijzelgemaal / Rioolwaterzuivering			GR GVE	
Algemene gegevens:			Ratio:	
Balanstotaal		185.355	Solvabiliteit	94,34%
Eigen vermogen		174.855		
Kort vreemd vermogen		10.500	Liquiditeiten	147.980
Omvang totale begroting GR 2019		12.000		
Aandeel gemeente Laren in begrotingsvolume		4.508		
Werkelijke lasten 2019 gemeente Laren		4.508		

Gemeenschappelijke Regeling Gooijergracht / Vijzelgemaal / Riolwaterzuivering		GR GVE	
Algemene gegevens:		Ratio:	
Exploitatieresultaat begroot 2019	-		
Stemaandeel /-verhouding	50,00%	Risicopunte n	16

Financieel belang

De in de begroting 2019 weergegeven bijdrage bedroeg € 4.508,=, de daadwerkelijke bijdrage heeft eveneens € 4.508,= bedragen.

Verbonden partij inzake grondontwikkeling Crailo Noord en Zuid - GEM Crailo B.V.

De gemeenten Gooise Meren, Hilversum en Laren hebben de handen ineengeslagen om het gebied Crailo Noord en Zuid in ontwikkeling te brengen voor woondoeleinden, bedrijvigheid maar ook inrichten natuurgebied. Daartoe is in 2017 een overeenkomst met de Provincie Noord Holland gesloten waarin de gezamenlijk partijen de grondpositie van de Provincie hebben gekocht onder verregaande voorwaarden zoals uitgestelde betaling grondovername als ook pas later ingaande renteverplichtingen. De drie gemeenten hebben hiertoe een samenwerking opgezet welke uitgemond is in een gezamenlijke BV om de genoemde doelstellingen te realiseren. Hiertoe is GEM Crailo B.V. opgericht waarbij de drie gemeenten als aandeelhouders functioneren.

Momenteel wordt er binnen de GEM Crailo BV gewerkt aan het opstellen van de verslaglegging over het verlengde boekjaar 2018 / 2019. Vooralsnog lijkt de realisatie van de plannen en de uitvoering

GEM Crailo BV	GEM Crailo BV is opgericht op 1 mei 2018. De aandeelhouders zijn de gemeenten Hilversum (45%), Gooise Meren (45%) en Laren (10%). De wethouders Financiën vertegenwoordigen hun gemeente in de Algemene Vergadering (van aandeelhouders). De wethouders Ruimtelijke Ordering (i.g.v. Hilversum de projectwethouder Crailo) vertegenwoordigen hun gemeente in het Bestuurlijk Overleg.	
Bestuurlijke deelname van de gemeente		
Partners	Gemeenten Hilversum en Gooise Meren	
Doel en openbaar belang	De Vennootschap heeft ten doel het ontwikkelen, realiseren en exploiteren van plangebied Crailo voor woningbouw en bedrijvigheid en het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.	
	2019	2020
Financiële belang van de gemeente	Zie toelichting	Zie toelichting
Financieel resultaat van de verbonden partij	Zie toelichting	Zie toelichting
Toelichting	Op 23 januari 2019 heeft de Algemene Vergadering (van aandeelhouders) van GEM Crailo BV de geactualiseerde intergemeentelijke grondexploitatie als onderdeel van het jaarplan 2019 van GEM Crailo BV vastgesteld. De omvang van de Intergemeentelijke grondexploitatie bedraagt circa € 75 mln waarbij de geprognostiseerde winst van de grondexploitatie op eindwaarde per 31 december 2029 € 1,85 mln bedraagt (contante waarde per 1 januari 2019: € 1,49 mln).	
	Het financieel resultaat van de verbonden partij vloeit voort uit de intergemeentelijke grondexploitatie, die jaarlijks geactualiseerd zal worden.	
	Stand per 31-12-2019	Stand per 31-12-2020

Eigen vermogen van de verbonden partij	€ 1.000	€ 1.000
Vreemd vmogen van de verbonden partij	Zie toelichting	Zie toelichting
Toelichting	Het volgestorte aandeelekapitaal van Gem Crailo BV bedraagt (oprichting 1 mei 2018) € 1.000. Het Larens aandeel daarin is 10% (€ 100). GEM Crailo BV heeft een kredietfaciliteit bij de BNG Bank van € 20 mln., waarvan de maximale opnamelimit tot 1 juli 2020 is vastgesteld op € 10 mln. De gemeente Hilversum staat voor 45% borg (gemeente Gooise Meren voor 45% en gemeente Laren voor 10%).	
Relevante beleidsinformatie	Richtinggevend is het Ambitiedocument, dat door de gemeenteraden van de drie gemeenten is vastgesteld op 18 december 2017. Ten behoeve van de gebiedsontwikkeling hebben de gemeenteraden van de drie deelnemende gemeenten eveneens op 18 december 2017 de intergemeentelijke grondexploitatie vastgesteld, die op 21 december 2017 is ondertekend. Op 19 december 2017 hebben de colleges van B&W van de drie deelnemende gemeenten de samenwerkingsovereenkomst vastgesteld, waartoe GEM Crailo BV is toegetreden op basis van de op 17 juli 2018 door de colleges van B&W van de drie deelnemende gemeenten vastgestelde akte van toetreding. Op initiatief van de gemeenteraden is de Verordening voor de Radenadviescommissie opgesteld. Met de Verordening wordt beoogd de controlerende rol van de gemeenteraad in de realisatiefase van de Gebiedsontwikkeling Crailo te versterken.	
Risico's	In de vergadering van 18 december 2017 is de raad geïnformeerd over de risico's. Op 23 januari 2019 heeft de Algemene Vergadering (van aandeelhouders) van GEM Crailo BV de geactualiseerde intergemeentelijke grondexploitatie als onderdeel van het jaarplan 2019 van GEM Crailo BV vastgesteld inclusief een risico- en gevoeligheidsanalyse. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is dit uitvoerig beschreven.	
Programma Website	8. Bouwen en Wonen	

Paragraaf G - Grondbeleid

Algemeen

Onder grondbeleid verstaan we het gehele instrumentarium dat de gemeente ter beschikking staat om de ruimtelijke, en deels ook economische doelstellingen te realiseren. De resultaten op grondexploitaties en de financiële risico's zijn van groot belang voor de algemene financiële positie van de gemeente.

Grondbeleid van de gemeente

In Laren is de nog te vergeven ruimte zeer schaars, met weinig ruimte voor ontwikkelingen. Het grondbeleid voor de gemeente, vastgelegd in de nota Grondbeleid, is vooral gericht op de regisserende functie van de gemeente. De gemeente heeft een belangrijke taak op het gebied van het behoud van de leefbaarheid en het karakter van de gemeente en de versterking van de aanwezige kwaliteit. Hiermee wordt een vervolgstap gezet in de intensivering van het gemeentelijk grondbeleid.

Voor het grondbeleid zijn de doelstellingen als volgt geformuleerd:

1. het tijdig mogelijk maken van het maatschappelijk, en door de gemeente gewenst, ruimtegebruik. Hoofdzakelijk door het actueel maken en houden van de bestemmingsplannen;
2. het realiseren van nieuwe ontwikkelingen met een evenwichtige verdeling van kosten en opbrengsten;
3. het bevorderen van de kwaliteit van de openbare werken en de openbare ruimte;
4. het beleid moet, gezien de taakstelling van het bestuur en de beperkte ruimte voor ontwikkelingen, uitdrukkelijk gericht zijn op een regisserende rol van de gemeente.

In het kader van grondbeleid zijn drie typen projecten te onderscheiden:

1. Projecten met een gemeentelijke grondexploitatie
 - a. Projecten met een gemeentelijke grondexploitatie in voorbereiding.
2. Projecten met een kostenverhaal (faciliterende rol)
 - a. Voorbereidingskrediet
3. Projecten met een intergemeentelijke gezamenlijke grondexploitatie

Hieronder worden de bovenstaande projecten uiteengezet met **voorbeelden** uit de Larense praktijk.

In 2020 zal volgens planning nieuw grondbeleid door de raad worden vastgesteld.

1. projecten met een gemeentelijke grondexploitatie

Het project Smeekweg is in 2006 gestart en heeft betrekking op de verplaatsing van de speeltuinvereniging, de renovatie van de cultuurhistorische boerderij De Jong, de bouw van woningen en de herinrichting van het openbare gebied. Het project kan dan worden afgesloten. Eind 2016 werd qua exploitatie nog gerekend op een klein tekort van € 6.325,-. De exploitatie is in 2018 afgesloten met een overschot van ca. € 25.000,-.

1a. Projecten met een gemeentelijke grondexploitatie in voorbereiding.

De gemeente is eigenaar van gronden naast het zwembad. Het betreft een deel van de voormalige ligweide. De gemeenteraad heeft een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld voor het maken van een stedenbouwkundige visie en beeldkwaliteitsplan. Het is de bedoeling dat op deze gronden woningbouw gaat plaatsvinden conform de woningbouwnota Behoud door Ontwikkeling die de raad begin 2019 heeft vastgesteld. Lopende het wat langdurigere proces dan op voorhand verwacht zijn er reeds kleien aanvullende punten opgepakt, zoals plaatsten scherm tussen ligweide zwembad en het te exploiteren terrein.

2. Projecten met een kostenverhaal (faciliterende rol)

De Grondexploitatiewet biedt gemeenten de gelegenheid om gemeentelijke kosten te verhalen op een initiatiefnemer en/of grondeigenaar, wanneer de gemeente bij een ontwikkeling geen eigen grondbezit heeft. Het gaat hier niet alleen om kosten die te maken hebben met bijvoorbeeld bestemmingsplanwijziging, maar ook op het gebied van investeringen die de gemeente moet doen aan wegen, groen en water (riolering). De gemeente gaat er allereerst vanuit het kostenverhaal privaat te regelen, door het aangaan van een zogenaamde anterieure overeenkomst. Ook zal de gemeente gebruik

maken van de mogelijkheid om samen met het bestemmingsplan een exploitatieplan in procedure te brengen, waarbij het kostenverhaal publiekrechtelijk kan worden afgedwongen. Een voorbeeld hiervan is het project houtzagerij/bibliotheek.

2a. Voorbereidingskrediet

Wanneer in de aanloop naar het openen van een grondexploitatie gemeentelijke kosten worden gemaakt om de haalbaarheid van een ontwikkeling te onderzoeken, een ontwikkelstrategie te bepalen of contractering voor te bereiden, wordt een budget aangevraagd.

Het budget wat hiervoor nodig is, wordt door de gemeenteraad gevoteerd in de vorm van een voorbereidingskrediet. Deze kosten worden in een later stadium opgenomen in de gemeentelijke grondexploitatie of worden teruggehaald middels kostenverhaal. Op dit moment lopen er geen voorbereidingskredieten voor grondexploitaties.

3. Projecten met een intergemeentelijke gezamenlijke grondexploitatie

Eind 2017 heeft de gemeente Laren met de gemeente Hilversum en Gooise Meren de terreinen Crailo Noord en Zuid aangekocht van de Provincie Noord Holland. De drie gemeenten gaan op deze terreinen een "circulaire wijk" (woningbouw en kleinschalige bedrijfsactiviteiten) ontwikkelen. Voor deze ontwikkeling is gezamenlijk de GEM Crailo opgericht. De gemeente Laren participeert voor 10% in deze samenwerking. Als eerste stap voor de nieuwe ontwikkeling is in oktober 2018 aan team C (samenwerkingsverband tussen verschillende stedenbouwkundige bureaus) de opdracht gegund om een bestemmingsplan op te stellen voor dit gebied. Dit bestemmingsplan moet voor juni 2020 door de gemeenteraden in de drie gemeenten zijn vastgesteld. De GEM Crailo heeft als opdrachtgever van team C de regie over de planvorming.

De aankoop van de gronden is zodanig dat de gronden in 2017 aan de gemeenten geleverd zijn, deze worden ingebracht in de BV GEM Crailo die de gezamenlijk grondexploitatie gaat uitvoeren, echter de betaling hiervan (in totaliteit 33,2 miljoen) zal pas over 12 jaar plaats vinden.

B. Jaarrekening

B.1 Balans per 31 december 2019

Activa	31-12-2019	31-12-2018
Vaste activa		
<u>Immateriële vaste activa</u>	<u>269.243</u>	<u>253.335</u>
• Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	269.243	253.335
<u>Materiële vaste activa</u>	<u>30.463.489</u>	<u>21.933.895</u>
• Investerings met een economisch nut	17.564.532	9.300.764
• Inv. met economisch nut, waarvoor een heffing kan worden geheven	4.904.380	4.545.260
• Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	7.994.577	8.087.871
<u>Financiële vaste activa</u>	<u>7.038.571</u>	<u>7.208.256</u>
• Overige langlopende leningen	7.038.571	7.208.256
Totaal vaste activa	37.771.303	29.395.486
Vlottende activa		
<u>Voorraden</u>	<u>-</u>	<u>8.617.384</u>
• Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	-	8.617.384
<u>Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar</u>	<u>4.150.045</u>	<u>4.270.606</u>
• Vorderingen op openbare lichamen	2.833.367	3.041.756
• Rekening-courantverhouding met het Rijk	122.412	-
• Overige vorderingen	1.194.266	1.228.849
<u>Liquide middelen</u>	<u>252.269</u>	<u>8.298</u>
<u>Overlopende activa</u>	<u>407.777</u>	<u>1.713.891</u>
• Voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, nog te ontvangen van:		
- overige Nederlandse overheidslichamen	-	34.627
• Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	407.777	1.679.264
Totaal vlottende activa	4.810.090	14.610.179
Totaal activa	42.581.393	44.005.665
Recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vpb 1969	-	25.842

Passiva	31-12-2019	31-12-2018
Vaste passiva		
<u>Eigen vermogen</u>	<u>7.052.961</u>	<u>8.409.350</u>
• Algemene reserve	5.145.608	5.472.476
• Bestemmingsreserves	1.794.053	2.931.466
• Nog te bestemmen resultaat	113.300	5.408
<u>Voorzieningen</u>	<u>1.487.657</u>	<u>2.458.703</u>
<u>Vaste schulden met een looptijd ≥ 1 jaar</u>	<u>27.907.099</u>	<u>29.120.887</u>
• Onderhandse leningen van:		
- Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	19.120.000	20.330.000
- Openbare lichamen;	8.617.384	8.617.384
- Overige binnenlandse sectoren;	136.134	138.377
• Waarborgsommen	33.581	35.126
Totaal vaste passiva	36.447.717	39.988.940
Vlottende passiva		
<u>Netto-vlottende schulden met een looptijd < 1 jaar</u>	<u>3.978.844</u>	<u>2.293.737</u>
• Overige kasgeldleningen	3.000.000	-
• Banksaldi	35	36
• Overige schulden	978.809	2.293.701
<u>Overlopende passiva</u>	<u>2.154.832</u>	<u>1.722.987</u>
• Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen	2.154.832	1.624.578
• Voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, ontvangen van:		
- het Rijk	-	45.281
- overige Nederlandse overheidslichamen	-	53.118
• Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	-	11
Totaal vlottende passiva	6.133.676	4.016.725
Totaal passiva	42.581.393	44.005.665
Garantstellingen	22.710.000	19.312.000

B.2 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2019

Omschrijving	Realisatie 2018	Begroting 2019 voor wijziging			Begroting 2019 na wijziging			Realisatie 2019			Vershil (b-a)
Programma	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo (a)	Baten	Lasten	Saldo (b)	Resultaat
1. Bestuurszaken	926.503	-37.648	839.147	801.499	-37.648	846.007	808.359	-11.321	1.049.592	1.038.271	229.911
2. Burgerzaken	198.662	-146.420	424.242	277.822	-146.420	649.662	503.242	-171.007	624.321	453.314	-49.928
3. Openbare orde en veiligheid	1.282.600	-92.960	1.450.372	1.357.412	-92.960	1.524.703	1.431.743	-89.306	1.453.085	1.363.780	-67.963
4. Wegen, water en verkeer	1.494.465	-77.714	1.954.776	1.877.062	-77.714	2.063.985	1.986.271	-146.359	1.831.969	1.685.610	-300.661
5. Onderwijs	545.567	-63.375	566.573	503.198	-63.375	583.121	519.746	-124.816	536.261	411.445	-108.300
6. Cultuur, sport en recreatie	2.317.734	-393.663	2.292.637	1.898.974	-393.663	2.734.570	2.340.907	-386.552	2.626.159	2.239.607	-101.300
7. Sociaal Domein	6.257.808	-2.107.568	8.214.397	6.106.829	-2.107.568	8.475.356	6.367.788	-2.231.675	9.139.917	6.908.242	540.453
8. Bouwen en wonen	99.496	-553.902	1.098.051	544.149	-553.902	1.497.950	944.048	-558.275	1.223.610	665.334	-278.714
9. Milieu en duurzaamheid	-248.913	-2.450.260	1.960.634	-489.626	-2.450.260	2.189.717	-260.543	-2.471.463	2.025.855	-445.608	-185.065
10. GREX, dorpsvernieuwing en econ.	-765.189	-52.280	141.361	89.081	-52.280	196.180	143.900	-45.753	166.150	120.397	-23.503
Totaal programma's	12.108.731	-5.975.790	18.942.189	12.966.399	-5.975.790	20.761.252	14.785.462	-6.236.528	20.676.920	14.440.392	-345.070
Algemene dekkingsmiddelen	-15.889.714	-17.320.829	352.854	-16.967.975	-17.320.829	473.212	-16.847.618	-17.458.997	-14.758	-17.473.755	-626.137
Overhead	4.588.266	-262.300	4.670.189	4.407.889	-262.300	4.442.166	4.179.866	-269.966	4.660.644	4.390.678	210.812
Onvoorzien	-	-	45.810	45.810	-	-	-	-	-	-	-
Vennootschapsbelasting	765	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	796.097	-23.558.919	24.011.043	452.124	-23.558.919	25.676.629	2.117.710	-23.965.491	25.322.806	1.357.315	-760.395
Toevoeg. en onttrekk. aan de reserves	-803.456	-525.025	20.000	-505.025	-2.181.111	20.000	-2.161.111	-1.470.615	-	-1.470.615	690.496
Het gerealiseerde resultaat	-5.408	-24.083.944	24.031.043	-52.901	-25.740.030	25.696.629	-43.401	-25.436.106	25.322.806	-113.300	-69.899

B.3 Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Met de voorschriften van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is inhoud gegeven aan de informatievoorziening in het dual bestuurskader en worden kaders geschetst voor een dualistische inrichting van begroting en jaarrekening van provincies en gemeenten. Deze BBV-voorschriften en de financiële verordening conform artikel 212 gemeentewet vormen de basis voor de balans en de toelichting hierop.

Nieuwe inzichten en correctie cijfers 2018

In deze jaarrekening zijn diverse herrubriceringen op de balans doorgevoerd. Ten behoeve van het inzicht en de vergelijkbaarheid van de jaarcijfers in dit boekwerk zijn de vergelijkende jaarcijfers 2018 hierop aangepast. Hierdoor is het mogelijk dat de omvang of specificatie van balansposten afwijken van de balansposten zoals opgenomen in de jaarstukken 2018. De verschillen ten opzichte van de jaarstukken 2018 zijn hieronder toegelicht.

Voorbereidingskrediet ligweide de Biezem

Het voorbereidingskrediet met betrekking tot de ontwikkeling ligweide de Biezem stond voorgaande jaren gerubriceerd als grond onder de materiële vaste activa. De juiste rubricering betreft kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief onder de immateriële vaste activa. De cijfers zijn hierop aangepast.

Langlopende schuld provincie Noord-Holland

De langlopende schuld jegens de provincie Noord-Holland aangaande de aangekochte grond Crailo is in de jaarstukken 2018 gerubriceerd onder de onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren. De juiste rubricering betreft de onderhandse leningen van openbare lichamen. De cijfers zijn hierop aangepast.

Ontvangen voorschotbedragen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren

De ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel zijn conform wettelijke voorschriften opgesplitst naar het soort overheidslichaam waarvan het voorschotbedrag (subsidie) is ontvangen. De cijfers zijn hierop aangepast.

B.3.1 Grondslagen voor waardering

Vaste activa

Afschrijving

Immateriële en materiële vaste activa worden afgeschreven volgens de methodiek en de termijnen zoals vermeld in de bijlage afschrijvingsbeleid van de financiële verordening gemeente Laren. De afschrijving van activa start bij de ingebruikname van het desbetreffende goed, waarbij als uitgangspunt 1 januari van het jaar na ingebruikname wordt genomen.

Rente

De rente wordt berekend over de boekwaarde per 1 januari.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs, verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen van derden, de jaarlijkse afschrijvingslasten en eventuele afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen.

De immateriële vaste activa worden ingedeeld naar kosten die zijn verbonden aan het afsluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio, de kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief en de bijdragen aan activa in eigendom van derden.

Kosten verbonden aan het afsluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio

Het saldo van agio, disagio en boeterente bij het afsluiten of oversluiten van een geldlening wordt geactiveerd. De afschrijvingstermijn is maximaal de looptijd van de lening. Kosten voor het afsluiten van geldleningen worden direct ten laste van de exploitatie gebracht.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief

De kosten voor onderzoek en ontwikkeling worden alleen geactiveerd als de kosten betrekking hebben op voorbereidingskosten ten behoeve van toekomstige grondexploitaties. De kosten mogen maximaal vijf jaar geactiveerd blijven staan onder de immateriële vaste activa. Na maximaal vijf jaar moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie en kunnen dan worden overgeboekt naar de desbetreffende bouwgrond in exploitatie (BIE), dan wel worden afgeboekt ten laste van het rekeningresultaat.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

De afschrijvingsduur is maximaal gelijk aan de gehanteerde afschrijvingsduur van de derde partij, met dien verstande dat het eigen afschrijvingsbeleid van de gemeente Laren niet wordt overschreden. Bijdragen aan activa in eigendom van derden kunnen alleen worden geactiveerd als er sprake is van een investering van een derde, de investering bijdraagt aan de publieke taak, de derde zich heeft verplicht tot het daadwerkelijk investeren, op een wijze zoals is overeengekomen en de bijdrage kan worden teruggevorderd, indien de derde in gebreke blijft of de gemeente Laren anders recht kan doen gelden op de activa die samenhangen met de investering.

Materiële vaste activa

Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. De naar verwachting duurzame waardeverminderingen van vaste activa zijn onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

De materiële vaste activa worden ingedeeld naar investeringen met economisch nut, met een specificatie voor investeringen waarvoor een heffing kan worden geheven en investeringen met maatschappelijk nut.

Economisch nut

Investeringen hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Alle investeringen met een economisch nut worden geactiveerd. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Economisch nut, waarvoor ter bestrijding van kosten een heffing kan worden geheven

Wanneer investeringen grotendeels worden gedaan voor riolering, het inzamelen van huishoudelijk afval of andere alsook voor rechten die op grond van art. 229 lid 1 a en b Gemeentewet worden geheven, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Maatschappelijk nut

Alle investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut worden geactiveerd en over de gebruiksduur afgeschreven. Het is niet langer toegestaan om reserves direct op deze activa in mindering te brengen en/of versneld af te schrijven. Conform de wettelijke vereisten wordt daarbij vanaf de jaarstukken 2019 onderscheid gemaakt in de activa met een aanschafdatum van voor 1 januari 2017 en een aanschafdatum van na 1 januari 2017.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. Op financiële vaste activa wordt daarnaast niet afgeschreven en naar verwachting duurzame waardevermindering van vaste activa zijn onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Vlottende activa

Vorraden

Binnen de post voorraden wordt onderscheid gemaakt in de volgende soorten voorraden: grond- en hulpstoffen, onderhanden werk (waaronder bouwgronden in exploitatie), gereed product en handelsgoederen en vooruitbetalingen.

Grond- en hulpstoffen

De grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen standaard verrekenprijzen die zijn gebaseerd op de gemiddeld betaalde inkoopprijs. Verschillen tussen de standaard verrekenprijs en betaalde inkoopprijs worden als resultaat verantwoord.

Onderhanden werk

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), alsmede een redelijk toegerekende rente.

Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Voor het bepalen daarvan geldt de verplicht voorgeschreven methode percentage of completion (poc-methode).

Gereed product en handelsgoederen

Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich vooral voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen en schulden zijn statisch bepaald en worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Alle debiteuren met een betalingsachterstand worden gecategoriseerd. In de financiële verordening is per categorie bepaald voor welk deel van de openstaande vordering een voorziening getroffen moet worden (ter grootte van het percentage van oninbaarheid). Voor de debiteuren sociale zaken wordt een voorziening voor oninbaarheid getroffen volgens opgave van de gemeente Huizen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Schatkistbankieren en drempelbedragen

In principe dienen alle overtoollige middelen in de schatkist te worden aangehouden. Het zogenaamde 'drempelbedrag' is hierop een uitzondering. Dat is een minimumbedrag (afhankelijk van het begrotingstotaal van de gemeente) dat gemiddeld per kwartaal buiten de schatkist mag worden gehouden. De verantwoording rondom het schatkistbankieren staat verantwoord bij de toelichting op de rekeningcourantverhouding met het Rijk.

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. Het gerealiseerde resultaat, volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening, is op de balans ook gepresenteerd onder het eigen vermogen. Bij de vaststelling van de jaarrekening wordt dit bedrag bestemd (zogenaamde "resultaatbestemming").

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de voormalig wethouders zijn echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De voorzieningen zijn conform artikel 44 van het BBV onderverdeeld in vijf categorieën.

Vaste schulden, met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben (van oorsprong) een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij bij het betreffende balanshoofd anders staat vermeld.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. In de toelichting op de balans is nadere informatie opgenomen.

B.3.2 Grondslagen voor waardering

Onder baten worden verstaan de baten die rechtstreeks aan het jaar zijn toe te rekenen en die in het jaar als gerealiseerd kunnen worden beschouwd. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Baten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd, c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzien zijn.

Resultaatbestemming

Het gerealiseerde resultaat, volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening, is op de balans gepresenteerd onder het eigen vermogen. Bij de vaststelling van de jaarrekening wordt dit bedrag bestemd.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat het college over verschillende zaken zich een oordeel vormt, en dat zij schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Eventuele schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. Het nog te factureren deel van de kosten van inkoop maatwerk van het Sociaal Domein is te beschouwen als een schatting. De bedragen zijn conform de opgaven van de zorgleveranciers, of, indien ontbrekend, op basis van een prognose hiervan. De ervaring leert echter dat dit bedrag soms te ruim is ingeschat en soms onvoldoende omdat er meer kosten bleken te zijn gemaakt in de afgelopen jaren. Juridisch kunnen de kosten door de zorgleveranciers zelfs tot 5 jaar na datum gedeclareerd worden.

Overhead

Vanaf 2017 is de overhead als een afzonderlijk onderdeel van de programmaverantwoording verantwoord. Wat niet wegneemt dat er toch ook nog overheadkosten worden doorbelast. Toerekening van de overhead van inzet van derden vindt plaats door berekening van een gemiddeld overheadbedrag per uur. Dit bedrag wordt berekend door de totale begrote overheadkosten van de BEL Combinatie te delen door het aantal begrote werkbare uren. De overhead op de inzet van uren wordt doorbelast in de gevallen van de lokale heffingen (met name riool- en afvalstoffenheffing) en de toerekening aan de (eventuele) grondexploitaties.

Vennootschapsbelasting

Ook voor de berekening van de vennootschapsbelasting (vpb) worden de actuele regels van de BBV gevolgd. Met ingang van 1 januari 2016 is de gemeente belastingplichtig voor de vpb. Daartoe is per 1 januari 2016 de waarde van de grondexploitaties in het economisch verkeer vastgesteld ten behoeve van de fiscale openingsbalans. De gehanteerde methode is de discounted cashflow methode.

Het fiscale resultaat wordt beoordeeld aan de hand van de gerealiseerde opbrengst in het boekjaar waar de fiscale boekwaarde van de verkochte hoeveelheid tegenover wordt gezet. Daarnaast wordt rekening gehouden met toekomstig te maken kosten waar een winstuitstelpost voor wordt gevormd.

B.4 Toelichting op de balans per 31 december 2019

B.4.1 Vaste activa

Immateriële vaste activa

Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief

De specificatie en het verloop van de kosten van onderzoek en ontwikkeling is als volgt:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2018	Invester- ingen	Desinves- teringen	Afschrijving	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2019
Ontwikkeling ligweide de Biezem	253.335	15.908	-	-	-	269.243
Totaal onderzoek en ontwikkeling	253.335	15.908	-	-	-	269.243

Investerings

De in het boekjaar gedane investeringen staan in het hierna opgenomen overzicht vermeld. Een gedetailleerd totaaloverzicht van de investeringen per programma is opgenomen in de bijlagen.

Investerings onderzoek en ontwikkeling	Krediet	Besteed in 2019	Besteed t/m 2019	Restant krediet
Vorbereidingskrediet ontwikkeling ligweide de Biezem	40.000	15.908	269.243	-229.243
Totaal investeringen:	40.000	15.908	269.243	-229.243

Bovengenoemde investering heeft volledig betrekking op het voorbereidingskrediet met betrekking tot de ontwikkeling van de voormalig ligweide bij de Biezem. Doordat 2015 het eerste jaar is waarin deze kosten zijn geactiveerd zullen ze uiterlijk ultimo 2020 moeten leiden tot een actieve grondexploitatie, anders dienen de kosten afgeboekt te worden ten laste van het rekeningresultaat 2020.

Materiële vaste activa

Bij de materiële vaste activa is geen sprake van afwaardering wegens duurzame waardevermindering. Onder de bijdragen derden zijn de bijdragen opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering.

Investerings met economisch nut

De specificatie en het verloop van de investeringen met economisch nut is als volgt:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2018	Invester- ingen	Desinves- teringen	Afschrijving	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2019
Gronden en terreinen	1.116.360	8.617.384	-	2.951	-	9.730.793
Woonruimten	397.531	-	-	18.493	-	379.038
Bedrijfsgebouwen	7.601.715	10.827	-	328.023	-	7.284.519
Machines, apparat. en installaties	38.559	-	-	4.284	-	34.275
Overige materiële vaste activa	146.600	-	-	10.692	-	135.908
Totaal economisch nut	9.300.764	8.628.211	-	364.443	-	17.564.532

Investerings

De in het boekjaar gedane investeringen staan in het hierna opgenomen overzicht vermeld. Een gedetailleerd totaaloverzicht van de investeringen per programma is opgenomen in de bijlagen.

Investerings economisch nut	Krediet	Besteed in 2019	Besteed t/m 2019	Restant krediet
Verbouwing Raadshuis 2019	180.000	10.827	10.827	169.173
Aankoop grond Craillo ⁶	-	8.617.384	8.617.384	-
Totaal investeringen:	180.000	8.628.211	8.628.211	169.173

⁶ Betreft een administratieve overboeking van de voorraden (desinvestering) naar de materiële vaste activa (investering).

Investerings met economisch nut, waarvoor een heffing kan worden geheven

De specificatie en het verloop van de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven is als volgt:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2018	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijving	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2019
Grond-, weg en waterbouw. werkn	4.545.260	485.804	-	126.683	-	4.904.380
Totaal econ. nut, waarv. heffing	4.545.260	485.804	-	126.683	-	4.904.380

Investerings

De in het boekjaar gedane investeringen staan in het hierna opgenomen overzicht vermeld. Een gedetailleerd totaaloverzicht van de investeringen per programma is opgenomen in de bijlagen.

Investerings met economisch nut, waarvoor een heffing kan worden geheven	Krediet	Besteed in 2019	Besteed t/m 2019	Restant krediet
Reconstructie Hector Treublaan (riool)	71.050	67.556	67.556	3.494
Reconstructie Jagerspad/Steffenskamp (riool)	12.650	10.124	10.733	1.917
Reconstructies wegen jaarschijf 2017 (riool)	254.540	933	27.277	227.263
Maatregelen wateroverlast 2017	125.000	538	36.404	88.058
Project wateroverlast (GRP)	800.000	403.945	403.945	396.055
Wateroverlast afkoppeling gemeentelijke panden	10.000	2.493	2.493	7.507
Objectmaatregelen 2018/2019	112.840	215	215	112.265
Totaal investeringen:	1.385.720	485.804	548.623	837.097

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

De specificatie en het verloop van de investeringen met economisch nut is als volgt:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2018	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijving	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2019
Grond-, weg en waterbouw. werkn	8.080.622	467.613	-	557.533	-	7.990.701
Machines, apparat. en installaties	7.249	-	-	3.374	-	3.875
Totaal maatschap.nut	8.087.871	467.613	-	560.907	-	7.994.577

Investerings

De in het boekjaar gedane investeringen staan in het hierna opgenomen overzicht vermeld. Een gedetailleerd totaaloverzicht van de investeringen per programma is opgenomen in de bijlagen.

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	Krediet	Besteed in 2019	Besteed t/m 2019	Restant krediet
Reconstructie weggedeelte viaduct Hilversumseweg	62.325	74.376	74.376	-12.051
Reconstructie Hector Treublaan (weg)	173.950	165.395	165.395	8.555
Reconstructies wegen jaarschijf 2017 (weg)	905.460	3.309	96.710	805.750
Reconstructie Vredelaan, Heidelaan & 2e Ruitersweg	112.750	69.760	126.177	-13.427
Reconstructie Jagerspad/Steffenskamp (weg)	42.350	33.892	35.931	6.419
Uitvoeringsmaatregelen GVVP (jaarschijf 2018)	150.000	16.590	16.840	133.160
Beleids- en beheerplan OVL 2015-2017 masten	180.000	104.290	110.018	69.982
Totaal investeringen:	1.623.835	467.613	625.447	998.388

Daarnaast is met ingang van de jaarrekening 2019 onderscheid gemaakt in de activa in de openbare ruimte met maatschappelijke nut met een aanschafdatum van voor 1 januari 2017 en een aanschafdatum van na 1 januari 2017. Met het overzicht op de volgende pagina is hierin inzicht gegeven.

Activa openb. ruimte maatsch.nut	Boekwaarde 31-12-2018	Inves- teringen	Desinves- teringen	Afschrijving	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2019
Aanschaf voor 1 januari 2017	5.963.423	-	-	502.848	-	5.460.575
Aanschaf na 1 januari 2017	2.124.448	467.613	-	58.060	-	2.534.002
Totaal maatschap.nut	8.087.871	467.613	-	560.907	-	7.994.577

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa van de gemeente Laren bestaan volledig uit overige langlopende leningen. In 2019 zijn geen nieuwe leningen verstrekt of leningen die in zijn volledigheid zijn afgelost.

Overige langlopende leningen

Het verloop van de overige langlopende leningen (uitgeleend geld) is als volgt weergegeven:

Overige langlopende leningen	Boekwaarde 31-12-2018	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Aflossingen	Afwaar- waardering	Boekwaarde 31-12-2019
Geldlening Parochie St.Jan-G.Herder	2.450.000	-	-	-	-	2.450.000
Geldlening de Biezem	225.000	-	-	8.333	-	216.667
Geldlening BEL zwembad	4.177.328	-	-	154.700	-	4.022.628
Geldlening SV Laren '99	70.551	-	-	6.652	-	63.899
Geldlening SBC/LMHC	285.377	-	-	-	-	285.377
Totaal over. langl. leningen	7.208.256	-	-	169.686	-	7.038.571

Een nadere toelichting op de leningenportefeuille is opgenomen in de paragraaf financiering.

B.4.2 Vlottende activa

Voorraden

Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

Op basis van nieuwe inzichten is de boekwaarde van de aangekochte gronden Crailo in 2019 overgeboekt naar de materiële vaste activa. Dit is gedaan omdat er op balansdatum, door onder andere het ontbreken van een definitief bestemmingsplan, onvoldoende duidelijkheid bestaat over de uiteindelijke bestemming van de aangekochte gronden. Op de balansdatum einde 2019 komen de voorraden daarom ook niet meer voor.

Bouwgronden in exploitatie	Boekwaarde 31-12-2018	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Boekwaarde 31-12-2019
Gronden Crailo	8.617.384	-	8.617.384	-
Totaal bouwgronden in exploitatie	8.617.384	-	8.617.384	-

Uitzettingen met een rente-typische looptijd korter dan één jaar

Vorderingen op openbare lichamen

Deze vorderingen hebben betrekking op verschillende vorderingen op openbare lichamen. Ultimo 2019 bedraagt deze post € 2.833.367. Dit betreft grotendeels de aangifte btw-compensatiefonds (BCF) voor een bedrag van € 2.822.337 en daarnaast een gesaldeerd bedrag van € 11.030 aan overige vorderingen op openbare lichamen.

Rekening-courantverhoudingen met het Rijk

Op 31 december 2019 is een bedrag van € 122.412 gestald in 's Rijks schatkist. Eind vorig boekjaar bedroeg de uitzetting in 's Rijks schatkist nog nihil.

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige liquide middelen in 's Rijks schatkist aan te houden. Een bepaald bedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, het zogenaamde drempelbedrag, mag buiten de schatkist worden gehouden. Voor de gemeente Laren is dit een bedrag van € 250.000.

Zoals uit de *benutting drempelbedrag schatkistbankieren* blijkt, is er in geen van de kwartalen van 2019 sprake van een overschrijding van het kasgeldlimiet.

Benutting drempelbedrag schatkistbankieren	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(1) Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist gehouden middelen	84.035	207.060	211.900	190.516
(2) Drempelbedrag	250.000	250.000	250.000	250.000
(2 -/- 1) Benutting van het drempelbedrag	165.965	42.940	38.100	59.484

Overige vorderingen

Het saldo van de overige vorderingen bestaat volledig uit de openstaande debiteuren ultimo 2019.

Debiteuren

Bij de debiteuren is rekening gehouden met een voorziening voor oninbare vorderingen. Aan deze voorziening is eind 2019 een bedrag toegevoegd van € 15.627. Daarnaast is in 2019 voor een bedrag van € 49.344 aan vorderingen oninbaar verklaard. Voor de gehanteerde systematiek wordt verwezen naar de waarderingsgrondslagen. Een nadere specificatie van de debiteuren is hieronder opgenomen:

Specificatie debiteuren	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2019
Debiteuren (gemeentelijke heffingen en overige)	1.165.812	1.090.763
Af: voorziening dubieuze debiteuren	-/- 124.588	-/- 90.872
Totaal debiteuren (gemeentelijke heffingen en overige)	1.041.224	999.891
Debiteuren sociale zaken (via gemeente Huizen)	357.832	341.864
Af: Voorziening dubieuze debiteuren	-/- 170.206	-/- 147.488
Totaal debiteuren sociale zaken	187.626	194.375
Totaal debiteuren	1.228.849	1.194.266

Liquide middelen

Het saldo liquide middelen bestaat volledig uit de banksaldi.

Banksaldi

De banksaldi zijn als volgt opgebouwd:

Banksaldi	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2019
BNG bank	6.032	249.839
ING bank	2.216	2.429
Totaal banksaldi	8.298	252.269

Overlopende activa

De nog te ontvangen voorschotbedragen

Dit betreft de van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel. Te denken valt aan nog te ontvangen subsidies. Deze voorschotten worden uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van Europese overheidslichamen, het Rijk en overige Nederlandse overheidslichamen.

Van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen	Boekwaarde 31-12-2018	Vermeer- deringen	Verminder- ingen	Boekwaarde 31-12-2019
Subsidie herstructurering Smeekweg (prov. Noord-Holland)	34.627	-	34.627	-
Totaal overige Nederlandse overheidslichamen	34.627	-	34.627	-
Totaal nog te ontvangen voorschotbedragen	34.627	-	34.627	-

Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen

Dit betreffen de overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen. Deze bedragen bestaan grotendeels uit de vooruitbetaalde bedragen ten behoeven van het Sociaal Domein en de nog te ontvangen heffingen en belastingen.

B.4.3 Vaste passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het gerealiseerd resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten. Volgens artikel 54 van de BBV moet de aard en de reden van iedere reserve worden toegelicht. Toelichting vindt plaats voor de reserves die ultimo 2019 aanwezig zijn. Voor een totaaloverzicht van de reserves wordt verwezen naar balansspecificatie A.

Algemene reserve

Hieronder volgt een overzicht van de mutaties in de reserve gedurende het verslagjaar.

Algemene reserve	Boekwaarde 31-12-2018	Administr. Correctie	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming result. 2018	Boekwaarde 31-12-2019
Algemene reserve	5.472.476	2.876	-	853.885	524.141	5.145.608
Totaal reserves	5.472.476	2.876	-	853.885	524.141	5.145.608

De aard van de reserve en de mutaties op iedere reserve is hieronder afzonderlijk toegelicht.

Algemene reserve

De algemene reserve dient als buffer voor eventuele rekeningtekorten en maakt onderdeel uit van het weerstandsvermogen van de gemeente Laren. Per 31 december 2019 bedraagt de algemene reserve € 5.145.608. In 2019 hebben de volgende mutaties plaatsgevonden op de algemene reserve:

Mutaties algemene reserve	Besluit	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming result. 2018
Budgetoverheveling 2018 → 2019	2019-04	-	581.072	-
Bodemsanering spinnewiel	2019-05	-	12.000	-
Functiewaardering griffiepersoneel	2019-09	-	7.973	-
Eerste begrotingswijziging 2019 BEL Combinatie	2019-11	-	194.206	-
Tweede begrotingswijziging 2019 BEL Combinatie	2019-12	-	31.578	-
Financiering belastingtaken BEL Combinatie	2019-13	-	27.056	-
Resultaatbestemming rekeningresultaat 2018	2019-07	-	-	524.141
Totaal mutaties algemene reserves		-	853.885	524.141

Bestemmingsreserve

Hieronder volgt een overzicht van de mutaties in de bestemmingsreserves gedurende het verslagjaar.

Bestemmingsreserves	Boekwaarde 31-12-2018	Administr. Correctie	Toevoeging	Onttrekking	Bestemmin g resultaat 2018	Boekwaarde 31-12-2019
Reserve riolering	187.612	-	-	187.612	-	-
Reverse afvalstoffenheffing	51.924	-513	-	51.411	-	-
Reserve exploitatie WSI	57.948	-	-	28.444	-	29.504
Reserve gemeentelijke gebouwen	149.766	-	-	-	-	149.766
Reserve verzoeken diverse scholen	45.242	-	-	-	-	45.242
Reserve Sociaal Domein	1.396.177	-	-	260.605	-518.733	616.839
Reserve versn. aanpak asfaltwegen	57.000	-	-	34.000	-	23.000
Reserve voormalig personeel	20.000	-	-	-	-	20.000
Reserve preventief voorveld	152.988	-	-	29.809	-	123.179
Reserve uitbest. Larense kunst	115.406	-	-	6.074	-	109.332

Bestemmingsreserves	Boekwaarde 31-12-2018	Administr. Correctie	Toevoeging	Onttrekking	Bestem- ming resultaat 2018	Boekwaarde 31-12-2019
Reserve sport en accommodaties	300.000	-	-	18.775	-	281.225
Reserve Brinkplan	397.403	-1.437	-	-	-	395.966
Totaal bestemmingsreserves	2.931.466	-1.950	-	616.730	-518.733	1.794.053

De aard van de bestemmingsreserve en de mutaties op iedere reserve zijn hieronder afzonderlijk toegelicht.

Reserve riolering

De reserve riolering is ingesteld bij vaststelling van het gemeentelijke rioleringsplan (GRP), waarbij het saldo van de jaarlijkse rioolexploitatie verrekend wordt met de reserve. Dit betekent dat overschotten binnen het taakveld riolering worden toegevoegd aan de reserve en eventuele tekorten uit de reserve worden onttrokken. Ultimo 2019 bedraagt de stand van deze bestemmingsreserve nihil en hebben de volgende mutaties plaatsgevonden:

Mutaties reserve riolering	Besluit	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming result. 2018
Kostendekkendheid rioolheffing	2019-P	-	173.772	-
Gemeentelijk rioleringsplan (GRP) 2018-2019	2019-04	-	13.840	-
Totaal mutaties reserve riolering		-	187.612	-

Reserve afvalstoffenheffing

Het beleid rondom de afvalstoffenheffing is er onder andere op gericht dat de heffing kostendekkend moet zijn. Eventuele overschotten of tekorten ten aanzien van de afvalstoffenheffing worden verrekend met deze egaliseringsreserve. Ultimo 2019 bedraagt de stand van de reserve nihil en hebben de volgende mutaties plaatsgevonden:

Mutaties reserve afvalstoffenheffing	Besluit	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming result. 2018
Kostendekkendheid afvalstoffenheffing	2019-P	-	51.411	-
Totaal mutaties reserve afvalstoffenheffing		-	51.411	-

Reserve exploitatie WSI

In de raad van 23 september 2009 is besloten om middelen beschikbaar te stellen voor toekomstige exploitatietekorten van het Warrekam-, Schering- en Inslag-project (WSI-project). Per 31 december 2019 bedraagt de reserve exploitatie WSI nog € 29.504. In 2019 hebben de volgende mutaties plaatsgevonden op de reserve:

Mutaties reserve exploitatie WSI	Besluit	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming result. 2018
Verledding Hart van Laren	2019-04	-	28.444	-
Totaal mutaties reserve exploitatie WSI		-	28.444	-

Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen

De reserve onderhoud gemeentelijk gebouwen heeft als doel het meerjarenonderhoud van de gemeentelijke gebouwen te financieren. In 2019 hebben er geen mutaties plaatsgevonden op deze reserve. Ultimo 2019 bedraagt de reserve onderhoud gemeentelijk gebouwen nog € 149.766.

Reserve verzoeken diverse scholen

Sinds 1 januari 2015 zijn de schoolbesturen van het primair onderwijs (PO) verantwoordelijk voor zowel het binnen- als het buitenonderhoud van de schoolgebouwen. Om die reden is de voorziening binnen- en buitenonderhoud Primair Onderwijs komen te vervallen. Uit de vrijgevallen middelen zijn de reserves onderhoud gemeentelijke gebouwen en verzoeken diverse scholen Laren gevormd. Ultimo 2019 is de stand van de reserve nog € 45.242. In 2019 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Sociaal Domein

Met ingang van 2015 (de decentralisaties) is één programma Sociaal Domein gecreëerd en daarbij is één reserve gevormd waarmee overschotten en tekorten van het programma Sociaal Domein opgevangen kunnen worden. Zolang de reserve beschikt over voldoende middelen ontstaat er feitelijk een gesloten (budgettair) systeem binnen de begroting van de gemeente Laren. Per 31 december 2019 bedraagt de reserve Sociaal Domein nog € 616.839,-. In 2019 hebben de volgende mutaties plaatsgevonden op de reserve Sociaal Domein:

Mutaties reserve sociaal domein	Besluit	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming result. 2018
Resultaatbestemming 2018	2019-07	-	-	-518.733
Budgetneutraal sociaal domein	2019-P	-	260.605	-
Totaal mutaties reserve sociaal domein		-	260.605	-518.733

Reserve versnelde aanpak asfaltwegen

In de kadernota 2017 is extra budget opgenomen voor het wegwerken van achterstallig onderhoud aan de asfaltwegen voor de jaren 2017 tot en met 2020. Per 31 december 2019 bedraagt de reserve versnelde aanpak asfaltwegen nog € 23.000. In 2019 hebben de volgende mutaties plaatsgevonden op de reserve:

Mutaties reserve versnelde aanpak asfaltwegen	Besluit	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming result. 2018
Versnelde aanpak asfaltwegen	2019-P	-	34.000	-
Totaal mutaties reserve versnelde aanpak asfaltwegen		-	34.000	-

Reserve voormalig personeel

De reserve voormalig personeel is oorspronkelijk gevormd om de kosten van pensioenverplichtingen en wachtgelden van voormalig bestuurders af te dekken. Bij het besluit van de programmabegroting 2020 is besloten om deze bestemmingsreserve in 2020 op te heffen. In 2019 hebben er geen mutaties plaatsgevonden op deze reserve. Ultimo 2019 bedraagt de reserve voormalig personeel nog € 20.000.

Reserve investeringen preventief voorveld

Uit het rekeningresultaat 2016 is een specifieke reserve ingesteld voor innovatieve investeringen in het preventief voorveld binnen het Sociaal Domein. Met name nieuwe initiatieven in de vorm van incidentele subsidies of bewonersprojecten komen voor financiering uit deze reserve in aanmerking. Onttrekking aan de reserve vindt plaats aan de hand van daadwerkelijk gerealiseerde bijdragen of kosten, tot een maximum van het oorspronkelijk geraamde begrotingsbedrag. Ultimo 2019 bedraagt de stand van deze bestemmingsreserve € 123.179 en hebben de volgende mutaties plaatsgevonden:

Mutaties reserve preventief voorveld	Besluit	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming result. 2018
Investeringen preventief voorveld	2019-P	-	29.809	-
Totaal mutaties reserve preventief voorveld		-	29.809	-

Reserve kunstdepot Laren

Bij het besluit van de begroting 2019 is voorgesteld om deze bestemmingsreserve in te stellen. Bij de jaarrekening 2017 is een resultaat bestemd ad € 128.987 voor het optimaliseren van de inrichting en de klimaatbeheersing van het kunstdepot in het raadhuis te Laren. Jaarlijks wordt een vast bedrag van € 6.047 uit deze reserve onttrokken. Per 31 december 2019 bedraagt de reserve nog € 109.332. In 2019 hebben de volgende mutaties plaatsgevonden:

Mutaties reserve uitbesteding Larense kunst	Besluit	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming result. 2018
Kunstdepot Laren	2019-P	-	6.074	-
Totaal mutaties reserve uitbesteding Larense kunst		-	6.074	-

Reserve sport en sportaccommodaties

Uit het rekeningresultaat 2017 is de reserve sport en sportaccommodaties gevormd ten behoeve van investeringen in sport en sportaccommodaties. Per 31 december 2019 bedraagt de reserve sport en sportaccommodaties € 281.225.

In 2019 hebben de volgende mutaties plaatsgevonden op deze reserve:

Mutaties reserve sport en accommodaties	Besluit	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming result. 2018
Investeringsubsidie sport Laren	2019-08	-	18.775	-
Totaal mutaties reserve sport en accommodaties		-	18.775	-

Reserve Brinkplan

Bij het besluit van de begroting 2019 is voorgesteld om deze bestemmingsreserve in te stellen ten laste van de algemene reserve. In 2019 hebben geen mutaties plaatsgevonden. Per 31 december 2019 bedraagt de reserve Brinkplan nog € 395.966.

Gerealiseerd resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten

Dit betreft het gerealiseerde rekeningresultaat 2019 dat volgt uit het overzicht van baten en lasten. Het gerealiseerde rekeningresultaat in 2019 bedraagt € 113.300 voordelig.

Voorzieningen

Volgens artikel 55 van de BBV moet de aard en de reden van elke voorziening worden toegelicht. Toelichting vindt plaats voor die voorzieningen die ultimo 2019 aanwezig zijn. Voorzieningen dienen naar beste schatting dekkend te zijn voor de achterliggende verplichtingen en risico's. Het verloop van het totaal van de voorzieningen gedurende het verslagjaar is als volgt:

Voorzieningen	Boekwaarde 31-12-2018	Toevoeging	Aanwending	Vrijgevallen bedragen	Boekwaarde 31-12-2019
Toekomstige verplichtingen	374.790	62.947	25.470	-	412.268
Ter dekking van risico's	1.119.040	-	343.728	775.312	-
Ter egalisering van kosten	679.920	162.671	110.196	-	732.395
Gelden van derden, met geb. bestemm.	284.953	147.448	-	89.407	342.994
Totaal voorzieningen	2.458.703	373.066	479.393	864.719	1.487.657

Voor een totaaloverzicht van de voorzieningen wordt verwezen naar balansspecificatie B. De aard van de voorziening en de individuele mutaties op iedere voorziening is hieronder afzonderlijk toegelicht.

Voorzieningen toekomstige verplichtingen

Dit betreffen de voorzieningen voor toekomstige verplichtingen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is, maar redelijkerwijs is te schatten.

Voorziening voormalig wethouders

Deze voorziening is in 2012 gevormd om te voorzien in de pensioenaanspraken die voormalige wethouders of hun nabestaanden hebben op de gemeente. Indien hier geen voorziening voor wordt gevormd, wordt de exploitatie belast met forse lasten vanaf het moment dat het pensioen moet worden uitbetaald of vanaf het moment dat de voormalig wethouder een verzoek doet tot waardeoverdracht naar een ander pensioenfonds. Jaarlijks vindt een actualisatie plaats van de te betalen pensioenen en de te hanteren rekenrente. In 2019 hebben de volgende mutaties plaatsgevonden op deze voorziening:

Mutaties voorziening pensioenen (voormalig) wethouders	Toevoeging	Aanwending	Vrijval
Dotatie naar aanleiding van actualisatie pensioenvoorziening	62.947	-	-
Aanwending voorziening pensioenen voormalig wethouders	-	25.470	-
Totaal mutaties voorziening pensioenen (ex)-wethouders	62.947	25.470	-

Voorzieningen ter dekking van risico's

Dit betreffen de voorzieningen ter dekking van de op balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.

Voorziening precario rechten

Deze voorziening voorziet in het risico dat de geheven en betaalde precario op ondergrondse kabels en leidingen, opgelegd vanaf medio 2011, niet volledig opgelegd konden worden, met name vanuit de discussie met betrekking tot het aantal strekkende meters. Inmiddels is er overeenstemming bereikt over de opgelegde heffingsaanslagen. De verlaging van de heffingsaanslagen over 2017 en 2018 zijn ten laste gekomen van de voorziening. Het hierna nog resterende restant ad € 775.312 is in 2019 vrijgevallen ten gunste van de exploitatie. In 2019 hebben de volgende mutaties plaatsgevonden op deze voorziening:

Mutaties voorziening precario rechten	Toevoeging	Aanwending	Vrijval
Overeenstemming aangaande heffingsaanslagen 2017, 2018 en 2019	-	343.728	775.312
Totaal mutaties voorziening precario rechten	-	343.728	775.312

Voorzieningen ter egalisering van kosten

Dit betreffen de voorzieningen voor kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het (voorgaande) begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Voorziening onderhoud gemeentelijke gebouwen

Het opstellen van onderhoudsplannen van de gemeentelijke gebouwen is sinds 2004 uitbesteed aan een extern bureau. Dit bureau actualiseert jaarlijks alle gemeentelijke meerjarenplannen onderhoud. Deze voorziening wordt ingezet als egalisatievoorziening om de kosten voor het onderhoud gelijkmatig te verspreiden op basis van een tienjarig voortschrijdend gemiddelde. De dotatie is gebaseerd op de berekening van de meerjarenplannen onderhoud van de gemeentelijke gebouwen. In 2019 hebben de volgende mutaties plaatsgevonden op deze voorziening:

Mutaties voorziening onderhoud gemeentelijk gebouwen	Toevoeging	Aanwending	Vrijval
Dotatie voorziening gemeentelijke gebouwen op basis van MJOP	162.671	-	-
Kosten onderhoud gemeentelijke gebouwen 2019 ten laste van voorziening	-	110.196	-
Totaal mutaties voorziening onderhoud gemeentelijke gebouwen	162.671	110.196	-

Voorzieningen gelden van derden, met gebonden bestemming

Dit betreffen de voorzieningen die zijn ingesteld voor de van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden. Dit zijn middelen die aan betreffende taakvelden moeten worden besteed, dan wel aan de burger moeten worden teruggegeven.

Voorziening afkoop grafrechten

Het is nabestaanden toegestaan om grafrechten en het onderhoud van graven voor meerdere jaren af te kopen. De ontvangen afkoopsommen vormen een verplichting aan degene die de afkoopsom heeft betaald. Dit bedrag wordt door de gemeente in de voorziening afkoop grafrechten gestopt en wordt van daaruit gelijkmatig vrijgegeven om te besteden aan het onderhoud van de betreffende graven. In 2019 hebben de volgende mutaties plaatsgevonden op deze voorziening:

Mutaties voorziening afkoop grafrechten	Toevoeging	Aanwending	Vrijval
Dotatie verplichting grafonderhoud en grafhuur voor latere jaren	111.743	-	-
Vrijval voorziening voor grafonderhoud en grafhuur 2019	-	-	18.329
Totaal mutaties voorziening afkoop grafrechten	111.743	-	18.329

Voorziening riolering

In november 2014 is de notitie riolering van de commissie BBV gepubliceerd. Op basis hiervan wordt het jaarlijkse overschot op de kapitaallasten toegevoegd aan deze voorziening. Daarnaast kan deze voorziening ook worden ingezet voor tariefegalisatie (door vrijval ten gunste van taakveld riolering). In 2019 hebben de volgende mutaties plaatsgevonden op deze voorziening:

Mutaties voorziening riolering	Toevoeging	Aanwending	Vrijval
Dotatie aan voorziening van de voordelen op kapitaallasten riolering 2019	35.705	-	-
Vrijval voorziening ten behoeve van kostendekkendheid riolering 2019	-	-	71.078
Totaal mutaties voorziening riolering	35.705	-	71.078

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

Onderhandse leningen

De onderhandse leningen bestaan grotendeels uit onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen en uit onderhandse leningen van openbare lichamen. In 2019 is in totaliteit ruim € 1,2 miljoen afgelost en zijn geen nieuwe langlopende leningen aangetrokken. De onderhandse leningen bedragen eind 2019 nog ruim € 27,9 miljoen. De onderverdeling van de onderhandse leningen is als volgt:

Onderhandse leningen	Boekwaarde 31-12-2018	Vermeer- deringen	Aflossingen	Boekwaarde 31-12-2019	Rentelast 2019
BNG 40.106861	2.730.000	-	210.000	2.520.000	101.630
BNG 40.108366	1.000.000	-	200.000	800.000	14.374
Triodos Bank	3.000.000	-	500.000	2.500.000	23.227
NN Investment Partners	3.900.000	-	150.000	3.750.000	115.819
BNG 40.110951	3.000.000	-	-	3.000.000	49.797
BNG 40.110952	2.700.000	-	150.000	2.550.000	33.432
BNG 40.111659	4.000.000	-	-	4.000.000	-4.000
Binnenlandse banken en overige fin. instell.	20.330.000	-	1.210.000	19.120.000	334.279
Provincie Noord-Holland (grond Crailo)	8.617.384	-	-	8.617.384	-
Openbare lichamen	8.617.384	-	-	8.617.384	-
Stichtingskapitaal Singer	136.134	-	-	136.134	-
Woningbouwvereniging van Erfgooiers	2.243	-	2.243	-	-
Overige binnenlandse sectoren	138.377	-	2.243	136.134	-
Totaal onderhandse leningen	29.085.761	-	1.212.243	27.873.518	334.279

Voor een nadere toelichting op de opgenomen geldleningen wordt verwezen naar de paragraaf financiering.

Waarborgsommen

Deze balanspost bestaat uit enkele kortlopende- en langlopende waarborgsommen. Per 31 december 2019 bedraagt dit gesaldeerd nog een bedrag van € 33.581.

B.4.4 Vlottende passiva

Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar

Overige kasgeldleningen

De overige kasgeldleningen hebben betrekking op een tweetal kasgeldleningen bij de BNG bank. Ultimo 2019 bedragen deze kasgeldleningen gesaldeerd nog 3 miljoen euro.

Banksaldi

Betreft de rekeningcourantverhouding van de belastingrekening bij de BNG (roodstand).

Overige vlottende schulden

De overige vlottende schulden bestaan volledig uit de crediteurenpositie van de gemeente Laren. Eind 2019 bedraagt het saldo € 978.809.

Overlopende passiva

Verplichtingen opgebouwd in het begrotingsjaar

De verplichtingen opgebouwd in het begrotingsjaar bestaan uit de lasten 2019 die pas in 2020 of later tot een betaling zullen leiden. Hieronder vallen ook de transitorische posten als de nog te betalen belastingen, nog te betalen sociale premies en de nog te betalen rente.

Ontvangen voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel

De van Europese, het Rijk en overige Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, dienen te worden uitgesplitst naar het soort overheidslichaam waarvan de uitkering is ontvangen. Per einde 2019 komen de voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel niet meer voor. Het verloop is gepresenteerd in onderstaand overzicht.

Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	Boekwaarde 31-12-2018	Vermeer- deringen	Verminder- ingen	Boekwaarde 31-12-2019
Subsidie geluidskaarten (VROM)	45.281	-	45.281	-
Totaal ontvangen van het Rijk	45.281	-	45.281	-
Vergoeding zwerfafval (Provincie Noord-Holland)	53.118	-	53.118	-
Totaal ontv. van overige Nederlandse overheidslich.	53.118	-	53.118	-
Totaal ontvangen voorschotbedragen	98.399	-	98.399	-

Overige vooruitontvangen bedragen

Ultimo 2019 is er geen sprake van vooruitontvangen bedragen die ten bate van het volgende begrotingsjaar komen.

B.4.5 Elementen die buiten de balansstelling vallen

Garantstellingen

De garantstellingen (gewaarborgde en gegarandeerde geldleningen) belopen ultimo 2019 een bedrag van € 22.710.000. Nieuw in 2019 is de gegarandeerde geldlening van € 5.000.000 van GEM Crailo B.V. De stand van de garantstellingen voor onder andere het verkrijgen en verbeteren van eigen (huur)woningen, waarbij de gemeente een achtervang positie inneemt, ziet er als volgt uit:

Garantstellingen	Oorspr. bedrag	Percentage borgstelling	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2019
GEM Crailo B.V.			-	5.000.000
<u>Waarborgfonds Eigen Woningen:</u>				
Nationale Hypotheek Garantie (NHG)			3.500.000	2.500.000
<u>Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW):</u>				
Het Gooi e.o.	17.920.000	50%	15.812.000	15.210.000
Totaal	17.920.000		19.312.000	22.710.000

Waarborgfonds Eigen Woningen (NHG)

Voor de zogenoemde tertiaire achtervang (het door de gemeente verstrekken van renteloze leningen) wordt een beperkt financieel risico gelopen. Het totaal aan waarborgen op de NHG leningen is gebaseerd op de jaarlijkse informatie van het NHG. Hierin worden nominale bedragen aangegeven. Dat wil zeggen, de verstrekte oorspronkelijke hypotheek. De gemeenten vervullen de achtervangfunctie van 50% van de som van de afgegeven borgtochten tot 1 januari 2011. Van de borgtochten die zijn afgegeven na 1 januari 2011, vervult het Rijk 100% van de achtervangfunctie.

Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)

De door de gemeente gewaarborgde geldleningen van de Stichting Woningcorporatie Gooi- en Omstreken zijn overgenomen door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Hierbij heeft de gemeente zich verplicht tot het verstrekken van renteloze leningen aan het WSW op het moment dat het risicovermogen van deze instelling onder een bepaald niveau uitkomt. In 2019 is er een nieuwe lening van € 5.000.000 afgesloten waarvoor de gemeente garant staat.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Op grond van artikel 53 BBV dient in de toelichting op de balans de belangrijke financiële verplichtingen waaraan de gemeente Laren voor de komende jaren is gebonden te worden opgenomen. Hieronder zijn per overeenkomst de niet in de balans opgenomen rechten en/of verplichtingen per 31 december 2019 opgenomen.

Verplichtingen	Looptijd	Jaarbedrag	Jaarcontract
Levering gas en elektra	2020-2021	€ 143.000	2020
Leerlingenvervoer	08/2018 - 07/2021	€ 45.000	2018
Onderhoud groenvoorziening	2016 - 2018 (verlengd t/m 2019)	€ 235.000	2016
Gebiedsgericht grondwaterbeheer	2011 – 2021	€ 16.000	2011
Plaatsen gemeentelijke advertenties	2013 - 2018	€ 45.000	2013
Particuliere beveiliging	06/2013 - 03/2017 (loopt door)	€ 10.000	2013
Accountantsdiensten	2016 t/m 2020 (2 optiejaren)	€ 21.660	2013
Leveringsovereenkomst wegzout	-	€40,00 per ton	2012
Onderhoud kolken en infil. Voorz. Riolering	Jaarlijks verlengd	€ 16.000	2013
Onderhoud drukriolering en pompgemalen	Jaarlijks verlengd	€ 15.000	2012
Totaal verplichtingen		€ 546.660	

Stille reserves

De stille reserves bestaan uit een aantal onroerende zaken die (voor een groot deel) zijn afgeschreven. Per object wordt de WOZ-waarde (peildatum 1 januari 2019) vermeld, eventueel gecorrigeerd met aanwezige boekwaarde(n), of op basis van een eventueel bekend zijnde extra gegeven, namelijk de economische huurwaarde. De laagste van deze waarden wordt in de staat van de stille reserves verwerkt.

Nr	Bezittingen gemeente Laren tbv stille reserve object	Boekwaarde 1-1-2020 in €	WOZ-waarde 1-1-2019 in €	Vershil = reserve in €
Stille reserves met verkooptermijn > 1jaar				
1	Gemeenteboerderij, nummer 29 (oudheidskamer)	-	290.000	290.000
2	Sporthal "Klaas Bouthal" (exclusief. zwembad)	-	1.608.334	1.608.334
3	Ambtswoning	-	1.949.000	1.949.000
4	Gemeentehuis, inclusief deel renovatie	2.438.397	2.506.000	67.603
5	Stalling/kantoor Rollybus (Gr.Gerritsweg 2a)	-	40.000	40.000
6	Kinderdagopvangverblijf Humanitas	65.449	363.000	297.551
7	Hertenkamp (inclusief schuur)	-	94.000	94.000
8	Aula begraafplaats	26.407	161.000	134.593
9	Gemeentetoren Naarderstraat	-	25.000	25.000
10	Museum Hofland	-	672.000	672.000
Totaal stille reserves verkooptermijn > 1jaar		2.530.253	7.708.334	5.178.081
Stille reserves met verkooptermijn < 1jaar				
11	Gemeenteboerderij, nummer 27 (boerderij)	-	479.000	479.000
12	Brandweerkazerne (G.Gerritsweg 2)	-	1.340.000	1.340.000
13	Huurwoningen brandweer (4, 4a, 4b en 4c)	370.588	1.488.000	1.117.412
14	Kerklaan 1 (monumentale woning)	297.616	934.000	636.384
15	Grond Gooiergracht (Eemnes)	33.630	637.000	603.370
16	Diverse (Engh)gronden	-	14.000	14.000
17	Volkstuinencomplex 2e Ruitersweg	-	130.000	130.000
18	Overige grondposities grondadministratie (deels) ⁷	278.550	1.976.000	1.697.450
19	Politiepost nw in brandweerkazerne	139.750	271.201	131.451
20	Grond ligweide voormalig zwembad de Biezem	-	1.599.300	1.599.300
Totaal verkooptermijn < 1jaar		1.120.134	8.868.501	7.748.367
Overige stille reserves met verkooptermijn < 1jaar				
Getaxeerde kunstbezittingen ultimo 2017 gemeente Laren		-	-	1.231.956
Totaal overige stille reserves met verkooptermijn < 1jaar		1.120.134	8.868.501	8.980.323
Totaal stille reserves gemeente Laren		3.650.387	16.576.835	14.158.404

⁷ Betreft diverse percelen alsmede kadastrale nummers in Eemnes (niet Gooiergracht)

- gelegen aan de Zuid ervenweg (benoemd als grasland): 112.385 m2 (p/mtr € 5,34)
- gelegen aan de geerenweg (benoemd als grasland) 20.034 m2 (p/mtr € 5,34)
- parkeerterrein gelegen aan de Hein Keverweg 1

B.4.6 EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode (boekjaar). Eenvoudig gezegd geeft het EMU-saldo aan of er in een bepaald jaar meer geld is uitgegeven dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld is overgehouden. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de gemeenten. Tevens heeft het EMU-saldo een vergelijkbare functie als het kasstroomoverzicht.

Toelichting

Om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden, zijn in Europees verband afspraken gemaakt over het toegestane maximale tekort van het EMU-saldo op nationaal niveau. Omdat het EMU-saldo van alle decentrale overheden onderdeel uitmaakt van het EMU-saldo op nationaal niveau is het daarmee ook relevant voor de decentrale overheden om het eigen EMU-saldo te volgen. Om de gemeente een beeld te geven van hun aandeel in het gezamenlijke EMU-tekort worden jaarlijks individuele referentiewaarden gepubliceerd door het Ministerie van BZK. Wanneer het berekende EMU-saldo onder de referentiewaarde valt is de bijdrage van de gemeente aan het totale EMU-saldo geen aandachtspunt, mits de andere overheden zich aan hun referentiewaarden houden. Als het berekende EMU-saldo boven de referentiewaarde uitstijgt, is de bijdrage van de gemeente aan het landelijke EMU-saldo een aandachtspunt. Een of meer andere overheden moeten onder hun referentiewaarde blijven, om ervoor te zorgen dat de Nederlandse overheid als geheel onder de EMU-norm van 3% blijft.

Berekening EMU-saldo

Het EMU-saldo van de gemeente Laren komt voor het boekjaar 2019 uit op € 2.256.480 negatief. Dit betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 2.256.480 euro hoger zijn dan de inkomsten. Het verschil tussen het gerealiseerde EMU-saldo en de gegeven referentiewaarde voor de gemeente Laren is iets kleiner. Desalniettemin wordt de norm (referentiewaarde) overschreden waardoor de gemeente Laren in 2019 negatief bijdraagt aan het totale EMU-saldo van Nederland. Dit komt vooral doordat in 2019 de uitgaven in zijn algemeenheid hoger zijn dan de inkomsten. Daarnaast zijn de voorzieningen sterk afgenomen. Dit komt vooral door de aanwending en vrijval van de voorziening precario. Het aandeel in het EMU-tekort betreft daarbij een inspanningsverplichting, er staat momenteel geen sanctie op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort.

Hieronder volgt een overzicht van de berekening van het EMU saldo.

Berekening EMU-saldo (bedragen x € 1.000)		Realisatie 2018	Begr. 2019 v. wijziging	Realisatie 2019
Periode		T-1	T	T
A.	Exploitatiesaldo vóór mutatie reserves	-796	-452	-1.357
B.	Mutatie (im)materiële vaste activa	-918	2.583	8.546
C.	Mutatie voorzieningen	209	-31	-971
D.	Mutatie voorraden	60	-	-8.617
E.	Boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	-	-	-
F. Berekend EMU-saldo (A-B+C-D-E)		271	-3.066	-2.256
G.	EMU-saldo referentiewaarde 2019 ⁸	-895	-895	-895
H. Verschil EMU-saldo & referentiewaarde (F-G)		1.166	-2.171	-1.361

⁸ Conform septembercirculaire 2018

B.4.7 Gebeurtenissen na balansdatum

Inzichten van belang voor de financiële positie van de gemeente Laren, dienen te worden verwerkt in de jaarrekening, ook als deze inzichten zijn verkregen na 31 december 2019. In deze paragraaf wordt daar invulling aan gegeven.

Uitbraak Coronavirus

Het COVID-19 (Corona) virus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019, maar wel voor naar verwachting veel beleidsterreinen van onze begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. Hoe groot de financiële impact zal zijn is nu onmogelijk te bepalen. We monitoren onze risico's en die van onze partners voortdurend. Onze organisatie loopt geen risico voor de continuïteit. We bewaken onze liquiditeitspositie goed en nemen zo nodig maatregelen om onze taken gedurende deze crisis zo goed mogelijk te blijven uitvoeren.

B.4.8 Overzicht reserves (balansspecificatie A)

Naam reserve		Boekwaarde 31-12-2018	Administr. correctie	Toevoeging	Onttrekking	Vermindering i.v.m. afschrijving op activa	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde 31-12-2019
R.93000	Algemene reserve	5.472.476	2.876	-	853.885	-	524.141	5.145.608
Totaal algemene reserve		5.472.476	2.876	-	853.885	-	524.141	5.145.608
R.93020	Reserve riolering	187.612	-	-	187.612	-	-	-
R.93021	Reserve afvalstoffenheffing	51.924	-513	-	51.411	-	-	-
R.93023	Reserve exploitatie WSI	57.948	-	-	28.444	-	-	29.504
R.93025	Reserve gemeentelijke gebouwen	149.766	-	-	-	-	-	149.766
R.93026	Reserve verzoeken diverse scholen	45.242	-	-	-	-	-	45.242
R.93028	Reserve Sociaal Domein	1.396.177	-	-	260.605	-	-518.733	616.839
R.93029	Reserve versnelde aanpak asfaltwegen	57.000	-	-	34.000	-	-	23.000
R.93030	Reserve voormalig personeel	20.000	-	-	-	-	-	20.000
R.93032	Reserve preventief voorveld	152.988	-	-	29.809	-	-	123.179
R.93033	Reserve uitbesteding Larense kunst	115.406	-	-	6.074	-	-	109.332
R.93034	Reserve sport en accommodaties	300.000	-	-	18.775	-	-	281.225
R.93035	Reserve Brinkplan	397.403	-1.437	-	-	-	-	395.966
Totaal bestemmingsreserves		2.931.466	-1.950	-	616.730	-	-518.733	1.794.053
Totaal reserves		8.403.942	926	-	1.470.615	-	5.408	6.939.661

B.4.9 Overzicht voorzieningen (balansspecificatie B)

Naam voorziening		Boekwaarde 31-12-2018	Toevoeging	Aanwending	Vrijgevalen bedragen	Boekwaarde 31-12-2019
V.93200	Voorziening pensioenen voormalig bestuurders	374.790	62.947	25.470	-	412.268
Voorzieningen toekomstige verplichtingen		374.790	62.947	25.470	-	412.268
V.93201	Voorziening Precario	1.119.040	-	343.728	775.312	-
Voorzieningen ter dekking van risico's		1.119.040	-	343.728	775.312	-
V.93300	Eemnesserweg 19 Gemeentehuis	122.955	36.500	29.516	-	129.939
V.93301	Stationsweg 3 Ambtswoning	51.924	7.807	2.020	-	57.711
V.93302	Groene Gerritsenweg Brandweergarage	78.324	37.741	25.494	-	90.572
V.93303	Mendes da Costalaan 28 Kinderdagverblijf	37.000	10.909	1.287	-	46.622
V.93304	Van Nispen Seven 27 Schaap Hollander	24.554	7.482	10.403	-	21.634
V.93305	Van Nispen Seven 29 Historische Kring	27.553	7.132	5.682	-	29.003
V.93306	Hilversumseweg 51A Aula	26.686	7.844	8.541	-	25.989
V.93307	Stationsweg 5 Hertenkamp	15.880	3.544	3.091	-	16.332
V.93308	Bij den Toren 2 Kerktoren	26.000	1.244	261	-	26.983
V.93309	Kerklaan 1	37.269	2.159	6.614	-	32.814
V.93310	Brink 29 Brinkhuis	92.524	27.600	62	-	120.062
V.93311	Eemnesserweg 15a Muziekcentrum	139.250	12.709	17.226	-	134.733
Voorzieningen ter egalisering van kosten		679.920	162.671	110.196	-	732.395
V.93202	Voorziening Riolering	82.213	35.705	-	71.078	46.840
V.93207	Voorziening Grafrechten	202.741	111.743	-	18.329	296.154
Voorzieningen gelden van derden, met gebonden bestemming		284.953	147.448	-	89.407	342.994
Totaal voorzieningen		2.458.703	373.066	479.393	864.719	1.487.657

B.5 Toelichting op de baten en lasten in de jaarrekening over 2019

B.5.1 Analyse saldo 2019 ten opzichte van begroting na wijziging

In onderstaand overzicht zijn de belangrijke verschillen per programma opgenomen. De bedragen zijn afgerond op honderdtallen waardoor een optelverschil kan ontstaan. De toelichting op de verschillen zijn per programma opgenomen in het jaarverslag.

Financiële verschillen per programma	Bedrag in €	V/N
Programma 1. Bestuurszaken		
• Hogere vergoeding raadsleden en commissies	138.300	N
• Hogere kosten raad en commissies	23.700	N
• Herijking voorziening pensioenen voormalig bestuurders	80.400	N
• Lagere bijdrage informatieplan BEL Combinatie	18.200	V
• Het saldo van de overige verschillen	5.700	N
Totaal verschillen programma 1. Bestuurszaken	229.900	N
Programma 2. Burgerzaken		
• Hoger aantal aangevraagde rijbewijzen	17.100	V
• Afrekening BEL Combinatie over periode 2015 - 2018	8.700	V
• Niet uitgeven budget verkiezingen	17.900	V
• Het saldo van de overige verschillen	6.200	V
Totaal verschillen programma 2. Burgerzaken	49.900	V
Programma 3. Openbare orde en veiligheid		
• Kosten brandweerkazerne, Groene Gerritsweg 2-4 (vastgoed)	66.700	N
• Uitschakelen camerasysteem	90.100	V
• Lager aantal verstrekte vergunningen A.P.V.	12.900	N
• Afrekening 2018 vanuit Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek	20.900	V
• Budgettaire onjuistheden begroting 2019	29.200	V
• Het saldo van de overige verschillen	7.400	V
Totaal verschillen programma 3. Openbare orde en veiligheid	68.000	V
Programma 4. Wegen, water en verkeer		
• Bijdrage HOV in 't Gooi	187.500	V
• Lagere kapitaallasten investeringen	102.800	V
• Afronding opstellen integraal beleid openbare ruimte in 2020	44.500	V
• Hogere onderhoudskosten aan wegen, straten en pleinen	27.700	N
• Toegenomen aantal aanvragen instemmingsbesluiten	26.800	V
• Hoger aantal uren straatreiniging	25.600	N
• Afrekening subsidie zwerfafval (2013 - 2017)	16.000	N
• Budget buurtbus Laren	14.400	V
• Hogere energiekosten openbare verlichting	11.500	N
• Het saldo van de overige verschillen	5.400	V
Totaal verschillen programma 4. Wegen, water en verkeer	300.700	V

Financiële verschillen per programma	Bedrag in €	V/N
Programma 5. Onderwijs		
• Vertraging uitvoering integraal huisvestingsplan	50.000	V
• Correctie uitgaven eerste inrichting onderwijshuisvesting	28.700	N
• Minder gebruik eerste opvangonderwijs	8.000	V
• Lagere kapitaallasten investeringen	19.800	V
• Meer ontvangen OAB-gelden	31.300	V
• Lagere kapitaallasten investeringen	25.900	V
• Het saldo van de overige verschillen	2.000	V
Totaal verschillen programma 5. Onderwijs	108.300	V
Programma 6. Cultuur, sport en recreatie		
• Subsidiegelden SV Laren '99	281.200	V
• Onderhoudskosten Klaas Bout Hal	15.100	N
• Hogere exploitatiebijdrage Stichting Binnensportaccommodaties Laren	128.000	N
• Kosten aanpassing en verbouwing kunstdepots	14.100	N
• Voorbereidingskosten renovatie Kerktoren	10.400	N
• Opbrengsten volksfeesten	19.800	N
• Nog geen bomembeleid opgesteld	10.000	V
• Hogere uitgaven openbaar groen	13.100	N
• Doorschuif btw Goois Natuurreservaat (GNR)	18.400	V
• Het saldo van de overige verschillen	7.700	N
Totaal verschillen programma 6. Cultuur, sport en recreatie	101.300	V
Programma 7. Sociaal Domein		
• WMO verstrekkingen	60.900	N
• Maatwerkdienstverlening 18+	189.100	N
• Eigen bijdragen WMO	28.000	N
• Jeugdzorg	285.400	N
• Geëscaleerde jeugdzorg	6.800	V
• Bijstandverlening	35.200	V
• Participatie	91.600	V
• Stelpost te verrekenen met reserve Sociaal Domein	313.800	N
• Incidentele subsidies en preventief voorveld	19.300	V
• Budget mandaat college	50.000	V
• Extra bijdrage Hart van Laren	19.300	N
• Cofinanciering buurtsportcoaches	39.400	N
• Preventieve inzet conform collegeprogramma	80.000	V
• Cliëntondersteuning	8.500	V
• Uitkering resultaat 2018 Bescherming en Opvang	57.800	V
• Beleidsplan Sociaal Domein	20.000	V
• Pluspakket jeugd en gezin	40.000	V
• Regionale kosten inentingen	20.800	N
• Het saldo van de overige verschillen	7.100	V
Totaal verschillen programma 7. Sociaal Domein	540.500	N

Financiële verschillen per programma	Bedrag in €	V/N
Programma 8. Bouwen en wonen		
• Minder opbrengsten verkoop overige gronden	21.300	N
• Extra kosten gronden en terreinen Crailo	17.100	N
• Centrumplan Laren	360.000	V
• Hogere uitgaven bestemmingsplannen	47.500	N
• Meer ontvangsten leges bestemmingsplannen	59.800	V
• Implementatie omgevingswet	25.600	V
• Geen inhuur voor handhaving omgevingsvergunningen	10.000	V
• Omgevingsdienst Flevoland Gooi en Vechtstreek	16.300	N
• Geen reclamebeleid opgesteld	10.000	V
• Digitalisering bouwdoossiers	41.500	N
• Minder inkomsten omgevingsvergunningen	42.100	N
• Meer advies welstandscommissie	18.600	N
• Hogere inkomsten leges welstandstoezicht	8.800	V
• Het saldo van de overige verschillen	8.900	V
Totaal verschillen programma 8. Bouwen en wonen	278.700	V
Programma 9. Milieu en duurzaamheid		
• Opbrengsten invordering belastingen	16.300	V
• Lagere inkomsten rioolheffing	40.800	N
• Inkomsten door de aansluiting op de gemeentelijke riolering	41.000	V
• Hogere onderhoudskosten riolering	74.900	N
• Minder toegerekende uren rioolheffing	24.600	V
• Lagere kapitaallasten riolering	31.300	V
• Vrijval voorziening rioolheffing	35.400	V
• Lagere inkomsten afvalstoffenheffing	65.300	N
• Overige inkomsten afval	86.200	V
• Minder toegerekende uren afvalstoffenheffing	30.700	V
• Sanering Torenlaan en milieubeheer	76.400	V
• Vertraging project energietransitie	47.500	V
• Vertraging in het opstellen van het begraafplaatsbeleid	20.000	V
• Meer inkomsten begraafplaatsen	65.000	V
• Verrekening voorziening afkoop grafrechten	106.500	N
• Het saldo van de overige verschillen	1.600	N
Totaal verschillen programma 9. Milieu en duurzaamheid	185.100	V
Programma 10. Grondexploitatie, dorpsvernieuwing en economie		
• Toezicht bouwwerkzaamheden Houtzagerij	41.400	V
• Bijdrage ondernemersfonds 2019	7.900	N
• Het saldo van de overige verschillen	10.000	N
Totaal verschillen programma 10. Grondexploitatie, dorpsvernieuwing en economie	23.500	V

Financiële verschillen per programma	Bedrag in €	V/N
Algemene dekkingsmiddelen		
• Treasury	120.000	N
• Hogere inkomsten OZB woningen	66.000	V
• Toegenomen kosten bezwaren OZB woningen	42.700	N
• Lagere inkomsten OZB niet-woningen	87.700	N
• Lagere inkomsten precariobelasting	87.400	N
• Vrijval voorziening precariobelasting	775.300	V
• Algemene uitkering gemeentefonds	272.600	V
• Budgettaire onjuistheden begroting 2019	60.800	N
• Incidentele baten en lasten	85.600	N
• Het saldo van de overige verschillen	3.600	N
Totaal verschillen Algemene dekkingsmiddelen	626.100	V
Overhead		
• Gemeentehuis (vastgoed)	25.100	N
• Kosten inhuur personeel van derden	137.200	N
• Archiefbewerking 1990 – 1999 niet begroot	24.900	N
• Hogere representatiekosten	12.400	N
• Stelposten / taakstelling	82.500	N
• Budgettaire onjuistheden begroting 2019	48.500	V
• Minder gebruik extern juridisch advies	11.600	V
• Hoger aantal geschreven uren op projecten	11.000	V
• Het saldo van de overige verschillen	100	V
Totaal verschillen Overhead	210.800	N
Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves		
• Mutatie reserves	690.500	N
Totaal verschillen toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	690.500	N
Het gerealiseerde resultaat	205.000	N

B.5.2 Incidentele baten en lasten

Volgens het BBV is het verplicht om een overzicht te presenteren van de incidentele baten en lasten. Op die manier kan beoordeeld worden of en in hoeverre er sprake is van een sluitende begroting. Hierbij hanteert de gemeente Laren de volgende uitgangspunten:

- Indien bestaand structureel beleid, niet zijnde een tijdelijke geldstroom, binnen de termijn van drie jaar een wijziging ondergaat dan worden de daarmee samenhangende lasten of baten in het begrotingsjaar niet als incidenteel aangemerkt. Budgetverschillen op activiteiten inzake structureel bestaand beleid kwalificeren wij dus als “structureel”.
- Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als incidenteel beschouwd als het gaat om niet-structurele toevoegingen aan een bestemmingsreserve of dekking van incidentele lasten. In het overzicht is dit vertaald door naast de incidentele last ook de mutatie uit de reserve te presenteren.
- Meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een bestuursbesluit kwalificeren wij als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer is dan drie jaar. Hiervan is sprake bij bijvoorbeeld projecten die langer dan drie jaar duren, maar waarvan wel bekend is dat die bijdrage op termijn stopt.

Hierbij de kanttekening dat incidentele baten en lasten met een waarde van minder dan € 25.000 zijn gesaldeerd per programma onder de noemer ‘overige incidentele baten’ of ‘overige incidentele lasten’. De over 2019 gerealiseerde incidentele baten en lasten zich als volgt specificeren:

Incidentele baten en lasten per programma	Begr. 2019 voor wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019
A. Incidentele baten			
Vrijval voorziening precariobelasting	-	-	-775.312
Algemene dekkingsmiddelen	-	-	-775.312
Versnelde aanpak asfaltwegen	-34.000	-34.000	-34.000
Deelname HOV in 't Gooi	-	-187.500	-
Viaduct Hilversumseweg	-	-45.874	-45.874
Extra inzet straatreiniging	-	-25.412	-25.412
Bijwerken beheersysteem en achterstallig onderhoud	-	-25.000	-15.498
Aanpassing onderwijsgebouwen	-45.242	-45.242	-
Boomonderhoud n.a.v. boomveiligheidscontrole 2018	-	-84.833	-84.833
Investeringsubsidie sport Laren	-	-300.000	-18.775
Verleiding Hart van Laren	-	-30.950	-28.444
Uitvoering arbeidsmarktwerkingsplan "Werken aan werk"	-	-105.585	-
Centrumplan Laren	-	-383.093	-383.093
Sanering Torenlaan	-	-53.859	-
Gemeentelijk rioleringsplan (GRP)	-	-30.000	-13.840
Toezicht terrein houtzagerij/voormalige bibliotheek	-	-52.500	-16.393
Financiering belastingtaken BEL Combinatie	-	-27.056	-27.056
Inzet ten behoeve van preventief voorveld	-30.000	-30.000	-29.809
Onttrekking ten behoeve budgetneutraal Sociaal Domein	-260.605	-260.605	-260.605
Kostendekkendheid rioolheffing	-62.704	-62.704	-173.772
Kostendekkendheid afvalstoffenheffing	-76.400	-76.400	-51.411
Eerste begrotingswijziging BEL Combinatie 2019	-	-194.206	-194.206
Overige incidentele baten	-	-110.218	-61.521
Onttrekkingen reserves	-508.951	-2.165.037	-1.464.541
Totaal incidentele baten (A)	-508.951	-2.165.037	-2.239.853

Incidentele baten en lasten per programma	Begr. 2019 voor wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019
B. Incidentele lasten			
Overige incidentele lasten	15.000	15.000	-
1. Bestuurszaken	15.000	15.000	-
Dotatie voorziening pensioenen voormalig bestuurders	5.555	5.555	62.947
2. Burgerzaken	5.555	5.555	62.947
Cameratoezicht uitbreiden - incidenteel	50.000	50.000	-
3. Openbare orde en veiligheid	50.000	50.000	-
Extra ruimen zwerfafval	30.000	30.000	30.000
Versnelde aanpak asfaltwegen	34.000	34.000	39.556
Deelname HOV in 't Gooi	-	187.500	-
Viaduct Hilversumseweg	-	45.874	45.874
Extra inzet straatreiniging	-	25.412	25.412
Bijwerken beheersysteem en achterstallig onderhoud	-	25.000	15.498
Opstellen integraal beleid openbare ruimte	35.000	35.000	-
4. Wegen, water en verkeer	99.000	382.786	156.340
Onderwijsgebouwen aanpassen aan eisen van de tijd	50.000	50.000	-
5. Onderwijs	50.000	50.000	-
Boomonderhoud n.a.v. boomveiligheidscontrole 2018	-	84.833	84.833
Investeringssubsidie sport Laren	-	300.000	18.775
Overige incidentele lasten	25.000	43.667	18.610
6. Cultuur, sport en recreatie	25.000	428.500	122.218
Planvorming en inzetten op schuldenproblemen	40.000	40.000	-
Verleiding Hart van Laren	-	30.950	28.444
Uitvoering arbeidsmarktbewerkingsplan "Werken aan werk"	-	76.359	-
Inzet ten behoeve van preventief voorveld	30.000	30.000	29.809
Overige incidentele lasten	-	20.000	-
7. Sociaal Domein	70.000	197.309	58.253
Invoering omgevingswet	30.000	30.000	4.421
Centrumplan Laren	-	383.093	23.093
Sanering Torenlaan	-	53.859	-
Gemeentelijk rioleringsplan (GRP)	-	30.000	13.840
Overige incidentele lasten	10.000	42.000	12.944
8. Bouwen en wonen	40.000	538.952	54.298
Toezicht terrein houtzagerij/voormalige bibliotheek	-	52.500	16.393
9. Milieu en duurzaamheid	-	52.500	16.393
Financiering belastingtaken BEL Combinatie	-	27.056	27.056
Saldo van overige incidentele baten en lasten	-	40.320	171.207
Algemene dekkingsmiddelen	-	67.376	198.263
Totaal incidentele lasten (B)	354.555	1.787.978	668.711
Saldo incidentele baten en lasten (A +B)	-154.396	-377.059	-1.571.142

B.5.3 Wet normering topinkomens (WNT)

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op de gemeente Laren. Het voor de gemeente Laren toepasselijke bezoldigingsmaximum bedraagt in 2019 € 194.000. Overeenkomstig de regeling bezoldigingscomponenten WNT zijn onderstaande gegevens gepresenteerd.

Verantwoording Wet Normering Topinkomens (WNT)	Kolhorn, G	Holtslag – Sprengers, CJE
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	[01/01] – [31/12]	[01/01] – [31/12]
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,83	1
Dienstbetrekking?	nee	ja
Bezoldiging 2019		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	146.775	84.604
Beloningen betaalbaar op termijn	-	11336
Subtotaal	146.775	95.940
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	160.112	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totaal bezoldiging 2019	146.775	95.940
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2018		
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,82	1
Dienstbetrekking?	Nee	Ja
Bezoldiging 2018		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	144.470	68.391
Beloningen betaalbaar op termijn	-	10.626
Subtotaal	144.470	79.017
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	154.980	189.000
Totaal bezoldiging 2018	144.470	79.017

De gemeente Laren had in 2019 verder geen functionarissen met topinkomens.

B.5.4 Structurele mutatie reserves

In principe zijn alle toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves incidenteel van aard. Er zijn echter uitzonderingen. Bij de bepaling van het structurele evenwicht is het van belang om rekening te houden met de structurele mutaties van de reserves. Het BBV schrijft voor dat er een overzicht gegeven moet worden van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. In onderstaand overzicht zijn de structurele mutaties aan de reserves weergegeven.

Structurele mutatie reserves		Begr. 2019 voor wijziging	Begr. 2019 na wijziging	Realisatie 2019
A. Structurele onttrekkingen uit reserves				
R.93033	Reserve uitbesteding Larense kunst	6.074	6.074	6.074
Totaal structurele onttrekkingen		6.074	6.074	6.074
B. Structurele toevoegingen aan reserves				
Totaal structurele toevoegingen		-	-	-
(A - B) Saldo structurele mutaties		6.074	6.074	6.074

B.5.5 Analyse begrotingsrechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. In de toelichting op het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) wordt de begrotingsrechtmatigheid als volgt omschreven:

“Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma’s (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door de Raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag, evenals het begrotingsjaar van belang zijn.”

Binnen dit kader zijn een aantal verschillende begrotingsoverschrijdingen te onderscheiden. Bij de toetsing van begrotingsafwijkingen kunnen, volgens de commissie BBV, ten minste de volgende “soorten” begrotingsafwijkingen worden onderkend:

#	Beschrijving soort onrechtmatigheid	Telt mee voor het oordeel?
1	Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten	Nee
2	Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen	Nee
3	Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn	Ja
4	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd	Ja
5	Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingswijziging is ingediend	Ja
6	Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt	
	a Geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar	Ja
	b Geconstateerd na verantwoordingsjaar	Nee
7	Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren	
	a Jaar van investeren	Ja
	b Afschrijvings- en financieringslasten in latere jaren	Nee

Bij de programma’s op de volgende pagina is sprake van een overschrijding van de lasten ten opzichte van de geactualiseerde begroting. Kostenoverschrijdingen die op grond van het voorgaande als onrechtmatig moeten worden gekwalificeerd zijn in de analyse begrotingsoverschrijdingen toegelicht.

Analyse begrotingsoverschrijdingen

Aangezien een lastenoverschrijding op programmaniveau een saldo is van meerdere onderdelen binnen een programma, is het mogelijk dat de nadere uitsplitsing van de overschrijdingen kan leiden tot een hoger bedrag aan overschrijdingen dan het saldo van overschrijdingen op het programma. Op bepaalde programmaonderdelen zijn namelijk ook lagere lasten dan begroot gerealiseerd. Deze zijn in het kader van de beoordeling van de begrotingsrechtmatigheid buiten beschouwing gelaten. In onderstaande analyse is een ondergrens gehanteerd van minimaal €10.000 ten opzichte van de actuele begroting.

Omschrijving	Rechtmatig, althans telt niet mee voor het oordeel				Ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad				
Programma:	1	2	6b	7b	3	4	5	6a	7a
1. Bestuurszaken	140	-	-	-	-	80	-	-	-
7. Sociaal Domein	-	423	-	-	314	79	-	-	-
Overhead	-	-	-	-	-	510	-	-	-
Totaal overschrijdingen programma's	140	423	-	-	314	669	-	-	-
Investeringskredieten:									
Ontwikkeling Ligweide de Biezem	-	-	-	-	-	-	-	-	229
Reconstr. viaduct Hilversumseweg	-	-	-	-	-	-	-	-	12
Totaal overschrijdingen kredieten	-	-	-	-	-	-	-	-	241
Totaal overschrijdingen	140	423	-	-	314	669	-	-	241

De raad heeft op 6 mei 2020 ingestemd met onderstaande overschrijdingen.

Programma's

Programma 1 – Bestuurszaken

Vergoeding raadsleden en commissies € 139.800

Begin 2018 is de vergoeding voor raadsleden in kleine gemeenten (tot 24.000 inwoners) gelijk getrokken met die van gemeenten tot 40.000 inwoners. De gemeenten ontvangen hiervoor een compensatie vanuit het gemeentefonds (algemene uitkering). Aangezien deze ontwikkeling niet financieel verwerkt is in de begroting van 2019 levert dit een nadeel op binnen het programma bestuurszaken.

Herijking voorziening pensioenen voormalig bestuurders € 80.400

Op grond van de jaarlijkse actuariële berekeningen voor de pensioenverplichtingen jegens (gewezen) wethouders en/of gepensioneerden en hun nabestaanden is de voorziening pensioenen voormalig bestuurders herijkt. Dit heeft tot gevolg dat er in 2019 een aanvullend bedrag aan de voorziening is toegevoegd om aan de toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen.

Programma 7 – Sociaal Domein

Maatwerkvoorzieningen Sociaal Domein € 422.600

De kosten voor maatwerkvoorzieningen en verstrekkingen, WMO en Jeugd, zijn aanzienlijk hoger dan voorzien. Ten opzichte van de primitieve begroting 2019 zijn de uitgaven € 305.400 hoger voor de WMO en € 430.900 hoger voor Jeugd. Naar aanleiding van de kadernota 2019 heeft al een bijstelling plaatsgevonden van € 313.800 extra budget. Deze bijstelling blijkt nu dus onvoldoende ten opzichte van de werkelijke stijging van kosten.

NB: de definitieve lasten voor het Sociaal Domein zijn ten tijde van het opstellen van dit raadsvoorstel nog onbekend. Pas begin mei heeft de Regio Gooi- en Vechtstreek alle afrekeningen voor 2019 verwerkt. De definitieve cijfers zullen in de jaarstukken 2019 worden opgenomen. Deze uitgaven vallen onder categorie 2 "open einde regelingen" en telt niet mee voor het accountantsoordeel.

Stelpost te verrekenen met reserve Sociaal Domein € 313.800

Naar aanleiding van de kadernota 2020 is besloten tot een aantal budgetwijzigingen als gevolg van autonome ontwikkelingen in het Sociaal Domein. Per abuis is tegenover het saldo van deze mutaties een stelpost begroot in plaats van een afname van de reserve Sociaal Domein. Bij het voorstel resultaatbestemming 2019 zal de onttrekking uit de reserve alsnog worden voorgesteld.

Muziekcentrum Eemnesserweg € 13.100

Als gevolg van schades en storingen hebben zich extra uitgaven voorgedaan bij het onderhoud van het gebouw.

Bijdrage aan exploitatie Hart van Laren

€ 21.800

De subsidie is hoger vastgesteld dan was begroot op basis van het door het college goedgekeurde bedrijfsplan en gemaakte prestatieafspraken.

Buurtsportcoaches

€ 31.600

Het project voor de buurtsportcoaches wordt voor het grootste deel gefinancierd door een bijdrage vanuit het Rijk, die uitgekeerd wordt in het gemeentefonds. Voor een deel is de gemeente verplicht een extra eigen bijdrage te doen. Bij het besluit van dit project is deze eigen bijdrage per abuis niet in de begroting van 2019 verwerkt. Bij de kadernota 2021 zal dit voor de jaren 2020-2022 nog worden hersteld.

Inspecties kinderopvang

€ 12.000

De kosten hiervoor zijn afhankelijk van zowel geplande inspecties als extra inspecties bij nieuwe locaties of bij aanvraag dan wel noodzaak. Het werkelijke aantal is hoger dan voorzien, met name als gevolg van De Kleine Prins.

Overhead

Kosten gemeentehuis (vastgoed)

€ 57.800

Het nadeel is tweeledig. Enerzijds was er sprake van een hogere dotatie (€ 15.500) aan de onderhoudsvoorziening vastgoed naar aanleiding van de herziende meerjarenonderhoudsplannen (MJOP). De herziening van de MJOP was niet verwerkt in de begroting 2019. Anderzijds zijn er noodzakelijke reparaties aan de centrale verwarming en overige installaties uitgevoerd die niet waren begroot (ca. € 42.300).

Kosten inhuur personeel van derden

€ 274.000

Door het moeizaam kunnen invullen van vaste formatie met eigen personeel is er meer personeel van derden ingehuurd dan was begroot (+ ca. € 274.000). Wel staan hier lagere salarislasten tegenover van € 136.400. Per saldo is er sprake van een nadelig effect van circa € 137.400 in 2019.

Archiefbewerking 1990 – 1999

€ 33.500

Het gaat hier om kosten die voortvloeien uit wettelijke eisen rondom archivering waarvoor geen budget was opgenomen in 2019.

Representatiekosten

€ 12.400

In 2019 zijn meer representatiekosten gemaakt dan begroot. Dit komt deels door een nagekomen post uit voorgaand boekjaar, maar ook doordat er extra kosten zijn gemaakt voor festiviteiten rondom de wisseling van de burgemeesterspost.

Stelpost / taakstelling

€ 132.500

Betreft opgenomen taakstelling voor de gehele programmabegroting 2019 die administratief op dit begrotingsonderdeel is begroot. Het gepresenteerde nadeel moet dan ook in het licht van de gehele jaarrekening 2019 worden gezien. De daadwerkelijke voor- en nadelen doen zich voornamelijk op andere programmaonderdelen voor, en zijn daardoor dus niet op dit begrotingsonderdeel zichtbaar.

Investerings

Ontwikkeling Ligweide de Biezem

€ 229.200

De gemeenteraad heeft in 2015 een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld voor het maken van een stedenbouwkundige visie en beeldkwaliteitsplan voor een deel van de voormalig ligweide van het zwembad aan de Blaricummertol (raadsvoorstel 2015/31). In 2017 is besloten om het project uit te stellen en begin 2019 is een nieuw besluit genomen door de raad over de verdere invulling van het gebied.

Met de gedachte de grond uiteindelijk te willen verkopen, en er op vertrouwend dat de nog te realiseren opbrengsten de gemaakte kosten meer dan volledig gaan compenseren, zijn aanvullende kosten gemaakt die in 2017 ten laste zijn gekomen van dit investeringskrediet. Genoemde overschrijding is niet eerder voorgelegd aan de raad ter instemming en leidt daardoor alsnog tot een begrotingsonrechtmatigheid. In 2020 zal een voorstel volgen om het krediet op te hogen of om de gemaakte kosten over te dragen aan een nog vast te stellen grondexploitatie.

Reconstructie weggedeelte viaduct Hilversumseweg

€ 12.100

Aan het viaduct zijn werkzaamheden verricht om de levensduur van het viaduct te verlengen. Het viaduct is weer opengesteld voor verkeer en het investeringskrediet kan worden afgesloten. De werkzaamheden zijn uitgevoerd conform bestek. Overschrijding is onder andere het gevolg van extra inzet van verkeersmaatregelen, zoals verkeersregelaars en bebording op de snelweg A1. Deze maatregelen zijn getroffen in het kader van benodigde veiligheid.

Bijlagen

Bijlage 1. Baten en lasten per taakveld (taakveldindeling)

Taakveld overzicht		Realisatie 2018	Begroting 2019 voor wijziging			Begroting 2019 na wijziging			Realisatie 2019		
Taakveld:		Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo (a)	Baten	Lasten	Saldo (b)
0.1	Bestuur	926.503	-37.648	839.147	801.499	-37.648	846.007	808.359	-11.321	1.049.592	1.038.271
0.2	Burgerzaken	198.662	-146.420	424.242	277.822	-146.420	649.662	503.242	-171.007	624.321	453.314
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	75.306	-109.242	223.446	114.204	-109.242	221.460	112.218	-96.405	242.781	146.376
0.4	Overhead	4.588.266	-262.300	4.670.189	4.407.889	-262.300	4.442.166	4.179.866	-269.966	4.660.644	4.390.678
0.5	Treasury	-86.511	-307.512	198.936	-108.576	-307.512	198.936	-108.576	-218.080	229.465	11.385
0.61	OZB woningen	-3.133.905	-3.293.355	162.686	-3.130.669	-3.283.355	257.103	-3.026.252	-3.349.326	299.728	-3.049.598
0.62	OZB niet-woningen	-544.466	-953.223	39.803	-913.420	-953.223	11.595	-941.628	-865.520	11.595	-853.924
0.64	Belastingen overig	-978.781	-933.733	12.186	-921.547	-943.733	26.014	-917.719	-854.171	-747.773	-1.601.944
0.7	Alg. uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-11.107.435	-11.833.006	-	-11.833.006	-11.833.006	-	-11.833.006	-12.105.600	-	-12.105.600
0.8	Overige baten en lasten	-48.615	-	-14.947	-14.947	-	-20.437	-20.437	-66.301	192.227	125.926
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	765	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0.10	Mutatie reserves	-803.456	-525.025	20.000	-505.025	-2.181.111	20.000	-2.161.111	-1.470.615	-	-1.470.615
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	5.408	-	52.901	52.901	-	43.401	43.401	-	113.300	113.300
0.0	Bestuur en ondersteuning	-10.908.261	-18.401.464	6.628.589	-11.772.875	-20.057.550	6.695.908	-13.361.642	-19.478.313	6.675.881	-12.802.432
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	942.898	-67.760	976.184	908.424	-67.760	982.494	914.734	-75.820	1.035.365	959.545
1.2	Openbare orde en veiligheid	339.702	-25.200	474.188	448.988	-25.200	542.209	517.009	-13.486	417.720	404.234
1.0	Veiligheid	1.282.600	-92.960	1.450.372	1.357.412	-92.960	1.524.703	1.431.743	-89.306	1.453.085	-13.076.612
2.1	Verkeer en vervoer	1.460.257	-56.122	1.849.244	1.793.122	-56.122	1.837.750	1.781.628	-120.229	1.809.627	1.689.397
2.2	Parkeren	31.008	-21.592	86.734	65.142	-21.592	23.735	2.143	-26.130	21.737	-4.393
2.5	Openbaar vervoer	3.199	-	18.798	18.798	-	202.500	202.500	-	605	605
2.0	Verkeer, vervoer en waterstaat	1.494.465	-77.714	1.954.776	1.877.062	-77.714	2.063.985	1.986.271	-146.359	1.831.969	1.685.610
3.1	Economische ontwikkeling	76.231	-	95.580	95.580	-	95.580	95.580	-	104.156	104.156
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	-2.599	-47.280	39.881	-7.399	-47.280	42.200	-5.080	-45.380	44.054	-1.325
3.4	Economische promotie	1.409	-5.000	5.900	900	-5.000	5.900	900	-	1.547	1.547
3.0	Economie	75.041	-52.280	141.361	89.081	-52.280	143.680	91.400	-45.380	149.757	104.378

Taakveld overzicht		Realisatie 2018	Begroting 2019 voor wijziging			Begroting 2019 na wijziging			Realisatie 2019		
Taakveld:		Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo (a)	Baten	Lasten	Saldo (b)
4.1	Openbaar basisonderwijs	6.564	-	8.000	8.000	-	9.943	9.943	-	8.605	8.605
4.2	Onderwijshuisvesting	438.823	-642	351.079	350.437	-642	353.282	352.640	-8.320	312.295	303.976
4.3	Onderwijsbeleid leerlingenzaken	100.180	-62.733	207.494	144.761	-62.733	219.896	157.163	-116.496	215.361	98.864
4.0	Onderwijs	545.567	-63.375	566.573	503.198	-63.375	583.121	519.746	-124.816	536.261	411.445
5.1	Sportbeleid en activering	54.667	-	53.588	53.588	-	353.438	353.438	-	60.160	60.160
5.2	Sportaccommodaties	333.005	-200.000	448.809	248.809	-200.000	448.809	248.809	-210.189	588.605	378.417
5.3	Cultuur presentatie, -productie en - participatie	75.708	-2.950	85.565	82.615	-2.950	106.502	103.552	-3.380	114.075	110.695
5.4	Musea	545.652	-51.364	423.868	372.504	-51.364	423.868	372.504	-51.418	431.751	380.333
5.5	Cultureel erfgoed	-8.934	-34.500	40.947	6.447	-34.500	62.265	27.765	-39.742	73.506	33.764
5.6	Media	219.509	-17.832	235.103	217.271	-17.832	242.227	224.395	-18.175	247.227	229.052
5.7	Openbaar groen	1.098.126	-87.017	1.004.757	917.740	-87.017	1.097.461	1.010.444	-63.648	1.110.835	1.047.187
5.0	Sport, cultuur en recreatie	2.317.734	-393.663	2.292.637	1.898.974	-393.663	2.734.570	2.340.907	-386.552	2.626.159	2.239.607
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.098.642	-283.066	1.739.893	1.456.827	-283.066	1.790.010	1.506.944	-289.633	1.437.501	1.147.868
6.2	Wijkteams	788.660	-	1.012.074	1.012.074	-	1.019.586	1.019.586	-2.285	971.376	969.091
6.3	Inkomensregelingen	764.787	-1.673.002	1.970.905	297.903	-1.673.002	1.970.905	297.903	-1.754.549	2.341.827	587.277
6.4	Begeleide participatie	290.075	-	295.225	295.225	-	296.520	296.520	-	292.810	292.810
6.5	Arbeidsparticipatie	84.336	-	153.002	153.002	-	259.235	259.235	-	171.394	171.394
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	28.892	-118.000	135.000	17.000	-118.000	146.657	28.657	-89.995	188.693	98.699
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	1.171.318	-	1.182.766	1.182.766	-	1.182.766	1.182.766	-37.414	1.423.672	1.386.258
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	1.313.498	-3.500	1.024.277	1.020.777	-3.500	1.037.553	1.034.053	-	1.633.251	1.633.251
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-	-	15.293	15.293	-	31.159	31.159	-57.799	22.257	-35.542
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	339.418	-30.000	259.056	229.056	-30.000	268.770	238.770	-	232.001	232.001
6.0	Sociaal domein	5.879.625	-2.107.568	7.787.491	5.679.923	-2.107.568	8.003.161	5.895.593	-2.231.675	8.714.783	6.483.107
7.1	Volksgesondheid	378.183	-	426.906	426.906	-	472.195	472.195	-	425.134	425.134
7.2	Riolering	-419.819	-1.076.300	554.913	-521.387	-1.076.300	630.493	-445.807	-1.112.408	633.300	-479.109
7.3	Afval	-44.723	-1.205.245	1.018.200	-187.045	-1.205.245	1.048.386	-156.859	-1.226.140	1.015.443	-210.697
7.4	Milieubeheer	105.604	-	226.350	226.350	-	285.291	285.291	-5.163	172.152	166.989
7.5	Begraafplaatsen	110.025	-168.715	161.171	-7.544	-168.715	225.548	56.833	-127.751	204.960	77.209
7.0	Volksgesondheid en milieu	129.270	-2.450.260	2.387.540	-62.720	-2.450.260	2.661.912	211.652	-2.471.463	2.450.989	-20.473

Taakveld overzicht		Realisatie 2018	Begroting 2019 voor wijziging			Begroting 2019 na wijziging			Realisatie 2019		
Taakveld:		Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo (a)	Baten	Lasten	Saldo (b)
8.1	Ruimtelijke ordening	157.864	-15.160	193.294	178.134	-15.160	578.974	563.814	-74.926	244.492	169.566
8.2	Grondexploitatie	-840.230	-	-	-	-	52.500	52.500	-373	16.393	16.020
8.3	Wonen en bouwen	-133.675	-429.500	681.311	251.811	-429.500	697.516	268.016	-386.944	736.336	349.393
8.0	Volkshuisv., ruimtelijke ord. en stedelijke vernieuwing	-816.040	-444.660	874.605	429.945	-444.660	1.328.990	884.330	-462.243	997.221	534.978
Totaal resultaat taakvelden		-	-24.083.944	24.083.944	-	-25.740.029	25.740.030	-	-25.436.106	-25.436.106	-

Bijlage 2. Baten en lasten per taakveld (programma indeling)

Taakveld overzicht		Realisatie 2018	Begroting 2019 voor wijziging			Begroting 2019 na wijziging			Realisatie 2019		
Taakveld:		Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo (a)	Baten	Lasten	Saldo (b)
0.1	Bestuur	926.503	-37.648	839.147	801.499	-37.648	846.007	808.359	-11.321	1.049.592	1.038.271
Totaal programma 1. Bestuurszaken		926.503	-37.648	839.147	801.499	-37.648	846.007	808.359	-11.321	1.049.592	1.038.271
0.2	Burgerzaken	198.662	-146.420	424.242	277.822	-146.420	649.662	503.242	-171.007	624.321	453.314
Totaal programma 2. Burgerzaken		198.662	-146.420	424.242	277.822	-146.420	649.662	503.242	-171.007	624.321	453.314
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	942.898	-67.760	976.184	908.424	-67.760	982.494	914.734	-75.820	1.035.365	959.545
1.2	Openbare orde en veiligheid	339.702	-25.200	474.188	448.988	-25.200	542.209	517.009	-13.486	417.720	404.234
Totaal programma 3. Openbare orde en veiligheid		1.282.600	-92.960	1.450.372	1.357.412	-92.960	1.524.703	1.431.743	-89.306	1.453.085	1.363.780
2.1	Verkeer en vervoer	1.460.257	-56.122	1.849.244	1.793.122	-56.122	1.837.750	1.781.628	-120.229	1.809.627	1.689.397
2.2	Parkeren	31.008	-21.592	86.734	65.142	-21.592	23.735	2.143	-26.130	21.737	-4.393
2.5	Openbaar vervoer	3.199	-	18.798	18.798	-	202.500	202.500	-	605	605
Totaal programma 4. Wegen, water en verkeer		1.494.465	-77.714	1.954.776	1.877.062	-77.714	2.063.985	1.986.271	-146.359	1.831.969	1.685.610
4.1	Openbaar basisonderwijs	6.564	-	8.000	8.000	-	9.943	9.943	-	8.605	8.605
4.2	Onderwijshuisvesting	438.823	-642	351.079	350.437	-642	353.282	352.640	-8.320	312.295	303.976
4.3	Onderwijsbeleid leerlingenzaken	100.180	-62.733	207.494	144.761	-62.733	219.896	157.163	-116.496	215.361	98.864
Totaal programma 5. Onderwijs		545.567	-63.375	566.573	503.198	-63.375	583.121	519.746	-124.816	536.261	411.445
5.1	Sportbeleid en activering	54.667	-	53.588	53.588	-	353.438	353.438	-	60.160	60.160
5.2	Sportaccommodaties	333.005	-200.000	448.809	248.809	-200.000	448.809	248.809	-210.189	588.605	378.417
5.3	Cultuur presentatie, -productie en - participatie	75.708	-2.950	85.565	82.615	-2.950	106.502	103.552	-3.380	114.075	110.695
5.4	Musea	545.652	-51.364	423.868	372.504	-51.364	423.868	372.504	-51.418	431.51	380.333
5.5	Cultureel erfgoed	-8.934	-34.500	40.947	6.447	-34.500	62.265	27.765	-39.742	73.506	33.764
5.6	Media	219.509	-17.832	235.103	217.271	-17.832	242.227	224.395	-18.175	247.227	229.052
5.7	Openbaar groen	1.098.126	-87.017	1.004.757	917.740	-87.017	1.097.461	1.010.444	-63.648	1.110.835	1.047.187
Totaal programma 6. Cultuur, sport en recreatie		2.317.734	-393.663	2.292.637	1.898.974	-393.663	2.734.570	2.340.907	-386.552	2.626.159	2.239.607

Taakveld overzicht		Realisatie 2018	Begroting 2019 voor wijziging			Begroting 2019 na wijziging			Realisatie 2019		
Taakveld:		Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo (a)	Baten	Lasten	Saldo (b)
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.098.642	-283.066	1.739.893	1.456.827	-283.066	1.790.010	1.506.944	-289.633	1.435.077	1.147.868
6.2	Wijkteams	788.660	-	1.012.074	1.012.074	-	1.019.586	1.019.586	-2.285	971.376	969.091
6.3	Inkomensregelingen	764.787	-1.673.002	1.970.905	297.903	-1.673.002	1.970.905	297.903	-1.754.549	2.341.827	587.277
6.4	Begeleide participatie	290.075	-	295.225	295.225	-	296.520	296.520	-	292.810	292.810
6.5	Arbeidsparticipatie	84.336	-	153.002	153.002	-	259.235	259.235	-	171.394	171.394
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	28.892	-118.000	135.000	17.000	-118.000	146.657	28.657	-89.995	188.693	98.699
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	1.171.318	-	1.182.766	1.182.766	-	1.182.766	1.182.766	-37.414	1.423.672	1.386.258
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	1.313.498	-3.500	1.024.277	1.020.777	-3.500	1.037.553	1.034.053	-	1.633.251	1.633.251
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-	-	15.293	15.293	-	31.159	31.159	-57.799	22.257	-35.542
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	339.418	-30.000	259.056	229.056	-30.000	268.770	238.770	-	232.001	232.001
7.1	Volksgezondheid	378.183	-	426.906	426.906	-	472.195	472.195	-	425.134	425.134
Totaal programma 7. Sociaal Domein		6.257.808	-2.107.568	8.214.397	6.106.829	-2.107.568	8.475.356	6.367.788	-2.231.675	9.139.917	6.908.242
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	75.306	-109.242	223.446	114.204	-109.242	221.460	112.218	-96.405	242.781	146.376
8.1	Ruimtelijke ordening	157.864	-15.160	193.294	178.134	-15.160	578.974	563.814	-74.926	244.492	169.566
8.3	Wonen en bouwen	-133.675	-429.500	681.311	251.811	-429.500	697.516	268.016	-386.944	736.336	349.393
Totaal programma 8. Bouwen en wonen		99.496	-553.902	1.098.051	544.149	-553.902	1.497.950	944.048	-558.275	1.223.610	665.334
7.2	Riolering	-419.819	-1.076.300	554.913	-521.387	-1.076.300	630.493	-445.807	-1.112.408	633.300	-479.109
7.3	Afval	-44.723	-1.205.245	1.018.200	-187.045	-1.205.245	1.048.386	-156.859	-1.226.140	1.015.443	-210.697
7.4	Milieubeheer	105.604	-	226.350	226.350	-	285.291	285.291	-5.163	172.152	166.989
7.5	Begraafplaatsen	110.025	-168.715	161.171	-7.544	-168.715	225.548	56.833	-127.751	204.960	77.209
Totaal programma 9. Milieu en duurzaamheid		-248.913	-2.450.260	1.960.634	-489.626	-2.450.260	2.189.717	-260.543	-2.471.463	2.025.855	-445.608
3.1	Economische ontwikkeling	76.231	-	95.580	95.580	-	95.580	95.580	-	104.156	104.156
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	-2.599	-47.280	39.881	-7.399	-47.280	42.200	-5.080	-45.380	44.054	-1.325
3.4	Economische promotie	1.409	-5.000	5.900	900	-5.000	5.900	900	-	1.547	1.547
8.2	Grondexploitatie	-840.230	-	-	-	-	52.500	52.500	-373	16.393	16.020
Totaal programma 10. Grondexploitatie, dorpsver, economie		-765.189	-52.280	141.361	89.081	-52.280	196.180	143.900	-45.753	166.150	120.397

Taakveld overzicht		Realisatie 2018	Begroting 2019 voor wijziging			Begroting 2019 na wijziging			Realisatie 2019		
Taakveld:		Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo (a)	Baten	Lasten	Saldo (b)
0.5	Treasury	-86.511	-307.512	198.936	-108.576	-307.512	198.936	-108.576	-218.080	229.465	11.385
0.61	OZB woningen	-3.133.905	-3.293.355	162.686	-3.130.669	-3.283.355	257.103	-3.026.252	-3.349.326	299.728	-3.049.598
0.62	OZB niet-woningen	-544.466	-953.223	39.803	-913.420	-953.223	11.595	-941.628	-865.520	11.595	-853.924
0.64	Belastingen overig	-978.781	-933.733	12.186	-921.547	-943.733	26.014	-917.719	-854.171	-747.773	-1.601.944
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-11.107.435	-11.833.006	-	-11.833.006	-11.833.006	-	-11.833.006	-12.105.600	-	-12.105.600
0.8	Overige baten en lasten	-48.615	-	-60.757	-60.757	-	-20.437	-20.437	-66.301	192.227	125.926
Totaal Algemene dekkingsmiddelen		-15.889.714	-17.320.829	352.854	-16.967.975	-17.320.829	473.212	-16.847.618	-17.458.997	-14.758	-17.473.755
0.4	Overhead	4.588.266	-262.300	4.670.189	4.407.889	-262.300	4.442.166	4.179.866	-269.966	4.660.644	4.390.678
Totaal Overhead		4.588.266	-262.300	4.670.189	4.407.889	-262.300	4.442.166	4.179.866	-269.966	4.660.644	4.390.678
0.8	Overige baten en lasten	-	-	45.810	45.810	-	-	-	-	-	-
Totaal Onvoorzien		-	-	45.810	45.810	-	-	-	-	-	-
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	765	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal Vennootschapsbelasting		765	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0.10	Mutatie reserves	-803.456	-525.025	20.000	-505.025	-2.181.111	20.000	-2.161.111	-1.470.615	-	-1.470.615
Totaal toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves		-803.456	-525.025	20.000	-505.025	-2.181.111	20.000	-2.161.111	-1.470.615	-	-1.470.615
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	5.408	-	52.901	52.901	-	43.401	43.401	-	113.300	113.300
Totaal resultaat taakvelden		5.408	-24.083.944	24.083.944	-	-25.740.030	25.740.030	-	-25.436.106	25.436.106	-

Bijlage 3. Overzicht lopende en afgesloten investeringen

Lopende investeringen per programma		Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	Uitgaven t/m 2018	Inkomsten t/m 2018	Uitgaven 2019	Inkomsten 2019	Uitgaven totaal	Inkomsten totaal	Restant krediet
Project	Omschrijving									
73000172	Reconstructie Vredelaan, Heidelaan & 2e Ruiteweg	112.750	-	56.416	-	69.760	-	126.177	-	-13.427
73000173	Reconstructie Jagerspad/Steffenskamp	55.000	-	2.648	-	44.016	-	46.664	-	8.336
73000175	Uitvoeringsmaatregelen GVVP (jaarschijf 2018)	150.000	-	250	-	16.590	-	16.840	-	133.160
73000181	Reconstructie Hector Treublaan	245.000	-	-	-	232.950	-	232.950	-	12.050
73000204	Beleids- en beheerplan OVL 2015-2017 masten	180.000	-	5.728		104.290		110.018	-	69.982
Totaal programma 4. Wegen, groen, water en verkeer		742.750	-	65.042	-	467.607	-	532.649	-	210.101
73000170	Ontwikkeling Ligweide de Biezem	40.000	-	253.335	-	15.908	-	269.243	-	-229.243
Totaal programma 8. Bouwen en wonen		40.000	-	253.335	-	15.908	-	269.243	-	-229.243
73000148	Maatregelen wateroverlast 2017	125.000	-	35.866	-	538	-	36.404	-	88.596
73000155	Reconstructies wegen jaarschijf 2017	1.157.000	-	119.745	-	4.243	-	123.988	-	1.033.012
73000178	Project wateroverlast (GRP)	800.000	-	-	-	403.945	-	403.945	-	396.055
73000179	Wateroverlast afkoppeling gem. panden	10.000	-	-	-	2.493	-	2.493	-	7.507
73000183	Objectmaatregelen 2018/2019	112.480	-	-	-	215	-	215	-	112.265
Totaal programma 9. Milieu en duurzaamheid		2.204.480	-	155.611	-	411.434	-	567.045	-	1.637.435
73000184	Verbouwing Raadshuis 2019	180.000	-	-	-	10.827	-	10.827	-	169.173
Totaal programma overhead		180.000	-	-	-	10.827	-	10.827	-	169.173
Totaal lopende investeringen		3.167.230	-	473.988	-	905.777	-	1.379.764	-	1.787.466

Afgesloten investeringen per programma		Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	Uitgaven t/m 2018	Inkomsten t/m 2018	Uitgaven 2019	Inkomsten 2019	Uitgaven totaal	Inkomsten totaal	Restant krediet
Project	Omschrijving									
73000180	Reconstr. weggedeelte Viaduct Hilversumseweg	62.325	-	-	-	74.376	-	74.376	-	-12.051
Totaal programma 4. Wegen, groen, water en verkeer		62.325	-	-	-	74.376	-	74.376	-	-12.051
73000185	Aankoop grond Crailo ⁹	-	-	-	-	8.617.384	-	8.617.384	-	-
Totaal programma 8. Bouwen en wonen		-	-	-	-	8.617.384	-	8.617.384	-	-
Totaal afgesloten investeringen		62.325	-	-	-	8.691.760	-	8.691.760	-	-12.051

⁹ Betreft een administratieve overboeking van de voorraden (desinvestering) naar de materiële vaste activa (investering).

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2020								
BZK	C1	Regeling Reductie Energiegebruik	Totaal ontvangen beschikking	Projectnaam/ nummer	Besteding (jaar T)	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (JA/NEE)	Besteding (Jaar T) aan afwijkingen. Alleen invullen bij akkoord ministerie.	Cumulatieve bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie
		Gemeenten	Aard controle R Indicatornummer: C1 / 01	Aard controle R Indicatornummer: C1 / 02	Aard controle R Indicatornummer: C1 / 03	Aard controle R Indicatornummer: C1 / 04	Aard controle R Indicatornummer: C1 / 05	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: C1 / 06
		1	€ 0	Specifieke uitkering reductie energiegebruik/ 2019-622817	€ 0	Ja	€ 0	€ 0
			Kopie projectnaam/ nummer Aard controle n.v.t. Indicatornummer: C1 / 07	Toelichting Aard controle R Indicatornummer: C1/ 08	Eindverantwoording Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatornummer: C1 / 09			
		1	Specifieke uitkering reductie energiegebruik/ 2019-622817		Nee			
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)			
		Gemeenten	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 03			
			76.881,90	€ 0	€ 0			
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Bedrag	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D8 / 04	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 05	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D8 / 06	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 07		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2020

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeente deel 2019 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
			€ 1.495.118	€ 77.064	€ 96.271	€ 510	€ 23.262	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12
			€ 4.395	€ 0	€ 0	€ 48.172	€ 0	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeente deel 2019 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Besteding (jaar T) Bob Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			€ 18.369	€ 0	€ 9.015	€ 9.000	€ 7.980	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09			
			€ 0	€ 0	Ja			